

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ALTAN DELİORMAN'IN HAYATI VE ESERLERİ

Hazırlayan

Oktay ÜNAL

Tarih Ana Bilim Dalı

Türkiye Cumhuriyeti Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Mustafa ÇOLAK

TOKAT – 2014

ALTAN DELİORMAN HAYATI VE ESERLERİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 27 / 11 / 2014

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan : Yrd. Doç. Dr. İsa TAY

Üye : Doc. Dr. Mustafa COLAK

Üye : Yrd. Doç. Dr. İsmet İZEMET

Üye :

Üye :

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim

Kurulunun 27.01.14 tarih ve 12 sayılı oturumunda belirlenen jüri

tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Yrd. Doç. Dr. İbrahim AYKUN Mühür

İmza

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR.....	vii
KAYNAKLAR VE YÖNTEM.....	x
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
ALTAN DELİORMAN'IN HAYATI.....	6
1. Ailesi, Çocukluğu, Öğrenim Hayatı ve Yetiştği Çevre.....	6
1.1. Aile Kökeni.....	6
1.2. Babası Mahmut Necmettin Deliorman.....	10
1.3. Çocukluğu.....	15
1.4. Yetiştği Çevre ve Öğrenim Hayatı.....	16
2. Siyasal Kültürel Ortam Çerçevesinde Altan Deliorman'ın Olgunluk Yılları.....	21
2.1. 1950'li Yıllar.....	21
2.1.1. Mareşal Fevzi Çakmak'ın Ölümü Hadisesi.....	22
2.1.2. 1950'lerde Türkçü Hareket'in Durumu ve Basın Hayatı.....	27
2.1.3. 1953 Yılı ve Türkçü Hareket'in Engellenmesi.....	31
2.1.4. 6-7 Eylül Olayları.....	32
2.2. 1960'lı Yıllar.....	39
2.2.1. 27 Mayıs Hareketi.....	40
2.2.2. Altan Deliormanın 27 Mayıs İhtilali'ne Bakışı.....	52
2.2.3. 27 Mayıs Sonrası Siyasal Kültürel Ortam.....	56
2.3. 1970'li Yıllar.....	61
3. Altan Deliorman'ın Basın Yayın Faaliyetleri.....	65
3.1. 1950'li Yıllar.....	66
3.2. 1960'lı Yıllar.....	69
3.3. 1970'li Yıllar.....	72
3.4. 1980'li Yıllar.....	77
3.5. 1990'lı Yıllar.....	77
3.6. 2000'li Yıllar.....	78
4. Altan Deliorman'ın Vefatı Ve Kişiliği.....	81
5. Altan Deliorman'ın Eserleri.....	82
5. 1. Emek Verdiği Dergiler.....	82
5. 2. Kitapları.....	107
5. 3. Altan Deliorman'ın Makaleleri ve Gazetecilik Yönü.....	139
İKİNCİ BÖLÜM.....	144
ALTAN DELİORMAN'IN TÜRKÇÜLÜK VE MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞI.....	144
1. Türkçülük ve Türkçü Teşkilatlar.....	144
1.1. Cumhuriyet Öncesi Türkçülük.....	144
1.2. Cumhuriyet Öncesi Türkçü Teşkilatlar.....	161
2. Cumhuriyet Dönemi Türkçülük.....	168
2.1. Cumhuriyet Dönemi ile Birlikte İkinci Dünya Savaşı'na Kadar Türkçülük.....	168
2. 2. İkinci Dünya Savaşı Sırasında Türkçülük ve Türkçü Dergiler.....	171
3. Altan Deliorman'da Türk Milliyetçiliği Ve Türkçülük Algısı.....	179
3.1. Altan Deliorman'ın Millet ve Milliyet Anlayışı.....	179
3.2. Altan Deliorman'ın Milli Ruh, Milli Şuur ve Milli Vicdana Bakışı.....	188
3.3. Altan Deliorman'a Göre Türk Adı, Türk Milleti, Türk Birliği Ve Bütün Türklük	

İdeali.....	189
3.4. Altan Deliorman'a Göre Gelecekte Türkçülük.....	197
3.5. Altan Deliorman'a Göre Ülkü ve Milli Ülkü.....	198
3.6. Türkler'de Bozkurt Anlayışı ve Altan Deliorman'ın Duruma Bakışı.....	203
3.7. Altan Deliorman'ın Vatan Anlayışı.....	208
3.8. Altan Deliorman'ın Demokrasi Anlayışı.....	209
3.9. Altan Deliorman'da Devlet Anlayışı	211
3.10. Türk Milliyetçiliğine Yönelik Eleştiriler ve Altan Deliorman'ın Duruma Bakışı.....	214
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	217
ALTAN DELİORMAN'IN DÜŞÜNCE YAPISINI ETKİLEYEN KURULUŞLAR .	217
1. Türk Milliyetçiler Derneği.....	217
2. Türkçüler Yardımlaşma Derneği	220
3. Fetih Yıllarını Aydınlatma Derneği.....	222
4. İstanbul Fetih Cemiyeti.....	225
5. Altan Deliorman Ve Komünizmle Mücadele Dernekleri.....	227
6. Türkçüler Derneği.....	232
7. Türk Kültür Derneği.....	238
8. Aydınlar Kulübü	241
9. Aydınlar Ocağı Derneği.....	243
9.1. Derneğin Doğuşu, Tüzüğü, Gayesi.....	243
9.2. Türk-İslam Sentezi ve Aydınlar Ocağı.....	247
9.3. Altan Deliormanın Aydınlar Ocağı ve Türk-İslam Sentezi'ne Bakışı.....	250
9.4. Aydınlar Ocağı'nın Etkinlikleri.....	252
9.5. Milli Kültür Raporu.....	256
10. Orkun Vakfı.....	259
11. İLESAM (Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği).....	266
SONUÇ.....	268
KAYNAKÇA.....	273
EKLER.....	291
ÖZGEÇMİŞ.....	306

ETİK SÖZLEŞME

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(27/01/2014)

Tezi Hazırlayan Öğrenciün

Adı ve Soyadı:

Oktay ÜNAL

İmzası

ÖZET

Altan Deliorman, “Deliorman Türkleri”ne mensup bir aileden gelen gazeteci, yazar ve fikir adamı, Mahmut Necmettin Deliorman’ın oğlu olarak 22 Mart 1936’da İstanbul’da dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğrenimini İstanbul’daki okullarda tamamlamıştır. Babasının matbuat işi ile uğraşmasının etkisi ile basın dünyası ile erken buluşan ve ilk eserini 12 yaşında iken veren Altan Deliorman, Haydar Paşa Lisesi öğrencisi iken Türkçülüğün önemli önderlerinden Hüseyin Nihal Atsız’ın, üniversite yıllarında ise Zeki Velidi Togan ve İbrahim Kafesoğlu’un öğrencisi olmuştur. Altan Deliorman, *Türk Sanatı*, *Türk Dünyası*, *Milli Yol*, *Milli Işık* ve *Türk Kültürü* dergilerinde çıkan Türkçü nitelikteki yazıları ile Türk Milliyetçiliği’ne katkı sağlamıştır. Okul ders kitapları da yazan Altan Deliorman, *Boğaziçi*, *Gurbette Bayrak*, *Orkun* gibi dergilerin yöneticiliğini de üstlenmiş ve Türk Milliyetçiliğinin en büyük düşmanı olarak görülen, Komünizm’e karşı da etkili bir kalem olmuştur.

Eserleriyle Türk Tarihi ve Türk Kültürü’ne yaptığı katkılar dışında, bu alanlarda ciddi tespitleri de bulunan Altan Deliorman, 23 Ağustos 2012’de hayatını kaybetmiştir.

Bu çalışma ile günümüzde de faaliyetlerine devam eden Aydınlar Ocağı gibi bir yapının üst düzey yöneticileri arasında bulunmuş olan ve hayatta iken adına “Saygı günü” düzenlenmiş olan bir ismin, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ve Türk milliyetçiliğindeki rolünü ortaya koymayı amaçladık.

ABSTRACT

Altan Deliorman was born in 22nd March, 1936 in İstanbul as the son of Mahmut Necmettin Deliorman who comes from “Deliorman Turks” family and who was a journalist, a writer and an intellectual. He completed his primary and secondary education in the schools of Istanbul. Altan Deliorman who acquainted with the press world earlier due to the impact of his father’s job with press and had his first work when he was 12 years old. When he was in Haydarpaşa High School he became a student of Hüseyin Nihal Atsız, an important leader of “Turkism”, and he was a student of Zeki Velidi Togan and İbrahim Kafesoğlu in university years. Altan Deliorman contributed to Turkish nationalism with the articles which have Turkist qualifications and which were published in the journals: “*Türk Sanatı*”, “*Türk Dünyası*”, “*Milli Yol*”, “*Milli Işık*” and “*Türk Kültürü*”. Altan Deliorman who also wrote school coursebooks, took governorship responsibility of the journals such as “*Boğaziçi*”, “*Gurbette Bayrak*”, “*Orkun*” and became a vigorous writer against communism which is supposed to be the biggest foe of Turkish nationalism. Except his contributions to the works of Turkish History and Turkish Culture, Altan Deliorman, who had serious evaluations upon these issues, lost his life in 23rd August, 2012 in Istanbul.

With this work, we aimed to propound the person’s mission for Turkish Nationalism in Turkish Republic history who was among the senior managers of an organisation like “Aydınlar Ocağı” (Intellectuals’ Coterie) which continues its activity nowadays and for whom there had been organized “Respect Day” when he was alive.

KISALTMALAR

AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGİT	: Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı
AP	: Adalet Partisi
ATASE	: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt
AÜ	: Ankara Üniversitesi
BM	: Birleşmiş Milletler
c.	: Cilt
CENTO	: Merkezi Antlaşma Teşkilatı
CGP	: Cumhuriyetçi Güven Partisi
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
DİSK	: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
DGM	: Devlet Güvenlik Mahkemesi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EMİNSU	: Emekli Inkılap Subayları
HÜ	: Hacettepe Üniversitesi
İLESAM	: Türkiye İlim Ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
İÜ	: İstanbul Üniversitesi

TKMD	: Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KTÜ	: Karadeniz Teknik Üniversitesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MBK	: Milli Birlik Komitesi
MC	: Milliyetçi Cephe
MSB	: Milli Savunma Bakanlığı
TMTF	: Türkiye Milli Talebe Federasyonu
MTTB	: Milli Türk Talebe Birliği
MTTD	: Milli Türk Talebe Derneği
s.	: Sayfa
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TAM	: Türkçülük Araştırma Merkezi
TDVİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TKAE	: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü
TKP	: Türkiye Komünist Partisi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

TTK	: Türk Tarih Kurumu
TMD	: Türk Milliyetçiler Derneği
YAYKUR	: Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu
YTP	: Yeni Türkiye Partisi
yy	: Yüzyıl

KAYNAKLAR VE YÖNTEM

Kaynak; ulaşabildiğimiz bilgi, belge, doküman yayın vb. anlamına gelmektedir. Bu anlamda kitaplar, ansiklopediler, dergiler, gazeteler, arşiv belgeleri, internet kaynaklar olarak düşünülebilir. Bir eser meydana getirebilmenin ilk adımı kaynaklara ulaşmaktan geçmektedir. Kaynaklarla elde edilen bilgiler araştıranlarca anlamlandırılır, yorumlanır. Yerinde tespitlerle yeni bilgiler üretilmiş olur.

Tarih alanında kaynak ve metot bilgisi üzerinde ciddi tespitlere sahip olan Togan'a göre; insanlar kendi tarihlerini, tarihçilerin yazdıkları kroniklerden öğrenmekle kalmayıp, kaynak olabilecek her şeyi bir araya toplayarak tarihi o esastan öğrenmeye başlamışlardır. Dolayısıyla kaynaklar bilgisi meydana gelmiştir. Togan'a göre metot, herhangi bir ilmin iştiğal konusu olan maddelerden çıkarılması istenen sonuçları ve bilgileri elde etmenin vasıtaları demektir. Bilimlerin gelişmesine paralel olarak metotlar da gelişmiştir (Togan, 1981:28-29).

Carr, tarihi bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalog olarak tanımlamıştır (Carr, 1987:41). Bu anlamda bugünü anlamak tarihi öğrenmekten geçmektedir. Tarihe mal olmuş kişilerin hayatlarını ortaya koyabilmek, yaşadıkları devri tahlil edebilmek için tarihi kaynaklardan yararlanmak gerekmektedir.

Kaynakların Tahlili

Resmi Yayınlar

Çalışmamızda, teşkilatların ana gayeleri ve etkinlik alanlarının öğrenilebilmesi için resmi olarak yayımlanmış olan, Aydınlar Ocağı Derneği Ana Nizamnamesi, Aydınlar Ocağı Derneği Ana Tüzüğü, Türk Kültür Derneği Tüzüğü gibi yayınlar da yararlandığımız kaynaklar arasında olmuştur.

Tezler

Araştırmamızda geçen konularla yakın ilgisini gördüğümüz noktalarda çeşitli yüksek lisans ve doktora tezlerinden yararlanılmıştır.

Sürelî Yayınlar

Dergiler

Sosyal bilimler açısından düşünüldüğünde dergiler, yayımlanmış oldukları dönemin siyasi, sosyal, kültürel yönlerini yansıtmalarından dolayı, tarih araştırmacıları için değerli kaynaklar oldukları söylenebilir.

Çalışmamızda Altan Deliorman'ın ilk yazılarının yayımlandığı *Çocuk Sesi*, *Türk Sanatı* dergileri, yayımcılığını kendisinin üstlendiği milliyetçi, kültürel içerikli yazıları ile dikkat çeken *Türk Dünyası*, *Millî Işık*, *Boğaziçi*, *Gurbette Bayrak*, *Orkun* dergilerinin yanı sıra *Millî Yol*, *Türk Kültürü*, *Türk Edebiyatı* dergileri de başvurduğumuz kaynaklar arasında yer almıştır.

Gazeteler

İnsanların duygu ve düşüncelerini başkalarıyla paylaşabilmelerinin yolunun haberleşmeden geçtiği bilinen bir gerçektir. Bu bağlamda toplum içinde kitle iletişiminin sağlanmasında gazeteler önemli bir role sahiptir. Cumhuriyet Tarihi'nin yazılı kaynaklarından bir kısmını oluşturan gazeteler, okuyucularını haber, politika, sanat vb. konularda bilgilendirmek üzere, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla yayımlanan bültenlerdir.

Bu anlamda çalışmamızla ilgisi olduğunu düşündüğümüz konularla ilgili olarak *Milliyet* gazete arşivinden, *Türkiye* ve *Tercüman* gazetelerinden yararlandık.

Araştırma ve İnceleme Eserleri

Araştırma ve bilim dünyasına, kazandırmış olduğu eserleriyle büyük hizmet ettiğini ve emek verdiğini düşündüğümüz Altan Deliorman, yaşadığı dönemin olaylarını eserlerine aksettirmiştir. Altan Deliorman'ın biyografi türündeki birçok eserinde kendi yaşam kesitinden de izler bulmak mümkündür. Bu bağlamda Altan Deliorman'ın yaşamında birçok kesitin yer tuttuğu *Tanıdığım Atsız* adlı eser faydalandığımız en önemli kaynaklar arasında yer almıştır. Diğer yandan, *Kırk Kanatlı Jöntürk*, *Sessiz Bir ses*, *Işıklı Hayatlar*, *Türk Yurdunun Bilgeleri*, adlı eserlerinde hem yaşadığı dönemin siyasi, sosyal, kültürel izlerine hem de yaşamına ait bilgiler bulunduğu için istifade ettiğimiz eserler arasında yer almıştır. Altan Deliorman'ın Türkçülüğe bakışına yönelik tespitlerinin bulunduğu *Tarih Boyunca Türkçülük* adlı eseri başvurduğumuz önemli kaynaklardan birisidir. Atatürk ile ilgili araştırma ve incelemelerini içeren *Mustafa Kemal Balkanlar'da*, *Atatürk'ün Hayatındaki Kadınlar* adlı eserlerinden de yararlandık. Altan Deliorman, Türkçülük ve Türk Milliyetçiliği davasına gönül vermiş olan şahsiyetleri portre türündeki eserlerinde tanıtmıştır. Bu bağlamda Nihat Sami Banarlı, Ekrem Hakkı Ayverdi ve Semiha Ayverdi gibi kişiliklerin hatıralarının yer aldığı, bir dönemin gönül ve kültür iklimini okuyucuya sunduğu *Işıklı Hayatlar* kaynaklarımız arasında yer almıştır.

Çalışmamızda Altan Deliorman'ın kendi eserlerinin yanında, hayatına ışık tutan Mehmet Nuri Yardım'ın *Yazar Olacak Çocuklar* adlı eseri de yararlandığımız kaynaklardan birini teşkil etmiştir. Altan Deliorman'ın yaşadığı devrin siyasi olaylarına ışık tuttuğunu düşündüğümüz Sadettin Bilgiç'in *Hatıralarım*, Ali Fuad Başgil'in 27 Mayıs İhtilali'nin nedenlerini anlattığı *27 Mayıs İhtilali Ve Sebepleri*, gazeteci Orhan Tokatlı'nın *Sancılı Yıllar* adlı eserlerinden faydalandık.

Çalışmamızda Altan Deliorman'ın fikir örgüsünün daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağını düşündüğümüz, Yusuf Akçura, Ziya Gökalp, Osman Turan, Muharrem Ergin, Erol Güngör, Reha Oğuz Türkkân, Hüseyin Nihal Atsız vb. fikir insanlarının eserlerine de başvurduk. Altan Deliorman'ın yaşadığı dönemde meydana gelen olaylarla ilgili olarak o dönemleri görmüş kişiler arasında yer alan Enver Ziya Karal, Şevket Süreyya Aydemir, Selahattin Tansel, Fahri Çoker gibi kişilerin eserlerinden de faydalanılmıştır.

Altan Deliorman'ın ölümünün çok yakın bir tarihte oluşu, onu tanıyan birçok ismin günümüz dünyasında internet ortamında yayın yapan dergi ve gazetelerde yer alması, bizi internet adreslerine başvurmaya sevk etmiştir.

Çalışmamızda Altan Deliorman'ın hayatı yanında eserlerinin tanıtımı da yer almıştır. Dolayısıyla bir ölçüde yararlandığımız kaynakların bir bölümü çalışmamız içerisinde tanıtılmıştır.

Ansiklopediler

Çalışmamızda bazı yer adlarının açıklamaları, tarihe mal olmuş şahsiyetlerin özgeçmişleri, birtakım kavramların açıklanması için, *Osmanlıca Büyük Lügat*, *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (TDVİA)* gibi kapsamlı kaynaklardan istifade edilmiştir.

GİRİŞ

Milletlerin ilerlemesinde kendi içinden çıkardıkları yazar, gazeteci bilhassa fikir adamlarının büyük rolü olduğu bir gerçektir. Bu kişiler eserleri ve hizmetleriyle milletlerin ilerlemesine katkıda buldukları için, millet katında saygınlık görmüş oldukları söylenebilir.

Türk milliyetçilik tarihine olduğu kadar, Türk kültür tarihine vermiş olduğu eserlerle gerek fikri sahada gerekse pratikte yapmış olduğu hizmetlerle, gelecekte de adından söz ettirecek olan Altan Deliorman'ın entelektüel bir Türk milliyetçisi olduğu kabul edilebilir.

Bu çerçevede Altan Deliorman'ın milleti ve devleti için çalışan bir fikir adamı olduğu ifade edilebilir. Bu yönüyle onun hayat hikâyesi, çalışmaları, kişiliği, eserleri, hizmetleri çalışmamızın konusu olmuştur. Altan Deliorman'ın gerek matbuat hayatında ve edebi sahada gerekse tarih alanında Türk milletine yaptığı hizmetleri, verdiği eserleri, sadece maişet elde etmek için yapmadığını, eserlerini okuyarak anlayabiliriz. Altan Deliorman'ın hayatının son günlerine kadar tamamlanmasını lüzumlu gördüğü eserlerini bir an önce okuyucusunun karşısına çıkarmak için çaba harcaması, onun Türk toplumu için nasıl bir değer olduğunu anlamaya yeter olduğu kanısındayız.

Altan Deliorman'ın eserlerine dayanarak öğrendiğimiz bilgilere göre, çekirdekten yetişmiş bir gazeteci olması sayesinde, mesleğini deneyimli bir şekilde sürdürdüğü söylenebilir. Çalıştığı gazetelerde, köşe yazılarının yanı sıra, tefrikaları ve röportajları da yayımlanmıştır.

Altan Deliorman'ın basın ve yayın faaliyetleri üzerinden geçimini sağlamıştır. Bu doğrultuda Türk edebiyatına, tarihine ve kültür hayatına kazandırdığı eserleri

bulunmaktadır. Altan Deliorman'ın tarihi konudaki bir romanının yanısıra, araştırma ve inceleme eserleri de yer almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) için çeşitli dönemlerde yazdığı tarih ders kitapları, çeşitli dergilerdeki makaleleri, Avrupa'nın değişik şehirlerinde vermiş olduğu konferansları, onun önemli etkinliklerindedir. Milliyetçi teşekküllerin kuruluşuna önayak olması, dernek ve ocak faaliyetlerinde yöneticilik yapması, Türk milliyetçilik tarihi açısından düşünüldüğünde önemli bir misyonu üstlendiği söylenebilir.

Altan Deliorman'ın mensubu olduğu aile, "Deliorman Türkleri"ndendir. Deliorman ailesinin, "Deliorman" kelimesini, soyadlarına da taşıyarak, "Deliormanlı" olmak bilincini ve gururunu, sonsuza dek yaşatmayı amaçladığı ifade edilebilir. Altan Deliorman, bir zamanlar yurt toprağı olan aile soyunun yaşadığı yerlerle ilgili anılarını büyüklerinden dinleyerek büyümüştür. Tarih boyunca, katliamlara sahne olan Deliorman bölgesi, çok savaşlar görmüş, insanları büyük acılar çekmiş, savaşlardan dolayı yaşanan göçlerle zaman zaman boşalmış, sancılı bir coğrafya özelliği göstermektedir. Bölge, İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Rus komünistlerinin işgaline uğramış, bu sırada birçok Türk hayatını kaybetmiştir. Bilindiği üzere, Bulgaristan ülke olarak, uzun yıllar "Demir Perde" denilen "Sovyet Bloku"nun etkisinde yaşamıştır.

Bulgaristan Türklüğü'nün haklarını siyasi sahada da dile getiren Altan Deliorman'ın babası Mahmut Necmettin Deliorman, ömrünü Türklüğe adanmış bir şahsiyettir. Bu çalışmanın birinci bölümünde, eserleri ve mücadelesiyle ölümle burun buruna yaşamasına rağmen davasından vazgeçmeyen Mahmut Necmettin Deliorman'ın kısaca yaşam öyküsü ve mücadelesine de yer verilerek, Altan Deliorman'ın yetişmesinde ne derece etkili olduğu sorusuna da cevap aranmıştır.

Birinci bölümde Altan Deliorman'ın yetiştiği dönemde, *Yedigün*,¹ *Çınaraltı*, *Orkun* gibi dergilerden ne derece etkilendiğine de değinilmiştir.

Altan Deliorman'ın lise birinci sınıfta iken, Edebiyat öğretmeni olan Hüseyin Nihal Atsız'ın derslerinin kendisini nasıl etkilediğini, aralarındaki öğretmen-öğrenci münasebetlerinin sonraki yıllarda nasıl bir dostluğa dönüştüğünü vurgulamaya çalıştık. Ayrıca Altan Deliorman'ın basın-yayım faaliyetlerine etki eden sosyo-kültürel ortamın, o yıllardaki yapısına hakim olan olgular üzerinde durulmuştur.

Türkiye'de çok partili dönemle birlikte zaman zaman siyasi iktidarların, milliyetçiliğe ve milliyetçi hareketlere karşı politik arenada, soğuk yaklaşımlarının nedenleri nelerdir? Ya da siyasi iktidarların politikaları ne kadar milli idi? Devlet yönetiminde, çok partili hayatın oluşması ile beraber, uzun yıllar yeni milli bir politika neden oluşturulamamıştır? Altan Deliorman, yaptığı çalışmalarda bu gibi sorulara cevap aramıştır.

Son zamanlarda gündeme gelen, üst düzey devlet görevlilerince de savunulan “Anadoluculuk” cereyanının Türkiye'yi nerelere getirdiği, Altan Deliorman'ın üzerinde durduğu ve eleştirilerini dile getirdiği meselelerdendir.

İkinci bölümde; Altan Deliorman'ın tetkik eserlerinde neyin mücadelesini verdiği; yazdığı ders kitaplarının hangi boşluğu doldurduğu; Türk eğitim dünyasına hangi katkıları sağladığı; yaşamı, edebi kişiliği, tarihçiliği, gazeteciliği tanıtılmıştır. Altan Deliorman'ın fikriyatının temelleri üzerinde durulmuştur. Bu bölümde, Altan

¹ 1930'lu yıllardan Demokrat Parti (DP) dönemine kadar Sedat Simavi tarafından yayımlanan *Yedigün*, haftalık edebiyat, fikir, sanat, sinema ve aktüalite dergisidir. Devrin ünlü yazarlarının da tanıtıldığı *Yedigün*'ün 1946 yılındaki bir sayısında bolca resim ve reklam sayfalarına yer vermesi dikkat çekicidir. *Yedigün*, döneminin sanat, magazin ve edebiyat hareketliliğini okuyucusu ile buluşturmuştur (Bkz. *Yedigün*, 17 Şubat 1946 No: 676).

Deliorman'ın savunduğu Türkçülük fikrinin hedefi ve neyi ifade ettiği sorularına cevap aranmıştır. Altan Deliorman'ın Türkçülüğü nasıl algıladığı; Türkçülük fikrinin bir hayal mi, yoksa hedeflerinin gerçekleşmesi beklenen bir ideal mi olduğu; Çalışmamızda cevap aradığımız temel soruları oluşturmaktadır.

İkinci bölümde; Altan Deliorman'ın ilham aldığı şahsiyetlerden olan Atsız'ın ortaya koyduğu milliyetçi fikirlerin ortaya koyduğu tespitler sunulmuştur. Altan Deliorman'ın bu fikirlerden ne derece etkilendiği; milliyetçilik anlayışında Atsız ile hem fikir olduğu ve ayrı düştüğü noktaların neler olduğu; üzerinde durulmuştur. Gelecekte Türkçülüğü, hangi tehlikelerin ve engellerin beklediği meselelerine değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, Altan Deliorman'ın fikri mücadelesinde önemli yeri olan Türkçü kuruluşların hedefleri, Türk milliyetçiliğine ne derece katkı sağladığı; hangi şahsiyetlerle niçin mücadele ettikleri; konuları üzerinde durulmuştur.

Altan Deliorman'ın Hayatı ve Eserleri adlı çalışmamızı hazırlarken karşılaştığımız en önemli olumsuzluk, Altan Deliorman'ın yakın dönemde hayata gözlerini yummuş olmasıdır. Bu durum tarih biliminin tarafsızlık ilkesini etkileyen bir husustur. Çünkü tarihi olayların üzerinden belirli bir zaman diliminin geçmesi yönündeki algı böyle bir beklentiye gerekçe teşkil etmektedir. Ancak hızlı gelişen ve değişen günümüz dünyasında tarih biliminin de tarihi yanılığlara düşmeden bu değişim ve gelişim paralelinde değerlendirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Çalışmamızda yararlanmış olduğumuz internet adreslerinin de bu doğrultuda değerlendirilmesini ümit ediyoruz.

Böyle bir çalışmanın yapılmasında, tespitleriyle ufkumu açan, başta tez danışmanım Doç. Dr. Mustafa ÇOLAK'a, her zaman bize yön veren Yrd. Doç. Dr. İsmet TÜRKMEN'e, bu konudaki tecrübesine başvurduğum arkadaşım Selim YILDIZ'a, çoğu zaman ihmal ettiğim aileme, teşekkürü bir borç bilirim.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALTAN DELİORMAN'IN HAYATI

1. Ailesi, Çocukluğu, Öğrenim Hayatı ve Yetiştığı Çevre

1.1. Aile Kökeni

Altan Deliorman'ın menşei bugün Bulgaristan sınırları içerisinde yaşayan Deliorman Türklerine dayanmaktadır. Altan Deliorman'ın ataları Bulgaristan'ın Deliorman Bölgesi'nin Razgrat kasabası civarında yaşamışlardır. Altan Deliorman'ın babası gazeteci Mahmut Necmettin Deliorman, Bulgaristan'da bir süre gazetecilik mesleğini yürütmüş ancak sonradan Türkiye'ye göç etmiştir.

Deliorman Türklerinin kökeni ve yaşadığı coğrafya hakkında bilgiler sunan, Şevket Süreyya Aydemir'e göre Deliorman, Bulgaristan'ın Kuzeydoğusunda yer alan ve tarihin en eski çağlarından beri Türklerle meskûn olduğu bilinen bölgedir. Deliorman Türkleri denildiği zaman, şimdiki Bulgaristan'ın Kuzey ve Kuzeydoğu kısmına düşen topraklarda yaşayan yerli halk anlaşılmaktadır (Aydemir, 2000a: 19).

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'ne göre Deliorman, Hezargrad kazasına bağlı "Divane orman" nahiyesi ile Şumnu kazasına bağlı aynı isimdeki nahiyeden meydana gelmektedir. Şumnu'dan Tuna'ya uzanan ve Silistre ile Tutrakan arasından geçen hat Deliorman bölgesinin doğu sınırını oluşturur. Dalgalı bir plato şeklindeki görünümü ile az yağmur alması ve su kaynaklarının sınırlılığı ile de bilinen bölgenin doğusunda düz ve ağaçsız Dobruca bölgesi uzanmaktadır. TDVİA'da aktarılan bilgilere göre bölgenin, "Deliorman" adını, 19. yüzyıla (yy) kadar sık ormanlarla kaplı olmasından dolayı aldığı söylenmektedir. Deliorman'ın en önemli yerleşim merkezleri, Hezargrad (Razgrad), Balbunar (Kubrat), Kemanlar (İsperih) kasabalarıdır. Deliorman

adı, 12.yy'da Bizans tarihçisi Kedrenos tarafından "Teleorman" şeklinde zikredilmiştir. İdrisi, burayı "Tenu-orman" adıyla anmıştır. Bugün Aluta ve Vede nehirleri arasındaki bölge, halen "Teleorman" adını taşımaktadır. Deliorman ismi, 11 ve 12.yy'larda Tuna'nın her iki yakasına yerleşen Peçenek ve Kuman Türkleri ile alakalıdır. Bu Türkler zamanla Grek Ortodoks kilisesine bağlanmışlar, giderek Slavca konuşan Bulgarlarca asimile edilmişlerdir. 15. yy *Tahrir*, 17. yy *Mufassal*, *Avarız* ve *Cizye* defterlerinde kuzeydoğu Bulgaristan'da yaşayan Hristiyanlara ait Türkçe birçok isme rastlanmaktadır. Polonyalı Türkolog Kowalski'nin araştırmaları da 20. yy'da Kuzeydoğu Bulgaristan'da konuşulan Türkçeden hareketle, bu bölgede bir grup Kuzey Türkünün yaşadığını ortaya koymaktadır (TDVİA, c.9, 1994: 141).

Selçuk Duman, Deliorman bölgesinin, Trakya'nın bir parçası olduğunu, Deliorman Türklerinin Bulgaristan'a yerleşmelerinin Osmanlı Devleti'nin Balkanlara geçişinden çok önceye rastladığını ifade etmektedir. Duman, Kowalski'ye dayanarak, 12. yy'dan itibaren buraya "Deliorman" adının verildiğinden hareketle, "Deliorman Türklerinin bu Türklerden olduğu düşünülmelidir." demektedir (Duman, 2011: 242-243).

Şevket Süreyya Aydemir ise, Türklerin, Deliorman bölgesine yerleşmelerinin, Bulgarlar'dan daha sonraki bir zamana rastladığı, 5. yy'da Orta Asya Hunları'nın, 6. yy'da Avarların, 11. yy'da da Peçeneklerin, "Deliorman Türklerinin atalarını teşkil ettiğini ifade etmektedir. Deliorman bölgesinin önce kuzeyden, sonra güneyden Türk akınlarıyla Türkleştiğini, güneyden Osmanlı akınlarının fetih kolları gibi yayıldığını ve silahlı dervişlerin öncü karakolları görünümündeki tekkelerin önemli geçitlerde yerlerini aldıklarını ifade etmektedir. Deliorman coğrafyası, zamanla bir Türk bölgesi

haline gelmiştir. Aydemir'e göre, "Deliorman Türkleri"nin antropolojik yapısı, Anadolu Türklerinden ayrı olarak, "Şimal Türkleri"ne benzemektedir (Aydemir, 2000a: 20-21).

Ahmet Cebeci, Kowalski'nin "Deliorman Türkleri"nin, Karadeniz'in kuzeyinden gelerek Tuna'yı aşır buralara yerleşen Türklerden olduğu tezini kabul etmektedir. Cebeci'nin Kowalski'ye dayanarak verdiği bilgilere göre, "Bu bölgede Osmanlı hâkimiyeti sırasında var olan ve dili iptidai karakterini kaybetmiş, kuzey menşeli bir halk tabakası yaşamaktadır. Kuzeyden gelen Türklerle, güneyden Selçuklu ve Osmanlı akınları ile gelen Türkler, Yörükler burada daha önce yerleşik olan halkla birleşerek yeni bir tabaka oluşturmuşlardır. Bulgaristan coğrafyasına gelmeden önce hâkim zümresi Türk olan Saka Devleti², Altay dağları ile Tuna mansabı arasında hüküm sürerken, sonradan bu bölgelere, Avrupa Hunları, Avarlar, Bulgar Türkleri (Proto Bulgarlar) 11.yy'da, Oğuz (Uz) Peçenek ve Kumanlar yerleşmiştir." Cebeci'ye göre, Kowalski, bu tespitleriyle, Bulgar âlimlerinin, "Buradaki Türk halkının Osmanlı döneminde kolonizasyon ve baskılarla Türkleştirilen bir kısım Slavlar olduğu" yönündeki tezini de çürütmüş olmaktadır (Cebeci, Töre, Sayı:29-30, Ekim-Kasım 1973: 40-41).

İslam Ansiklopedisi de aynen bu tespitleri yapmakta ve Deliorman'da yerleşik olan Türkler'in daha sonra 1261'de Anadolu'dan gelen İzzeddin Keykavus'a tabi Selçuklu Türkleri ile karışmış olduklarını bildirmektedir. "Gagauz" adıyla tanınan bu Türkler de 1300 tarihi civarında, manevi liderleri "Sarı Saltuk" ölünce bir kısmı Anadolu'ya dönmüş, buldukları yerde kalanlar ise Hristiyan olmuşlardır. Osmanlı

² Grek kaynaklarında "Skythai", Asur kaynaklarında "Aşguzai", Pers kaynaklarında "Saka", Çin kaynaklarında "Sai" tabiri hareketli konar-göçer yapıya sahip olan Sakalar için kullanılmıştır (Durmuş, 2002: 620'den nakleden Balaban, 2006: 6-7). İskit kadınları üç düşman öldürmedikçe evlenmezler, töre gereğince hayvan kurban etmeden kocalarıyla aynı evde oturmazlardı (Durmuş, 1993:151'den nakleden Balaban, 2006: 5).

öncesinde bölgeye yerleşmiş olan Türkler İslamiyet’i kabul etmişlerdir. İslam Ansiklopedisi’ne göre araştırmacı Gadzonov, Deliorman bölgesindeki Türklerin Anadolu’dan geldiğini tespit ettiğini bildirmektedir. 16. yy *Tahrir defterlerinde* bu görüş doğrulanmaktadır. Ancak Osmanlılar gelmeden önce de burada Türkler vardır. Deliorman’da uzun boylu atletik yapıya sahip mavi gözlü insanların varlığı bu görüşü kuvvetlendirir. Bu bölge Çandarlı Ali Paşa tarafından 1388-1389 kışında alınmıştır. Bölgede Sünni ve Bektaşî tarikatları da faaliyet göstermiştir. 1530 yılında kurulan Hezargrad şehri Sadrazam Makbul İbrahim Paşa, tarafından “Sünni” İslami anlayışın kalesi durumuna getirilmiştir. Şehir inşa edilen cami medrese ve imaretlerle donatılmıştır. 16. yy başında, Deliorman bölgesi, Müslüman-Türk bölgesi haline gelmiştir. İslamlaşma da en çok Hezargrad’da yoğunlaşmıştır. Hezargrad, üç kilometre güneyinde kurulu bulunan Roma şehrine halef olduğu için, “Hezargrad-ı Cedid” olarak da anılmıştır. Deliorman bölgesi, 1878’de Bulgaristan’ın eline geçmiştir. Böylelikle buradaki Türkler’in çoğu Anadolu’ya göç etmiştir. Sonradan Deliorman bölgesine Bulgarlar yerleşmiştir. 1912 Balkan Savaşları’ndan sonra Deliorman’ın Kuzeydoğu yarısı Romanya’nın eline geçmiş ve sonrasında da Romenleştirme faaliyetleri başlamıştır. Bulgarların da Bulgarlaştırma faaliyetleri dikkat çekmiştir. Bulgarlar, 1934’te Türkçe yer isimlerini değiştirmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ise Bulgaristan, Komünistler’in eline geçmiş ve endüstrileşme çabaları ile bu şehirlerdeki Bulgar nüfus şehirlere göç etmiştir. Böylece köylerde Müslüman Türkler kalmıştır (TDVİA, c. 9, 1994: 141-143).

1989 yılında Türklere yönelik göç kararı ile Bulgaristan’daki Türk toplumu sarılması imkânsız olan büyük bir yara almıştır. Bulgaristan’daki Türkler böylelikle azınlık durumuna indirilmiştir. Bütün bu politikalar, Bulgaristan’da Türk düşmanlığını

milli bir politika haline getirmiş olan devlet başkanı Todor Jivkov tarafından “Ülkeyi tek başına Bulgar unsurlara sahip kılma” adına uygulanmıştır. Bu göç sonucunda bir milyona yakın Türk, Bulgaristan’dan Türkiye’ye göç etmiştir (Deliorman, Orkun dergisi, Sayı: 40, Haziran 2001: 35). Bulgar rejiminin zayıflamasına Türkler sebep olmuştur. Jivkof’un şoven anlayışını destekleyen Bulgar hükümetinin politikaları ile 1983’te Müslüman Türk isimleri değiştirilmiş, camiler kapatılmış sünnet ve mevlid törenleri yasaklanmış, Müslüman ölülerinin müslüman usulü gömülmesi yasaklanmıştır. 1987 ve 1988’de Türklerin gösterileri sonucunda Jivkof, 1989’da istifa etmiştir (TDVİA, c. 5, 1992: 31).

1.2. Babası Mahmut Necmettin Deliorman

Altan Deliorman’ın babası, Bulgaristan Türk toplumunun haklarını savunmuş, gazeteci yazar ve fikir adamı Mahmut Necmettin Deliorman, 1897’de Bulgaristan’ın Razgrad şehrinde doğmuştur (Deliorman, 2009a: 70-71). Mahmut Necmettin Deliorman’ın aile soyu, Bulgaristan’da yer alan Deliorman bölgesinin tanınmış ailelerinden birine mensup olup babası Saraç Salih Efendi, annesi Ayşe Hanım’dır. 1914’te Sofya’da yayımlanan “*Türk Sadası*” adlı gazetede işe başlayan Mahmut Necmettin Deliorman, Rüşiye eğitiminden sonra, “Cihad-ı Ekber”³ ilan edilince, Türk ordusuna gönüllü olarak katılmış, Edirne Sanayi Kışlası’nda silah talimi gördükten sonra da Çanakkale cephesine sevk edilmiş hastalanınca, Mütarekeye kadar Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay) hizmetine alınmıştır. Mahmut Necmettin Deliorman, İstanbul

³ Birinci Dünya Savaşı başlarken Almanlar, Osmanlı Padişahı’nın İslam dünyasındaki dini, siyasi nüfuzunu kullanarak sömürge altındaki Müslümanları ayaklandırabileceklerini düşünmüşlerdir. Almanların isteği doğrultusunda 11 Kasım 1914’te Osmanlı Ordusu Başkumandanı, Sultan ve 300 milyon Müslümanın halifesi sıfatıyla Sultan Mehmet Reşat, (1909-1918) orduya ve donanmaya gönderdiği iradesinde yıllardır İngiliz, Fransız ve Rus zulmü altında ezilen Müslümanların hak etmedikleri bu durumlarına son vermek için, bütün Müslümanları “Cihat” yapmaya çağırmakta idi (Çolak, 2006: 96-97).

Türk Ocağı ile ilişkileri içerisinde, Ziya Gökalp,⁴ Mehmet Emin Yurdakul, Hamdullah Suphi, Celal Sahir gibi dönemin en önemli milliyetçi kişilikleriyle tanışmıştır (Deliorman, Türk Kültürü, Sayı:134, Aralık 1974: 140).

1919'da Razgrad'a dönerek, Ethem Nuri'nin çıkardığı "*Balkan Gazetesi*" ile "*Çiftçi Bilgisi*" ve "*Tunca*" gazetelerine yazılar yazmıştır. Razgrad'ta kurduğu matbaasında *Deliorman* gazetesini yayımlamıştır. Gazetede, Bulgaristan Türklerinin haklarını savunan yazıları, Bulgaristan'daki Türklerinin büyük sevgi ve saygısını kazanmış, fakat Bulgar hükümetini rahatsız etmiştir. Mahmut Necmettin Deliorman'ın siyasi hayatı ise Türklerin haklarına saygı duyan bir parti olan Çiftçi Partisi'ne girişi ile başlamıştır. Partinin, bir ihtilal ile iktidardan düşürülmesi neticesinde, mensuplarının çoğu idam edilmiş, kendisi ise etkili bir politikacı olan 1944'te Bulgaristan'ın Başbakanı olup ülke Ruslarca işgal edilince idam edilerek öldürülecek olan, çocukluk arkadaşı Bağriyanof'un⁵ yardımıyla ölümden kurtarılmıştır. *Deliorman* gazetesini siyasi

⁴ Ziya Gökalp (1876-1924), Türkçülük akımının nazariyatçısı, fikir adamı, Sosyolog ve eğitimcidir. 23 Mart 1876'da Diyarbakır'da doğmuştur. 1912'de Ergani Madeni mebusu oldu. Darü'l Hilafetü'l Aliyye'de, Darül Muallimat'ta ve Darü'l Fünun'da içtimaiyyat dersi vermiştir. 1919'da Bekirağa Bölüğü'nde hapsedilmiş sonra Malta'ya sürgün edilmiştir. 1921'de Ankara Hükümeti'nde Maarif Vekaleti İlim Encümeni üyesi olmuş, 1923'te Diyarbakır mebusu olmuştur (TDVİA, c. 14, 1996: 124-125).

⁵ Niyazi Ahmet Banoğlu'nun anlatımlarına göre Bağriyanof, Rus işgali başlarken arkadaşı Mahmut Necmettin Deliorman'a gönderdiği mektubu, Mahmut Necmettin Deliorman, *Akit* gazetesindeki toplantıda açıklamıştır. Bağriyanof, "Alman orduları çekilirken, Rus ordularının Bulgarları ebediyen zincire vurmak için geldiklerini", "Türk ordusunun Bulgaristan'a girerek bir cephe kurmasını" teklif etmiştir. Mektup, Tarık Us tarafından İnönü'ye ulaştırılmış, İnönü, telefonla "Türkiye'nin dünyanın bu nazik devresinde böyle bir maceraya atılamayacağını" ifade etmiştir. Banoğlu'na göre bu mesele, Asım Us'un *Hatıralar* adlı eserinin ikinci cildinde de vardır. Bulgaristan'a giren Rus komünistleri tutuklanan Bağriyanof'u katletmişlerdir (Banoğlu, Milli Işık, Sayı: 42, 1970: 11-12). Necmettin Deliorman'a göre başta Bağriyanof olmak üzere, subaylar, gazeteciler komünistlerce kurşuna dizilmişlerdir. Katledilenler açılan bir çukura atıldıktan sonra kireçlenerek üzerlerinden silindir geçirilmiştir (Deliorman, Milli Işık, Sayı: 40, 1970: 17-18). Ulvi Özgür'ün göre Bulgaristan, Almanya ile kurduğu ittifakın bedelini, Eylül 1944'te Sovyetler'in kendisine savaş ilan etmesi ve Kızıl Ordu'nun ülkeye girmesiyle ödemiştir. Bulgaristan'da 9 Eylül 1944'te ki hükümet darbesi ile komünist bir hükümet kurulmuş ve 15 Ekim 1944'te Georgi Dimitrov yönetiminde "Bulgaristan Halk Cumhuriyeti" adını almıştır. 1946'da yapılan referandumla birlikte Bulgaristan, Sosyalist ülkeler arasına katılmıştır (Özgür, 2007: 20).

koşullar elverdiği ölçüde, 1923-1924 yılları arasında çıkarmaya devam eden Mahmut Necmettin Deliorman, 1925'te yeni bir hükümet darbesi sonrasında önce idama mahkûm edilmiş, sonra da cezası sürgüne çevrilmiştir. Mahmut Necmettin Deliorman, Plevne'ye giderek orada “*Mücadele*”, sonrasında M. Behçet (Perim) ile ortak olarak, “*Tunaboyu*” gazetelerini çıkarmışlardır. Bu gazetede Türklerin haklarını savunmaktan vazgeçmediği için tutuklanınca, *Tunaboyu* gazetesi de kapatılmıştır. Mahmut Necmettin Deliorman, Bulgaristan iç politikasında Türk aleyhtarı baskı azalınca, matbaasını Razgrad'ta yeniden faaliyete geçirerek, *Deliorman* gazetesini yeniden çıkarmıştır. Sonradan, “Bulgaristan Türkleri Milli Kongresi”nin 1929'da alınan kararı üzerine, *Deliorman* gazetesinin idare yeri Razgrad'tan Sofya'ya taşınmış, *Deliorman* gazetesi, Türk toplumunun resmi organı olarak 1933'e kadar düzenli olarak yayımlanmıştır (Deliorman, Türk Kültürü, Sayı:134, Aralık-1974: 141). Mahmut Necmettin Deliorman, 1933'te Bulgarlar'ın Razgrad'daki Türk mezarlığını tahrip edişlerini⁶ gizlice izlemiş, düzenlenen bu vahşi saldırıyı, “Türk Büyük Elçiliği”ne ve “Anadolu Ajansı”na bildirmiştir (Deliorman, 2009a: 71). Bu hadise, bütün dünyada özellikle Türkiye'de büyük tepkilere neden olmuştur. İstanbul'da Türk gençliği muhteşem bir gösteri düzenlemiştir. Olay duyulunca, gençler Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) yönetiminde miting hazırlığı başlatmışlar, miting için resmi makamlar izin vermeyince, gençler Bulgar Konsolosluğu önünde toplanmışlardır. 20 Nisan 1933'deki gösteride Darü'l-Fünun öğrencileri, MTTB Başkanı Tevfik İleri, Cihat Baban, Lebit Yurtoğlu da vardı. Tevfik İleri'nin burada yaptığı konuşmanın ardından, Feriköy Bulgar mezarlığına

⁶ Darendelioğlu'nun aktarımlarına göre, iki yüzden fazla, elleri kazmalı kürekli Bulgar kalabalığı, 17 Nisan 1933 Pazartesi günü Razgrat'daki Türk mezarlığını tahrip etmişlerdir. Bu hareket, “Rudna Zaştika” sözde “Vatan Müdafası” adlı milliyetçi teşekkül tarafından düzenlenmiştir. Bulgar resmi organı “*Zname*”, Razgrat Belediyesi'ne mezarlığın kaldırılmasını önermiştir. Bulgarların dünyanın hiçbir yerinde eşi görülmemiş bu vahşi olayı, bütün dünya radyo ve ajansları duyurmuştur (Darendelioğlu, 1968: 61-64).

gidilerek çelenk konulmuştur. Bu olaylarda, seksen öğrenci gözaltına alınmış, bunlardan yirmi üçü tutuklanmıştır. Altı gün sonra serbest bırakılan öğrenciler, yargılanmaları sonrasında aftar yararlanarak serbest bırakılmışlardır (Deliorman, 2009a:71-72). *Deliorman* gazetesinin başyazarı olan Mahmut Necmettin Deliorman, Bulgar hükümetince tahrikçilikle suçlanarak idama mahkûm edilince bu sefer de Türkiye'nin verdiği "nota" ile ölümden kurtulmuştur. Üç ay sonrada bir gece yarısı "kimliği bilinmeyen kimselerin" suikastına uğrayarak ağır yaralanmıştır. Türkiye'nin Sofya'daki büyükelçisi anavatana sığınmasını önerince, Türkiye'ye gelmiştir. Mahmut Necmettin Deliorman'ın 1934'ten itibaren Türkiye'de gazetecilik ve yazarlık hayatı başlamıştır. Diplomatik yazar ve "Balkanlar Muhabiri" olarak çalışmalarda bulunan, Mahmut Necmettin Deliorman, ölümüne kadar birçok kitap ve makale yayımlamıştır. Gazete ve dergiler çıkarmıştır. Yazar ve mütercim olarak çalıştığı başlıca gazeteler, *Son Posta* (1934), *Açıksöz*, *Zaman*, *Son Telgraf* (1936), *Vakit*, *Haber* (1937), *İstiklal*, *Son Havadis* (1940), *Demokrat Politika* (1942), *Zaman* (1949), *Milliyet* (1951), *Her gün* (1955), *Edirne* (1956-1958), *Bugün* (1967-1973) dır. 1935'te *Tan* gazetesinin, 1937'de *Vakit*, *Haber* ve *Cumhuriyet* gazetelerinin, 1939'da *Cumhuriyet* ve *Kurun* gazetelerinin, 1944'te *Vakit*, *Haber* ve *Son Dakika* gazetelerinin "Balkan Muhabiri" olarak Sofya'da, 1941'de *Yeni Sabah* gazetesinin diplomatik yazarı olarak Bükreş ve Belgrat'ta bulunmuştur. Eskişehir'de *Kocatepe* (1942), Gelibolu'da *Toksöz* (1948), İstanbul'da *Balkan Postası*, (1950-1954), *Balkan* (1961-1963) gazetelerini yayımlamıştır. İstanbul'da "Türk Görüşü" yayınevini kurmuştur (1945). *Çağdaş* (1946), *Anavatan* (1947), *Türk Dünyası* (1955) dergilerini çıkarmıştır. Mahmut Necmettin Deliorman'ın çıkardığı gazete ve dergilerde, çalıştığı yayın organlarında Türklük ve bilhassa Balkan Türklüğü ile ilgili konularda pek çok makale, tefrika, inceleme yazıları bulunmaktadır.

Necmettin Deliorman'ın “*Meşrutiyetten Önce Balkan Türkleri*” (1942), “*Bulgarya’da 1.200.000 Türk*” (1946), “*Kızılordu İçinde Neler Gördüm*” (1945), “*Çanlar Benim İçin Çaldı*” (1955), “*Bulgaristan Türkleri*” (1971) gibi yayınlanmış eserleri vardır. Fikri ve mesleki faaliyeti yanında, sosyal çalışmalara da katılmaktan geri kalmayan Necmettin Deliorman, Bulgaristan’da “Milli Kongre”, “Muallimler Kongreleri” ve “Turan Cemiyetleri” çalışmalarını olanca gücüyle desteklemiştir. Türkiye’de 1946’da Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi’ni kurmuş, ilk genel sekreterliğini yapmıştır. Milli Kalkınma Partisi Teşkilat Müfettişi olmuş (1949), Türk Basın Birliği Sekreterliği, (1951-1953), Türk Yazarlar Birliği İkinci Başkanlığı, (1967-1968), Gazeteci Nizamettin Nazif’i Sevenler Cemiyeti Genel Başkanlığı (1971-1973) görevlerini yapmıştır. Altan Deliorman’ın aktarımlarına göre, “Bütün hayatını milli mefkûre uğruna mücadeleye adanmış olan Necmettin Deliorman derviş huylu, dürüst, kırılma eğiliminden yoksun, son derece cesur, atak, nazik ve hassas yapıda bir insandır. Balkan Türklüğünün övüldüğü tarihi bir şahsiyet olmanın şerefini ağırbaşlılıkla taşımış ama asla gurura kapılmamış, tevazudan ömrü boyunca ayrılmamıştır.” Vefat ettiği gün, cebinde şu beyitin yazılı olduğu bir kart bulunmuştur: “Güneş gurup ediverdi zevale anlamadan, zevale ermede âlem kemali anlamadan” (Deliorman, Türk Kültürü, Sayı:134, Aralık 1974: 141-142).

Basın dünyasında “Deli Nizam” diye bilinen Nizamettin Nazif⁷, en iyi arkadaşı Mahmut Necmettin Deliorman için “Dev makinaların yalnız para kazanmak hırsı ile döndüğü bir devirde ideal uğruna bütün ömrünü tereddütsüz harcayan Mahmut Necmettinler ne kadar büyük insanlardı.” demiştir (Deliorman, 2009c: 256).

⁷ Altan Deliorman, Nazif Tepedelenlioğlu’nun Tepedelenli Ali Paşa’nın torunu olduğuna inanmakta olduğunu ifade ederek, “Belki de öyledir.” diye görüş belirtmiştir (Deliorman, 2009a: 82).

1.3. Çocukluğu

Altan Deliorman'ın ilk çocukluğunun geçtiği yıllar dünyanın, sosyal, ekonomik ve siyasi buhranlardan kurtulmak için çözüm yolları aradığı, olası savaş eğilimlerinin, politika sahasında barış girişimleriyle önlenmeye çalışıldığı bir döneme tekabül etmektedir. Ancak sonuçta bu çabalar da sonuçsuz kalarak dünyanın yeni bir savaş macerasına sürüklendiği bir devre başlayacaktır. Türkiye, İkinci Dünya Savaşı öncesinde dış politika sahasında başarılı manevraları neticesinde, yaptığı antlaşmalarla, fiili savaşın dışında kalmış olmakla beraber, savaş ortamının bütün dünyada yarattığı sosyo-ekonomik durumdan nasibini almıştır⁸. Altan Deliorman'ın doğumu, yaklaşmakta olan bu savaşın ve sıkıntılı siyasal sürecin etkisinin hissedilmekte olduğu yıllara rastlamaktadır.

Türk Yurdu dergisine göre, Altan Deliorman'ın nüfus cüzdanında doğum tarihi, 22 Mart 1936, doğum yeri ise İstanbul olarak yazılmıştır. Altan Deliorman'ın doğumundan iki ay önce, babası Mahmut Necmettin Deliorman, *Milliyet* gazetesinin “Balkanlar muhabiri” olarak görevlendirilince, eşi Mürüvvet Hanım'ı da yanına alarak Sofya'ya yerleşmiştir. Ancak gazetenin mali durumunun bozulması üzerine aile İstanbul'a geri dönmüş ve oğullarına nüfus cüzdanını, ancak Mart 1936'da alabilmişlerdir (Özcan, *Türk Yurdu*, Sayı: 287, Temmuz 2011: 286). Altan Deliorman, babasının bu görevi için Sofya'da bulunduğu sırada, 25 Haziran 1935'te Sofya'da doğmuştur. Turgut Güler'e göre Altan Deliorman, son aylarında yazmaya başladığı ve

⁸ Atatürk zamanında Türk Dış Politikası'nın ilk hedefi, milli sınırlar içinde, Türk unsurunu kapsayan ve kendi kaderine hâkim milli bir Türk devleti kurmak olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, Atatürk ölene kadar, uluslararası ilişkiler açısından, Türkiye'nin milli menfaatlerine uygun bir dış politika izlenmiştir (Gönlübol ve Sar, 1997: 141-148). Atatürk'ün Dış Politikası, İkinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde tarafsızlık anlayışına dayanmıştır. Bu politikaya göre Balkan Antantı muhafaza edilerek savaşın Balkanlara sıçraması önlenecektir (Aras, 2010: 194).

ölümüyle yarım kalan hâtîrâlarında, dünyaya gelişi ile ilgili olarak, şunları söylemekteydi:

Annem, yine babamın dostlarından Aka Gündüz'ün yazılarını takip etmek istiyor... Onu beş yıl önce tanımış. O zaman Sofya'da imişler. İş Bankası'nın sermaye desteğiyle çıkarılan *Milliyet* gazetesi, büyük merkezlere temsilciler gönderme kararı almış. Babamı da, merkezi Bulgaristan olmak üzere Balkanlar temsilcisi olarak Sofya'ya göndermişler. Babam annemi de beraberinde götürmüştü. Ben de ister istemez onlarla beraber gitmişim. Çünkü doğuşuma iki ay varmış. Şehrin merkezinde bir daire kiralamışlar. Ev sahipleri yaşlı bir karı-kocaymış. Annem uzun ömürlerini, her akşam sadece birer kâse yoğurt yiyerek yatmalarına borçlu olduklarını söylemişti. Ben Sofya'da dünyaya gelmişim. Babam loğusa yatağını güllerle donatmış. Bu sevincin yaşandığı günlerde Aka Gündüz Sofya'ya geliyor. Babam, ona şehri gezdirmek, ev sahibi sıfatıyla ağırlamak istiyor. Eve geliyorlar. Aka Gündüz, annemi kutluyor ve babamın arzusunu yerine getirmek üzere izin vermesini rica ediyor. Annem, Aka Gündüz'ün bir şiirini çok seviyor. Onu okursa müsaade edeceğini söylüyor. Aka Gündüz o şiiri memnuniyetle okuyor ve böylece izin alınıyor(<http://www.yeniyurt-haber.net/index.php/yazarlar/166-altan-deliorman-n-n-ard-nan-guelerden/01/12/2013>).

Mahmut Necmettin Deliorman iki evlilik yapmıştır. İlk evliliğini yaptığı Zehra Hanım'dan Seyfi ve Leyla adlı çocukları doğmuştur. İkinci evliliğini Mürüvvet Hanım'la yapmıştır. Mürüvvet Hanım'ın önceki eşinden Süheyl adlı bir oğlu vardır. Bu evlilikten ise Altan Deliorman doğmuştur. Süheyl Deliorman ise İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Başkanı görevini yapmıştır. Seyfi Deliorman, hâkim ve savcılık yapmıştır. Leyla Deliorman ise müzik öğretmenliği görevini yürütmüştür (http://openlibrary.org/authors/OL5366593A/Mahmut_Necmettin_Deliorman/ 05.05.2013).

1.4. Yetiştirdiği Çevre ve Öğrenim Hayatı

Annesi Mürüvvet Hanım'ın Altan Deliorman'ı manevi değerlere bağlı olarak yetiştirdiğini söyleyebiliriz. Altan Deliorman'ın anlatımlarına göre çocukluk yıllarında,

Aksaray'daki oturdukları evlerinin yakınlarında “Pervane Dede” ve Davutpaşa'daki “Karabacak Hazretleri” diye bilinen yatırların semt sakinlerince semtlerine huzur ve emniyet verdiği inandırılmıştır. Annesi Mürüvvet Hanım, Fatih Türbesi ziyaretlerine giderken oğlu Altan Deliorman'ı da yanında götürmüştür. O'nun Fatih'e olan hayranlığı bu ziyaretler sırasında aldığı telkinlerle başlamıştır. Altan Deliorman'ın aile hayatında Fatih, aile atalarından birisi imiş gibi değer görmüştür. Böylece, Altan Deliorman çocukluk çağında türbelerin manevi havasını hissederek büyümüştür (Deliorman, 2009c: 198-199). Onun manevi hayatında yer bulan türbelerle olan yakınlığı ileriki yıllarda da devam etmiştir. Lise yıllarında arkadaşları ile birlikte öğretmenleri Atsız liderliğinde Fatih Türbesi'ni temizlerken, Türk büyüklerinin türbelerinin bakımsız kalmasını manidar bulmuştur (Deliorman, 2000: 54-55).

İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Almanların Edirne sınırlarına dayandığı ve Hükümet'in İstanbul'u boşaltma tedbirleri aldığı günlerde, Altan Deliorman'ın ailesi Eskişehir'e gitmiştir. Kişi başına ancak yarım ekmeğin karne ile verilebildiği koşullar içerisinde, aile üyeleri İstanbul'a hepsi fiziken zayıflamış durumda geri dönmüşlerdir. Aile, Aksaray semtinde bir ev kiralamıştır. Altan Deliorman, okul çağı gelince, okuma-yazma ve hesap konularındaki bir sınavdaki başarısından sonra ikinci sınıftan okula başlatılmıştır. Yaşı itibarıyla sınıfın en küçüğü olmasına rağmen sınıf başkanı da seçilmiştir. Son sınıfta başka okullardaki etkinliklere okul temsilcisi olarak gönderilmiştir. Türkçe ve Yazı derslerinde oldukça başarılı olmuştur (<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx/> 23.08.2013).

Altan Deliorman ortaokul çağlarına geldiği sırada, ailesi cumbalı bir evde yaşamıştır. Ağabeyi'nin gençlik çağlarını yaşadığı bu yıllar, aynı zamanda Mürüvvet

Hanım'ın oğullarının gelecekleri için kaygılandığı yıllar olmuştur (Deliorman, 2009c: 10).

Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre, annesi Mürüvvet Hanım duygusal bir yapıya sahiptir. Mürüvvet Hanım, Tarık Buğra'nın bir anne ile babanın merak ve kahr dolu duygularını anlatan “*Oğlumuz*” adlı hikâyesini (Buğra,1949) okuduğunda çok etkilenmiştir. *Oğlumuz*, aile fertleri arasında uzun süre konuşulmuştur. Söz konusu hikâye, Tarık Buğra'nın Altan Deliorman'a aktardıklarına göre, *Cumhuriyet* gazetesinin “Yunus Nadi Hikâye Yarışması”nda ikinciliği almıştır (Deliorman, 2009c: 13-14).

Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre, daha ilkokul çağlarında iken, evlerine babası tarafından getirilmiş olan dergiler, kendisinde merak uyandırmıştır. Altan Deliorman bu dergilerin çoğundaki makaleleri, henüz anlayacak bir yaşta olmadığını ifade etmektedir. O yıllarda bu dergilerde Ruslar'ın Türkiye'den istek ve tehditleri haber olarak yayımlanmıştır. Altan Deliorman, Yusuf Ziya Ortaç ve Orhan Seyfi Orhon ikilisinin çıkardığı *Çınaraltı* dergisinde yayımlanan bu haberlerin çocuk benliğinde yarattığı etkiyle oyunlarında arkadaşlarıyla küçük müfrezeler kurmuştur. Evdeki ekmek bıçağı ise silahı olmuştur. Altan Deliorman, İkinci Dünya Savaşı yılları boyunca, *Çınaraltı* dergisinin milliyetçi çizgide yayımlanan yazı ve şiirlerinin kendisinde heyecan yarattığını ifade etmektedir. Savaş sonrası, *Çınaraltı* dergisinin yayım hayatı son bulunca artık evin yeni misafiri ekonomik zorlukların etkisi ile yayım hayatında defalarca tekrarlanarak ve yenilenerek batıp çıkan haftalık *Yedigün* dergisi olmuştur. Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre, çok partili hayatın ilk yıllarının yaşanmaya başladığı o yıllarda kısa pantolonlu bir ortaokul öğrencisi iken, *Yedigün* dergisindeki şiir köşesi ve şiir tenkitleri ilgisini çekmiştir. *Yedigün* dergisinde, genç amatör şairlerinin gönderdikleri şiirler, tahlil ve tenkit edilir, dergiye gönderilen okuyucu

mektupları da cevaplandırılırdı. Altan Deliorman, liseye başladığı yıllarda okuduğu dergilerdeki yazarların, lise ders kitabı yazarı olarak karşısına çıkması ise edebiyata olan ilgisinin devam etmesine yol açmıştır (Deliorman, 2009c: 24-25).

Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre İkinci Dünya Savaşı ekonomik ve sosyal sıkıntılarını da beraberinde getirmiştir. Hayat pahalılığı ve karaborsa dönemin en belirgin özelliğidir. Bu pahalılık gıda maddelerine de yansımıştır. Bu dönemde şeker çok pahalı olduğundan kolay alınamamıştır. Savaş yıllarında sıkıntıya düşen devletin bir kereye mahsus olmak üzere varlıklı kimselerden almayı düşündüğü Varlık vergisinin yol açtığı sosyal yaralar döneme damgasını vurmuştur. Miktarı oluşturulan bir komisyon tarafından tespit edilmiş olan Varlık vergisini Altan Deliorman'a göre sermayenin büyük bir kısmını elinde tuttukları ve piyasada en çok ağırlıklarını hissettirdikleri için büyük oranda azınlıklar ödemiştir. Ödeyemeyenlerin Aşkale'ye sürgüne gönderildiği Varlık vergisi, birçok yakınma ve itirazlara yol açmıştır. Köylülere, Yol vergisi konmuş, yıllık altı lira olmasına rağmen, büyük bir kitle bu vergiyi ödeyememiştir. Köylüler uzunca bir süre, amele olarak, yol inşaatlarında zorunlu çalışmak zorunda bırakılmış, yani angaryaya tabi tutulmuşlardır (Deliorman, 2004: 94).

Altan Deliorman, savaş yılları uygulamalarının vatandaşı canından bezdirdiği böyle sancılı bir dönemde çocukluğunu geçirmiştir. Altan Deliorman, Davut Paşa “Yirmi Beşinci İlkokulu”nda, “Gelibolu” ve “Yenikapı Ortaokulları”nda öğrenim görmüştür. 1950'de, ailesi Üsküdar'a taşınınca, Üsküdar Haydarpaşa Lisesi'nde öğrenimine devam etmiştir (Deliorman, 2002: 40).

Haydarpaşa Lisesi'nde iken, Edebiyat dersine Hüseyin Nihal Atsız'ın⁹ gelmiş olmasının etkisiyle edebiyata olan ilgisi ve isteği artmıştır. Altan Deliorman bu dönemde Türklük ve Türkçülüğün ilerlemesine yönelik eğilimlere yönelmiştir (Deliorman, 2000: 16).

Altan Deliorman, Haydarpaşa Lisesi öğrencisi iken *Orkun* dergisini takip etmiş, bayiden alıp dağıtımını yapmıştır (Deliorman, 2000: 19-21). Haydarpaşa Lisesi'nin Edebiyat Kulübü'nün düzenlemiş olduğu seminer, toplantı ve konferansların tertibi ve yürütülmesi görevlerinde etkin rol oynamıştır (Deliorman, 2000: 35-36).

Altan Deliorman'ın Haydarpaşa Lisesi yıllarında girişmiş olduğu sosyal faaliyetler, sonraki yıllarda, teşkilatçılık ve yazarlık alanında başarılar elde etmesinde ona katkılar sağladığı söylenebilir. Altan Deliorman, Haydarpaşa Lisesi'nde öğrenim görürken ilk gençlik arkadaşı Mehmet Çavuşoğlu ile aynı heyecanları, aynı kaderi paylaşmışlardır. İki arkadaş ailelerinin de isteğiyle Hukuk Fakültesi'ne yazılmışlar, ancak bir süre sonra yanlış yerde olduklarını anlayıp, Edebiyat Fakültesi'ne geçmişlerdir (Deliorman, 2009a: 17-18).

⁹ İlhan Darendelioğlu'nun deyimiyle Türk milliyetçiliğine gönül vermiş olan herkeste Nihal Atsız'ın büyük hissesi vardır. Büyük Türkçü ölünceye kadar Türk'e ve Türk milliyetçiliğine karşı gelen hiçbir kişiye ve hiçbir fikre taviz vermeden yaşamış ruhunda ve kafasında Türkçülük duygusunun heyecanını, geçirdiği büyük sıkıntılara ve büyük baskılara rağmen yitirmemiştir. Hatta altmış sekiz yaşında iken *Ötüken*'de yayınlanan bir yazısından dolayı mahkûmiyet kararını duyduğu gün "Bu haller mücadele yapan her insanın başına gelebilir." diyerek, komünistlerin devlet nizamının temelinde dinamit koydukları bir devirde hakkındaki karara isyan etmemiştir. İlhan Darendelioğlu Nihal Atsız'ın 11 Aralık 1975'te ölümü üzerine de *Toprak* dergisinin Aralık 1975 sayısını "*Nihal Atsız Özel Sayısı*" olarak çıkarmıştır. Dergi, Altan Deliorman'ın ifadesiyle "Türk gibi yaşayan ve Türk gibi ölen" Büyük Türkçü'nün Sağmalcılar Cezaevi'nden çıkarken çekilmiş fotoğrafına da yer vermiştir (Yıldız, 2013: 57, 286).

2. Siyasal Kültürel Ortam Çerçevesinde Altan Deliorman'ın Olgunluk Yılları

Altan Deliorman'ın lise çağlarını yaşamaya adım attığı 1950 yılında milletvekilliği genel seçimi yapılmıştır. 14 Mayıs 1950 günü yapılan seçimin neticesinde CHP iktidarını, seçimlerde en fazla oyu alan DP'ye devretmiştir.

Altan Deliorman'a göre bu koşullar içerisinde, DP iktidarından “Milli Şef” döneminde takibata uğrayan, baskı altında tutulan kişiliklerin ve siyasi görüşlerin serbestliğe kavuşacağı beklenmiştir (Deliorman, 2000: 13-14).

2.1. 1950'li Yıllar

Altan Deliorman'ın fikir hayatının şekillenmesi, savunduğu ve mücadelesini verdiği Türkçü hareketin örgütlenmesi bakımından 1950'li yıllar önem taşımaktadır.

Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre, 1950'lerin ortalarına doğru milliyetçi basın tam bir suskunluk içerisinde olmuştur. Yalnız İlhan Egemen Darendelioğlu'nun *Toprak* dergisi etkinliğini sürdürebilmiştir. Sonraları Erol Güngör, haftalık *Ocak* gazetesini çıkarmıştır. Altan Deliorman'ın Erol Güngör'ü tanınması da bu gazetenin idarehanesinde gerçekleşmiştir. İdarehane, hem kitapçı dükkânı hem de dernek merkezi gibi çalışmıştır. Altan Deliorman'ın anlatımlarına göre idarehaneye gelip giden Fethi Gemuhluoğlu, Erol Güngör'ü Mümtaz Turhan ile tanıştırmıştır. Sonradan Erol Güngör, Mümtaz Turhan'ın tesiriyle devam ettiği Hukuk Fakültesi'ni bırakıp, Edebiyat Fakültesi'ne geçmiştir. Milliyetçi basının yavaş yavaş canlandığı bu dönemde, *Ocak* gazetesinde, Altan Deliorman'ın da yazıları çıkmaya başlamıştır. Öyle ki, Altan Deliorman'ın *Ocak*'ta bir sayıda, dört beş yazısının çıktığı olmuştur. Milliyetçi

yazarların yazı gönderdiği bu gazetede, yazıların derlenmesi toplanması ve mizanpajı (sayfa düzeni) görevini de kendisi üstlenmiştir (Deliorman, 2009e: 13-15).

2.1.1. Mareşal Fevzi Çakmak'ın Ölümü Hadisesi ve Lise Yılları

Ali Fuad Başgil'in anlatımlarına göre, Mareşal Fevzi Çakmak daha önce DP'den İstanbul milletvekili olmuştur. Sonrasında Millet Partisi'nin fahri başkanı seçilmiştir. 1944'te yaş haddinden emekli edilmiştir. Başgil, "Milli Şef" İnönü'nün politikaları ve Mareşal Fevzi Çakmak Paşa'nın durumu ile ilgili olarak şu değerlendirmeyi yapmaktadır: "Atatürk'ün makamına oturan İnönü, bu hususta onun kadar başarılı bir yol izleme akıllılığını gösterememiş, iktidara gelir gelmez yaptığı ilk iş, Celal Bayar ve Atatürk'ün en değer verdiği hükümet üyelerinden İçişleri Bakanı Şükrü Kaya gibi Atatürk'ün en yakın mesai arkadaşlarını yönetimden uzaklaştırmak olmuştur. İnönü sivililerle de yetinmeyerek Mareşal Fevzi Çakmak Paşa'yı da Genel Kurmay Başkanlığı'ndan uzaklaştırarak emekliye sevk etmiştir. Böylece, Atatürk'ün ölümünden sonra siyaset, ilk kez kışlaya girmiş bulunmaktadır" (Başgil, 2011: 148).

Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre kendisinin lise yılları içerisinde vuku bulan Mareşal Fevzi Çakmak Paşa'nın ölümü, 14 Mayıs 1950 milletvekili seçimlerinin az öncesinde olaylı gelişmelere neden olması bakımından önemlidir (Deliorman, 2000: 14). Mareşal Fevzi Çakmak Paşa, hasta yatağında kendisini ziyarete gelen Cumhurbaşkanı İnönü'nün ziyaretini kabul etmeyişi ile dikkat çekmiştir. Bu duruma açıklık getiren Sinan Omur'a göre doktorlar hastaya ziyaretçi yasağı koymuşlardır. Görevli hemşirenin İnönü'ye doktorların yasağını hatırlatması üzerine ziyaretin gerçekleşmemesi karşısında basın, Mareşal'in İnönü'yü kabul etmediğini yazmıştır (Omur, 1965: 195).

Mareşal'in ölümüne neden olan gelişmelerle ilgili birtakım iddialar dikkat çekicidir. Sinan Omur'un aktardığı bilgilere göre Mareşal'in eşi Fıtnat Hanım, Mareşal'in yanlış bir tedaviye kurban gittiğini ifade etmiştir. Fıtnat Hanım'nın iddialarını anlatan Omur'a göre operatör doktor, hiç kimseye haber vermeden uzmanlara danışmadan Mareşal'e kan zerketmek suretiyle ateşinin otuz yedi buçuktan kırk dereceye çıkmasına neden olmuştur. Hatta Fıtnat Hanım ve ailesi doktoru sorumlu tutarak hırpalamışlardır (Omur, 1965: 196).

Bununla beraber Mareşal Fevzi Çakmak Paşa'nın ölümü sonrasında yaşanan ve gençlerin başlatmış oldukları gösteri olayları, protestoların hükümete karşı bir tepkiye dönüşmesinin dikkat çekici olduğu söylenebilir.

Bedii Faik'e göre devlet radyosunun, Mareşal'in ölümü haberini sıradan haberler arasında duyurup normal yayınına fasıl musikisi, köçekçeler ve eğlenceli programlarla devam etmesi, halkın kelimenin tam anlamı ile galeyana gelmesine yol açmıştır. Hükümeti ve radyoyu protesto eden telgrafların, İnönü'ye telgraf çekme furçasına dönüşmesi karşısında, postanelerle halk arasında müthiş bir çekişme başlamıştır. Olup bitenler karşısında İnönü duruşunu bozmamış, radyo da programından vazgeçmemiştir (Faik, 2001: 59).

Omur'un aktarımlarına göre Teknik Üniversite Talebe Birliği yayımladığı beyannamede: Hükümet ve radyonun protesto edilmesi, hükümetin milli matem ilan etmesi, eğlence yerlerinin geçici olarak tatil edilmesi, müzik yayını devam eden radyonun iki gün süreyle dinlenmesi, bayrakların yarıya indirilmesi istenmiştir. Bu arada radyoevi önünde toplanan Teknik Üniversiteden gençler yaka numaraları ve apoletleri sökülmüş polislerce darp edilmişlerdir. Mareşal'in ölüm haberini Suriye Mısır, Irak, Atina radyoları duyurmuştur. *Ulus* gazetesi yazısında "radyonun bir kez

Atatürk'ün ölümünde sustuğunu, hiç bir vatandaşın Atatürk'ün millet kalbine haiz olduğu imtiyazı elde edemeyeceğini” vurgulayarak, istekleri zarar getirici bulmuştur (Omur, 1965: 197-200).

Olayların yaşandığı yıllarda lisenin ilk sınıfında ve 14-15 yaşlarında olan Altan Deliorman'a göre olayların çıkmasına, Mareşal öldüğü sırada, radyonun yayını kesmeyip, şarkılı sözlü radyo programının ahenkle devam etmesi, bayrağın yarıya inmemiş olması sebep olmuştur. Bu durum milliyetçi gençlerin tepkisine neden olmuş, gösteriler düzenlenmiştir. Altan Deliorman da cenaze merasimine gitmek istemiştir. Okul bahçesinde, cenaze ile okul arasında bir tercih yapma aşamasında, müdür yardımcısı: “Cenazeye gideceksen git, yoksa sınıfa.” diye seslenmiş, bu durumu açık izin olarak yorumlayarak, Beyazıt'ın yolunu tutmuştur (Deliorman, 2009c: 36).

Altan Deliorman'ın anlatımlarına göre milliyetçi gençler radyoyu şiddetle protesto eden gösteriler ve yürüyüşler yapmışlardır. Gözaltına alınanlar ve tutuklananlar olmuştur. Beyazıt Meydanı dolmuş, damların üstü, ağaçlar bile insanlarla kaplanmıştır. Kendisi o gün okula gitmemiş birkaç arkadaşıyla birlikte, Mareşal'in cenaze merasimine yetişmişlerdir. Mareşal'in cenazesi Beyazıt Camisi'nde kılınan namazdan sonra Eyüp Sultan Mezarlığı'na götürülmüştür (Deliorman, 2000: 14).

Omur'un aktarımlarına göre gençler Beyoğlu'ndaki bar meyhane ve içkili lokantaları zorla kapattırmışlar sonra Taksim'e gelip Pangaltı'da dağılmışlardır. Göstericiler, Şehir Dram Tiyatrosu'na giderek Haydarpaşa Lisesi'nden öğretmenleriyle gelen bir grubu ve sonra artistleri oynamamaları için dışarıya çıkarmışlardır. Gençler, Taksim'de İstiklal Marşı söyledikten sonra radyoevine gitmişlerdir. Atlı polisler, Radyoevi arkasında bulunan kalabalığa göz yaşartıcı bomba atmışlardır. Diğer yandan emniyet güçlerince kalabalığa su sıkılmış, havaya ateş edilmiştir. Burada otuz genç

gözüne alınmıştır. Gençler Mareşal'in başında nöbet tutmuşlardır. Gençler, Atatürk'ün meşalelerinden birkaç tanesini istemişler ancak valilik buna izin vermemiştir. Marmara Lokali'nde toplanan kalabalık Beyazıt Meydanı'na sığmaz olmuş, atlı polisler meydanı kordon altına almışlardır. Beyazıt'ta dağılan gruplar Taksim'e doğru akmışlardır. Bazı gençler Mareşal'in Teşvikiye'deki evini ziyaret etmek istemişler; ancak polis radyoevini basacakları şüphesiyle grubu dağıtmak isteyince çatışma çıkmıştır. Mareşal'in evi önüne gelen on binler aralarından bir heyet seçip, baş sağlığı dilemişlerdir. Mareşal'in ailesi; evi, ziyarete açmıştır (Omur,1965:183-186). Tören, 13 Nisan 1950 Çarşamba günü yapılmıştır. Tabut, Ankaralı gençlerin getirdiği Kâbe örtüsü ve Türk bayrağı ile bezenmiştir. Tekbirler getirilmiş, fatihalar okunmuştur. Yüzbinler Harbiye istikametine akmıştır. Yollar ağaçlar insanlarla dolmuştur. İngiliz ve Amerikan Konsoloslukları'nın bayrak indirmesi takdir toplamıştır. Tabutu MTTB rozetli ve Mareşal'in resmi takılı gençler omuzlayınca, protokol duruma baka kalmış, ortalık karışmıştır. İstanbul Valisi Fahrettin Kerim Gökay gençlerin bu girişimi karşısında "Tören bitmiştir" diyerek olası kargaşayı önlemiştir (Omur, 1965: 189-191).

Bedii Faik, cenaze merasiminde 31 Mart Olayı'ndan beri görülmemiş takkeli, sarıklı, kalpaklı, entarili, şalvarlı kalabalığın Mareşal'in cenazesini kaptığı gibi Teşvikiye'den Beyazıt'a doğru "Allah Allah" nidaları ile ilerleyerek taşıdığını ifade etmektedir (Faik, 2001: 60).

Olayların ardından Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF) Başkanı Orhan Kemal Fersoy 13 Nisan 1950'de basına şöyle demiştir: "Gençlik görevini yapıp Mareşal'i ebedi istirahatgahına tevdi etmiştir. Talebe olmayanlar ise ortalığı bulandırmak ve dejenere etmek (yozlaştırmak) istemişlerdir" (Omur, 1965: 203).

Altan Deliorman, Üsküdar Haydarpaşa Lisesi'ne başladığında onun için sürpriz olan gelişme, daha önce adını duyduğu Hüseyin Nihal Atsız'ın DP hükümetince öğretmenliğe tekrar döndürülerek bu liseye Edebiyat öğretmeni olarak atanması idi. Deliorman, Türkçe'ye karşı çok titiz olan Hüseyin Nihal Atsız'ın Edebiyat derslerinden ve derslerde işlenen şiirlerden etkilenmiştir. O günlerde Hüseyin Nihal Atsız'ın *Orkun* dergisi, İsmet Tümtürk'ün sahipliğinde çıkmaya başlamıştır. Öğrencisi Altan Deliorman ise, *Orkun* dergisini takip etmekle kalmamış, *Orkun* dergisinin sayılarını ana bayiden alıp bayilere dağıtım işini yüklenmiştir. Başlangıçta bundan Atsız'ın haberi olmamıştır. Altan Deliorman, bir gün parayı teslim etmek üzere gittiği derginin yazıhanesinde, İsmet Tümtürk ile hocası Atsız'ı otururken bulmuştur. Bu tevaful olayı sonrası Atsız, öğrencisi Altan Deliorman'ın kendisi gibi Türkçü faaliyetler içerisinde rol aldığını görmüş ve ona bundan sonraki alakası daha başka olmuştur (Deliorman, 2000: 27).

Haydarpaşa Lisesi'nde Edebiyat kolunun kurulması hocası Atsız'ın desteği ile olmuştur (Deliorman, 2000: 34). Bu doğrultuda okulun Edebiyat Kolu tarafından konferanslar tertiplemiş, devrin ünlü yazarlarından bazıları okula davet edilmiştir. Peyâmi Safâ, Hâldun Taner, Nihad Sâmi Banarlı ve Nezihe Araz gibi, 1950'li yılların ünlü edebi şahsiyetleri, gazetecileri, okul kol faaliyetlerinde seminer, konferans vermek üzere davetli olarak bulunmuşlardır. Altan Deliorman, bu isimlerle tanışmasının neticesinde, elde ettiği kazanımlarıyla ufku daha da genişlemiştir. Ayrıca bu kişilerin etkisiyle kalemi daha güçlü olmaya başlamıştır. Bu yıllarda okul duvar gazetesi de çıkaran Altan Deliorman'ın girişimi, sakıncalı bulunmuş, *Orkun* dergisine benzer yazılar içerdiği için okul idaresince engellenmiştir. Kol faaliyetleri 1954'te mezun olmalarına kadar sürmüştür. Okul içinde milliyetçi bir grup, bu Edebiyat kolu sayesinde

vücuda getirilmiştir (Deliorman,2000: 34). Atsız, okulda verdiği seminerlerde Göktürk Alfabesini ve Göktürk Yazıtları'nı anlatmıştır (Deliorman, 2000: 35).

Atsız ile Altan Deliorman arasındaki öğretmen ve öğrenci boyutundaki tanışıklıkları ilerleyen yıllarda ortak bir yol arkadaşlığı ve ideal birliğine dönüşmüştür. Aralarındaki dostluk DP hükümetince Atsız'ın okuldaki öğretmenlik görevinden alınıp Süleymaniye Kütüphanesi'ne memur olarak tayininin yapılmasından sonra da devâm etmiştir (Deliorman, 2000: 49-51).

2.1.2. 1950'lerde Türkçü Hareket'in Durumu ve Basın Hayatı

Reha Oğuz Türkkân'a göre, "Milli Şef" döneminde 1944'te baskı, işkence ve engellemelerle karşılaşan Türkçülerin 1944 yargılamalarındaki direnişlerinin ardından önderlerinin beraat edişi, Türkçülüğün bir zaferi olarak görülmüştür (Türkkân, Orkun, Sayı:39, Mayıs-2001: 20).

Altan Deliorman'a göre, 1950'li yılların başında Türkçü teşkilatların yapılanmasında bir canlılık görülmüştür. 1950'lerde milliyetçiler teşkilatlanmaya başlamış, çeşitli dernekler bir araya gelerek "Milliyetçiler Federasyonu"nu kurmuşlardır. Bu federasyon, bir yıl sonra, "Türk Milliyetçiler Derneği" adını almıştır. O günlerde Hükümet, milliyetçi dergilerin yayımlanmasına engel olmamıştır. 1944 yargılamalarında yargılanan Türkçülerden Sait Bilgiç, 1950'de Isparta'dan milletvekili seçilmiştir. Nihayet 1950 sonbaharında Atsız da yeniden öğretmenliğe iade edilmiştir (Deliorman, 2000: 15).

Altan Deliorman'a göre Türkçüler, DP döneminin başlaması ile birlikte teşkilat faaliyetlerini artırmışlardır. Altan Deliorman, 1951'in son aylarında Türk Milliyetçiler Derneği'nin çalışmalarına katılmıştır. 1951 ilkbaharında Türk Kültür Ocağı, Genç

Türkler Derneği, Türk Kültür Çalışmaları Derneği, Türk Gençlik Teşkilatı, Türk Kültür Derneği'nden oluşan Milliyetçiler Federasyonu, Türk Milliyetçiler Derneği adını alarak merkezi ve tek bir teşkilat haline gelmiştir. Başkanlığını, Haluk Karamağralı'nın¹⁰ üstlendiği Türk Milliyetçiler Derneği'nin Genel Merkezi Ankara'da idi (Deliorman, 2000: 28).

Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre, o dönemde *Orkun* dâhil on beş-yirmi civarında milliyetçi dergi bulunmaktadır. Genel Sekreterliğini Erhan Löker'in yürütmekte olduğu Türk Milliyetçiler Derneği'nin faaliyetleri ile milliyetçilik hızlı bir yayılma göstermiştir. İsmail Hami Danişmend, “Osmanlı Tarihi” üzerine seminerler vermiştir. Derneğin, İstanbul Şubesi'nin merkezi olan Rüstem Paşa Medresesi'nde her hafta seminerler düzenlenmiş, Gökhan Evliyaoğlu şiirlerini okumuştur. Altan Deliorman bu derneğin faaliyetleri içerisinde yer almış, Nurettin Topçu, İsmail Hami Danişmend ve Cahid Okurer ile arkadaşlık yapmıştır. Fethi Gemuhluoğlu, dernek içerisinde güzel konuşmaları ile sevilip sayılan bir kişilik olmuştur. Derneğin, İstanbul Şube Başkanlığı görevini Bekir Berk yürütmüştür. Burada, Nevzat Yalçıntaş¹¹, Şadi

¹⁰ Öğrencilik yıllarında Türkçü derneklere katılan Haluk Karamağralı 1947 yılında 5 sayı çıkan “*Kürşad*” adlı Türkçü derginin sahibi ve yazı işleri müdürüydü. Dergi, “*Kürşad*” adlı kahramanın aydınlığa çıkmasını sağlamıştır (Darendelioğlu, 1968: 208-209). Karamağralı, Muharrem Ergin, İlhan Darendeloğlu ve Faruk Timurtaş ile birlikte Türkçü teşkilatlarda yer almıştır. Karamağralı, 1951 yılında kurulan Türk Milliyetçiler Derneği'nin Kurucu Genel Başkanlığı'nı yapmıştır (Özdoğan, 2006: 273). Karamağralı, 1947'lerde Türk Kültür Derneği'nin Sami Yavrucuk ve Ata Oğan'la birlikte yöneticisidir (Sefercioğlu, *Orkun* dergisi, Sayı: 43, Eylül 2001: 18).

¹¹ Nevzat Yalçıntaş, 1933'te Ankara'da doğmuştur. 1957'de Caen Üniversitesi'nde doktora, 1963'te London School of Economics and Social Sciens'de doçentlik çalışmasını tamamlamıştır. İstanbul İktisat Fakültesi öğretim üyeliği (1960-1998), DPT Sosyal Planlama Daire Başkanlığı (1968-70), Avrupa Göçmen İşçiler Kurulu üyeliği (1973-75), Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) Genel Müdürü (1975) görevlerinde bulunmuştur. Fazilet ve Ak Parti milletvekilliği yapmış, AGİT (Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı)'de Başkan Yardımcılığı görevini yürütmüştür (Yalçıntaş, 2010: 4-5).

Pehlivanlıoğlu, Ahmet avdarooğlu, Remzi Sakarya, İhsan Koloğlu, Mehmet Emin Alphan, Cahit Aydoğan, Celal Erıkan da bulunuyordu (Deliorman, 2000: 29).

Altan Deliorman'a göre gençlik, Milliyetçiler Derneği'ne ilgi göstermiştir. Dernek yurdun birçok yerinde şubeler açmıştır. Atsız, Remzi Oğuz ve Nurettin Topçu'nun görüşlerini paylaşanlar koalisyon halinde olmuşlar, aralarındaki tartışmaları ve sürtüşmeleri asgari düzeye indirip dışa karşı kenetlenmişlerdir. Türk Milliyetçiler Derneği, ilk kez 1952'de 3 Mayıs 1944 Olayları'nın yıl dönümünde anma törenleri tertiplemiştir. Bu törenler ve derneğin yayılışı iki yıllık DP iktidarını endişelendirmiştir. Bu endişenin, ilk belirtileri, 1952 Mayıs'ında ortaya çıkmıştır. Atsız, Türk Milliyetçiler Derneği tarafından "Devletimizin Kuruluşu" adlı bir konferans vermek üzere Ankara'ya davet edilmiştir. Altan Deliorman'a göre Atsız'ın vermiş olduğu bu konferans, ona muhalif olan basının eleştirilerine hedef olmuştur. Altan Deliorman, milliyetçi bir gazetenin olmadığı o dönemde gazetelerin çoğunun, masonik çevrelerin denetiminde olduğunu, Ahmet Emin Yalman, Falih Rıfka Atay, Necmettin Sadak, Ali Naci Karacan ve Sedat Simavi'nin idaresindeki günlük basın Atsız'ın hem şahsının hem de fikirlerinin tam karşısında olduklarını ifade etmektedir. Altan Deliorman, Yalman'ın¹² "ıkarıcı" ve "ortalığı karıştırıcı" bir tutum içerisinde yazılar yazıp, faaliyetlerde bulunduğunu da beyan etmektedir. Altan Deliorman'a göre Yalman, geçmişte Atatürk'e muhalefet etmeye kalkışınca, bir emirle gazetesi kapatılmış, yazı yazması engellenmiştir. Yapılan rica ve tavassutlarla yıllar sonra yeniden basın hayatına dönünce Halk Parti yanlısı

¹² Asuman Tezcan'ın Ahmet Emin Yalman ile ilgili hazırladığı doktora tezinde Yalman'ın "Sabetaycı" bir aileye mensup olduğu vurgulanmaktadır. Sabetaycılık, 17. yy'da yaşayan Sabetay Sevi'nin etrafında oluşan Musevilikten Müslümanlığa dönmüş cemaat için kullanılmıştır. Ahmet Emin Yalman'ın ailesi Yakubiler (Hamdi Beyler de denilir) koluna mensuptur. Tezcan 1937'de Yunus Nadi'nin de Ahmet Emin Yalman'ı "dönme" olarak nitelediğini aktarmaktadır (Tezcan, 2007: 12).

görünmüş, DP kurulduktan sonra da bayraktarlığını yapma hevesine kapılmıştır. DP iktidara geldikten sonra *Vatan* gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman en itibarlı, hatırı sayılır kimselerden olmuştur. Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre Falih Rıfkı Atay CHP nimetlerinden faydalanarak *Ulus* gazetesinin başyazarlığını yapmıştır. CHP iktidardan düşünce, partiye ait matbaa makinelerini satın alıp *Dünya* gazetesini çıkarmaya başlamıştır. Altan Deliorman'a göre *Akşam* gazetesinin başında ılımlı sol bir eğilime sahip Necmettin Sadak bulunmaktadır. Necmettin Sadak, Ziya Gökalp'in asistanlığını yapmasına rağmen 1944'te Türkçülere karşı en şiddetli yazılarını yazmıştır. Ali Naci Karacan, DP iktidara geldiğinde henüz kimi destekleyeceğine karar vermemiştir. Sedat Simavi'nin *Hürriyet* gazetesi, fikir yanı zayıf olmakla birlikte en çok tiraja sahip gazeteydi. Dr. İzzeddin Şadan, *Cumhuriyet* gazetesinde yazmaktaydı. Aynı zamanda DP'nin Muğla milletvekili olan Nadir Nadi, *Cumhuriyet* gazetesinin başyazarıydı. Nadir Nadi, Atsız'ı koyu bir Atatürk düşmanı olarak gördüğü için onun aleyhinde her girişime gönüllü olarak katılmıştır. Şükrü Baban ve Nihat Erim ile işbirliği içerisinde olan Safa Kılıçlıoğlu'nun *Yenisabah* gazetesi henüz rotasını çizmemiştir. Altan Deliorman'a göre Atsız, böyle bir basın tarafından bir öğretmen olarak siyaset yaptığı gerekçesi ile eleştirilmiş aynı zamanda "savaş yanlısı ve Turancı" olarak itham edilerek hedef gösterilmiştir. Atsız, bu ithamların yayımlandığı gazete ve dergilerin de teşvikiyle MEB tarafından öğretmenlik görevinden alınmıştır (Deliorman, 2000: 45-48).

Kanımızca Atsız'ın öğretmenlik hakkı elinden alınmakla, onun şahsında Türkçülerin susturulmak istendiği ifade edilebilir.

2.1.3. 1953 Yılı ve Türkçü Hareketin Engellenmesi

Altan Deliorman'a göre DP 1950 seçimleri öncesinde, dört yıl boyunca İsmet İnönü'nün icraatlarını eleştirmiştir. DP iktidara geldikten sonra, Türkçülerin teşkilatlarını kurup yayım faaliyetlerini sürdürmelerine herhangi bir tepkinin gösterilmemesi dikkat çekici bir durum olmuştur. Bu durum Türkçülerin faaliyetlerinin "Milli Şef" dönemine nazaran büyük ölçüde rahatlamasını sağlamıştır (Deliorman, 2000: 14-15). DP içinde Türkçü milletvekillerinin bulunması bu ortama katkı sağlamıştır.

Ancak DP'in ilk döneminde, Türkçülere sağlanan müsamahanın yapay bir durum olduğu daha sonra meydana gelen olaylardan anlaşılacaktır. 1953'e gelindiğinde Türkçüler açısından tablo değişmiştir. 1953'te yaşanan gelişmeler, Türkçü hareketin geleceği açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Söz konusu gelişmeler, 1953'te DP Hükümeti tarafından Türkçülerin yayım ve teşkilat faaliyetlerinin durdurulmasına yönelik olarak başlatılan girişimlerdir. Bu gelişmelerin yaşanmasına, DP Hükümetinin o yıllarda uygulamaya çalıştığı dış politikanın da etki ettiği söylenebilir. Özellikle Türkiye'nin Yunanistan ile birlikte NATO'ya¹³ (Kuzey Atlantik Antlaşması) girişi, iki ülke arasında sınırlı da olsa iyi komşuluk ilişkilerine neden olmuştur. Ancak bu durum Türkçülerin talepleri ile örtüşmeyen bir manzara arz etmiştir. Türk-Yunan hükümetleri arasında yaşanan yumuşama, Kıbrıs meselesi ile tekrar gergin bir havaya dönmüştür.

¹³ Murat Yetkin'e göre Nato'nun temeli 1948'de Brüksel Antlaşmasıyla oluşturulan "Batı Savunma İttifakı" ile atılmıştır. 1949'da ABD'nin de katılımıyla, NATO adıyla farklı bir teşkilat oluşturulmuştur. Türkiye NATO'yu Batı dünyasına girişin anahtarı olarak görmüştür. 1950'de Kore Savaşı için Birleşmiş Milletler (BM) emrine asker verme taahhüdünü yerine getiren Türkiye, Yunanistan ile beraber Nato'ya alınmıştır (Yetkin, 1992: 97).

Altan Deliorman'a göre ise, hükümetin Yunanistan ile geliştirdiği iyi komşuluk ilişkileri çerçevesinde Türkçülerin görkemli bir şekilde kutlamayı düşündükleri "İstanbul'un Fethi'nin 500. Yıl Dönümü Etkinlikleri"nin büyük bir bölümünün, Yunanlıları gücendirebileceği endişesiyle iptal edilmesi Türkçülerin tepkisine neden olmuştur. Atsız, bu olayı bir "zul" olarak görmüştür (Deliorman, 2013: 98-100).

Kanımızca 1953 yılından itibaren hükümetin Türkçülere yönelik sert uygulamaları, Türkçülerin tepkisine neden olmakla birlikte Türkçülerde bir darbe etkisi yaratmıştır. Türkçülerin uzun süre teşkilat ve yayım faaliyetine girişmeleri hükümetçe engellenmiştir.

Necmettin Sefercioğlu, Türk Milliyetçiler Derneği (TMD)'nin kapanması ile sonuçlanan olayların sorumluluğunu, CHP ve onun doğal müttefiki saydığı solcu gençlik kuruluşlarına yüklemektedir. Bunun gerekçesini ise TMD'nin faaliyetlerinin CHP'yi tedirgin etmesine bağlamaktadır (Sefercioğlu, 2012:43). TMD'ye yönelik kapatma davası açıldığında TMD'nin düşüncesini savunan milletvekilleri buna tepki göstermişlerdir (Sefercioğlu, 2012: 46-53).

Derneğin kapatılmasından sonra, hükümet tarafından Türkçülerin yayın faaliyetlerine getirilen sınırlamalar ve teşkilat faaliyetlerinin engellenmesinin doğal bir sonucu olarak, Türkçü basın ve teşkilat faaliyetlerinde gerileme görülmüştür.

2.1. 4. 6-7 Eylül Olayları

6-7 Eylül Olayları, 1950'li yılların ortalarında, DP hükümetinin iktidarda bulunduğu sırada gerçekleşen bir dizi gösteri yürüyüşü ile başlayan ve tahrip hareketlerine dönüşen karakteriyle yıllarca tartışılacak olan olaylar zinciridir.

Şevket Süreyya Aydemir'e göre 6-7 Eylül Olayları, 1955 akşamı ve gecesi İstanbul İzmir ve Ankara'da gözlemlenen gösteri karışıklık tahrip olaylarının tamamıdır. Bu olaylarda Hristiyan-Rum mağazalarının camları parçalanmış, malları sokaklara atılmış, yağmalama olayları görülmüştür. Kiliseler yakılmıştır. Aydemir, bu olayları planlanmış tertip olarak görmektedir. Tertipçiler olayların kontrolünü kaybedince tehlikeli sonuçlara ulaşılmıştır. Aydemir, Meclis Başkanı Koraltan'ın "Olayları komünistler çıkardı" dediğini belirtmektedir. Menderes'in "vur emri" verdiği olaylarda tutuklananlar Selimiye Kışlası ve Harp Divanı'nda tutulmuşlardır. Bayar ve Menderes, olayları İstanbul'dan Ankara'ya döndükleri sırada Sapanca'da duymuşlardır. Bunun üzerine İstanbul'a geri dönmüşlerdir. Bu arada örfi idare ilan edilmiştir. DP milletvekillerinden Hamdullah Suphi, olayların Kıbrıs'a yönelik girişimlerin tepkisi olduğunu ifade etmiştir. 12 Eylül 1955'te toplanan mecliste olaylar tartışma konusu olurken, Fuat Köprülü, olayı "Mala ve mülkiyete reaksiyon olarak, büyük tehlike." diye değerlendirmiştir. Menderes ise olayların gençlik hareketi ile başladığını ifade ederek ortamı yatıştırmaya çalışmıştır. Olaylar karşısında İnönü şöyle demiştir: "Büyük millet devlet olarak parlayan varlığımızı savunmaya hazırız." Ancak tahkikat uzamış ve sonuçsuz kalmıştır. 28 Şubat 1956'da zarar görenlere tazminat verilmesi gündeme gelmiştir (Aydemir, 2000b: 181-192).

Dilek Güven'e göre, Yassıada mahkemelerinde, bu olaylarda ismi geçen Selanik Başkonsolosu Mehmet Ali Balin ile vekili Ali Tekinalp, konsolosun bekçisi Hasan Uçar ve üniversite öğrencisi Oktay Engin bomba temini ve Selanik'teki Başkonsolosluğun bahçesinde patlamaya neden olmakla suçlanmışlardır (Yassıada Tutanakları:481'den naklen Güven, 2005: 77). Olaylarda mahkeme Bayar, Menderes ve Zorlu'nun suçlu olduğuna hükmederken Köprülü, Balin, Tekinalp ve Engin'i suçsuz bulmuştur.

Fahrettin Kerim Gökay ve Alâattin Eriş'in suçları zaman aşımına uğramıştır (Demirer, Yassıada 6-7 Eylül Davası: 341'den naklen Güven, 2005: 77)

6-7 Olayları ile ilgili yargılamalarda başhakimlik görevi yapan Fahri Çoker'in arşivinde bulunan belgelere göre, hükümetin, Yunanistan'a baskı yapmak için Beyoğlu'nda küçük saldırılar planladığının çok gizli şekilde öğrenildiği, saldırılar beklenenin dışında bir boyut kazanınca eylemlerin komünistlerce yapıldığının gösterilmeye çalışıldığı belirtilmektedir (Fahri Çoker Dosyası, 2005: 339-381).¹⁴

6-7 Eylül Olayları'nın bir diğer canlı tanığı olan Hulisi Dosdoğru'ya göre bu olaylarda DP yöneticileri, Rumların Türk vatandaşı olarak anayasa tarafından güvence altına alınmış olan temel haklarını çiğnemek ve Türk yurttaşlarını gösteri ve şiddet olaylarına teşvik etmekle suçlanmışlardır. İzmir Valisi Ahmet Kemal Hadımlı, İstanbul Valisi Fahrettin Kerim Gökay ve İstanbul Emniyet Müdürü Alaaddin Eriş şiddetin önlenmesi için tedbir almadıklarından dolayı yargılanmışlardır (Dosdoğru, 1993: 102). Ayrıca Yassıada Mahkemesi, hükümetin "Kıbrıs Türktür Cemiyeti"ni suçsuz sayması, emniyetin suçlanmaması dolayısıyla, DP'lileri saldırıların organizatörlüğünü yapmakla suçlamıştır (Güven, 2005:78). Dosdoğru'ya göre, 6/7 Eylül Olayları'nın görünürdeki başlangıcı, 6 Eylül 1955 akşamına doğru, Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin¹⁵Taksim Meydanı'nda, Yunanlıların Selanik'te Atatürk'ün doğduğu evi bombalamalarını protesto etmek için düzenlediği açık hava toplantısıdır (Dosdoğru, 1993: 21). Diğer yandan Dosdoğru, 6-7 Eylül Olayları'nın suçunun komünistlerin üzerine yıkılmaya

¹⁴ Emniyet 1.Şube Müdürlüğü'nce Ocak 1956'da hazırlanan fezlekenin nüshaları *Fahri Çoker Arşivi* 'nde mevcuttur.

¹⁵ "Kıbrıs Türktür Cemiyeti 6-7 Eylül Olayları'ndan bir süre önce MTTB ile Gazeteciler Cemiyeti'nin bazı mensupları arasından seçilerek, gazeteci Hikmet Bil tarafından kurulmuştur (Dosdoğru, 1993: 21-22).

çalışıldığını, siyasi polis kayıtlarından çıkarılan kırk beş fişli komünistin arasında kendisinin de bulunduğunu belirtmektedir (Dosdoğru, 1993: 24-35).¹⁶

Öte yandan Güven, MTTB'nin Rum Patriği'ne karşı sürdürülen kampanyalara katılmış olduğunu ve 6-7 Eylül'de başgösteren olaylarda rol üstlendiğini iddia etmektedir¹⁷. Güven'e göre MTTB'liler, Kilise Başkanı Rumları kan dökmeye teşvik ettiği halde, Patriği sessiz kalmakla suçlamıştır (Güven, 2005: 135). Olaylarda Rum basınının hedef alındığı da iddia edilmiştir (Benlisoy, 2000: 28-29'dan naklen Güven, 2005:136). Rum basını sadece Yunan haberleri yazmakla eleştirilmiştir. Bu arada Teşvikiye'de bir Rum genci "Kıbrıs Türktür" yazısını silerken tutuklanmıştır. Olaylarda evlerine Türk bayrağı asmayı kabul etmeyen Rum evleri saldırıya uğramıştır (Güven, 2005: 136-137). Olayların dış bağlantısına yönelik tespitlerde de bulunan Güven'e göre olaylarda İngilizlerin de desteği ve rolü vardır. Zira 29 Ağustos-2 Eylül 1955'de "Enosis" hakkında Londra'da bir konferans toplanmıştır. İngiliz Dışişleri Bakanı'nın "Ankara'da bir ayaklanma çıkmasının iyi olacağını" söylediği iddia edilmiştir (Güven, 2005: 176).

Hulisi Dosdoğru da olaylarda İngilizlerin rolüne dikkat çekmiştir. Dosdoğru'ya göre, Londra'da İngiltere'nin çağrısı üzerine toplanan ve Türkiye, İngiltere, Yunanistan Dışişleri Bakanları düzeyinde Kıbrıs sorunlarının görüşüleceği konferans açılırken

¹⁶ Dosdoğru'ya göre göre listede, Nihat Sargın, Kemal Tahir, Aziz Nesin gibi isimler de vardır (Dosdoğru, 1993: 35-37).

¹⁷ Ancak TMTF İkinci Başkanı Gültekin Özden'er'in yayınladığı basın bülteninde, Rum vatandaşların maruz kaldığı bu durumun üzüntü ile karşılandığı, olayların son dönemlerde yaşanan hadiselerle istinaden halkın duyduğu heyecanın ve infialin sonucu olduğu ifade edilmiştir. Bültende Batı Trakya ve Kıbrıs Türklerine yapılan haksız muamelelerin ve nihayet Atatürk'ün evinde patlatılan bombanın Türk Milletini galeyana getirdiğini vurgulanmıştır. Bültendeki açıklamada TMTF olarak Rum vatandaşlarının mal ve mülklerine karşı yapılan saldırıların tasvip edilmediği, ayrıca Hükümet'in resmi tebliğinde "Bu işin komünistlerin işi olduğu." ihtimalinden de üzüntü duydukları ifade edilmiştir (Fahri Çoker Arşivi, 2005: 258).

İstanbul, Ankara ve İzmir’de düğmeye basılmışçasına olaylar patlatılmıştır. Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Londra’daki Kıbrıslı Türklerin temsilcileriyle görüşerek Kıbrıs için Türk tezini savunan bir miting düzenlettirmiştir (Dosdoğru, 1993: 19).

Erdal Şen’in aktarımlarına göre Zorlu, Londra Konferansı’nda savunduğu yirmi sekiz sayfalık Türk tezinde Kıbrıs Adası’nın dört yüz yıldır Türkler’in elinde bulunduğunu, hiçbir devirde Yunan idaresine girmediğini, ada topraklarının yüzde altmışının tapulu Türk toprağı olduğunu iddia etmiştir. Zorlu’nun şahsında Türkiye’nin bu kararlı tutumu Avrupa’da Türkiye lehine bir hava yaratmıştır (Şen, 2010: 142).

Ancak bu olumlu hava, 6-7 Eylül Olayları ile akamete uğramış oluyordu.

Altan Deliorman’ın 6-7 Eylül Olayları’nı Değerlendirmesi:

Altan Deliorman’a göre 6-7 Eylül 1955’te yaşanan olaylar, dönemin siyasi tarihine damgasını vurmuştur. Altan Deliorman, 6-7 Eylül Olayları’nın, hükümet tarafından düzenlendiği ve yağma türünde olduğu iddialarının öne sürüldüğünü ifade etmektedir. Altan Deliorman, olayların azınlık mağdurluğu meselesinden kaynaklanıp kaynaklanmadığına yönelik iddiaların da ortaya çıktığını belirtmektedir. Altan Deliorman, bu iddia sahiplerinin, 6/7 Eylül Olayları’nın tertipçisi olarak suçlanıp kapatılan “Kıbrıs Türktür Cemiyeti”nin kurucu üyelerinden olayın aslını dinlemediklerini belirtmektedir. Atatürk’ün evine bomba koyduğu iddia edilen Oktay Engin’in¹⁸ görüşlerine ve hâtıralarına da yer vermediklerini belirtmektedir. Oktay Engin, Türkiye’ye iltica edip eğitimini tamamladıktan sonra Emniyet Teşkilatı’nın üst kademelerine kadar yükselerek hizmetlerini sürdürmüştür.

¹⁸ Oktay Engin, Selanik Hukuk Fakültesi’nde, Türk Hükümeti’nin bursuyla okumuştur. Selanik’te tahliyesinden sonra 21-22 Eylül 1956’da Türkiye’ye iltica etmiştir (Dosdoğru, 1993: 99-100).

Altan Deliorman, 6/7 Eylül Olayları'nı soruşturan görevli askerî hâkim Fahri Çoker'in eline geçen belgeleri ve resimleri kendine mal ettiğini ve bu konunun da üzerinde durulmadığını ifade etmektedir¹⁹. Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre, 1955 Ağustosunda *Tan* gazetesi'nde muhabir olarak görev yaptığı sırada, kendisine çalışma alanı olarak, "Millî Eğitim", "Sağlık", "Üniversiteler, "Gençlik Kuruluşları" ve "Kıbrıs" konuları verilmiştir. Bu münasebetle, kendisi, TMTF Başkanı Hüsametdin Canöztürk ve Millî Türk Talebe Derneği (MTTD) Başkanı Nejat Çerman'la görüştüktan sonra bu kuruluşların "Kıbrıs" konusuyla ilgilendiğini öğrenmiştir. Altan Deliorman, 6-7 Eylül Olayları'nın bizzat canlı tanığı olarak, 6 Eylül 1955 günü, Cağaloğlu'nun hareketli olduğunu, Atatürk'ün evine bomba konduğu yolundaki haberlerin ardından gençlik gruplarının Fener ve Rum Patrikhanesi'ne doğru yürüyüşe geçtiklerini ifade etmektedir. Altan Deliorman, Üsküdar Kuzguncuk'taki evine dönüşünün hemen sonrasında, semtlerinde olayların devam ettiğini, hane halkının bütün ısrarlarına rağmen sokağa fırlayıp, bir gazeteci olarak olayları takip etmeye başladığını ifade etmektedir. Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre, Kuzguncuk, Müslüman Türklerin yanı sıra çok sayıda Rum, Ermeni ve Yahudi'nin yaşaması dolayısıyla hassas bir bölgedir. Bu arada yürüyüşe geçmiş olan gençler, semtteki kilisenin camlarını kırmışlardır. Göstericiler marş söyleyerek ellerinde bayraklarla yürümüşler ve askerlere tezahurat yapmışlardır. Evlerinin camlarından, bir kısım Ermeniler ise "Biz Ermeni'yiz, Rum değiliz" diye bağırılmışlardır. Bu arada galeyana gelen Rumlar da göstericilere taş fırlatınca, bazı Rum

¹⁹ Fahri Çoker (1913-2001), 6-7 Eylül'de İstanbul'da çıkan olayların yaşandığı günlerde ilan edilen sıkıyönetimde Beyoğlu Bölge Komutanlığı'nın Başhakimliği ve Güvenlik Danışmanlığı görevlerinde bulunmuştur. Olaylara ilişkin toplamış olduğu 244 adet fotoğraf ve belgeleri 16 Ekim 1997'de "belge ve fotoğrafların hayatta bulunduğu sürece yayında kullanılmaması" şartıyla Türk Tarih Vakfı'na armağan etmiştir (Bkz. Fahri Çoker Arşivi, 2005: XV).

evleri ateşe verilmiştir. Kalabalık grubun içerisinde yer alan Altan Deliorman, kalabalığın daha da büyük taşkınlıklar içerisine gireceğini sezmiş, “Günahsız insanlara zarar mı vereceksiniz?” diye seslenerek, kalabalığı yatıştırmaya, o semtten uzaklaştırmaya çalışmıştır. Yirmi yaşında bir üniversite öğrencisi olarak, gazetecilik rolünü bir yana bırakıp, kalabalığa adeta bir klavuzluk yapma durumuna girişmiştir. Bu arada, Üsküdar Ahmediye’de bazı dükkânlar, göstericiler tarafından yağmalanmıştır. Göstericiler, Üsküdar Meydanı’na ulaştığında meşru güçler devreye girerek, göstericileri dağıtmıştır. Altan Deliorman, olayların bütün İstanbul semtlerine yayıldığını, Kuzguncuk’ta bir yağma olmamasına rağmen, Avrupa yakasında yağmalama olayının yaşandığını, Beyoğlu ve İstiklal Caddesi’nin harabeye döndüğünü aktarmaktadır. Olay, sadece Atatürk’ün hatırasına olan saygısızlığın bir protestosu ile başlamışken başka ellerin işe karışmasıyla değişik boyutlarda kendini göstermiştir. Altan Deliorman bu olayları tamamen bir yağmalama olayı olarak görmeyi, tek taraflı hareket etmek olarak değerlendirmektedir. Onun anlatımlarına göre, olayın mağdurları devletten paralarını almışlardır. Atatürk evine bomba koyduğu iddia edilen Oktay Engin, Meriç nehrini yüzerek geçmiş, Türkiye’ye sığınmıştır. O sırada Edirne’de bir gazete çıkaran Mahmut Necmettin Deliorman kendisini karşılamış ve fotoğraf çektirerek Emniyet makamlarına intikal ettirmiştir. Oktay Engin, sonradan Deliorman ailesinin Paşa Limanı’ndaki evlerini ziyarete geldiğinde, olayla hiçbir ilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Altan Deliorman, 6-7 Eylül’ün tertipçisi olarak DP yetkililerinin 27 Mayıs’tan sonra Yassıada Yüksek Adalet Divanı’nda yargılandıklarını, Oktay Engin’in de orada ifade verdiğini belirtmektedir. Hükümet, başlangıçta, olaylara ılımlı yaklaşmış, ancak iş kontrolden çıkınca, sıkıyönetim ilan edilmiştir. Altan Deliorman’a göre 6/7 Eylül Olayları’nın asıl kötü etkisi, Türkiye’nin dünyada ve

özellikle Avrupa ülkelerinde kötü not almasına sebebiyet vermesi ve azınlıklara karşı geleneksel hoşgörülü tutumun, ilk defa 6/7 Eylül olayları ile zedelenmiş olmasıdır. Altan Deliorman, bu olayları, yakın tarihin kapanmış bir yarası olarak görmektedir. Altan Deliorman, “tarafsız tarihçilik” adına bu olayları ön plana çıkarmanın ve toplumda suçluluk duygusu körüklemenin de yakışsız bir davranış olacağını ifade etmektedir (Deliorman, 6-7 Eylül Olayları 92. Sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi 175. sayı, <http://www.orkun.com.tr /21/08/2013>).

2.2. 1960’lı Yıllar

1960’lı yıllara Türk siyasi ve kültürel hayatında önemli bir dönemeci temsil eden 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi damgasını vurmuştur. 1960’lı yılların başında siyasi hayat bu darbenin izlerini taşımıştır. Bu darbenin ardından yapılan 1961 Anayasası’nın getirmiş olduğu hürriyetler, düşünce özgürlüğü alanında geniş yer tutmuştur. Yeni anayasa fikri ortamı canlandırmış fakat bu özgürlükleri istismar eden bazı kesimlerin devlet ve millet aleyhine bitmek bilmeyen talepleri siyasi kültürel ortamı çıkmaza sürüklemiştir. Komünizm bu dönemde yeniden canlanarak her alana sirayet etmiştir. 1960’lı yılların siyasi kültürel ortamı Altan Deliorman’ın düşünce yapısına da etki etmiştir. Bu anlamda 27 Mayıs Askeri müdahalesi ona göre Türkiye’de önemli gelişmelerin alt yapısını oluşturması açısından önemlidir.

Altan Deliorman, 27 Mayıs öncesinde (1959) vatani görevini yapmak üzere askere gitmiştir. 27 Mayıs İhtilali olduğunda Siverek 40. Süvari Alayı’nda görev yapmaktaydı. Oğlu Bozkurt Deliorman, bu arada doğmuştur. Askerliğinin son ayında eşi Fatma Hanım ve oğlu Bozkurt da Siverek’te bulunmuşlardır. Altan Deliorman, 27 Mayıs’tan bir ay sonra 30 Haziran 1960’ta askerlikten terhis olmuştur. (<http://altandeliorman.com/icerik.aspx/15/12/2013>). Altan Deliorman, 27 Mayıs’ta asker

olması dolayısıyla ihtilalin askeri havasını teneffüs etmiştir. Onun eserlerinde 27 Mayıs Hareketi'ne yol açan gelişmelere ilişkin tespitler bulunduğu gibi hareketin genel karakterine yönelik açıklamaları da önemlidir. Bu tespitlerde, Türkçü hareketin 27 Mayıs'tan nasıl etkilendiğine yönelik cevaplar bulmak da mümkündür.

2.2.1. 27 Mayıs Hareketi

27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi, Türkçü ve milliyetçi hareketin geleceğine yeni bir yön çizmiştir. Çeşitli uzmanlar, 27 Mayıs İhtilali'ne neden olan gelişmeleri, DP'nin on yıllık icraatının içerisinde aramışlardır.

Enver Ziya Karal'a göre DP, anti demokratik kanunların kaldırılacağı, hürriyetlerin gerçekleşeceği, refah ve emniyetin sağlanacağı vaadleriyle iktidara gelmiştir. Atatürk İlkelerini parti programına koyan DP, iktidara geldikten sonra 1950-1953 döneminde umumi af ilan etmiştir. DP Basın Kanunu'nu çıkararak bazı hürriyetleri teslim etmiştir. Karal'a göre DP, 1953'te totaliter rejime gidişin işaretlerini vermiştir. Karal, 27 Mayıs'ın oluşum nedenlerini, DP'nin yürüttüğü ve uygulamaya koyduğu politikalarda görmüştür. Basına sert sözlerin söylenmesi, CHP mallarına el konması gibi icraatlarla hürriyetler yok edilmeye başlanmıştır. Kırşehir Vilayeti ilçe yapılmış, üniversite muhtariyeti zedelenmiş, muhalefetin radyodan yararlanması engellenmiştir. DP içindeki "ölkücü" sayılan milletvekilleri istifa etmeye başlamışlardır. DP Hükümeti, 1957 seçimlerinde muhalefetin güçlenmesini engellemek için Seçim Kanunu'nda değişiklik yapmış, iktidarı kaybetmemek, basını ve muhalefeti susturmak için partizanca bir havayla "Vatan Cephesi'ni kurmuştur (Karal, 1960: 6-11).

Şevket Süreyya Aydemir, ihtilalin gelişini siyasi gelişmelere bağlamıştır. 1958 yılında Bağdat İhtilali'nin hükümet üzerindeki tesirleri ve İsmet İnönü'nün sert

muhalefeti ihtilale yol açmıştır. Aydemir'e göre ihtilalin ilk girişimi 1957'de "Dokuz Subay" olayı ile gerçekleşmiştir. Korgeneral Faruk Güventürk, Orhan Erkanlı, Ahmet Yıldız'ın da içinde bulunduğu komite Güventürk'ün tevkif edilmesiyle dağılmıştır. Talat Aydemir'in Harp Akademisi'nde kurduğu komitede olduğu gibi başka komiteler de kurulmuştur. Komitelerin birbirleriyle birleşme girişimleri de bazen olanaklı olmuştur (Aydemir, 2000c: 319).

27 Mayıs'tan sonra ismi cumhurbaşkanlığı adaylığı ile gündeme gelen Ali Fuad Başgil, gazeteci Ömer Sami Coşar ve Abdi İpekçi'nin 1961'de yayımlanan bir araştırma yazısından hareketle, 1957 yılı içerisinde, darbeyi gerçekleştirmek için, üyeleri yüksek rütbeli subaylardan oluşan bir komitenin kurulduğundan bahsetmektedir. Başgil, komitenin hedefinin DP'nin devrilmesi olduğu görüşündedir (Başgil, 2011: 154-155). Başgil'e göre Komite'de görülen görüş ayrılıkları, 27 Mayıs'ın hemen ardından kurulan Milli Birlik Komitesi (MBK) içerisinde de görülmüştür. Darbeyi başarma yolunda komitenin birinci hedefi, Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı'nı kazanmak, ikinci hedefi Ankara Garnizonu'nu, son olarak üçüncü hedefi, Harp Okulu'nu ele geçirmektir. Bu arada beklenmedik bir şekilde, Muhafız Alay Komutanlığı boşalmış, yerine tayin edilen kişi gizli komitenin üyesi Albay Osman Köksal olmuştur. Böylelikle komite birinci hedefini gerçekleştirmiştir. Sonra, Ankara Garnizon Komutanı Cemal Madanoğlu'nun kazanılmasına çalışılmıştır. Bu arada Cumhurbaşkanlığına aday olarak da Kara Kuvvetleri Komutanlığın'dan emekliliğe hazırlanan, Orgeneral Cemal Gürsel gösterilecektir. Gürsel, hükümetten memnun olmayan bir isimdir. Harp Okulu'na da Sıtkı Ulay'ın getirilmesi üçüncü hedefin gerçekleşmesini sağlamıştır. Başgil'e göre üniversite gençliğinin yaptığı gösteriler, komitenin işini kolaylaştırmıştır. Geriye sadece, darbenin saati kalmıştır. 25 Mayıs'ta Menderes'in Atina seyahatini erteleyip

Eskişehir'e gitmesi, Eskişehir'de hazırlık yapmayan komiteyi telaşlandırsa da Mucip Ataklı'nın oraya gidip Üs Komutanı'nı ikna etmesi durumu kurtarmıştır (Başgil, 20011: 156-158). Başgil, 27 Mayıs İhtilali'nin gerçekleşmesini, DP'nin yanlışlarına ve ihtiyatsızlığına bağlamaktadır (Başgil, 20011: 166).

Aydemir'e göre Tahkikat Komisyonu'nun faaliyete geçirilmesi Menderes'in sonunu getirmiştir. Menderes'in Moskova ziyareti de CIA ajanlarının aleyhine dönmesine sebep olmuştur (Aydemir, 2000c: 357).

Selahattin Tansel'de Karal gibi, ihtilalin nedenlerini DP uygulamalarında gözlemlemiştir. Tansel'in aktarımlarına göre, Meclis'te muhalefet milletvekillerinin hükümet aleyhine konuşmaları, iktidar milletvekilleri tarafından sıra kapakları vurulmak suretiyle engelenmeye çalışılmıştır. Muhalefet milletvekilleri halkı isyana teşvik etmekle suçlanmıştır. Tansel'e göre İnönü'nün "Biz bir ihtilal teşekkülü değiliz. Biz daima bir ihtilalin dışında kalacağız. Fakat sizin idareniz memlekette ihtilali meşru kılacaktır." sözleri bir ihtardı. DP, 18 Nisan 1960'ta mecliste, muhalefetin ve bir kısım basın faaliyetlerini tespit etmek üzere bir "Tahkikat Komisyonu" kurulmasını gündeme getirmiştir. CHP'nin taraftarlarını silahlandırdığı, orduyu siyasete bulaştırmak istediği, bir kısım basının gerçekleri çarpıtarak yalan neşriyatta bulunduğu, memleketin siyasi toplumsal ekonomik hayatını tehlikeye soktuğu ifade edilmekteydi. On beş kişilik "Tahkikat Komisyonu" araştırma yapıp, neticeleri TBMM'ye bildirecektir. Komisyon, her türlü siyasi faaliyetleri durdurma, icabında meclis dışı faaliyette bulunmaya yetkili kılınmıştır. Komisyona vatandaşı tutuklama, arama, gazete kapama yetkileri de verilmiştir. Tansel'e göre, bu encümen hükümetin ve TBMM'nin üzerinde bir baskı rejiminin bünyesi olacaktır. Muhalefet ise bunu kabul etmeyeceğini bildirmiştir (Tansel, 1960: 10-11).

Tansel'in aktarımlarından anlaşıldığına göre, 1960 yılı siyaset arenasında hem iktidar hem de muhalefet açısından sıkıntılı gelişmelere sahne olduğu söylenebilir.

Bu gelişmeler İnönü'nün DP için şu sözleri söylemesine neden olmuştur: “Demokratik rejim istikametinden ayrılıp baskı rejimi haline girmek tehlikeli bir şeydir. Bu yolda devam ederseniz ben de sizi kurtaramam.” Bu sözler karşısında DP milletvekillerinden birisi: “Paşa, Paşa! Seni elbette mahkemeye vereceğiz. Sen bu yanlış yoldan kendi isteğinle dönmez ve şu aziz millete acımazsan, bizi kardeşi kardeşe boğuşturacak yanlış yoldan dönmezsen seni mukadder akıbetten biz de kurtaramayacağız.” diye seslenmiştir. 19 Nisan 1960'da İnönü'nün Ankara Yenışehir'de İş Bankası şubesine uğraması ile kendisine yapılan tezahürat sırasında çıkan arbedede polis göstericileri coplamıştır. Bu gelişmeler karşısında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) lideri Osman Bölükbaşı “Siz her şeyi yapmaya karar vermişsiniz. Haber vereyim ki bu kararınızla kendinizi de memleketi de felakete sürüklüyorsunuz. Bunu yakın zamanda anlayacaksınız.” diye bağırmıştır. 27 Nisan 1960'ta İnönü, hükümeti “baskı rejimi” nitelemesi ile eleştirince, on iki oturum meclis toplantılarına katılmaktan men edilmiştir. Tansel'in anlatımlarına göre TBMM'de müzakere yapmak imkânsız hale gelmiştir. Diğer yandan 28 Nisan günü Tahkikat Komisyonu'nun anayasa dışı yetkilerini protesto etmek isteyen İstanbul Üniversitesi (İÜ) öğrencileri gösteri yapmış, polis öğrencilere ateş açmıştır. Ölenler olmuş, sonrasında örfi idare ilan edilmiştir. 29 Nisan'da Ankara'da Hukuk, SBF, Gazi Terbiye Enstitüsü öğrencileri gösteri yapmış, Örfi İdare Komutanı Namık Argüç tarafından öğrenciler üzerine ateş emri verilmiştir. Yaşanan olaylarda dekan da saldırıya

uğramıştır²⁰. Gösterilerde hükümetin istifası istenmiştir. Öte yandan Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Gürsel, Milli Savunma Bakanı'na bir mektup göndermiştir. 3 Mayıs 1960 tarihli mektupta ordunun öğrencilere karşı kullanılmasının güvensizlik yarattığı, böylelikle ordunun politikaya karıştırıldığının vurgusu yapılmıştır. Hükümetin bu durumdan kurtulması için Gürsel'in sıraladığı tedbirlerden bazıları şöyledir: "Cumhurbaşkanı istifa etmelidir. Kabinede iyi kabul edilmeyen zevat değiştirilmelidir. İstanbul ve Ankara valileri, Emniyet müdürleri, Örfi İdare Komutanı değiştirilmelidir. Tahkikat Komisyonu ve anti demokratik uygulamalar kaldırılmalıdır. Toplum ruhunda yaşama şevki geliştirilmeli hak ve hürriyet aşkı kökleştirilmelidir (Tansel, 1960:12-15). Tansel'e göre bütün bunlar, DP tarafından dikkate alınmamıştır. Harp okulu öğrencilerinin sessiz yürüyüşü sonrasında, hükümetin öğrencileri affetmeyeceğini açıklaması, 27 Mayıs'a giden sürecin son halkasını oluşturmuştur (Tansel, 1960: 16).

İhtilal çok farklı yorumlara neden olmuştur. DP temsilcileri de olayı farklı yorumlamıştır. İhtilal, DP'yi iktidarından düşürdüğü için doğal olarak DP'lilerce, hareketin kendileri üzerine yapıldığı yorumlarına da sebebiyet vermiştir.

Bu bağlamda AP eski milletvekillerinden Sadettin Bilgiç'in tespitlerine göre: "27 Mayıs Darbecileri;" DP yöneticilerini, Yassıada'da mahkum ederek, DP'lilere

²⁰ 28 Nisan 1960'ta İstanbul Beyazıt Meydanı'ndaki gösterilerin bastırılması için İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Fahri Özdilek'in ateş etme yetkisi istemesi karşısında Menderes red cevabı vererek, gösterilerin kimsenin burnu kanamadan yavaş yavaş dağıtılmasını rica etmişti. Bu arada İÜ Rektörü Sıddık Sami Onar ile Polis Müdürü Zeki Şahin arasında tartışma çıkmış, Şahin "Bunlar hep sizin başınızın altından çıkıyor." demiştir. Bu olaylar 27 Mayıs'a giden süreçte kilit rol oynamıştır. Gazeteler günlerce öğrencilerin öldürüldüğünü yazmıştır. Basın gerilimi tırmandırarak, olayları hürriyet mücadelesi olarak sunmuştur. Fahri Özdilek, 27 Mayıs'tan sonra cuntaya katılarak MBK üyesi olmuş, Menderes'i de talebeleri öldüren diktatör olarak suçlamıştır (Şen, 2010: 211-213). Enver Ziya Karal'a göre "27 Mayıs Şehitleri" diye adlandırılan İstanbul'da üniversite öğrencisi Turan Emeksiz, lise öğrencisi Nedim Özpulat, Ankara'da Ali İhsan Kalmaz, Ersan Özsay ve Gültekin Semen'in mezarları Anıtkabir'in bahçesinde bulunmaktadır (Karal, 1960: 19).

eziyet etmiştir. İnsanlar “düşük ve kuyruk” diye aşağılanmışlardır. Darbecilerin arkasına sığınanlar da DP’lileri engellemişlerdir (Bilgiç, 2002: 43).

Bu değerlendirmeler ışığında, kanımızca, askeri darbeye yol açan gelişmelerin, DP yönetiminin muhalefetçe büyük tepkiye neden olan uygulamalarının siyasi ortamı germesinden, hükümet ve muhalefet arasındaki keskin siyasi söz dalaşı ve siyasi cepheleşmeden kaynaklandığı söylenebilir. Böylelikle darbenin başarıya ulaşmasında, DP’ye muhalif çevrelerin darbecileri teşvik ve desteklemelerinin etkisinin olduğu düşünülebilir.

İhtilal’in tebliği, Harpokulu’nda Alparslan Türkeş tarafından hazırlanmıştır. Türkeş’in radyodan bildirdiği tebliğ, “Aziz vatandaşlarım, bugün demokrasinin içine düştüğü buhran ve son müessif hadiseler dolayısıyla ve kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla TSK memleketin idaresini devralmıştır.” cümlesiyle başlamaktadır. Tebliğ’de kurulacak olan partilerüstü bir idare ile partilerin içinde bulunduğu uzlaşmaz durumların giderileceği, adil ve serbest seçimler yapılarak, idarenin kazanana teslim edileceği bildirilmektedir. Ayrıca, şahsi emniyetin kanun teminatı altında olduğu, BM Anayasası’na ve insan haklarına riayet edileceği, Atatürk’ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” prensibine, NATO’ya ve Merkezi Anlaşma Teşkilatı (CENTO)’ya²¹ bağlı, kalınacağı bildirilmekteydi. Türkeş, 27 Mayıs’ın bir ihtilal değil, bir “Ak Devrim” olduğunu, asla bir hükümet darbesi olmadığını, kuruluşu 14 Eylül 1959’da gerçekleşen MBK’nin iktidarı devraldığını ifade etmektedir. Türkeş,

²¹ 1952 yılında Türkiye’nin NATO’ya girişinden sonra, bu kuruluşun Güneydoğu Asya Pakti’na (SEATO) bağlanması amacıyla, Şubat 1955’te Türkiye, İran, Irak, Pakistan arasında “Bağdat Pakti” adıyla bir örgüt kurulmuştur. Bu pakt, İngiltere’nin Süveyş Kanalı’ndan çekilmiş olmasının boşluğunu doldurmuş olacaktır. Bu kuruluş, 1958 yılında Irak rejiminin düşmesi ile “CENTO” adını almıştır. Böylelikle Türkiye, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), Ortadoğu ve Akdeniz arasında bir set, hem de NATO Pakti ile Asya’daki paktlar arasında kilit bir mevkie yer almıştır (Yerasimos, 1989: 217).

ihtilalin hemen sonrasında Menderes'i ziyarete gittiğinde, kardeş kavgasını önlemek için darbe yaptıklarını anlattığını, Menderes'in hareketi tasvip ettiğini, bu durumu yazılı olarak ve gerekirse radyodan da duyurabileceğini söylediğini beyan etmektedir. Türkeş'in anlatımlarına göre, Menderes, ülkenin içinde bulunduğu çıkmazı kabul etmiş, hareketi de olumlu bulmuştur. Ayrıca Menderes, Selim Sarper'in Dışişleri Bakanı olarak atanması dolayısıyla memnuniyetini de Türkeş'e söylemiştir (Türkeş, 2011: 125-133).

Kanımızca Menderes'in bu beyanatları hangi ruh haliyle söylediği ayrı bir tartışma konusudur.

Türkeş, Bayar'la da görüşmüştür. Türkeş'in Bayar'a "Halk Partisi'ni bir ihtilal teşebbüsünü önlemek için silahlandırdığımız söyleniyor." sözlerine Bayar, "Bir vatanperverin, halkın bir kısmı aleyhine halkı silahlandırması olur mu?" diye cevap vermiştir (Türkeş, 2011: 134).

Türkeş'in anlatımlarına göre, ihtilalin ilk günlerinde kendileri fiilen Başbakanlık görevi yapmıştır. Ancak 27 Mayıs'ı ele geçirmek isteyen CHP ve sözcülüğünü yapan *Akis* dergisi, karışıklık yaratıp, Türkeş'i kafatasçılıkla suçlamaya çalışmışlardır. Türkeş'e göre bu durum komünizmin rahat yayılmasına sebep olmuştur. Türkeş, kendisine CHP'nin iktidar yapılmasını öngören bir ihtilal teklifini de reddettiğini ifade etmektedir. Türkeş'e göre CHP, bu süreçte bir an önce iktidara gelmek için çalışmaktadır. Türkeş, DP'nin ortada olmadığı, CKMP'nin gücünün sınırlı olduğu o koşullarda seçim olması halinde, CHP'nin iktidara gelme ihtimalini yüksek bulmaktaydı. Ona göre bu ihtimal gerçekleşirse Türkiye, yeniden ateşe sürüklenecekti (Türkeş, 2011: 134-144).

Bu arada “ Milli Birlik Partisi” adlı bir parti kurulması gündeme gelmiş, Türkeş bu partinin DP kitlesinin oyunu alabileceğini düşünmüştür. Bu durum muhalefetçe Türkeş “faşist” bir cunta kuracak yorumlarına neden olmuştur. Böylelikle Türkeş, MBK’deki anlaşmazlıklarda CHP’nin rolü olduğu düşüncesindedir (Türkeş, 2011: 146-153).

Türkeş’in aktarımlarına göre, kendilerinin MBK’de istenmemesi, CHP’nin türlü tertiplere başvurmasına neden olmuştur. Türkeş’in “Dava” adlı kitabında bu duruma açıklık getirilmiştir. Türkeş’in aktarımlarına göre, kendilerinin müsteşarlığı döneminde Cemal Gürsel çevresinde tezvirata başlanmıştır. Bu tezvirata göre güya Türkeş’in, Nasır gibi hareket edip, Cemal Gürsel’i General Necip’in durumuna düşürecekmiş gibi senaryolar oluşturulmuştur. Türkeş, Cemal Gürsel’e ulaşan imzasız mektupları kendisinin de okuduğunu, her defasında mektupların asılsız olduğunu Cemal Gürsel’e açıkladığını ifade etmektedir. Türkeş, Cemal Gürsel’nin kendisine güvenmekle beraber yine de “Genaral Necip’in durumuna düşer miyim?” Evhamına kapıldığını beyan etmektedir. Türkeş, bu durumda kendi isteğiyle müsteşarlıktan ayrılacağını, Cemal Gürsel’e bildirdiğinde Cemal Gürsel, kendisine, ayrılmasının komitedeki durumun yatışması açısından olumlu olacağını bildirmiştir. Türkeş, ihtilalin dördüncü ayında müsteşarlıktan ayrıldığında kendisine devlete yaptığı hizmetlerden dolayı Cemal Gürsel’in mührü bulunan bir takdirname verilmiştir. Ardından 13 Kasım sabahı, Türkeş’in evi asker sivil polis otuz dört kişi tarafından basılarak, kendisine komiteden azledildiği bildirilmiştir. Türkeş, kendisinin ve evdeki efradın direnmelerine rağmen gözaltına alınarak, Mürted Hava Üssü’ne götürülmüştür. Diğer on üç arkadaşı da Mürted’e getirilmiştir. Bir süre sonra Türkeş, Esenboğa’dan Panam uçağı ile Yeni Delhi’ye gönderilmiştir (Türkeş, 2013: 154-157).

13 Kasım'a yol açan gelişme, Türkeş ve arkadaşlarının MBK'de çoğunluğu oluşturan zihniyete karşı muhalif hareketler içerisinde bulunmasıdır. Ancak Türkeş, İhtilal'e siyaset karıştırılmaması taraftarı olmuştur.

Milli Yol dergisi 13 Kasım sonrasındaki durumla ilgili olarak "Asıl 27 Mayıs'ın Türkeş'in, ihtilalin ilk günü radyodan okudukları olduğunu, ancak o prensiplerden uzaklaştığını" ifade etmektedir. Dergide, yaşanan sıkıntıların da 27 Mayıs'ın bu ilk haline ihanetten kaynaklandığı vurgulanmıştır. Dergi, MBK içine yuvalanmış "müfrit" bir grubun 27 Mayıs'ı esas ruhundan uzaklaştırıp, partizanlık ve kine dayalı bir "zümre" ihtilaline dönüştürmeye çalıştığını ifade etmektedir (Milli Yol dergisi, Sayı: 2, 2 Şubat 1962: 3).

Nitekim Türkeş, 13 Kasım Darbesi'nin hemen öncesinde, MBK içinde Şahap Gürler, Mucip Ataklı, Sami Küçük, Muzaffer Yurdakuler hatta Cemal Gürsel'in de CHP tesirinde hareket ettiklerini ifade etmektedir. Türkeş, Ekim 1960 sonunda oluşturulan Anayasa Komisyonu'nda Turhan Feyzoğlu, Enver Ziya Karal, Emin Paksüt gibi CHP'li kişilerin yer almakta olduğunu öğrenince arkadaşlarıyla birlikte duruma itiraz ederek, komisyonun tarafsız ilim adamlarından oluşmasını istediklerini, 13 Kasım'ın bu gelişmeler sonrasında gerçekleştiğini beyan etmektedir (Türkeş, 2011:155-157).

Türkeş'e göre 13 Kasım 1960'ta gerçekleştirilen darbe, anayasanın ihlalidir. 13 Kasım'ı gerçekleştirenler, MBK'ye ihanet etmişlerdir. 27 Mayıs yön değiştirmiş ve böylelikle hedefine ulaşamamıştır (Türkeş, 2011: 205-211).

Diğer yandan Aydemir'in anlatımlarına göre, 14 Ekim 1960'ta başlayan Yassıada Mahkemeleri'nde yargılananlar, anayasayı tağyir ve yolsuzluk, din istismarı,

CHP aleyhine Tahkikat Komisyonu açmak suçlamaları ile yargılanmışlardır. On beş idam ve kırk üç müebbet hapis cezası kararı çıkmıştır. Yassıada'dan İmralı Adası'na getirilen Hasan Polatkan ile Fatin Rüştü Zorlu, 15 ve 16 Eylül 1961'de asılmak suretiyle idam edilmişlerdir. Eski Başbakan Menderes karar günü öncesinde içtiği ilaçlarla intihar teşebbüsüne giriştiğinden dolayı koma halinde olduğundan bilahare doktorlarca kurtarılarak, İmralı'ya götürülmüş, 17 Eylül 1961'de idam edilmiştir (Aydemir, 2000c: 455-504).

Türkeş, idamlar öncesinde Hindistan'dan yayınladığı mektupta (19 Eylül 1961), 13 Kasım Komitesi'nce girişilen bu hareketin meşru olmadığını bildirmiştir. Mektupta ölüm cezalarının infazının, yurt dışında millet ve devlet aleyhine sonuçlar vereceğini, milletimizi bölen kin duygularının şiddetleneceğini, bu da 27 Mayıs'ın amacı olan milli birlik ruhunun geliştirilmesini güçleştireceğini beyan etmektedir (Türkeş, 2000: 160-161).

Kemal Karpat'a göre, bir zamanlar bir kahraman olan Adnan Menderes şimdi kurban edilmiştir. Destekçilerine düşen sorumluluk, Menderes'i suçlayanlara karşı herhangi bir partinin zafere ulaşmasını sağlamaktır. Karpat' a göre Menderes'in idamı ile sonuçlanan olaylar Türkiye'de politik yaralar açmıştır (Karpat, 2011: 157).

Gazeteci Orhan Tokatlı'ya göre 13 Kasım Darbesi'nden sonra, MBK'yi bekleyen sorunlar, "Cemal Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı'na seçimi", Emekli İnkılap Subayları'nın (EMİNSU) geri dönmelerinin sağlanması", "Yassıada hükümlülerinin bağışlanmaması", "147'lilerin bir daha üniversitelere alınmamalarının sağlanması"dır. Ancak CHP bu son maddeyi istememiştir. Tokatlı'ya göre, AP'nin Cumhurbaşkanı aday olarak düşünülen Başgil'in, MBK'de bir an önce bertaraf edilmesi düşünülmüş, bunun için adaylıktan vazgeçmeye ikna edilmesi için, MBK'den Orgeneral Fahri

Özdilek ile Ulaştırma Bakanı Sıtkı Ulay görevlendirilmiştir. Tokatlı'nın aktarımlarına göre o günlerin gazete haberlerinde Sıtkı Ulay'ın görüşme sırasında aday olmaması için Başgil'i, tehdit ettiği yazıları çıkmıştır. Hatta Sıtkı Ulay'ın, Ali Fuad Başgil'e Etlik'te Milli Emniyet'in bahçesinde bir çukur hazırlandı. “Cumhurbaşkanı seçilirsən Meclis'ten çıkar çıkmaz Jip'in de hazır. Ona bindirileceksin, Etlik'e götürülüp o çukura defnedileceksin” dediği haberleri yayılmıştır. Bu durum karşısında Başgil, AP Başkanı Ragıp Gümüşpala ve CKMP Başkanı Osman Bölükbaşı ile görüşükten sonra, senatörlükten istifasını vererek Ankara'dan ayrılmıştır. Böylelikle Cemal Gürsel “Çankaya Protokolü”²² gereği tek aday olarak kalmıştır. 25 Ekim 1961' de CHP Başkanı İnönü, başkanlığı altında açılan mecliste, divan seçiminin ardından, cumhurbaşkanlığı seçimine geçilmiş, seçimin ardından, 607 üyeden 434'ü Cemal Gürsel'i, cumhurbaşkanı olarak seçmiştir. Daha sonra İnönü'nün, AP ile koalisyon (Karma hükümet) kurulabileceği yolundaki açıklamalarının ardından koalisyon kurulmuştur (Tokatlı, 2000: 17-22). Tokatlı'ya göre AP-CHP koalisyon hükümeti, uygulamaları ile 27 Mayıs İhtilali'nin izlerini silmeye çalışacaktır (Tokatlı, 2000: 49).

O günlerde *Milli Yol* dergisi, *Yeni İstanbul* gazetesinde verilen bir habere dayanarak, 23 Ekim 1961'de Ali Fuad Başgil'i İstanbul'dan Ankara'ya götüren trenin, tıpkı İnönü'nün treninin Kayseri'de durdurulması gibi, Polatlı'ya iki istasyon kala maksatlı bir şekilde durdurulup bekletildiğini haber vermiştir. Ayrıca, *Milli Yol* dergisine göre Sıtkı Ulay, Başgil'e gerçek iktidarın MBK'da değil, ordu içinde kurulan

²² Çankaya Protokolü 24 Ekim 1961'de Ankara'da Genel Kurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları'nın kaleme aldıkları memorandumdur. (Protokol özeti) Bu memorandum Çankaya Köşkü'ne ulaştırılmış ve buradan da siyasi parti liderlerine duyurulmuştur. Memorandum Cemal Gürsel'in cumhurbaşkanlığına seçilmesi, Emekli İnkılap Subayları'nın (EMİNSU) orduya geri dönmemesi, 147'lerin üniversiteye geri alınmaması, Yassıada hükümlülerinin bağışlanmaması gibi maddeleri kapsamaktadır (Tokatlı, 2000: 17).

yeni bir cuntada olduğunu, şimdi bu cuntanın kendisine adaylığını geri alması için talimat gönderdiğini, yoksa meclisin açılmadan dağıtılacağını, seçimlerin iptal edileceğini ve askeri idarenin devam edeceğini de söylemiştir (Milli Yol, Sayı: 32, 7 Eylül 1962: 5-6).

Tokatlı'ya göre AP'li milletvekilleri toplantılarında ve demeçlerinde, 27 Mayıs tutuklularının affını dile getirmişlerdir. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay, AP'li milletvekilleri için, "Çatlak sesler huzuru itiyor." demiştir. Sunay, AP milletvekillerinin fazla ileri gitmemelerini ve söylemlerinden vazgeçmelerini istemiştir. Tokatlı'ya göre Cevdet Sunay, Talat Aydemir'in 22 Şubat 1962'deki darbe girişimini engellemeye çalışmıştır (Tokatlı, 2000: 69-72).

Mustafa Eren'in anlatımlarına göre, 27 Mayıs'ın ardından AP'nin aldığı oy oranı ve iktidara ortak olması ordu içerisindeki pek çok kesimde rahatsızlığa yol açmıştır. Bu rahatsızlık 27 Mayıs'ın misyonunun tamamlanmadığı, yeni bir müdahaleyle işler rayına girene kadar askerin yönlendiriciliğinin devam etmesi gerektiği düşüncesine yol açmıştır. Bu nedenle o dönem için cuntalardan bahsedilebilir. Bunlar içerisinde öne çıkan ve fiiliyata döküleni ise Talat Aydemir'in başını çektiği Albaylar Cuntası'dır (Eren, 2012: 36).

Tokatlı'nın aktarımlarına göre, Avni Doğan ve Bedii Faik, Aydemir'i desteklemişlerdir. AP ve CHP arasındaki af tartışmaları sonrasında koltuğu terk etmeyeceği düşünülen İnönü ise, 30 Mayıs 1962'de istifa etmiştir. Bu olayla ilgili olarak Gürsel, AP'yi suçlamıştır. Bu olaydan otuz sekiz gün sonra İnönü, AP dışındaki diğer partilerle CKMP ve Yeni Türkiye Partisi (YTP) ile koalisyon kurmuştur (Tokatlı, 2000: 79). 21 Mayıs 1963'te Talat Aydemir, radyoyu ele geçirerek, ikinci defa ihtilal girişiminde bulunmuştur (Tokatlı, 2000: 96). Eski AP Milletvekili Sadettin Bilgiç'in

aktarımlarına göre, bu olayın sonrasında, “22 Şubatçı”larla beraber, 20 Şubat 1963’te sürgünden dönen Alparslan Türkeş de tutuklanmıştır. Silahlı Kuvvetler adına Binbaşı Ali Elverdi, radyodan yaptığı konuşmada, “Aydemir’in üç buçuk adamına Silahlı Kuvvetler teslim olmaz” demiştir. Ardından Aydemir ve arkadaşlarının teslim olduklarını da açıklamıştır. Bu olayın sonrasında tutuklanan Fethi Gürcan ve Talat Aydemir’e Mamak Muhabere Okulu Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından verilen idam cezası onanmış, infazları gerçekleştirilmiştir. Ancak, Türkeş ve arkadaşları beraat ederek, Aralık 1963’te tahliye edilmişlerdir (Bilgiç, 2002: 112).

Adalet Partisi (AP), 10 Ekim 1965 seçimlerinde % 53 oranında oy alarak iktidarını kurmuş, Türk siyasal hayatında 1965-1971 arasındaki döneme damgasını vurmuştur. CHP, Bülent Ecevit tarafından ortaya konan “Ortanın Solu” görüşüne kaymıştır. Alparslan Türkeş ise 1965’te CKMP’ye üye olmuş, parti müfettişliği görevinden sonra Parti Genel Başkanlığına kadar yükselmiştir.

2.2.2. Altan Deliorman’ın 27 Mayıs İhtilali’ne Bakışı

1960’lı yılların siyasi yaşamına, sosyal ve kültürel ortamına etki eden en önemli olgu, hiç şüphesiz ki 27 Mayıs 1960 günü gerçekleşen “Askeri Darbe”dir. 27 Mayıs’a ilişkin olarak o günleri yaşayıp gören Altan Deliorman, 27 Mayıs’a doğru giden süreçte, iktidar ile muhalefet arasındaki siyaset tartışmalarının bir kör dövüşüne dönüştüğünün, her iki tarafın üyelerinin birbirlerinden keskin çizgilerle ayrıldıklarının, muhalefetçe, üniversite öğrencilerinin olay çıkması için kışkırtıldığının ve askerlerin darbeye teşvik edildiğinin tespitini yapar. O’na göre bu karışıklıkların sonunda, Silahlı Kuvvetler tarafından yönetime el konulmuştur (Deliorman, 2009e: 80). Altan Deliorman’a göre; ihtilal, DP’nin uyguladığı icraatların giderek ülkeyi belirsizliğe sürüklemesinden kaynaklanmıştır (Deliorman, 2013: 107).

Altan Deliorman'a göre, DP Hükümeti'ne karşı, 27 Mayıs 1960'ta askeri darbeyi gerçekleştirenler, emir ve komuta zinciri içerisinde, idareyi kısa sürede ele geçirmişler, "Millî Birlik Komitesi" adı verdikleri karar organı ile devleti yönetmeye başlamışlardır. Darbeyi gerçekleştirenlerden Orgeneral Cemal Gürsel Hükümet Başkanı, MBK Başkanı ve Silahlı Kuvvetler Komutanı sıfatlarına haiz bulunmaktadır. Alparslan Türkeş ise "Başbakanlık Müsteşarı" görevine getirilmiştir. Diğer yandan bir takım çevreler, Cemal Gürsel ile Türkeş'in arasını açmak suretiyle, MBK'de ayrılıklar çıkarmak, Türkeş ve çevresindeki subayları tasfiye etmek gayreti içerisinde olmuşlardır. Bu bağlamda MBK'de subayların çoğunluğu iktidarı, İnönü'ye verme niyeti içerisinde olmuşlardır. "Seçimlerin bir an önce yapılmasında, sayısız milli menfaat vardır." cümlesi o günlerde İsmet İnönü'nün dilinden düşmemiştir. DP'nin tasfiye edildiği bu ortamda CHP tek başına iktidara hazırlanırken, karşısında, Osman Bölükbaşı'nın CKMP'si vardı. CKMP'de vaktiyle DP'ye muhalefet ettiğinden, DP oylarını kendisinde toplaması beklenemezdi. Altan Deliorman'ın tespitlerine göre, 27 Mayıs süreci demokrasiye yeniden dönüş tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. MBK içinde CHP'yi iktidar yapma eğilimlerinin ağır bastığını ifade eden Altan Deliorman, Cemal Gürsel'in bir an önce demokratik bir anayasa yapıp seçimlere gitmek istediğini ifade etmiştir. Alparslan Türkeş'in ise siyasi hayatta yeni birtakım düzenlemeler yapmadan, ihtilalin doğurduğu sosyal yaraları sarmadan, yeni partilerin kuruluşunu gerçekleştirilmeden, CHP'nin isteği doğrultusunda acele bir seçime gitme taraftarı olmadığını beyan etmiştir (Deliorman, 2000: 131-134).

Altan Deliorman'a göre, MBK içinde milliyetçiler, Alpaslan Türkeş, Dündar Taşer, Muzaffer Özdağ, Numan Esin, Ahmet Er, İrfan Solmazer, Emanullah Çelebi gibi isimlerden oluşmaktadır. Komitede İsmet Paşa'nın talimatıyla hareket eden ve iktidarı

CHP'ye vermek için çeşitli tertipler içinde bulunan grupta, Osman Köksal, Sami Küçük, Cemal Madanoğlu, Mucip Ataklı, Sezai Okan gibi isimler bulunmaktadır. 13 Kasım'a giden süreç içerisinde, MBK'ye hâkim olan görüş, Türkeş ve arkadaşlarının tasfiye edilmesi düşüncesidir. Altan Deliorman, MBK'nin icraatlarını şöyle sıralamaktadır: “55 Ağa Hareketi” denilen bir operasyonla, Güneydoğu'daki ağalar, yurdun değişik yerlerine sürülmüşlerdir. Orduda emekli olmaya istekli olmayan bazı subaylar, emekliye sevk edilmişlerdir²³. Üniversitelerden 147 öğretim üyesinin ilişiği kesilmiştir. Altan Deliorman, o günlerde 27 Mayıs Hareketi'nin başarıya ulaşmasında büyük payı olan basına yeni düzenlemeler getirileceğinin düşünülmekte olduğunu ifade etmektedir (Deliorman, 2000: 137-139).

Kurucu Meclis, yeni anayasa ve İnönü'nün buluşu olan “Tabî Senatörlük” tasarısını gündeme getirmiştir. Tabî Senatörlük sistemine göre, MBK üyeleri, yeni anayasa ile kurulacak senatoda ömür boyu senatörlük yapacaklardır. Bu teklif karşısında MBK üyelerinin erken bir seçime razı olacakları hesabı yapılmıştır. Altan Deliorman bu durumu siyasi bir oyun olarak nitelendirmiştir. Diğer yandan, Ekim 1960'da Türkeş yanlısı genç bir komite üyesi²⁴ “Tabî Senatörlüğün” bir siyasi rüşvet olduğunu, İnönü'nün iktidarı almak için başvurduğu bir hareket olduğunu ifade etmiştir. Yapılan oylamada 11'e karşı 26 oyla “Tabî Senatörlük” reddedilmiştir. Bu arada MBK, “Milli Birlik Partisi” olarak teşkilatlanmayı düşünmüştür. Altan Deliorman, bu girişimin hayata geçirilmesi durumunda CHP'nin yapmış olduğu hesapların alt üst olabileceğini düşünmektedir (Deliorman, 2000: 147-148).

²³ Orhan Tokatlı'nın anlatımlarına göre, “Eminsu Olayı” ile 27 Mayıs'tan sonra MBK, geniş çapta bir operasyonla binlerce subayın ordu ile ilişiğini kesmiştir. Emekli edilen bu subaylar “EMİNSU” adlı derneğin çatısı altında birleşmişlerdir (Tokatlı, 2000: 17).

²⁴ Öner Gürcan bu genç komite üyesinin Ahmet Er olduğunu yazmaktadır (Gürcan, 2005: 78).

Türkeş ve arkadaşları, 13 Kasım 1960'ta MBK içerisinde gerçekleşen bir darbe sonrasında 126 ve 127 Sayılı Kanunlara istinaden emekliye sevk edilmişler, Dışişleri Bakanlığının dış teşkilatı bünyesindeki on dört ayrı merkeze müşavir olarak gönderilmişlerdir. Tarihe “14’ler Olayı” olarak geçen bu operasyon kapsamında, Alpaslan Türkeş, Yeni Delhi’ye; Orhan Kabilay, Brüksel’e; Orhan Erkanlı, Meksika’ya; Münir Köseoğlu, Stocholm’e; Mustafa Kaplan, Lizbon’a; Muzaffer Karan, Oslo’ya; Şefik Soyuyüce, Telaviv’e; Dünder Taşer, Rabat’a; Numan Esin, Madrid’e; İrfan Solmazer, Lahey’e; Muzaffer Özdağ, Tokyo’ya; Ahmet Er, Libya’ya gideceklerdir. Altan Deliorman, bu olayı sürgünün resmiyete kavuşması olarak yorumlamıştır. Ona göre bu durum, geçici MBK Anayasası’nın da ihlalidir. Altan Deliorman’a göre; o günlerde MBK, eski otoritesini kaybetmiş, asıl güç, silahlı kuvvetler içinde olduğu belirlenen “Silahlı Kuvvetler Birliği” adı verilen yeni cuntanın eline geçmiştir. Altan Deliorman’a göre hazırlanmakta olan anayasa CHP çıkarlarına hizmet etmektedir. O’na göre Yassıada duruşmaları adalet ve insaftan uzak bir durum arz etmektedir. Mahkeme hâkiminin tutumu, DP’lilerin konuşurulmamaları mahkemenin güvenilirliğine ve tarafsızlığına aykırıdır (Deliorman, 2000: 152-154).

O dönemde yeni kurulan AP, yeni oluşturulan anayasaya red oyu verilmesinden yana olmuştur. 9 Temmuz 1961 günü yapılan anayasa referandumunun sonuçlarına göre; % 48 Evet, % 32 Hayır, % 20 çekimser oy çıkmıştır (Deliorman, 2000: 162).

Altan Deliorman, Yassıada mahkemeleri kararlarına göre bakanların idam edilmesini, olası bir halk ayaklanmasının önüne geçmek niyetine bağlamıştır. Ancak bu iki idamla fazla bir tepki oluşmayınca akabinde Menderes de idam edilmiştir (Deliorman, 2000: 167).

2.2.3. 27 Mayıs Sonrası Siyasi Kültürel Ortam

1960'lı yılların siyasi ortamında bu olaylar yaşanırken, fikri ortam, 1961 Anayasası'nın sağladığı özgür ortamın etkisiyle şekillenmiştir.

Altan Deliorman, 1961 sonbaharında, Hüseyin Nihal Atsız'ın, AP'nin milletvekilliği teklifini de kabul etmediğini ifade etmektedir (Deliorman, 2000:166). Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre, 15 Ekim 1961'deki seçimlerde AP, 159 milletvekili; buna karşılık CHP, 173; YTP, 60; CKMP ise 54 milletvekili çıkarmıştır. Mevcut duruma göre, CHP'nin tek başına iktidar olamayacağı anlaşılmıştır. Altan Deliorman, Cemal Gürsel'in yayımladığı, 14'leri temize çıkaran bildirisini de eski gerginliklerin yumuşatılmak istenmesi şeklinde yorumlamıştır (Deliorman, 2000: 174-175).

Altan Deliorman, 1961 Anayasası'nın, eski anayasaya göre daha geniş hürriyetler getirmiş olduğunu, böylece Türkiye'nin hummalı bir şekilde yeni bir döneme girdiğini söylemektedir. Ancak bu anayasa ile sağlanan hürriyetlerin ideolojik doğmalar için bir manifesto olarak kullanılacağını pek düşünülmediğini, o zamana kadar meydanlarda gözükmeyen Marksist kadroların yoğun bir propaganda faaliyeti içerisinde aniden ortaya çıktıklarını ifade etmektedir (Deliorman, 2009e: 17).

Altan Deliorman bu yılların başlangıcında cemiyet, basın ve yayın faaliyetleriyle çalışmalarını devam ettirmiştir. 1962'de Türkçüler Derneği'nin açılışına katılmıştır. Yine aynı yıl *Milli Yol* dergisine her alanda emek vermiştir.

1960'lı yılların bir özelliği de Türkiye'de Komünizm faaliyetlerinin, Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) 1965 yılında parlamentoya girmesinden sonra yeni bir boyut kazanması olmuştur. Marksist propaganda, bu düşünceyi benimseyen aydınların da

desteğiyle üniversite öğrencileri arasında taraftar bulmuştur. Bu bağlamda, Altan Deliorman'ın tespitlerine göre, Avrupa'da başlayıp, Türkiye'de de etkisini gösteren "68'liler Hareketi" üniversite gençliği çevresinde önce boykotlarla kendini göstermiş, sonra üniversite işgallerine dönüşmüştür. Üniversite binaları güvenlik güçlerinin bile müdahale edemeyeceği birer anarşi kaleleri haline getirilmiştir. 1960'lı yılların sonu itibarıyla bu durum, Türkiye'nin pek de alışık olmadığı bir durumdur (Deliorman, 2009e: 18).

Fakat bu süreçte, milliyetçiler de bir dizi faaliyet içerisinde bulunmuşlardır. Altan Deliorman'ın üniversiteden hocası olan İbrahim Kafesoğlu, başyazılarını yazdığı *Türk Kültürü* dergisinde, Türk milliyetçiliğinin meseleleriyle ilgili görüşlerini büyük bir açıklıkla bildirmiştir. Kafesoğlu, 1967 ve 1969 yıllarında, "I. ve II. Milliyetçiler İlmi Kurultayları"nı düzenleyerek çok sayıda bilim ve fikir insanının bir araya gelmesine vesile olmuştur. Bu ilim adamları, Türkiye'nin meselelerini tartışarak, çözüm yolları önermişlerdir. Altan Deliorman bu kurultayı düzenleyen heyetlerde görev alarak, hocasına yardımcı olmuştur. Altan Deliorman, bu teşebbüslerin arkasından kurulan Aydınlar Ocağı'nın yönetiminde de görev almıştır (Özcan, Türk Yurdu, Sayı: 287, Temmuz-2011: 287).

MBK'nin, 13 Kasım Darbesi'nden sonra, milliyetçi bir gazete kalmamakla beraber, Peyami Safa'nın "*Cephe* gazetesi" CHP'ye karşı muhalefet yapmıştır (Deliorman, 2000: 156).

Altan Deliorman'ın Peyami Safa ile tanışması, Haydarpaşa Lisesi'nin Edebiyat Kolu başkanlığını yaptığı sırada olmuştur. Altan Deliorman, Peyami Safa'nın başyazarlığını yaptığı *Türk Düşüncesi* dergisine gidip, kendisini, okulun Edebiyat Kolu etkinliği içerisinde, konferans vermeye davet etmiştir. Konferansın verilmesinden sonra

Türk Düşüncesi dergisinde isminin geçmesi de onu gururlandırmıştır (Deliorman, 2009c: 144-146).

Sonraki yıllarda Altan Deliorman'ın da içinde bulunduğu anti-komünist bir dernek olan Komünizmle Mücadele Derneği'nin yöneticileri, seri konferanslar vererek kamuoyunu aydınlatmışlardır. Altan Deliorman derneğin haftalık çıkan gazetesinde zaman zaman başyazılar yazmıştır. Bu dernek faaliyetleri içerisinde hem milliyetçilik şuuru uyandırılmış hem de Marksist ve maddeci grupların varlığına karşı dikkat çekmenin mücadelesi verilmiştir. Altan Deliorman, derneğin Genel Sekreterliğini de yürütmüştür. Eminönü'ndeki Halkevi binası olarak kullanılan eski MTTB, o günlerde Halk Eğitim Merkezi binasını yapılacak konferanslar için tutmuştur. Burada Hasan Ferit Cansever, Behçet Kemal Çağlar, Dr. Cezmi Türk on beş günde bir konferans vermişlerdir. Peyami Safa da bu konferanslardan birine davet edilmiştir (Deliorman, 2009c: 153).

Altan Deliorman'ın Peyami Safa'nın vereceği bir konferansla ilgili anısı dikkat çekicidir. Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre konferansın programında ilk konuşmacı olan Peyami Safa belirtilen saatte salona ulaşamayınca, Altan Deliorman konferansı dinlemek üzere gelen dinleyici kitleyi sıkıntıya sokmamak için kendi konuşmasını öne almıştır. Dinleyiciler, kırk beş dakika Altan Deliorman'ı dikkatle dinlemişlerdir. Bu arada Peyami Safa salona gelmiş; ancak yaşanan ortama tepki gösterdiği ruh halinden anlaşılmıştır. Daha sonra kürsüye davet edilince on dakika konuşup ayrılmıştır. Altan Deliorman, Peyami Safa'nın kendisine sabotaj yapıldığını düşünüp darıldığı görüşündedir. Altan Deliorman, ortada yanlış yapılan bir durum olmadığını, Peyami Safa'nın şahsına her zaman saygılı olduğunu belirtmiştir. Zaten yıllar sonra bir karşılaşmasında, Peyami Safa'nın kendisine, "O bir kazaydı unutalım"

dediğini ifade etmektedir. Altan Deliorman'a göre, Peyami Safa, 1952'den 1960'a kadar Türk milliyetçiliğinin kabir sükûtuna gömüldüğü senelerde, bu suskunluğu eserleriyle ve mücadelecî yanıyla bozmuştur. Bu yıllar Peyami Safa'nın en popüler olduğu dönemdir. Gazetecilikte, edebiyatta, tenkitte bir numaradır. Kitapları, yazıları toplumun her kesiminden insanlarca okunmuş; konferansları, halk kitleleri tarafından değer görmüştür. Sonraki yıllarda, Altan Deliorman'ın yazı işleri müdürlüğünü üstlendiği, Peyami Safa'nın başyazarlığında, *Cephe* gazetesini çıkarmışlardır. *Cephe* gazetesinin adı sonradan *Manevi Cephe* olarak değiştirilecektir. Ancak, 13 Kasım Darbesi gazeteyi engellemiştir. O yıllarda Peyami Safa'nın Erzincan'da askerlik yapan oğlu Merve'nin vefatı Peyami Safa'yı adeta yıkmıştır. O gün aslında, Peyami Safa'nın da öldüğü gün olmuştur (Deliorman, Milli Işık, Sayı: 38, Haziran 1970: 11-12).

Bu süreçte milliyetçilerin bir kısmı, ilk seçimlerde AP'den milletvekili veya senatör olmuşlardır. Ali Fuad Başgil, Dr. Fethi Tevetoğlu, Samsun Cumhuriyet Senatosu adayı olarak AP listesinde idiler. Dr. Sadettin Bilgiç, Ferruh Bozbeyle, Nurettin Topçu, Tahsin Demiray, Gökhan Evliyaoğlu, Hami Tezkan, Mehmet Turgut, Cevat Önder, Faruk Sükan, AP'den aday oldular. İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, CKMP'den adaydı. AP tarafından, Fuad Başgil'in seçimlerden sonra cumhurbaşkanlığı için aday gösterileceği söyleniyordu. Altan Deliorman'a göre Atsız'ın bu sırada yayınladığı, Başgil'in milliyetçilik anlayışını yerden yere vuran "*Ordinaryüs'ün Fahiş Yanlışları*" adlı broşürü milliyetçiler arasında zamansız yayımlanan bir yazı olarak nitelendirilmiştir. Atsız'ın bu broşürü yayımlamasına neden olan Başgil, 7 Ekim 1961 tarihli *Son Havadis* gazetesinde, milliyetçilik ile ilgili görüşlerini açıklamıştır. Altan

Deliorman'a göre bu görüşler, "Anadoluculuk"²⁵ anlayışı çevresindeki açıklamalardır (Deliorman, 2000: 171).

Başgil, yazısında özetle, Türkiye Türklerinin, değişik dil, din, tarih ve ırklardan, birçok millet elemanlarının asırlar içinde İslam kültürü içerisinde kaynaşmasından oluşmuş bir millet olduğunu ifade etmektedir. Türkiye Türklerinin dil bağı yoluyla Orta Asya Türklüğü ile akrabalığının olduğunu, ancak beden ruh yapısı itibariyle Orta Asyalı olunmadığını, tersine İslam çemberi ile çevrilmiş bir ülkede, ırklar sentezi halinde kendi başına yaşayan, "türü şahsına münhasır" bir millet özelliğine sahip olduğunu ifade etmiştir. Atsız, bu yazılara karşılık Başgil'e cevap olarak hazırladığı "*Ordinaryüs'ün Fahiş Yanlışları*" adlı broşürü hazırlamıştır. Broşür'de Atsız, "İç ve dış Türkleri ayrı milletler sayan, milliyetçiliği milletler arası ilişkilerde ayırıcı rol oynayan kolektif bir egoizm olarak gören, Nazım Hikmet'in aflu çıkmasına solcularla beraber imza veren bir kişi için, "Devlet Başkanı yapacak başka bir adam bulamadınız mı?" diye muhataplarına seslenmiştir (Deliorman, 2000: 172).

Başgil'in savunduğu "Anadoluculuk" anlayışını yansıtan görüşler, Atsız'ın sert tepkisine neden olmuştur. Türkçü camia içerisinde, "Anadolucuk" anlayışı, Türk'ün öz varlığını inkâr ettiği düşünülerek için kabul görmemiştir.

²⁵ Türkiye'de "milliyetçilik" üzerine yaptığı tespitlerle adını duyuran Erol Güngör'e göre "Anadolucular"ın savunduğu fikirler şöyle ifade edilmiştir: "Oğuz Türkleri Anadolu'ya yerleştikten sonra burayı vatan yaparak, Müslüman-Türk milleti devletini oluşturmuşlardır. Anadolucular, Anadolu Türkleri'nin Orta Asya ile akrabalık bağlarını kabul ederler; fakat Türk milleti denildiğinde esas olarak, bugünkü topraklarda yaşayan insanların anlaşılması gerektiğini savunmuşlardır. Anadolucular, ırk esasına dayalı bir millet anlayışına karşı çıkmaktadırlar. "Turancılık" görüşünü ise bir hedef olarak düşünmemektedirler (Güngör, 1999: 136). "İslamcı Anadoluculuk," 1939 sonrası dönemde ortaya çıkan bir harekettir. Özellikle *Hareket* dergisi (1939-1949) etrafında gelişen fikirlere Hüseyin Avni Ulaş, Nurettin Topçu öncülük etmiştir. Mekânın manevi gücüne vurgu yaparak mekânın, ırkı millete dönüştürmesinden söz etmişlerdir. İslamcı Anadoluculukta "vatan" fiziksel olduğu kadar ahlaki değerler sisteminin sınırlarını çizmektedir. Bu değerler, dinî ve kutsal bir mekânı vatanlaştırmıştır (Durgun, 2013: 125).

2.3. 1970’li Yıllar

Türkçü hareketin geleceği açısından düşünüldüğünde 1970’li yılların başında Aydınlar Ocağı Derneği’nin kuruluşu önemli bir gelişmedir. Aydınlar Ocağı 1970’li yıllarda Türkiye’de milli kültürün gelişmesinde önemli roller üstlenmiştir.

Diğer yandan, Altan Deliorman’ın aktarımlarına göre, o dönemde anayasa hukukçuları, üniversite hocaları, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay’ın huzuruna çıkıp görüş alışverişi içerisinde bulunmuşlardır. Altan Deliorman, milliyetçi kanadı temsil eden kendisinin de içinde bulunduğu aydınlardan oluşan on beş kişilik bir heyetle Cevdet Sunay’ın huzuruna çıkıp meselelerini aktardıklarını ifade etmektedir (Deliorman, 2009e: 82).

Bununla beraber, Altan Deliorman’a göre, milliyetçi aydınların yazılarıyla destek verdikleri *Orta Doğu* gazetesi de sağdaki parçalanmayı önlemeye çalışmıştır (Deliorman, 2009e: 20).

Altan Deliorman’a göre, 1968’lerde üniversite ve çevresinde başlatılan anarşi ve terör, 1970’li yılların başında yeniden hız kazanmıştır. Özellikle 1974 affının da etkisi ile geçmişe göre tırmanışa geçmiştir. Silahlı Marksist grupların hedefinde, “faşist” olarak nitelendirdikleri “ülkücü” ve “milliyetçi” gençlerle, “fruko” diye nitelendirdikleri “beyaz kasklı toplum polisleri” bulunmaktaydı (Deliorman, 2009e: 46-47).

Akşin’in değerlendirmelerine göre, 1960’lı yılların sonunda, öğrencilerin, eğitim yetersizliğini dile getiren taleplerinin, yerini giderek Türkiye’nin bağımsızlığı ve kalkınma modelleri üzerindeki tartışmalara bıraktığını ifade etmektedir.²⁶ Bu dönemde,

²⁶ Solcu gençlik liderlerinden Harun Karadeniz bu konuda “1960 sonrasında biz hürriyet olursa kalkınırız, sanıyorduk. 1964-1965 yıllarında gördük ki kalkınma soyut bir hürriyet sorunu değil ekonomik bir sorundur.” demektedir (Karadeniz, 1979: 190).

Amerikan 6. Filosu'nun gelişini, protesto eden gösteriler sırasında tarihe “Kanlı Pazar”²⁷ (16 Şubat 1969) diye geçen hadise cereyan etmiştir. Sonrasında yaşanan anarşik olaylar, 12 Mart 1971 Askeri Muhtırası'na sebebiyet vermiştir. Böylece AP Hükümeti de son bulmuştur. Sonrasında kendilerini reformcu diye ifade eden, teknokrat bürokrat, partiler üstü hükümet iktidara gelmiştir (Akşin, 2000: 260).

Altan Deliorman'ın tespitlerine göre, 12 Mart 1971'in üç gün öncesinde, hükümete karşı Marksist karakterli bir hükümet darbesi planlanmıştır. Fakat yüksek rütbeli subayların girişimi ile darbe engellenmiş, ardından ordu içinde tasfiyeler başlamış, darbe yanlısı veya teşvikçisi siviller askeri mahkemelere sevk edilmişlerdir. AP hükümetinin istifası üzerine CHP'den istifa ederek bağımsız milletvekilliğine geçmiş olan Nihat Erim'in başkanlığı altında bir hükümet oluşturulmuştur. Altan Deliorman, bu iktidarın sol eğilimli olmasına rağmen sol eğilime sahip birçok kişinin tutuklanmasını, asıl gücün generallerin elinde olduğuna bağlamıştır (Deliorman, 2009e: 19). Akşin, CHP'nin 1973 Genel Seçimleri'nde en çok milletvekilini çıkararak, İslami eğilimli bir parti olan MSP ile koalisyon hükümeti kurmasından sonra yeniden sivil hükümetler döneminin başladığını ifade etmektedir. 1974'te Yunanistan ile “Ege Sorunu”²⁸ yaşanırken, “Kıbrıs meselesi” çözümlenememiş, hükümet Kuzey Kıbrıs'a

²⁷ Taksim Hadisesi'ni (16 Şubat 1969) vatan ve millet bütünlüğünü korumanın şeref ve haysiyetlerini korumak olduğuna inanan şuurlu bir kitlenin komünizme ve anarşizme karşı milli bir reaksiyonu olarak gören Darendelioğlu, olayı “Kanlı Pazar” değil “Şanlı Pazar” olarak değerlendirmektedir. Olay hazırlanış itibarıyla 1905'te Petersburg'da yaşanan ve adına yine Bolşevikler'in “Kanlı Pazar” dedikleri bir olayın benzeriydi (Darendelioğlu, 1979: 51).

²⁸ Yunanistan'nın, kara sularını 12 mile çıkarmak istemesi, gündeminden düşmeyen bir konudur. 1973 petrol şokunun etkisi ile Türkiye'nin 1974'te Çandarlı, 1976 ve 1987'de Sismik-1 araştırma gemisi ile Ege'nin uluslararası sularında petrol araması, iki ülke kuvvetlerini alarma geçirmiştir. Ülke topraklarının deniz altından devamı anlamına gelen “kıta sağanlığı” sorun haline gelmiştir. Ege'yi kendi iç denizi gibi gören Yunanistan, kriz yaratmıştır. Ege üzerinde Hava Sahası Problemi (Fır: Uçuş Bilgilendirme Alanı) de 1974-1980 yılları arasında Ege sivil hava trafiğinin kapatılmasına neden olmuştur (Yetkin, 1992: 137-139).

askeri müdahale yapmıştır. Sonrasında Kıbrıs Adası'na barış götürülmüştür. Fakat siyasi belirsizlikler ve çelişkiler koalisyon hükümetinin uzun yaşamasını engellemiştir (Akşin, 2000: 272).

1960'lı yıllarda yaşanan olaylarda İnönü Hükümeti'nin Kıbrıs'a müdahale niyeti, ABD Başkanı Johnson'un İnönü'ye gönderdiği mektubu nedeniyle ertelenmiştir. Johnson, mektubunda olası müdahalede Amerikan silahlarının kullanılmasının NATO üyesi Türk-Yunan hükümetlerini karşı karşıya getireceğini, SSCB'nin de işe karışması durumunda NATO'nun hareketsiz kalacağını vurgulamıştır. Ancak Yunanistan, "Enosis" iddialarını devam ettirince daha önceki anlaşmalarda belirlenmiş garantörlük hakkını kaybetmiştir. Türkiye, diğer garantör devlet İngiltere'ye Kıbrıs için ortak müdahale çağrısı yapmış, İngiltere kabul etmeyince, Türkiye Kıbrıs'a 20 Temmuz 1974'te indirme ve çıkarma harekâtı yapmıştır. Sorun, Cenevre'de çözülmeyince 14 Ağustos 1974'te Kıbrıs'a İkinci Barış Harekâtı yapılmıştır. Ancak sonraki yıllarda da "Kıbrıs Sorunu" çözümlenememiştir (Atase, 1985: 22-25).

Sadi Irmak başbakanlığında, 17 Kasım 1974'te kurulan hükümet güvenoyu alamamıştır. Bülent Ecevit'in cumhurbaşkanı tarafından kendisine tevdi edilen hükümet kurma görevini kabul etmemesinin ardından AP, diğer sağ partilerle ortak bir koalisyon hükümeti (I. Milliyetçi Cephe) kurmuştur. Akşin'e göre bu koalisyon aslında sola karşı kurulmuş bir cephedir. 1976'ya gelindiğinde Türkiye'de iç savaş ortamı hâkimdir (Akşin, 2000: 275). İkinci Milliyetçi Cephe Hükümeti²⁹ (MC) 1977 seçimleri

²⁹ İkinci MC, Demirel başkanlığında 1 Ağustos 1977'de AP, MSP ve MHP'den oluşturulan koalisyon hükümetidir. 1977'nin sonlarına doğru AP'den istifa eden milletvekilleri CHP'ye geçmişlerdir. Ecevit, bu milletvekilleriyle Florya Güneş Motel'de hükümet pazarlıklarına girişmiştir. İkinci MC Hükümeti, 31 Aralık 1977'de gensoru ile düşürülmüştür. 17 Ocak 1978'de Ecevit, AP'den istifa edenlere bakanlık vererek hükümeti kurmuştur (Bilgiç, 2002: 251). İkinci MC, Cumhuriyet'in gensoru ile düşürülen ilk hükümetidir. Yapılan oylamada 218 güven, 228 güvensizlik oyu çıkmıştır (Milliyet, 01 Nisan 1975: 1).

sonrasında kurulmuştur. 1977-1978 ve sonrası süreçte baş gösteren halk yığınları arasındaki ideolojik kutuplaşmalar, zaman zaman terör, anarşi ve şiddet olaylarına dönüşmüştür. Her gün gazetelerin ilk sayfalarında verilen bombalama, kundaklama, kahvehanelerin ateşli silahlarla taranması gibi can güvenliğini tehdit edici olaylar olağan haberlerden sayılmıştır. Kanlı 1 Mayıs (1977), Sivas, Malatya, Maraş (1978) ve Çorum olayları (1980) kitlesel can kayıplarına neden olmuştur. Üniversite ve liselerde “sağ-sol kavgası”³⁰ diye nitelendirilen şiddet olayları yine can kayıplarına çoğu zaman da eğitimde aksamalara yol açmıştır.

Terör olaylarında 1. MC döneminde 237, 2. MC döneminde 117 yurttaş hayatını kaybetmiştir (Milliyet, 1 Ocak 1978).

Altan Deliorman, 1970’li yıllarda memlekette anarşi ve terör ortamının devam ettiğini, farklı fikri eğilimlerden ve mesleklerden insanların, terörün boy hedefi haline geldiğini ifade etmektedir. Altan Deliorman’a göre 12 Eylül 1980’e giden süreçte memleketi kaplayan anarşi ortamı Silahlı Kuvvetlerin yönetime el koyması ile sonuçlanmıştır. Öte yandan Silahlı Kuvvetler gelmesiyle memlekette sükûnet kısa

³⁰ Türk siyasi hayatında bir dönem, çok keskin kutuplarla insanları saflara bölen sağ ve sol kavramlarına farklı ve ilginç yorumlar getiren Cemil Meriç’e göre “Sol, Latince’de meş’um (kötü, uğursuz), eski Almanca’ da ise eğri demektir. Cehenneme inen merdivenler hep sola bükülür. Sağ; kibar, imtiyazlıdır. Rabbin sevgili kulları onun sağında oturmaktadır. Sol’a bujuvazinin bayrağı olan hürriyet eşitlik düşerken, sağa türbedarlık yani bekçilik düşer. Solculuk ithamların en korkuncudur. Sağcı nazlı utangaç misafirdir. Sol demokrasinin zaferinden sonra bekâret kazanmıştır. Sağ; yakın tarihin günahkâr tekesi, kilise, faşizm ve cehalettir. Batı’nın en gerici partileri bu menfur vasıftan kurtulmaya çalışırken, bizde mukaddesatçıların bayrağı Sağ: Türk’ün alicenaplılığı. Filhakika bu kirli ve karanlık kelimenin dünyada bizden başka şefaatsizi, bizden başka elinde tutanı kalmamıştır. Sol ve sağ çılgın sevgililerin ve şuursuz kinlerin emzirdiği, iki ifrit, iki yabancıdır. Solun halk vicdanında yarattığı tedailer: casusluk, darağaçları, Moskova; sağın, müphem, sevimsiz, sinsî bir iki hayal. Hristiyan Avrupalıların bu habis kelimelerinden bize ne? Bu maskeli haydutları hafızalarımızdan kovmak ve kendi gerçeğimizi kendi kelimelerimizle anlayıp anlatmak, her namuslu yazarın vicdan borcudur” (Meriç, 2007: 79-81).

sürede sağlanmıştır. Bunun yanında üniversitelere yeni düzenlemeler getirilmiştir. Yeni bir anayasa hazırlanmıştır (Deliorman, 2009e: 28).

Bu dönemde teröre kurban giden tanınmış simalardan bazıları Savcı Doğan Öz (24 Mart 1978), Doç. Dr. Necdet Bulut (8 Aralık 1978), Doç. Dr. Bedrettin Cömert (11 Temmuz 1978), Gazeteci Abdi İpekçi (1 Şubat 1979), Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul (28 Eylül 1979), Gazeteci-Yazar İlhan Egemen Darendelioğlu (19 Kasım 1979), Prof. Dr. Ümit Doğanay (20 Kasım 1979), Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil (7 Aralık 1979), Yazar Ümit Kaftancıoğlu (11 Nisan 1980), Eski Gümrük ve Tekel Bakanı Gün Sazak (27 Mayıs 1980), İstanbul Milletvekili Abdurrahman Köksaloğlu (15 Temmuz 1980), Eski Başbakan Prof. Dr. Nihat Erim (19 Temmuz 1980), DİSK Başkanı Kemal Türkler (22 Temmuz 1980) dir.

3. Altan Deliorman'ın Basın Yayın Faaliyetleri

Altan Deliorman, çocukluk çağından ölümüne kadar yayınevleri, matbaalar gazete bürolarıyla alakalı bir şekilde yaşamıştır. Kendisinin yakınında bulunmuş yazarlardan biri olan Mehmet Nuri Yardım'ın anlatımlarına göre daha çocuk iken babası onu, Nizamettin Nazif'in sahibi olduğu *İstiklal* gazetesinin idarehanesine ve *Vakit* gazetesinin matbaasına sıkça götürmüştür. Babasının, Nizâmeddin Nazif Tepedelenlioğlu ile sıkı bir dostluğu bulunmaktadır. Bundan dolayı da onun matbaa ve gazete idarehanelerine hizmeti geçmiştir. Altan Deliorman, babasının yanı başında, yayımcılık mesleğinin inceliklerini, bizzat yaşayarak öğrenmiştir. Bu sayede yazıhanelere uğrayan edipleri tanımıştır. Haydarpaşa Lisesi'nde, okulun Edebiyat Kolu'nun tertiplelediği konferanslarda, Peyami Safa, Reşat Nuri, Haldun Taner, Nihat Sami, Behçet Necatigil gibi şahsiyetlerle görüşmüştür. Edebiyat hocalarından Hüseyin Nihal Atsız, edip ve şairdi, Mahir İz ise Mehmet Akif hayranı, aynı zamanda onun çok

yakın dostu idi. Yardım'a göre, o günlerde gazetelerde yayımlanan roman tarzındaki tefrikalar önce gazetelerde çıkar, sonradan kitap halinde yayımlanırdı. Altan Deliorman, "Pinokyo", "Giyom Tel", "Gülüver", "Arımaya", "Alice Harikalar Diyarında", Jules Verne'nin bilim kurgu romanlarını, "Hz. Ali'nin Cenkleri", "Kan Kalesi", "Hayber Cengi", Kemalettin Tuğcu ve Mişel Zevako'nun macera romanlarını okumuştur. Kendisine en çok heyecan vermiş olanları, Milli Mücadele'ye ilişkin küçük kitaplardı. Yardım'ın anlatımlarına göre en çok tarihi roman okuyan Altan Deliorman, Feridun Fazıl Tülbentçi'nin kitaplarının da çoğunu okumuştur. "Gültekin", "Sarı Beniz", "Malkoçoğlu", "Kolsuz Kahraman" gibi tarihi romanların yanında, Safiye Erol'un "Ciğerdelen"inden etkilenmiştir. Peyami Safa'nın "Fatih Harbiye" ve Mahmut Yesari'nin "Su Sinekleri"ni, Halide Edip'i, Yakup Kadri'nin çoğu eserlerini okumuştur. Victor Hugo'nun *Sefiller*'ini, Ernest Hemingway, Panait Strati, Steinbeck, Stefan Zweig Balzac, Dostoyevski, Tolstoy, O'henry, Rabindranath Tagore'dan eserler okumuştur (Yardım, 2004: 232-234).

3.1. 1950'li Yıllar

Altan Deliorman'ın ilk eseri, 1947'de henüz 12-13 yaşlarında iken, "Çocuk Sesi" dergisinde yayımlanan "Trenin Kalkışı" adlı yazısıdır. Yazı, hayatında önemli bir iz bırakmıştır (Deliorman, 2009c: 14). Yardım'a göre Altan Deliorman, o zamanki duygularını şöyle anlatmaktadır:

"Mağcup bir çocuktum. "Sevindiğim ölçüde sıkılıp utandım. O yazıyı yazdığımdan, hele gönderdiğimden kimsenin haberi yoktu. Gizli bir iş yapıp suçüstü yakalanmış gibi bir duyguya kapıldım. Annemin ve babamın memnun olmaları tabiiydi. Adeta, pek şaşırmamış gibiydiler. Arkadaşlarımda ise gıpta hissi uyandırdığımlı hatırlıyorum"

Yardım'ın anlattıklarına göre, Altan Deliorman, annesi ile birlikte Ankara'ya geldiklerinde Ankara Garı'nın loş ve hüzün verici havasından etkilenerek yazdığı ve

sonra “*Çocuk Sesi*” dergisinde yayınlanan yazısı bir deneme yazısıdır. Altan Deliorman, yazının bir edebiyat çalışması sayılamayacağını ifade etmiştir. Haydarpaşa Lisesi’nin düzenlediği hikâye yarışmasına vermiş olduğu hikâye metni, okulun edebiyat öğretmenlerinden kurulu jürisi tarafından birinci seçilmiştir. Ancak bu hikâye herhangi bir yayın organında yayımlanmamıştır. 1954 yılında lise son sınıfta iken, okuyucusu olduğu “*Türk San’atı*” dergisinin açtığı hikâye yarışmasında “*Bir Kapı Açık Kaldı*” adlı hikâyesi, doksan üç hikâye arasından birinci seçilmiştir. Altan Deliorman bu başarısı sonrasında dergi yönetimi tarafından derginin yazar kadrosuna alınmıştır. Bu dergide çeşitli konularda makaleler yazmıştır. Fakat derginin yayım anlayışı farklılaşınca buradaki yazılarını kesmiştir (Yardım, 2004: 234-235).

Yardım’a göre, Altan Deliorman birinci seçilen bu hikâyesini edebi açıdan çok değerli bulmamıştır. Altan Deliorman yazı yazmaya ciddi anlamda lise sıralarında başlamıştır. Denemeler yazmış, okul gazetesi çıkarmıştır. Hikâyesinin birinciliği kazanması ile kendisini edebiyat dünyasını içinde bulmuştur. “*İstanbul*”, “*Şadırvan*”, “*Çınaraltı*”, “*Yedigün*”, “*Türk Sanatı*”, “*Varlık*” gibi dergilerin yazılarını takip etmiştir. Gaziantep’te çıkan “*Kopuz*” gazetesine başyazılar göndermiştir. Zonguldak’ta çıkan “*Gençlik*” gazetesine deneme türünde yazılar yollamıştır. “*Türk Sanatı*”, “*Ocak*”, “*Toprak*” gibi gazete ve dergilerde sık aralıklarla yazıları yayımlanmıştır. Altan Deliorman’ın profesyonel olarak yazdığı ilk yazıları tarihi romanlar olmuştur. Yazdığı hikâye başına da dört buçuk lira almıştır. Bu faaliyetlerinde Peyami Safa, Necati Sepetçioğlu ve Nejdet Sancar gibi yazarlar da kendisini teşvik etmiştir (Yardım, 2004: 236).

Altan Deliorman, babası ile birlikte 1955 yılında “*Türk Dünyası*” adıyla bir fikir ve kültür dergisi çıkarmıştır. Altan Deliorman’ın ifadesiyle “*Türk Dünyası*”, milliyetçi

anlayışın fikir örgüsüne bir şeyler katabilmenin heyecanı ile çıkarmış oldukları dergidir. Derginin Yazı İşleri Müdürlüğünü de Altan Deliorman üstlenmiştir. *Türk Dünyası*, Altan Deliorman'ın yayın hayatında çıkardığı ilk dergidir. Dergide şiir köşesi de bulunmakta idi (Deliorman, 2009c: 25). Haydar Paşa Lisesi'nden 1955 yılında iyi derece ile mezun olan Altan Deliorman, bir çocuk yayıncılığı şirketine profesyonel olarak basın hayatına atılmış ve bu şirketin çıkardığı “*Armağan*” ve “*Tomurcuk*” dergilerinde hikâyeleri yayımlanmıştır. Altan Deliorman, *Ceylân*³¹ dergisindeki etkinliklerinde ressamlık yeteneğini sergilemiştir (http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#8_/23.08.2013). *Tan* gazetesinde Eğitim ve Kıbrıs Muhabirliği,³² *Akşam* gazetesinde “Musahhihlik” (Düzeltilicilik) görevleri yapmıştır (Deliorman, 2009c: 15).

Altan Deliorman, 1956 yılında *Ocak* gazetesinin devamlı yazarları arasına katılmış ve bir süre sonra bu gazetenin Yazı İşleri Müdürlüğü'nü de üstlenmiştir (Deliorman,2009e: 13).

Altan Deliorman, babasının teşvikiyle Atatürk'ün arkadaşı olan Şâkir Zümre ile tanışmıştır. Şâkir Zümre'nin de desteği ile ilk gazetecilik araştırması olan “*Mustafa*

³¹ İlk kez 8 Şubat 1955 tarihinde yayınlanan ve bünyesindeki çizgi romanlarla dikkat çeken çocuk dergisi. Erdoğan Egeli tarafından kurulan Ceylan Yayınevi adına yayınlanan ilk dergilerden olan *Ceylan*, on altı sayfalık içeriğinde hemen her tür çizgi roman örneğine yer vermiştir. Kısmen renkli olarak basılan *Ceylan*'da Mehmet Tekdal'a ait Ertuğrul Gazi döneminde geçen *Beyaz Atlı Sipahi* ve *Esir Yusuf* adlı iki tarihi çalışma ile başlayan çizgi romanlar, mizahi türdeki Tekir ile Fındık ve Kemal Yörenç'in *Cingöz Avrupa'da* adlı başlığıyla zenginleşerek, ilk sayının oluşumunda göze çarpar (<http://www.cizgidiyari.com/forum/b-c-c-d/148-ceylan-dergisi.html/> 17.05.2013).

³² Altan Deliorman'ın 1958'de *Akşam*'da çalışırken hikâyeci roman yazarı, Tarih öğretmenliği de yapmış olan Kemal Bilbaşar ile ilgili bir anısı şöyle gelişmiştir: Kemal Bilbaşar “*Kıbrıs Ateşler İçinde*” adlı bir roman dizisi yazmaktadır. Bilbaşar, dizinin devamını İzmir'den gazeteğe göndermesi gerekmektedir. Ancak baskıya yetişmeyince yayın müdürü Osman Necmi Karaca, Altan Deliorman'ın konuyu iyi bildiğini, diziyi onun devam ettirmesini istemiştir. Roman, Rumlara karşı çarpışan bir Türk gencinin ölmesinde kalmıştır. Altan Deliorman romanı tasarlar, gence görkemli bir cenaze töreni düzenler, adeta Kıbrıs'ı ayağa kaldırır. Cenaze törenini fatihalarla, bayraklarla yapmıştır. Ertesi günlerde Bilbaşar, diziyi okuyunca, köpürmüş “Benim hikâyemde, fatihaların işi ne diye.” çıkmıştır. Altan Deliorman, bu olay karşısında “Bilbaşar'ın Marksist olduğunu öğrenmiş olduk.” demektedir (Deliorman, 2009c: 15).

Kemâl Balkanlar'da” adını taşıyan tefrikası (1958) *Akşam* gazetesinde yayımlanmıştır. Ertesi yıl bu yazılar, Türkiye Yayınevi tarafından kitap haline getirilmiştir. Böylece Altan Deliorman’ın ilk kitabı okuyucu ile buluşmuştur (Deliorman, 2009b: 7).

3.2. 1960’lı Yıllar

Altan Deliorman bu yıllarda çalıştığı gazete ve dergilere hizmet vermiştir. Çalıştığı gazetelerde köşe yazarlığı yaptığı gibi, çeşitli dergilerde makalelerini yayımlamıştır.

Yahya Bali’ye göre, Altan Deliorman 1961’de yakın arkadaşı Burhan ve yayıncı Mehmet Okat ile birlikte bir sohbetlerinde, Atatürk’ün özel hayatı ile ilgili bir kitap yazılıp yazılamayacağı konusunu tartışmışlardır. Altan Deliorman, bu çalışmayı yapabileceği iddiasında bulunmuştur. Bu iddianın sonucu olarak çalışmalarına başlayan Altan Deliorman, “*Atatürk’ün Hayatındaki Kadınlar*” adlı eserini ortaya çıkarmıştır (Yahya Bali, Kalem Ehli Altan Deliorman, Orkun Türkçü İnternet Dergi, Sayı:175, <http://www.Orkun.com.tr/23.08.2013>).

Altan Deliorman’ın 1962 yılı boyunca yayımlanan haftalık haber dergisi *Milli Yol* dergisinde devamlı yazıları yayımlanmıştır. Altan Deliorman, *Milli Yol*’daki yazılarında, o günün meselelerine Türkçü açıdan yorumlar getirmiştir. 1962 yılı içerisinde kurulan Türkçüler Derneği’nin Üsküdar şubesi de tamamen Altan Deliorman’ın sorumluluğuna bırakılmıştır (Deliorman, 2000: 244-245). Altan Deliorman bu dönemde, derneğin çalışmalarının aktarıldığı “*Kız Kulesi*” dergisini yayımlamıştır (<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#10/> 13.09.2013).

Altan Deliorman, 1964’te üniversitedeki talebeliği dışında 1972’ye kadar sürecek olan *Ekonomi* gazetesi yazı işleri müdürlüğünü yapmıştır. Gazetenin adı ve

içeriği, Altan Deliorman için yabancı ve yadırgayacağı nitelikte olmamıştır. Ekonomi alanındaki yeteneğini bu gazetenin yorum sayfalarında sergileyerek, kendisini takip edenleri yanıltmamıştır (<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#1/13.09.2013>).

Altan Deliorman'ın Üsküdar'daki oturduğu ahşap yapılı evin bir gece yarısı yanması sebebiyle kitapları, dergi koleksiyonları, kesilip saklanmış kupürlerin de yanıp yok olmasına neden olmuştur. 1964'teki bu olayda canları dışında hiçbir şey kurtarılamamıştır. Bu talihsiz olay nedeni ile Altan Deliorman adeta her şeye yeniden başlamıştır (Deliorman, 2000: 71).

Altan Deliorman 1965'te, *Bahadır ve Karaoğlan* dergilerinin senaryolarını yazmaya başlamıştır (<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#11/13.09.2013>).

1966'da Tarih Bölümü'nü bitirerek "*Câmiü't-Tevârih'e Göre Oğuz Destânı*" adlı doktora tezini hazırlamaya başlamıştır (Yahya Bali, Kalem Ehli Altan Deliorman, Orkun Türkçü İnternet Dergi, Sayı:175, <http://www.Orkun.com.tr/23.08.2013>).

Altan Deliorman, 1967 yılında yayımlamış olduğu *Millî Işık* dergisini 1971 yılına kadar düzenli olarak çıkarmıştır. *Millî Işık* yayımlandığı yıllar boyunca gittikçe artan bir okuyucu kitlesine sahip olmuştur (Deliorman, *Türk Kültürü* dergisi, İbrahim Kafesoğlu Armağanı, Sayı: 1-2, 1985: 31).

1960'lı yıllar, Altan Deliorman'ın basın ve yayım çalışmalarının oldukça hız kazanmış olduğu bir dönemdir. 1961 Anayasası'nın basın ve yayım faaliyetlerine getirdiği kolaylıkların bu alanda bir canlanmaya neden olduğu söylenebilir. 1960 yıllarda komünist faaliyetler de hız kazanmıştır. Bu durumda milliyetçiler, milli bünyeye aykırı görüşler öne süren komünizme karşı fikirsel ortamda mücadele etmenin arayışı içerisine girmişlerdir.

Altan Deliorman, İbrahim Kafesoğlu³³ ile birlikte 1967’de I. Milliyetçiler Kurultayı etkinliğine katılmıştır. İbrahim Kafesoğlu, I. Milliyetçiler Kurultayı’nın Başkanlığını üstlenmiştir (Deliorman, 2009c: 60). Bu kurultayın devamlı yapılması kararlaştırılmıştı. İbrahim Kafesoğlu, ikincisi toplanacak olan kurultayın “ilmî” yapıda toplanması hususunda görüş bildirmiştir. 10-11 Mayıs 1969’da toplanan Kurultay, “Milliyetçiler İlmî Semineri” adı ile toplanmıştır. Bu etkinlikle ilim adamları hazırladıkları tebliğleri bütün yurda duyurmuşlardır. Altan Deliorman ve Kafesoğlu, acele ile hazırlanmış olan tebliğlerdeki anlatım bozukluklarını, imla hatalarını, büyük bir titizlikle düzeltmiş ve düzenlemişlerdir (Deliorman, Türk Kültürü, İbrahim Kafesoğlu Armağanı, Sayı:1-2, 1985: 30).

Altan Deliorman’a göre bütün bu etkinliklerin sonucunda, milliyetçiler toplanıp gönül birliği etmişler ve milli kültüre ağırlık vererek memleket meselelerine çözüm aramışlardır. Gönlü vatan sevgisi ile dolu bu insanların girişimiyle de Türk Aydınlar Ocağı kurulmuştur (Deliorman, 2009c: 63).

³³ Ocak 1914’de Tefenni’de doğan İbrahim Kafesoğlu, babasının Birinci Dünya Savaşı’na katılıp Erzurum’da şehit düşmesinden sonra dedesi tarafından büyütülmüştür. İlköğreniminin ardından 1932’de İzmir Öğretmen Okulu’nu bitirip, Afyon’da üç yıl öğretmenlik yapmıştır. Soyadı kanunu ile aile lakabı olan “Kafesoğlu” soyadını almıştır. Hungaroloji sınavını kazanarak DTCF’nin ilk açılış töreni ile birlikte bölüme kayıt yaptırmıştır. Fuat Köprülü ve Abdulkadir İnan’ın talebesi olmuştur. Budapeşte’de doktorasını yapmış, Nemeth, D. Ligeti, A.Alföldi gibi Türkologların derslerine girmiştir. 1945’te İÜ Ortaçağ Tarihi Kürsüsü’ne asistan olarak, ihtisas alanını tarihe çevirmiştir. “*Melikşah Monografisi*” adlı çalışmasıyla doktorasını tamamlamıştır. 1953’te “*Harizmşahlar Devleti Tarihi*” çalışmasıyla doçent olmuştur. Erzurum Atatürk Üniversitesi’nde de görev yapmış, 1957’de Umumi Türk Tarihi profesörü olmuştur. İÜ’ye 1962’de tekrar profesör kadrosuyla tayin edilmiştir. Zeki Velidi’nin ölümüne kadar onunla beraber çalışmıştır. 1970’den 1983’e kadar kürsünün başkanlığını yapmıştır. 18 Ağustos 1984’te İstanbul’da vefat etmiştir (Özcan, Türk Yurdu, Sayı: 281, Ocak 2011: 213). Altan Deliorman’a göre İbrahim Kafesoğlu, Milliyetçi Öğretmenler Sendikası Başkanlığı, Milliyetçi Öğretmenler Birliği İstanbul Şubesi Başkanlığı ve Yüksek Öğretmen Okulu Müdürlüğü yapmıştır (Deliorman, 2009c: 59). Kafesoğlu, İslam Ansiklopedisi’nin redaksiyon komitesinde de yer almış, Ankara’da I. Milli Kültür Şurası’na katılmıştır. Aydınlar Ocağı “Üstün Hizmet Armağanı”nı almıştır. Türk Milli Kültür Vakfı Kültür Armağanı’na da layık görülmüştür. Nihayet, “Boğaziçi Büyük Ödülü”nü de almıştır (Deliorman, 2009c: 89-92).

3.3. 1970'li Yıllar

Altan Deliorman, 1972 yılından itibaren, *Bugün* gazetesinde çalışmıştır. “Bahtiyar Bengü” müsteâr ismiyle “Dünden Bugüne” adlı köşesinde makâleleri yayımlanmıştır (http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#15_/15.08.2013).

Altan Deliorman, aynı yıl (1972) kurulmasına öncülük ettiği, Boğaziçi Yayınları'nın Genel Müdürlüğü görevini üstlenmiştir (Deliorman, 2009e:130).

Başlangıçta 38 ortaklı şirket, 1980'de 50 ortaklı bir anonim şirket haline gelmiştir. Yayınevi, *Boğaziçi* adıyla yayımlanan bir de dergi çıkarmıştır. On beş yıl varlığını sürdürecektir olan Boğaziçi Şirketi yüz elliyi aşan sayıda kitap çıkarmıştır (<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#14/15.08.2013>).

Altan Deliorman, 1973 yılında Amerika'da iki Türk diplomatının öldürülmesinden etkilenip, “*Türlere Karşı Ermeni Komitecileri*” isimli kitabını yazmıştır. (Deliorman, 1973a: 7-17). Eser, 1973 yılında, tarih dalında, “Türkiye Millî Kültür Vakfı Armağanı'na layık görülmüştür. Böylelikle, eserinden dolayı ödül almanın onurunu yaşamıştır. Tarih dalında aldığı birincilik ödülünü kendisine jüri başkanı hocası İbrahim Kafesoğlu takdim etmiştir (<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#15/15/08/2013>).

1975 yılında dönemin fikir gazetesi *Ortadoğu* gazetesinde köşe yazıları yayımlanmıştır. Bu gazetede iki yıl görev yapmıştır (Deliorman, 2009e: 87). Altan Deliorman, 1975 yılında kendisinden istenen bir tebliği sunmak üzere Ankara'da 2. Yayın Kongresi'ne katılmıştır (Deliorman, 2009e: 147).

Altan Deliorman'ın *Ortadoğu* gazetesinde tefrika edilen bu yazıları 1978'de “Tanıdığım Atsız” adıyla müstakil bir kitap olarak çıkmıştır (Deliorman, 2000: 7).

Altan Deliorman, Fevzi Tara'nın yazılı ve sözlü hatıralarından esinlenerek kaleme almış olduğu "*Yugoslavya'da Müslüman Türk'e Büyük Darbe*" adını taşıyan çalışmasını kitap halinde çıkarmıştır. Boğaziçi yayınları tarafından yayımlanan kitap, Yugoslavya'nın ırk imhası politikasına dikkat çekmek için yazılmıştır (Deliorman, 1973b: 5-6).

Altan Deliorman, Aydınlar Ocağı bünyesinde olmak üzere bir yayımcılık kuruluşu kurmuştur. Bu kuruluşu İbrahim Kafesoğlu da ortak olmuştur. O yıllarda Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR) öğretim programları çerçevesinde, Tarih dersi yazım işi İbrahim Kafesoğlu'na verilmiştir. Bu bağlamda televizyon için görüntülü programlar da yapılacaktır. Altan Deliorman, televizyon programları için Ankara'ya gitmiş toplantılara katılmıştır. MEB'in hazırlıkları yeterli olmadığı için televizyon işi gerçekleşmemiştir. YAYKUR ders notları kitap halinde basılmıştır. Ancak basılan kitapların Bakanlık tarafından yapılan müdahaleler sonucu yazıldığıнын aslına uygun çıkarılmaması, İbrahim Kafesoğlu'nun tepkisine neden olmuştur (Deliorman, 2009c: 80-81). YAYKUR, Yüksek Öğretim önündeki yığılmaya, çözüm bulmak amacı ile 1975 yılında kurulmuştur. Kuruluş amacı ara insan gücünü yetiştirmektir. Örgün Yüksek Öğretim kuruluşlarının yurt sathına yayılmasını sağlamak ve bu arada Açık Yüksek Öğretimi de sürdürmekle görevli kılınmıştır. 1975'te 36 Yüksekokul açmıştır. Bu sayı 1976'da 59'a yükselmiştir. Bunlardan 14'ü (öğretim süresi 3 yıl olan) Yabancı Diller Yüksek Okulu, 45'i ise Meslek Yüksek Okullarıdır. Bu okullara 1975'de ön kayıt, Şubat 1976 da kesin kayıt yapılarak 85127 öğrenci alınmıştır (myo.karatekin.edu.tr/mkt2012/ekler/Meslek-Yuksekk-Okullari-Nedir.ppt/ 01/11/2013).

Ecevit Hükümeti (1974) Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ'ın eğitim alanında yaptığı değişimler, MC Hükümeti (1975) tarafından bir dizi faaliyetle

değiştirilmeye çalışılmıştır. Altan Deliorman, Mustafa Üstündağ'ın uygulamalarıyla eğitime siyaset karıştırdığı iddiasındadır. Altan Deliorman, dönemin tarih kitaplarının “milli muhteva” içermediğini vurgulamaktadır. Bu kitaplarda, Türk tarihi alanı dar tutulurken, Eski Yunan, Roma ve Eski Anadolu Medeniyetleri oldukça geniş yer kaplamıştı. Bu yüzden de MEB tarafından genç nesillerin milli değerlerle donatılması için, “Talim Terbiye Kurulu Başkanı” Rıza Kardaş'ın gayretiyle yenilenen kültür dersleri programlarına uygun ders kitapları hazırlanması düşünülmüştür. Bu bağlamda yeni kitapların yazımında üniversitelerin seçkin bilim adamlarından yararlanılmış, lise I ve II. sınıf tarih dersi kitaplarını İbrahim Kafesoğlu ile birlikte Altan Deliorman yazmıştır. Altan Deliorman, bu faaliyetin “milli reform” olacağı düşüncesiyle görevi kabul ettiklerini ifade etmektedir (Deliorman, 2009c: 81).

Lise III. sınıf tarih kitabını yazma görevini Yılmaz Öztuna üstlenmiştir (Deliorman, 2009e: 24).

Yazılacak kitapların ilmi sorumluluğunu İbrahim Kafesoğlu üstlenmiştir. Altan Deliorman, Türk tarihi sahası dışında kalan bölümleri; İbrahim Kafesoğlu ise Türk tarihi sahasını hazırlayacaktır. Altan Deliorman, kitapların yeni öğretim yılına yetişmesi için yaz mevsiminde özverili bir çaba gösterip çalıştıklarını ifade etmektedir. Bunu başarmak için Kafesoğlu ile zaman zaman istişare ederek günde on sekiz saat çalıştığını beyan etmektedir. Altan Deliorman ve İbrahim Kafesoğlu'nun büyük zahmetlerle girişmiş oldukları bu etkinlikleri, kitapların bitirilmesi ile son bulmuştur (Deliorman, 2009c: 82)

Kitaplar, o zamanın bazı basın ve yayın organlarında eleştirilere maruz kalmıştır. Ömer Özcan'a göre Kafesoğlu, basın toplantıları düzenleyerek, yeni kitaplar aleyhinde

gazete ve dergilerin yürüttüğü kampanyalara cevap vermiştir (Özcan, Türk Yurdu, Sayı: 287, Temmuz 2011: 287).

Diğer yandan Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre, yazılan bu kitapların muhtevası ve anlatım dili bazı çevrelerin eleştirisine sebebiyet vermiştir. Daha önceki lise birinci sınıf tarih kitaplarında Türk tarihi alanı % 3 düzeyinde iken, yeni kitaplarda % 75 düzeyine çıkarılmıştır. Altan Deliorman, bunun gerekliliğini şu cümleleriyle ifade etmiştir: “Kendi neslinin tarihinden habersiz nesillerin, yabancı milletlerin tarihlerini, kalabalık Tanrılarını, birbirleriyle mücadelelerini ezberlemesi aklın alacağı bir şey değildir.” Yeni kitaplara yönelik eleştirilere karşı şöyle cevap vermiştir. “Kendilerine hümanist diyen “batı yeniçerileri” elbette bu kitaplara karşı çıkacak, müttefik olarak marksistleri yanlarında bulacaklardır” Altan Deliorman, iktidarlar değiştikçe, kitapların akıbetinin de değişmesi karşısında şu sözleri ifade etmektedir: “Türkiye’de asıl kavga, yarı açık, yarı gizli kültür sahasında bütün şiddetiyle devam etmektedir.” Sonunda kitaplar kağıt fabrikasına gönderilmek suretiyle imha edilmiştir. Altan Deliorman, buna sebep olan çevreler için “şer güçler” tabirini kullanarak, yapılan faaliyeti Nazi iktidarı döneminin uygulamalarına benzetmiştir (Deliorman, 2009c: 83-85).

Altan Deliorman, 1976’da, *Tercüman*³⁴ gazetesinin Avrupa baskılarında günlük köşe yazıları yazmıştır (Deliorman, 2009e: 48). Bu görevi sırasında Avrupa’nın çeşitli şehirlerine birer aylık gezilere çıkarak, oradaki Türklerle buluşmuş, toplantılar düzenlemiş, konferanslar vermiştir (Deliorman, 2009c:13).

³⁴ *Tercüman* gazetesinin ilk çıktığı yıllardaki sahibi, “Tanca” ayakkabılarının patronu, Semih Tanca idi. Başyazarı ise Cihat Baban idi. *Tercüman*, milliyetçi ve muhafazakâr çizgide yayın yapmıştır. İdarehane ve matbaası ilk Uçak Fabrikası’nın kurucusu, Milli Kalkınma Partisi lideri Nuri Demirağ’a aittir. Daha sonra Ragıp Kutman adında Karadenizli bir tüccar sahiplenmiştir. Sonradan Kemal Ilıcak gazetesinin yeni patronu olmuştur (Deliorman, 2009e: 35-37).

Altan Deliorman, 1977’de, “Türkiye-Libya Dostluk Cemiyeti”nin üyesi olarak Trablus’a gitmiştir. Bingazi, Derne, Tobruk, Beyda şehirlerini gezmiş, ünlü Türk denizcisi Turgut Reis’in ve Libya’nın milli kahramanı Ömer Muhtar’ın türbelerini ziyaret etmiştir. Altan Deliorman, bu gezideki izlenimlerine dayanarak Libya’daki Muammer Kaddafi önderliğindeki devrimi, biraz İslamiyet, biraz Sosyalizm, biraz Arapçılıkla yoğrulmuş, Sovyet tatbikatının Kuzey Afrika’daki taklidi olarak görmüştür. Kıbrıs Harekâtı sırasında Kaddafi’nin Türkiye’ye mermi yardımı yaptığı Altan Deliorman tarafından da ifade edilmektedir. Altan Deliorman’ın Libya izlenimlerine göre 1911 Trablugarp Savaşı’nda buradaki faaliyetlerinden dolayı Enver Paşa namının yer ettiğini, ailelerin çocuklarına bu ismi sıklıkla verdiklerini ifade etmektedir.(Deliorman, 2009c: 222-223).

Altan Deliorman, 1978’de *Tercüman* gazetesinin bir toplantısı için bulunduğu Batı Berlin’den, “Utaç Duvarı”nın ötesindeki Doğu Berlin’e de geçmiştir. Berlin’den Viyana’ya geçerek Tuna Nehrini yakından görmüştür. Paris’te bulunduğu sırada Eyfel Kulesi’ne çıkmıştır (<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#18/> 22.08.2013).

Altan Deliorman, 1979 yılında *Tercüman* Gençlik Yayınları arasında, “*Küp Kafalı Çocuk*” adlı hikâyeyi yayımlamıştır. Altan Deliorman, *Evliyâ Çelebi Seyâhatnâmesi*’nde geçen hikâyelerden birini çocuk diline uygun hale getirerek, bu eserini oluşturmuştur. Bu vesile ile eser çocuk kitapları arasındaki yerini almıştır (<http://www.yeniyurt-haber.net/index.php/yazarlar/166-altan-deliorman-n-n-ard-nan-guelerden/> 01.12.2013).

3.4. 1980'li Yıllar

Altan Deliorman, bu yıllarda kendi çıkarmış olduğu dergilerde yazılar yazmıştır. İlk sayısı Temmuz 1982'de çıkan *Boğaziçi* dergisinde, yazıları yayımlanmıştır (Deliorman, 2009e: 63). 1985'te *Tercüman* gazetesinden kendi isteği ile ayrılarak emekli olmuştur (Deliorman, 2009e: 57).

Altan Deliorman, 1985'te *Gurbette Bayrak* dergisini çıkararak yazılarında yurt dışındaki Türklerin sorunlarını dile getirmiştir (Deliorman, *Gurbette Bayrak*, Sayı: 1, Nisan-1985: 3).

Altan Deliorman, 1986'da, "Bayrak Basım, Yayım, Tanıtım" firmasını kurarak, aynı yıl "Türkiye Gazeteciler Cemiyeti"nin "Basın Yüksek Divanı"na üye seçilmiştir (<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#24/22.08.2013>).

Yeni Orkun dergisini 1988'de yayımlamaya başlayan Altan Deliorman, derginin yazı işleri ve teknik sorumluluğunu üzerine almıştır. 1989 yılında, *Yeni Orkun*'da yayımladığı makâlelerden *Türk-İslâm Sentezi ve Türkçülük*, *Homeros Kimin Atası?*, *Bugünkü Mânâsı ile Bozkurt*'u, *Üç Makale* adıyla kitap hâline getirmiştir (<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#25/22.08.2013>). *Üç Makale*'den ikisi, 2009 ve 2010 yıllarında *Tarih Boyunca Türkçülük* ve *Türk Kültüründe Bozkurt* adlarıyla kitap halinde yayımlanmıştır.

3.5. 1990'lı Yıllar

1990'lı yıllarda Altan Deliorman, ders kitabı yayımcılığı yapmaya başlamıştır. Önce, Haseki semtinde başladığı işini daha sonra Fatih'e taşımıştır. Altan Deliorman'ın tek başına 1990 yılında, yeni müfredâta uygun biçimde yazıp yayımladığı *Tarih Lise-I, II, III. sınıf ders kitapları*, 1998'e kadar okullarda okutulmuştur. 1993 yılında, liseler

için *Genel Türk Tarihi I, II, III*. sınıf ders kitaplarını yazıp yayımlamıştır. Ders programının yenilenmesi üzerine, aynı yıl lise tarih kitaplarını müfredâta uygun hâle getirmiştir. 1995 ve 1996 yılında *Osmanlı Tarihi-I-II* ve İlköğretim okulları için *Millî Tarih-VI* ve VII. sınıf ders kitaplarını yazıp yayımlamıştır. 1996-1997 yıllarında ders kitaplarının yayıma hazır hale getirilmesi, düzeltilmesi, hatta sayfa düzeni işlerini İsa Kocakaplan ile birlikte gerçekleştirmişlerdir. İsa Kocakaplan, Altan Deliorman'ın bu yayım faaliyetlerinde özverili bir şekilde çalıştığını ifade etmektedir. Kocakaplan'a göre Altan Deliorman, tarih ve edebiyat öğretmenleri için *Tarih ve Edebiyat* isimli iki ayrı aylık gazete çıkarmıştır. Kocakaplan, Altan Deliorman'ın *Orkun* dergisini yeniden yayımlama düşüncesini uygulamaya koyduğunu, bunun için eski Türkçülerle toplantı yapıp, yazar kadrosunu da tespit ettiğini ifade etmektedir. Kocakaplan'a göre Altan Deliorman, bu yöndeki çalışmalarına hız vererek, *Orkun* dergisini yayım hayatına hazırlama işini tek başına yüklenmiştir (İsa Kocakaplan, Altan DeliormanII, <http://www.haberakademi.net/2012/haberyazdir.aspx?hbrid=11673/> 16.05.2013).

Altan Deliorman, hazırladığı toplam on iki adet tarih ders kitabından ikisini İbrâhim Kafesoğlu ile birlikte yazmıştır. 1997'de daha önce değişik dergi ve gazetelerde yayımlanmış biyografi, portre yazılarını derleyerek bunları da iki kitaba dönüştürmüştür. Kitaplardan biri, "*Sessiz Bir Ses* diğeri ise "*Kırık Kanatlı Jön Türk*" adını taşımaktadır. Altan Deliorman'ın 1998'de *Orkun* dergisini çıkarmakla Atsız'ın hatırasına sahip çıkmış olduğu söylenebilir.

3.6. 2000'li Yıllar

Altan Deliorman, *Orkun* dergisinin yazı kurulundaki arkadaşlarıyla beraber, 2000 yılı içinde Orkun Vakfı'nı kurarak, Vakfı'nın Mütevellî Heyeti Başkanlığı görevini üstlenmiştir. Altan Deliorman, 2001 yılında Devlet Bakanlığı tarafından "Türk

Dünyasına Hizmet Ödülü”ne layık görülmüştür. Ayrıca Altan Deliorman’a Öztürkler Forum tarafından Türk birliğine katkılarından dolayı “Türk Birliği’ne Hizmet Ödülü” verilmiştir (<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#29/23.08.2013>).

Altan Deliorman, 2004 yılında Ekrem Hakkı Ayverdi, Nihad Sâmi Banarlı ve Sâmiha Ayverdi’nin portrelerine yer verdiği, Kubbealtı Neşriyatı yayını olarak çıkan “*Işıklı Hayatlar*” isimli kitabını yayımlamıştır. Altan Deliorman, *Işıklı Hayatlar* adlı eseriyle “Türkiye Yazarlar Birliği” tarafından biyografi dalında yılın yazarı olarak birinci seçilmiştir (<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#30/23.08.2013>).

Altan Deliorman, *Türk Yurdunun Bilgeleri* adlı biyografik ve portre yazılarından meydana gelen kitabını 2008’de Timaş yayınları arasında yayımlamıştır. Altan Deliorman’ın “*Türk Kültüründe Bozkurt*” ve “*Osmanlılardan Önce Türkler*” adlı kitapları 2009 yılında çıkmıştır. 2010 yılında ise, “*Tarih Boyunca Türkçülük*” ve “*Osmanlı Çağı*” adlı kitaplarını çıkarmıştır.

Mehmet Nuri Yardım’ın da girişimleri ile 23 Ekim 2010 günü, “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü” tarafından “Fikir ve Eserleriyle Altan Deliorman” konulu “Altan Deliorman’a Saygı Günü” tertip edilmiştir. Böyle bir günün tertip edilmesi Altan Deliorman tarafından anlamlı bulunmuştur. Kanımızca bu anlamlı günde eserlerine ve emeğine saygı duyulmasının mutluluğunu ve gururunu yaşamıştır. Programda kısa bir konuşma yapan Altan Deliorman, emeği geçen herkese teşekkür etmiştir. Katılımcılara şöyle seslenmiştir: “Her şeye rağmen, bütün sıkıntılara, anlayışsızlıklara, kabalıklara rağmen ümidimizi daima muhafaza etmeliyiz. Goethe, ümit en son terk edilen şeydir demişti. Onu terk etmeye bizim ne hakkımız vardır; ne de böyle bir şeyi hatırımızdan geçirebilecek mevkiyiz.” Yardım’ın anlatımlarına göre, konuşmaların ardından,

plâket merasimine geçilmiştir. Altan Deliorman'a sırasıyla, "İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı adına" Faik Özdemir; "Orkun Vakfı" adına Yakan Cumalıoğlu; "Türk Edebiyatı Vakfı" adına Servet Kabaklı; Belkis İbrahimhakkıoğlu ve Ayla Ağabegüm, "Türk Dünyası Kültür ve İnsan Hakları Derneği" adına Celal Öcal, birer plâket takdim etmişlerdir. Katılımcılara, etkinliğe gönderilen mesajlar okunmuştur. Bu mesajlar, Türk Tarih Kurumu (TTK) Başkanı Prof. Dr. Ali Birinci, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü (TKAE) Başkanı Hacettepe Üniversitesi (HÜ) Öğretim üyesi Prof. Dr. Dursun Yıldırım, Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) Öğretim üyesi romancı-yazar Prof. Dr. Nazan Bekiroğlu, Ankara Üniversitesi (AÜ) Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (DTCF) Öğretim üyesi tarihçi Prof. Dr. Sadettin Gömeç, AÜDTCF Emekli Öğretim üyesi *Türk Yurdu* dergisi Yazı İşleri Müdürü yazar Prof. Dr. Necmeddin Sefercioğlu, *Türk Yurdu* dergisi Genel Yayın Yönetmeni GÜ Öğretim üyesi Prof. Dr. Çağatay Özdemir, EÜ Öğretim üyeleri Prof. Dr. Hülya Argunşah ile Prof. Dr. Mustafa Argunşah, 19 Mayıs Üniversitesi Öğretim üyesi Prof. Dr. Kenan Erzurumlu, Türk Ocakları Genel Başkanı yazar Nuri Gürgür, Türk Ocakları Emekli Genel Başkan yardımcısı yazar Yücel Hacaloğlu, Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi, araştırmacı-yazar Ömer Özcan'a aittir. Mesaj sahipleri, Altan Deliorman hakkındaki düşünce ve duygularını dile getirmişlerdir. Ardından da Altan Deliorman, ailesi, dostları ve çalışma arkadaşları günün hâtırası olarak toplu fotoğraf çektirmişlerdir. "Altan Deliorman'a Saygı Günü" etkinliği bir kısım davetliler için verilen akşam yemeği ile son bulmuştur (<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4GMdE5bd6VMJ:www.eskader.net/haberler/altandeliormanisonsuzlugaugurlarken.html+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=22.08.2013>).

4. Altan Deliorman'ın Vefatı ve Kişiliği

Son yıllarında diyaliz hastası olan Altan Deliorman, 2012 yılı Ramazan Bayramı'nda geçirdiği beyin kanamasının ardından Şişli Etfal Hastanesi'ne kaldırılarak yoğun bakıma alınmış, ancak bu süreçten kurtulamayarak, 23 Ağustos 2012 Perşembe günü vefat etmiştir. Altan Deliorman, 24 Ağustos 2012 Cuma günü İstanbul Fatih'te kılınan cenaze namazının ardından Ulus Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir (<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/21297053.asp/> 25.01.2014).

Oğlu Bozkurt Deliorman, babasının cenaze merasiminde bir televizyon kanalına, hastalığından dolayı dört beş yıldır diyalize girdiğini, ölümünün ani olmakla beraber beklenen bir durum olduğunu ifade ettikten sonra kişiliğinden bahsederek, Altan Deliorman'ın bundan sonra eserleriyle beraber yaşayacağını dile getirmiştir (www.bidoluhaber.tv/gazeteci/altan/deliorman/topraga/verildi./15.05.2013).

Bozkurt Deliorman, babasının vefatından hemen sonra yazdığı bir makalede, Altan Deliorman'ın güçlü bir iradeye ve zekâya sahip olduğunu vurgulamıştır. Bozkurt Deliorman'a göre, Altan Deliorman'ın hastalığına rağmen işyerine gidip yazacağı yazılarla ve yapacağı işlerle ilgilenmesi, onun güçlü iradesinin sonucudur. En zor günlerinde bu güçlü iradesi ile yolunda yürümeye devam etmiştir. Bozkurt Deliorman, Şeyh Edebali'nin Osman Bey'e nasihatindeki "Haklıysan mücadeleden korkma, bilesin ki atın iyisine doru, yiğidin iyisine deli derler" sözü örneğinde Altan Deliorman'ın hak bellediği yoldan giden ve mücadele etmekten yılmayan, korkmayan bir kişilik özelliğine sahip olduğunu vurgulamıştır. Bozkurt Deliorman, soyadlarındaki "Deli" ibaresinin, onun yiğitliğine uyan bir anlam taşıdığını, Altan Deliorman'ın hayatı boyunca Türk'ün gücüne katkıda bulunmak için çalıştığını ve tarihe hizmet ettiğini ifade etmiştir (Bozkurt

Deliorman, Babam Altan Deliorman, Orkun Türkçü İnternet Dergi, Sayı:175 <http://www.orkun.com.tr/10.06.213>).

Yahya Bali, yayımladığı makalesinde, “Bir âlimin ölümü, bir âlemin ölümüdür” sözünü ifade ederek Altan Deliorman’ın yaptığı hizmetlerle âlim olmayı hak ettiğini dile getirmiştir (Yahya Bali, Kalem Ehli Altan Deliorman, Orkun Türkçü İnternet Dergi, Sayı:175, <http://www.Orkun.com.tr/23.08.2013>).

Yavuz Bülent Bakiler, Altan Deliorman’ın ölümünden birkaç gün sonra kaleme aldığı yazısında, Atatürk’ün “Kültür Ordusu” ile ilgili sözlerine atıf yaparak, Altan Deliorman için “Kültür Ordusu’nun Başkomutanlarından birisiydi.” demektedir (Türkiye gazetesi, 26 Ağustos 2012).

Turgut Güler ise, Altan Deliorman’a edebi yönü ile değer vermektedir. Altan Deliorman’ın çok yönlü bir kişiliği olduğuna, aynı zamanda ona babasından miras kalan gazetecilik mesleğindeki başarısına, onu yakından tanıyanların tanık olduğu usta ressamlığına dikkat çekmektedir (Turgut Güler, Mütebahhir ve Velud 151.Sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi sayı 175. <http://www.orkun.com.tr/23.08.2013>).

5. Altan Deliorman’ın Eserleri

5. 1. Emek Verdiği Dergiler

Türk Sanatı Dergisi

Türk Sanatı, İstanbul’da 1952’de yayın hayatına başlayan ve 15 günde bir çıkan edebiyat, sanat, fikir mecmuasıdır. Kurucusu Abidin Mümtaz Kısakürek, imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Sorumlu Müdürü Fikret Şahoğlu’dur. Sekreter Adnan Ögüt, İdare Müdürü Necati Yılmaz’dır. Milliyetçi çizgide yayım yapan dergide edebi konular yer almıştır. Sanat ile alakalı yazı, şiir, karikatür ve hikâyelere yer verilmiştir.

Derginin son sayfasında “Okuyucularımızla Sohbet” adlı bölüm bulunmaktadır. *Türk Sanatı* dergisinde, Altan Deliorman’ın da edebi içerikli yazıları yayımlanmıştır. Derginin Aralık 1954, 30. sayısında “Körlere Mektup” adlı yazısı, edebi üslubu ile dikkat çekmektedir. Yazıda, İstanbul’da bulunan Edebiyatçılar Derneği’nde Peyami Safa’nın delaletiyle Nazım’ın okuduğu bir şiirinin dernek üyelerince beğenildiği vurgulanmaktadır. Ancak yazıda Nazım’ın sonradan Hamdullah Suphi, Ahmed Haşim ve Yakup Kadri gibi kişiliklere çatarak, Peyami Safa’ya da çıktığı belirtilmektedir. Yazıya göre Peyami Safa ile Nazım Hikmet, *Tan* gazetesinin komşu sütunlarında yazı yazmaktadırlar. Nazım Hikmet buradaki sütunundan Safa’yı eleştirmiştir. Safa, *Hafta* mecmuasında bu eleştiriye cevap vermiştir. Yazıya göre, Nihal Atsız bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir: “Daha düne kadar birbirlerinin dostu olan bu iki “edib-i şehir” bozuştular. İtiraf etmeli ki bu münakaşada Peyami Safa daha dürüst hareket etti, münakaşayı münakaşanın çerçevesinden aşırmadı. Nazım Hikmet ise işi çığırından çıkararak bunu Türkçülüğe saldırmak için vesile yaptı” (Deliorman, *Türk Sanatı*, Sayı: 30, Aralık 1954: 20-21).

Derginin yazar kadrosu Fikret Şahoğlu, Z. Fahri Fındıkoğlu, Fikret Baha Berke, İ. Hakkı Baltacıoğlu, A. Nihat Darcan, Sultan Velet, Halil Sami Tekin, Abidin Mümtaz Kısakürek, Nafi İkizleroğlu, Salih Zeki Aktay, Basri Gocul, M. Günfer Çelikman, Hamit Salih Asyalı, Yavuz Bülent Bakiler, Abdülkadir Karahani, İbrahim Göktürk, Orhan Turhan Türkhan, Semih Balcıoğlu, Sevgi Ergüden, Henri Matisse, Sevim Ergüden, Füzûzan Hüsrev Tökin, Caner Yücel, Suat Uzer, Tahir Olgaç, Nihat Dalay, Turgut Akıncı, Altan Deliorman, Sabri Tandoğan, Mehmet F. Çavuşoğlu, Mürüvvet Serinkaya, Necati Sepetçioğlu, Yılmaz Teker, M. Kemal Sünder, Cevat Bahir Üstüner’dir (Deliorman, *Türk Sanatı*, Sayı: 30, Aralık 1954).

Türk Dünyası Dergisi

Dergi, Türk dünyasına ilişkin inceleme, araştırma yazı ve haberleri yayımlamak amacıyla çıkarılmıştır. İstanbul’da, ilk sayısı Şubat 1955’te çıkarılan derginin yasal sahibi Mahmut Necmeddin Deliorman’dır. Aslında *Türk Dünyası*’nı Altan Deliorman çıkarmaktadır; ancak yaşı on dokuz olduğu için mevcut yasalar gereği imtiyaz alamamıştır.

Ancak iki sayısı çıkabilen derginin Yazı İşleri Müdürlüğünü Altan Deliorman üstlenmiştir. Otuz altı sayfalık bir dergi olan *Türk Dünyası*’nın birinci sayısının kapağında, bir şelale resmi ve derginin logosu, sağ üst köşede yer alıyordu. Logonun altında da, onu tamamlayan “Türk dünyası bölünmez bir bütündür.” sözü yer alıyordu. Renkli bir zemin üzerinde bulunan, Türk desenlerinin çerçevelediği iki boşluktan üsttekinin üzerinde bir resim, alttakinde ise o sayıda yazısı bulunan yazarların adları bulunuyordu. *Türk Dünyası*’nda, kırk kadar yazarın yazılarına, şiirlerine ve hikâyelerine yer verilmiştir. Bu yazarların bazıları, Mehmet Sadık Aran, Arık Ozan (Mustafa Ârif Arık), Hasan Ferit Cansever, İsmail Hami Dânişmend, Altan Deliorman, (Murat Gencoğlu müstear ismiyle ayrıca yazmıştır) Hocaoğlu Selâhattin Ertürk, Basri Gocul, Fındıkoğlu Z.Fahri, Ali Püsküllüoğlu, Peyami Safa, Özcan Dalkır, Jules Romains, A J. Cronin, Alexandra Tolstoy, Yusuf Kadıgil, Sadi Irmak, Ziyaeddin Fahri, Hüseyin Nâmık Orkun, Mehmet Gökalp, H. Fethi Gözler, Ayhan İnal, Yusuf Kadıgil, Lütfi Önsöy, İzzeddin Şadan, İsmet Tümtürk, Müstecip Ülküsal, Tahsin Ünal, Yılanlıoğlu İsmail Hakkı’dır.

Derginin ikinci sayfasında, fiyatının elli kuruş olduğu ve idare yerinin Nuruosmaniye Cad. Nurhan 1. Kat, 5 numara olduğu, posta pulu yollandığı takdirde dergide okuyucu mektuplarına cevap verileceği yazılıdır. Yazarları derginin kapağında

yazılıdır. Derginin ikinci sayfasındaki “Başlangıç” başlıklı yazıda derginin çıkış gerekçesi edebi bir dille anlatılmaktadır. Davanın Türk edebiyatının, müziğinin vb. bütün sanatlarının dünya çapında bir üne kavuşması olduğu vurgulanmaktadır. Bu dava uğruna girişilen çabaların bitmeyeceği vurgusu yapılmaktadır. Yazıda yaşanan dönemin tehlikelerine de yer verilmektedir. Bu tehlikelerden birisi toplumun yaşadığı ahlak buhranıdır. Diğeri ise komünizm tehditleridir. Aynı yazıda derginin mali desteğe ihtiyacı olduğu ifade edilmektedir (Türk Dünyası, Sayı: 1, Şubat 1955: 2). Derginin birinci sayısında, “Murat Gençoğlu” müstear adıyla Altan Deliorman, “*Matemli Şafaklar*” adlı yazısında, gençlik duygularını edebi bir dille ifade etmiştir (Türk Dünyası, Sayı: 1, Şubat 1955: 7). *Türk Dünyası*’nın Mart 1955’te çıkan ikinci sayısında derginin yazar kadrosu daha da zenginleşmiştir. “Dergilerin dilinden” bölümünde, Özcan Dalkır, Altan Deliorman ve Ömer Faruk Güvenç’in ortak yazdıkları, “*En Büyük Davamız*” adlı bir yazı yer almıştır. Bu yazıda, Mümtaz Turhan’ın³⁵ “*Batılılaşma Davası*” konusundaki bir yazısı ana hatlarıyla sunulmuştur. Yazıda, “Batılılaşma”nın koşulları üzerinde durulmuştur. Mümtaz Turhan’ın “Batı’nın dinini değil, ilmini almalıyız” şeklindeki anlayışı değerlendirilmiştir. Aynı bölümde Necmeddin

³⁵ 1908 yılında Erzurum’un o zamanlar köy olan Horasan ilçesinde dünyaya gelen Mümtaz Turhan, 1916’daki Rus işgali üzerine ailesi ile birlikte Kayseri’ye göç etmiştir. Kayseri Lisesi’nde başlayan orta öğrenimini, Bursa ve Ankara Liseleri’nde sürdürerek tamamlamıştır. Daha sonra İÜ Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümüne giren Mümtaz Turhan, 1928 yılında devletin açtığı sınavı kazanarak eğitim için Almanya’ya girmiştir. Berlin ve Frankfurt Üniversiteleri’nde yükseköğrenim yapan Turhan 1935 yılında Frankfurt Üniversitesi’nde Psikoloji doktoru unvanını almıştır. 1936 yılında İÜ Edebiyat Fakültesi, Tecrübi Psikoloji Çalışmaları Kürsüsü’nde asistan olan Mümtaz Turhan, 1939 yılında “*Yüz İfadelerinin Tefsiri Hakkında Tecrübi Bir Tetkik*” adlı teziyle doçent olmuş ve 1944 yılında Cambridge Üniversitesi’nde sunduğu bir araştırması ile ikinci doktorasını almıştır. 1950 yılında profesörlüğe atanan Mümtaz Turhan, daha sonra “Tecrübi Psikoloji Kürsüsü” Başkanı ve “Tecrübi Psikoloji Enstitüsü” Müdürlüğü görevlerinde bulunmuştur. 1969 yılında karaciğer kanserinden vefat eden Turhan’ın başlıca eserleri şunlardır: *Kültür Değişmeleri* (1951), *Maarifimizin Ana Davaları* (1954), *Garplılışmanın Neresindeyiz?* (1958), *Toprak Reformu ve Köy Kalkınması* (1964), *Atatürk İlkeleri ve Kalkınma* (1965), *Üniversite Problemi* (1967) (Sağlam, Türk Yurdu, Sayı: 281, Ocak 2011: 194).

Özdarendeli'nin edebiyatımızdaki bazı tehlikeli akımlara ilişkin tespitleri yayımlanmıştır (Türk Dünyası, Sayı: 2, Mart 1955: 32-33).

Derginin “İnilteler” adlı köşesinde, Altan Deliorman, “*Doğmamış Oğluma Öğütler*” adlı yazısında hayal dünyasından kesitler sunmuştur. (Türk Dünyası, Sayı: 2, Mart 1955: 11). Tahsin Ünal, *Marx'ın İflas Eden Nazariyeleri* başlıklı bölümde Marksizm'in milliyetçiliğe karşı bir ideoloji olduğu, Marx'ın proletarya konusundaki öngörülerinin tutmadığı, “mutlak müsavat” görüşünün gerçek olmadığı vb. düşüncelerini ifade etmiştir (Türk Dünyası, Sayı: 2, Mart 1955: 12-13).

Peyami Safa, Sovyetler Birliği'nin durumunu değerlendirmiş, Hasan Ferit Cansever “Tekliflerim” bölümünde “Millet” gerçeğini tahlil etmiştir (Türk Dünyası, Sayı: 2, Mart 1955: 14-30).

Dergide bir başyazı, sosyolojik, ilmi konular, edebi değeri olan şiirler, hikâyeler, çeviriler, anketler yer almakla beraber, reklam sayfaları da bulunmaktadır.

Anketlerde, “En beğendiğiniz tiyatro oyunu hangisidir? “En beğendiğiniz aktör kimdir? gibi sorular verilmiştir. Anket sonuçlarının bir sonraki sayıda yayımlanması düşünülmüştür. Derginin ikinci sayısı kapağında belirtildiğine göre derginin Şiir İnceleme Kurul Başkanı, Nihat Sami Banarlı olduğu yazmaktadır.

Altan Deliorman, derginin yayınlanması için, ortaya konan anaparanın ancak iki sayısının matbaada bastırılıp yayınlanmasına yetecek kadar olduğunu ifade etmektedir. Böylelikle her sayısının bir önceki sayının geliri ile çıkarılabileceğinin hesaplandığını belirtmektedir. Dergiyi dağıtan başbayı, dağıtımını durdurunca, mali durumu kısıtlı olan dergi, üçüncü sayısı çıkarılmadan kapanmak zorunda kalmıştır (Deliorman, Orkun, Sayı: 33, Kasım-2000: 16).

Ocak Gazetesi

Ocak gazetesi, haftalık olarak 2 Mart 1956'dan itibaren İstanbul'da Erol Güngör tarafından çıkarılmaya başlanmıştır. *Ocak*'ta milliyetçi yazarların yazıları yer almıştır. O dönemde, Hukuk Fakültesi'nde öğrenci olan Altan Deliorman, bu gazeteye imzalı imzasız her sayıda dört-beş adet yazı vermiştir. Altan Deliorman, *Ocak* gazetesinde yazıların toplanması ve sayfa düzeninin yapılması işini de üstlenmiştir. *Ocak* gazetesinin idarehanesi, hem kitapçı dükkânı, hem de dernek merkezi gibi faaliyet göstermiştir. Ancak idarehane dar olduğu için bir toplantı durumunda katılımcılar oturacak yer bulamamışlardır (Deliorman, 2009e: 13-14).

Ocak, dönemin tek Türkçü gazetesi olarak yayım hayatını sürdürmüştür. Dergilerden ise *Toprak* faaliyette olmuştur. *Ocak* gazetesinin sahibi Burhaneddin Şener'dir. Yazı İşleri Müdürü İrfan Açikel'dir. Yazarları arasında başta Atsız olmak üzere, Nejdet Sançar, Besim Atalay, Hüseyin Nâmık Orkun, Remzi Oğuz Arık, Hikmet Tanyu, Fethi Tevetoğlu, Sedat Çetintaş, Selâhattin Ertürk, İlhan Egemen Darendelioğlu, Altan Deliorman, H. Fethi Gözler, Cebbar Ertürk, Rasim Şimşek, Necmettin Hacıeminoğlu, Cemal Oğuz Öcal, Bilgin Turan, Mümtaz Kısakürek, Necati Bozkurt, Basri Gocul, Sadi Borak, Mehmet Gökalp, Turan Berkok, Nurettin Özdemir, Ali Uslu, Hikmet Dizdaroğlu, Meşkûre Sargut, Mustafa Ârif Arık, İzmirlioğlu, Tahsin Ünal, Kurt Tarık (Özhan), Yılmaz Gürbüz, Yusuf Ziya İnan, A. Suphi Soysallıoğlu, Âlim Dervişoğlu, Necmeddin Sefercioğlu bulunmaktadır. Bu yazarlar, olayları Türkçü görüş açısından yorumlayıp değerlendirmişlerdir. Gazetede, yayım hayatının sonuna kadar değiştirilmeyen ve genelde sayfanın sol üstünde yer alan, kırmızı renkli, sayfa eninin dörtte üçünü kapsayan, iri harflerle yazılmış logosu ile altında "Haftalık Milliyetçi Siyasî Gazete" söylemi bulunmaktadır. Altan Deliorman, yazar kadrosuna 20. sayıdan

itibaren katılmıştır. Bir süre sonra gazetenin hazırlanması işi fiilen kendi görevi olmuştur. Birkaç sayıda da Yazı İşleri Müdürlüğünü yapmıştır. *Ocak* gazetesinin 1959 yılına kadar 70-80 sayısı yayımlanmıştır. *Ocak* Türkçü bir gazete olarak geniş bir okuyucu kitlesine sahip olmuştur (Deliorman, Orkun, Sayı: 33, Kasım-2000: 18-19).

Ocak gazetesinde, bir hafta içerisinde meydana gelen iç ve dış haberlere yer verilmiştir. Gazete yazarları olayları milliyetçi bir bakış açısı ile değerlendirmişlerdir. Gazetede magazin haberleri yer almamıştır. Gazete sayfalarında “Kıbrıs” konusu da yer bulmuştur. *Ocak* gazetesi Komünizm’e karşı yazılarıyla da dikkat çekmiştir. Gazetenin müdafaasını yaptığı dava “Türkçülük ve Milliyetçilik” olgularıdır.

Bu gazetede Altan Deliorman’ın milliyetçi çizgide ve edebi yönü ağır basan yazılarının yanında, eleştiri türünde yazıları ve hikâyeleri de yer almıştır.

Altan Deliorman, *Ocak*’ta yayımlanan “*Geceyarısı Düşünceleri*” adlı yazısında milliyetçilerin meseleler karşısında suskun kalmamaları gerektiğini vurgulamıştır. Bu yazısında şu cümlelere yer vermektedir: “Ne kaybettiysek bu susmamızdan kaybettik. Son üç yüz yılımız bir sukut (düşüş) ve sükut (sessizlik) devridir. İptidai bir Anadolu köyü, İstanbul’a kıyasla ne ise, içinde bulunduğumuz ilim, fikir ve zihniyet buhranı da modern dünya tekâmülüne nazaran maalesef odur. Bir zihniyet inkılabı şarttır.” (Deliorman, *Ocak*, Sayı: 45, 12 Şubat 1958: 5).

Altan Deliorman, *Ocak* gazetesinde zararlı çocuk dergileri ile ilgili bir yazısında milli geleneklere aykırı düşen ve çocukların ruhi yapılarına zarar veren dergileri eleştirmiştir. Bu dergiler, zorbalığı ve Amerikan kültürünü telkin eden kovboy, roman vb. dergilerdir (Deliorman, *Ocak*, Sayı: 45, 12 Şubat 1958: 7).

Milli Yol Dergisi

Milli Yol, haftalık bir dergi olarak çıkarılmıştır. Milliyetçi çizgide bir haber dergisi olarak yayım hayatını sürdürmüştür. *Milli Yol*, tarafsız bir dergi olmayı gaye edinmiştir. Milliyetçi kimliğini ise şu cümlelerle ifade etmiştir: “Milliyetçiyiz, her konuyu milliyetçi gözüyle göreceğiz.” İlk sayısı 26 Ocak 1962’de çıkan derginin, son sayısı ise 28 Aralık 1962 tarihlidir. Gazete kâğıdına basılmış ve 16 sayfalık derginin ilk sayfası kapak hizmeti görmüştür. Kapak sayfasının en üstünde kırmızı harfli logosu, altında “Haftalık Siyasî, Milliyetçi Dergi” yazısı bulunmaktadır. Fiyatı, yıl ve sayı belirteçleri kapakta yer almıştır. Sayfanın geriye kalan boşluğuna bazen önemli bir haber veya yazı bazen de resim konmuştur. 1962 yılı boyunca toplam kırk sekiz sayısı yayımlanan *Millî Yol* dergisinin imtiyaz sahibi Necati Bozkurt, neşriyat müdürü ve sahibi İsmet Tümtürk idi. Haber dergisi olduğu için çıktığı tarihten önceki haftaya ilişkin haberlerin yorumlarına, karikatürlere ve fıkralara ağırlık verilen dergide, birçok Türkçü yazarın kaleme aldığı yazılar yayımlanmıştır. Altan Deliorman, *Milli Yol* dergisinin hizmetinde çalışmış, dergiye büyük emeği geçmiştir. Dergideki yazılarında “Murat Gençoğlu” müstear ismini kullanan Altan Deliorman’ın burada röportaj yazıları da yayımlanmıştır. Altan Deliorman, Atsız ile bir röportaj yapmıştır. Bu röportajda Atsız, Dr. Rıza Nur’u anlatmıştır. Bu röportaja göre Atsız, Rıza Nur’un milliyetçiliğini, eserlerini övmekte onu bir mütefekkir olarak gördüğünü ifade etmektedir. Atsız’a göre en kuvvetli eserinin “*Hususî Mektuplar*” olduğunu, daha sonra *Türk Tarihi* geldiğini ifade etmektedir. Atsız, Rıza Nur’un Türklüğe hizmet ettiğini, Maarif Vekilliği sırasında, okullara genelge göndererek öğrenci isimlerinin Türkleştirilmesini istediğini aktarmaktadır. Atsız, Rıza Nur’un “İttihatçı” değil, “İtilafçı” olmasına rağmen milli mücadeleye katılan eski ittihatçıların yanında onun da yer aldığını, bunu yaparken de

vatanının menfaati ile hareket ettiğini dile getirmiştir (Deliorman, Milli Yol, Sayı: 32, 7 Eylül 1962: 8-9)

Altan Deliorman'ın dergide “Fiske” adlı köşesinde o günlerin günlük ve çeşitli konuları üzerindeki yazılarında daha çok, edebi ve nüktedan bir üslup kullanmış olduğu söylenebilir.

Derginin 34. sayısının bir haberine göre, Türkçüler Derneği'nin kuruluş çalışmaları devam ederken, *Milli Yol*'un derneğin kuruluşuna ön ayak olduğu belirtilmiştir. Önceleri, camia içerisinde *Milli Yol*'un Türkçüler Derneği'nin yayım organı olduğu kanısı hâkim olmuştu. Fakat Milli Yol, derneğe karşı tarafsız bir yayım politikası gütmüş, derneğin haberlerini vermiş ama derneğin yayım organı olmamıştır. *Milli Yol* siyasi bir dergi olmakla beraber, hiçbir siyasi partiyi desteklememiştir. *Milli Yol*, kendisine göre yanlış yolda olduğunu gördüğü politikacıları, siyasi partileri ve bazı siyasileri de uyarmıştır (Milli Yol, Sayı: 34, 21 Eylül 1962: 14).

Milli Yol dergisinin yazar kadrosu, Hüseyin Nihal Atsız, Nejdet Sançar, M. Zeki Sofuoğlu, İsmet Tümtürk, Dursun Cebe, Muhittin Koran, Fethi Tevetoğlu, Ali Rıza Özer, Süleyman Aksoyalp, Necdet Kürşad, Mustafa Nuri Bayhan, Süleyman Hayri Bolay, Altan Deliorman, Mahmut Aydın Elbeyioğlu, Ülkü Urungu, Abdürrahim Karakoç, Yusuf Öktem, Reşat Cantaş, Hızır Bek Gayretullah, Ferit Törümküney, Yusuf Öktem, İlhan E. Darendelioğlu, Hayranî Ilgar, Süreyya Narmanlı, Halis Su, Yörükvelibeyoğlu, A. Galip Çaka, Tahsin Ünal, A. Fuat Azgur, İskender Öksüz, Hasan Sami Bolak, Peşkircioğlu, Hasan Sami Bolak, Refet Körüklü, Mehmet Serhat, Turhan Berkok, Ayhan Sayın, Bahattin Çokay, Necdet Özyazar, Alpaslan Kılıç, N. Denizcioğlu, Yüce Uran, Erhan Demirutku'dan oluşmuştur.

Bu yazarlardan Nejdett Sancar bazı yazılarını “A. Okçuođlu”, “Ahmet Tuğcu” ve “Zeki Sofuoğlu”, bazı yazılarını da “Ziya Aydınoğlu” mahlasları ile yazmışlardır. *Milli Yol*'un 10. sayısı Alpaslan Túrkeř ile ilgili bir yazının yayınlanmasından dolayı toplatılmıştır. *Milli Yol*, 28 Aralık 1962 tarihli 48. sayısındaki başyazıda iki ay kadar ara verdikten sonra yeniden çıkacağız diye belirtilmişse de, bir daha yayımlanamamıştır.

Milli Işık Dergisi

Milli Işık bir fikir dergisi olarak ayda bir yayımlanmıştır. İlk sayısı Mayıs 1967'de çıkan *Milli Işık*'ı Altan Deliorman ıkarmıştır (Deliorman, 2009e: 37).

Dergi'nin imtiyaz sahibi “Milli Işık Neşriyat Ortaklığı” adına Necati Bozkurt'tur. *Milli Işık*'ın Yazı İşleri M¼d¼rl¼đ¼n¼ Altan Deliorman ¼stlenmiřtir. İdare yeri adresi, Nuruosmaniye Caddesi Nu: 34, Cağaloğlu-İstanbul'dur. Derginin k¼nyesi ¼n kapağın ikinci sayfasında verilmiştir. Çok geniş bir yazar kitlesine sahip olan, *Milli Işık*'ın daimi yazı heyetinde şu şahsiyetler vardır: Arif Nihat Asya, Nihat Sami Banarlı, Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu, Rasim Cinisli, Galip aka, İlhan Egemen Darendelioğlu, Tayyar Debbağoğlu, Mahmut Necmeddin Deliorman, Altan Deliorman, Tahsin Demiray, Doç. Dr. Recep Doksat, Dr. Kemal Eraslan, Galip Erdem, Doç. Dr. Muharrem Ergin, Fahri Ersavaş, Enver Esenkova, Fethi Gemuhluoğlu, Y¼cel Hacaloğlu, Dr. Necmettin Hacıeminoğlu, Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu, Dr. Mustafa Kafalı, Kadircan Kafalı, Ergun Kaftancı, Doç. Dr. Haluk Karamağralı, Cemal Kutay, Doç. Dr. Cengiz Orhonlu, Necdett Saņcar, Zeki Sofuoğlu, Prof. Dr. Ayhan Songar, Dr. Abdullah Soysal, Doç. Dr. Hikmet Tanyu, Nizamettin N. Tepedelenlioğlu, Dr. Fethi Tevetoğlu, Prof. Dr. Faruk Timurtaş, Mertol Tulum, Prof. Dr. M¼mtaz Turhan, M¼stecip ¼lk¼sal, Dr. Sait Y¼ksel, Prof. Dr. Sabahattin Zaim sonraki sayılarda, Ord. Prof. Dr. Z. Fındıkoğlu,

Metin Ersavaş, Tahsin Ünal, Erk Yurtsever'dir. Bu kadroya sonradan başka isimler de eklenmiştir (Milli Işık, Sayı: 16, Ağustos 1968: 2).

Milli Işık'ta kapakta önce başhaberin manşeti verilmiş, manşetin ayrıntıları iç sayfalarda yer almıştır. İlk sayfada genelde derginin çeşitli meselelerle ilgili görüşleri yer almıştır. Bir önceki ay ile ilgili olarak yaşanan olaylara yönelik bilgiler verilmiş, değerlendirmeler yapılmıştır. *Milli Işık* yayımlandığı dönemin olaylarını kendi bakış açısı doğrultusunda yorumladığı söylenebilir. 1967-1971 döneminde yaşanan öğrenci hareketleri, üniversite işgalleri ve boykotlar, 1961 Anayasası'nın getirdiği hürriyet ortamının suistimal eden gelişmelerdir. Bu süreçte, *Milli Işık*, milliyetçi bir bakış açısı ile komünizme karşı fikri mücadeleyi şiar edinmiştir.

Milli Işık'ın içeriğinde Türkçülük ve milliyetçilik ile ilgili konular, makaleler, yurttan ve dünyada meydana gelen haberler yer almıştır. Derginin içinde bulunan makalelerde milli şuurun geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu arada "Aşırı Sol" diye de tabir edilen komünist hareketlerle mücadelenin önemine dikkat çeken yazılar da bulunmaktadır. Derginin 16. sayısında yer alan bir yazıda aşırı sol ile fiili mücadelenin yöntemleri anlatılmıştır (Berkok, Milli Işık, Sayı: 16, Ağustos-1968: 8-9).

Dergide zamanın öğrenci hareketleri ile ilgili haberler ve değerlendirmeler de yer bulmuştur. Derginin 16. sayısındaki bir yazıda, İstanbul ve Konya Olayları değerlendirilmiştir. Bu yazıya göre İstanbul'da Vedat Demircioğlu'nun³⁶ "Komünist taktiği" icabı komünistlerce öldürüldüğünden şüphelenildiği ifade edilmektedir (Milli

³⁶ Altıncı Filo'ya karşı düzenlenen eylemde, 24 Temmuz 1968'de ölen Vedat Demircioğlu, İÜ'ne bağlı öğrenci birlikleri ve İstanbul'daki diğer öğrenci kuruluşları tarafından yayımlanan ortak bir bildiri metninde "İkinci Kurtuluş Savaşı" olarak adlandırdıkları direnişlerinin ilk kaybı olarak gösterilmiştir (<http://www.anafikir.gen.tr/yazarlar/49-mehmet-ali-yilmaz/679-ilk-katledilen-devrimci-vedat-demircioglu-mehmet-ali-yilmaz.html/> 07.12.2013).

Işık, Sayı:16, Ağustos-1968:14-15). *Milli Işık*'ın Atatürk'e bakışı derginin 19. sayısında yer alan “*Eğer Atatürk Sağ Olsaydı*” adlı yazıda şu cümlelerle yer bulmuştur:

Kim ne derse desin, Atatürk'ün ilk ve en büyük vasfı milliyetçiliğidir. İnkılapçılığı dahi bu vasfından hız ve destek almıştır. Türk milletinin geri kalmış olması kadar onu müteessir eden bir şey yoktu. Milli gururu bu yüzden ne kadar inciniyordu. Onu inkılâpçılığa iten sebep de budur. Ama hayret edilecek, esef edilecek bir husustur ki biz Atatürk'ü bugün dahi tam manası ile tanımıyoruz. Bundan yararlanmaya kalkışan Sosyalist kamp, Türk milletine, Milliyetçi Atatürk'ü aşırı solcuymuş gibi, takdim etme cüretini bulmaktadır. Genç Türk devletinin, o zamanki siyasi şartlar içinde iyi geçinmek zaruretinde bulunduğu Sovyetlerle münasebetlerimiz bakımından söylenmiş birkaç sözü, bugünün şartları altında mütalaa etmek kadar yanlış bir şey olabilir mi? (Milli Işık, Sayı: 19, Kasım-1968: 3-4).

Dış Türkler'in yaşadıkları esarete ilişkin yazılar da dergide yer bulmuştur. Derginin son sayfalarda “Kitap Dünyası” bölümünde kitapların tanıtımı yapılmıştır. *Milli Işık* dergisinde Komünizm'e karşı yazı ve haberler de yer almıştır. Bu yazılarda milliyetçiliğin en büyük düşmanı komünizm olarak görülmüştür. Dergide Altan Deliorman'ın “Murat Gençoğlu” müstear adıyla yazdığı yazılar genelde, Türkçülük üzerine olmuştur. Altan Deliorman, 12. sayıda “*Bütün Türklük Ne Demektir?*” adlı makalesinde “Bütün Türklük” idealinin anlamını açıklamıştır (Deliorman, Milli Işık, Sayı: 12, Nisan-1968: 22-24).

Derginin 14. sayısında *Sahte Milliyetçi Kim?* adlı yazısında, eski MBK'cı Suphi Karaman'ın 6 Mayıs 1968 tarihli *Cumhuriyet* gazetesindeki “*Sahte Milliyetçiler*” başlıklı bir yazısına istinaden görüşlerini dile getirmiştir. Altan Deliorman, Suphi Karaman ile ilgili olarak şu değerlendirmeyi yapmaktadır: “Yıllardır milliyetçiliğe saldırıp Türkiye'yi “Demir Perde” gerisine sürüklemek isteyenler, bu arzusu yerine gelmeyince, şimdi birdenbire milliyetçi kesilmektedirler.” Altan Deliorman'a göre

Suphi Karaman, Türkiye’de yürütülen komünist propagandaya kapılıp aldanmayan herkesi milliyetçiliğin dışında bırakan bir anlayışa sahiptir. Karaman’ın “Demokratik Devrim” görüşlerini savunmakla *Türk Solu* dergisi anlayışından bir farkı olmadığını üzerinde durmaktadır (Deliorman, Milli Işık, Sayı:14, 1968: 13-14).

Altan Deliorman, derginin 16. sayısında hukuk doçenti Çetin Özek’i değerlendirmiştir. Yazıda, Tanzimat’tan itibaren halktan kopmuş bir aydınlar kitlesinin olduğu vurgulanmakta, bu kitlenin her şeyi halkın dışında ve üstünde görüp, halk geleneklerine, manevi değerlere saldırdıkları ifade edilmektedir. Çetin Özek’in materyalist kimliğinin gereği olarak öğrenci eylemlerini kışkırttığı dile getirilmektedir. Yazıda Çetin Özek’in milliyetçileri emperyalistlikle suçlaması karşısında, milliyetçilerin emperyalizmin her türüne karşı oldukları vurgulanmıştır (Deliorman, Milli Işık, Sayı:16, Ağustos 1968:5-7).

17. sayıda (Eylül 1968) Murat Gençoğlu müstear adıyla, *Newyork Times* gazetesi sahip ve yazarı, C. I. Sulzberger’in 26 Kasım 1965 tarihli “Rusya, Çin ve Türkler” adlı makalesi ile 11 Ağustos 1968 tarihli “*Times ve İnternatonala Herald Tribune*’ de “Büyük Türk” başlıklı makalesini değerlendirmiştir (Deliorman, Milli Işık dergisi, Sayı: 17 Eylül-1968: 14-15).

Altan Deliorman, *Milli Işık* 17. sayıda “Bir Milli Şuur Örneği” adlı makalesinde, Milli Eğitim’de köklü ıslahata gidilmesi gereğini vurgulamıştır (Deliorman, Milli Işık, Sayı:17, Eylül-1968: 8-10).

Altan Deliorman’ın derginin 35. sayısında Anayasa Hukuku Öğretim Üyesi Selçuk Özçelik ile “Yeni Kanunlar Çıkarmak Lazım” adlı röportajı yayımlanmıştır. Bu röportajda Özçelik, anarşik olayların önlenmesi için yeni kanunların çıkarılması

gereğini vurgulamıştır. Özçelik'e göre milliyetçiler, fertleri hukuka saygılı olmaya, birlik ve beraberliğe davet etmelidir (Deliorman, Milli Işık, Sayı:35, Mart-1970: 11-14).

Altan Deliorman derginin 36. sayısında “*Sembol Kadın Masalı*” adlı makalesinde Halide Edip Adıvar'ı değerlendirmiştir. Altan Deliorman'a göre o günlerde Amerikan karşıtı sol bir kuruluş olan, “Türk Kadınlar Birliği Genel Merkezi” Halide Edip adına bir büst diktirmiştir. Bu yazıya göre, Altan Deliorman'ın Halide Edip'in edebi kişiliğine bir eleştirisi söz konusu değildir. Halide Edip adına dikilen büstün edebi kişiliği için değil de “Bağımsızlık Savaşı'nın Sembol Kadını” edası ile dikilmesini eleştirmektedir. Altan Deliorman bu yazısında, “Türk Kadınlar Birliği'nin Halide Edib'in Amerikan Kız Koleji'nden mezun olduğunu, Amerikan kültürü ile yetiştiğini, Anadolu'ya geçerken çocuklarını bir Amerikalı'ya emanet edip, Robert Koleji'ne yerleştirdiğini, Milli Mücadele sırasında, Amerikan kolonisi ile iş birliği yapıp, Atatürk'ü dahi “Amerikan mandası”nın kabulü konusunda iknaya çalıştığını bilmesi gerekirdi.” demektedir. Altan Deliorman, yazının devamında, “Milli Mücadele'nin bir sembol kadını varsa, o yıllarda omzunda mermi taşıyan isimsiz Türk kadınıdır. Zaten bu meçhul kadın Ankara'da Ulus Meydanı'ndaki büyük anıtta sembolize edilmiştir. Türk Kadınlar Birliği'nin ikinci bir sembol kadın yaratma gayreti boşunadır.” demektedir (Deliorman, Milli Işık, Sayı: 36, Nisan 1970:8-15).

Derginin 37. sayısında, Altan Deliorman, “*Milli Güvenlik Kurulu ve Bildiri*” adlı makalesinde MGK'nın 1970'de artan anarşik olaylara karşı yayımladığı bildirisini değerlendirmiştir. Bu yazısında, MGK'nın bildirisini anarşik olayların önlenmesi açısından desteklediğini ifade etmiştir (Deliorman, Milli Işık, Sayı: 37, Mayıs-1970: 8-10).

Altan Deliorman, derginin 40. sayısında “*Milliyetçiliğimize Yapılan İftiralar*” başlıklı yazısında milliyetçiliğin anlamını açıkladıktan sonra, bu iftiraların yanlışlığını ifade etmiştir (Deliorman, Milli Işık, Sayı:40, Ağustos 1970: 21-22).

Milli Işık dergisinin 1971’e kadar düzenli olarak 44 sayısı çıkmıştır.

Gurbette Bayrak Dergisi

Gurbette Bayrak dergisinin ilk sayısının kapağında yer alan yazıya göre derginin, yurtdışında çalışan gurbetçilerin sesi olmak için çıkarıldığı belirtilmiştir. Yaptıkları uzun araştırmalar sonucu böyle bir dergiye ihtiyaç duyulduğunun tespit edildiğini ve derginin isminin ise üç yıl süren bir anketin sonucunda konulduğu ifade edilmiştir.

İlk sayısı Nisan 1985’te çıkan derginin kapağında, “*Gurbette Bayrak, Yurt Dışındaki Türklerin Aylık Dergisi*” ibaresi yer almaktadır. Derginin sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Altan Deliorman’dır. Derginin Yayın Danışmanı Ömer Lütfi Mete, Ankara temsilcisi Cevat Oktay, Müessese Müdürü Ülkü Aldoğan, Teknik Müdürü ise Gülizar Güneş’tir. Derginin idare yeri olarak Basın sitesi, A-13 Etiler-İstanbul adresi gösterilmiştir. Derginin kapağında belirtildiğine göre Almanya’da satış fiyatı 4 DM’dir. *Gurbette Bayrak* dergisinin Hollanda, Belçika, Fransa İsviçre, Avusturya, Danimarka, İngiltere, Norveç ve İsveç gibi ülkelerde dağıtımını yapılmıştır.

Altan Deliorman, derginin 1. sayısında “*Bir Bayrak Altına*” başlığı ile “*Adımızı Siz Koydunuz*” adlı yazısında derginin yayın hayatına nasıl başladığını anlatmıştır. Dergiye “*Gurbette Bayrak*” isminin konulmasında, anavatana ve onun şerefli ay yıldızına duyulan özlemin rol oynadığı belirtilmiştir. Dergide yer alacak konuların ise

anket sonuçlarıyla belirleneceği ifade edilmiştir (Deliorman, Gurbette Bayrak, Sayı:1, Nisan-1985: 3).

Altan Deliorman'ın bu dergideki yazıları da milliyetçi bir bakış açısı ile yazılmıştır. Bu yazılarda, yabancı bir kültür ortamında yaşayan gurbetçi Türklere Türklüklerini unutturmamak ve Türk gençlerine milli bir şuur vermek amaçlanmıştır.

Altan Deliorman derginin 1. sayısında yer alan “*Yolumuz, Yönümüz ve Hedefimiz*” adlı makalesinde “Müreffeh ve kuvvetli büyük Türkiye’ye ulaşmanın çaresinin ülkü olarak milliyetçiliğe, rejim olarak demokrasiye sahip çıkmak olduğunun mesajını vermektedir. Yazıda, 1985’te gelinen nokta itibarıyla ülkenin milli bir yapıya kavuştuğu vurgulanmaktadır. Türkiye’nin stratejik konumu ve komşularıyla ilişkileri bu yazıda değerlendirilmiştir. Yazıya göre “Türkiye’nin gelişmesi için çalışan gençlerin, milli kültür ve milli şuur yönünden eğitilmesi gerektiği” vurgulanmıştır (Deliorman, Gurbette Bayrak, Sayı: 1, 1985: 4).

Altan Deliorman, derginin 2. sayısındaki “*Tek Çıkış Yolu*” adlı yazısında, Batı’nın ekonomik ve teknik gücüyle karşı karşıya bulunan gurbetçilerin, kendi milli değerlerini korumak ve çocuklarına bunları aktarmak zorunda olduğunu vurgulamıştır. Yazıda, Türk-İslam inancını gurbette devam ettirmenin aydınlığa çıkış yolu olduğu ifade edilmektedir. Aynı yazıda, Hümanizm ve Materyalizm gibi akımların milli değerleri ve millet kavramını inkâr ettiği vurgulanmaktadır. Yazıya göre Türk milliyetçileri için çıkar yol, milli değerlere bağlılıktır (Deliorman, Gurbette Bayrak, Sayı: 2, Mayıs 1985: 4-5).

Derginin 3. sayısındaki “*Hepimiz Birer Elçiyiz*” adlı makalesinde Altan Deliorman, tarihin anlamı ve tarih bilinci üzerinde durmuştur. Yazıda şu ifadelere yer verilmiştir:

Bir milletin hafızası kendi tarihidir. Tarihini bilmeyen, onu reddeden milletler, yokluğa hiçliğe mahkûm demektir. Biz tarihin en eski çağlarından gelen bir milletiz. Bununla gurur duyarız. Ancak tarih boyunca yapılmış hataları göz önünde tutar, gerekli dersleri almaya çalışırız. Aynı hataları işlemenin nice sıkıntılara ve belalara mal olacağını biliriz. İnancı ve milli hedefleri uğrunda bu kadar dinamik bir milletin tabii ki düşmanları olacaktır. Sokakta her yerde biz gurbet ellerde Türkiye’yi temsil ediyoruz, hepimiz büyükelçiyiz, kültürümüzü koruyacağız (Deliorman, Gurbette Bayrak dergisi, Sayı: 3, Haziran-1985: 4).

Altan Deliorman, “*Gurbet Hastalığı*” başlıklı makalesinde, gurbette yaşanan sorunlara değinmekte, “sınır dışı edilme” sorununun temelinde yatan sebepler üzerinde durmaktadır. Yazıda, gelişmiş Alman toplumuna uyum sağlayamamanın yaratmış olduğu sorunlar işlenmektedir (Deliorman, Gurbette Bayrak, Sayı:4, Temmuz, Ağustos-1985:7).

Altan Deliorman, derginin 5. sayısındaki “*Dönüş Niçin Zor?*” adlı yazısında “izin dönüşleri”nin ve “kesin dönüşler”in ortaya çıkardığı sorunları anlatmıştır. Yazıda, gurbetten kesin dönüş yapanların, orada hatıralarını bıraktıkları, bunun kolay bir durum olmadığı, sonradan tekrar Almanya’ya dönmek isteyenlerin sayısının da fazla olduğu ifade edilmektedir (Deliorman, Gurbette Bayrak, Sayı: 5, Eylül-1985: 7).

Altan Deliorman, derginin 6. sayısında “*Gurbet Dramının Düşündürdükleri*” adlı yazısında gurbette yaşanan aile dramlarını işlemiştir. Yazıda, o günlerde bu aile dramlarını işleyen “*Mardin-Münih Hattı*” adlı bir Televizyon dizi filminin yayınlandığı dile getirilmiştir. Yazıda, bu dizide işlendiği gibi, yabancılarla yapılan evliliklerin, aile hayatında sarsıntılara yol açtığı vurgulanmıştır (Deliorman, Gurbette Bayrak, Sayı: 6, Ekim-1985: 7).

Derginin 7. sayısında Altan Deliorman, “*Avrupa Karşısında Bizim Halimiz*” adlı makalesinde, Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun (AET) Türkiye’yi kendi bildiği gibi yönetmek istediğini vurgulamaktadır. Yazıya göre AET’nin Türkiye’den istekleri şunlardır: Sıkıyönetim davalarının sonlandırılması, fikir suçlarının kalkması, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) ve Barış Derneği’ne af getirilmesi, Güneydoğu’nun Türkiye’den koparılması, Ermenilere güzel yurt köşelerinin peşkeş çekilmesi, komünistlere meydanların açılmasıdır. Altan Deliorman, “12 Eylül öncesinde demokrasi tehlikede diyenlerin şimdi demokrasinin uzağındayız.” dediklerini ifade etmektedir. Aynı yazıda, Almanya’da Günter Wallraff’ın³⁷ Türk işçisi kılığına girerek, işçilerin yaşadıkları çalışma koşullarını tespit edip kitabında yazdığı ifade edilmektedir. Böylelikle Türk işçilerinin Alman işvereninın sömürüsüne terk edilmesine karşı çıkılması gerektiği mesajı verilmektedir (Deliorman, Gurbette Bayrak, Sayı: 7, Kasım-1985: 10).

Boğaziçi Dergisi

Aylık olarak çıkan *Boğaziçi*, Temmuz 1982’de yayın hayatına başlamıştır. Sahibi, Boğaziçi Yayınları Anonim Şirketi adına Dr. Metin Eriş’tir. Yazı İşleri Müdürü Hilmi Kurtuluş’tur. Yazar kadrosunda Refik Baydur, Altan Deliorman, Dr. Metin Eriş, Gültekin Samancı, M. Halistin Kukul, Nedim Gürbüz, Eczacı Uğur Derman, Gürbüz Azak, İbrahim Minnetoğlu, Cengiz Alpay, Hilmi Kurtuluş, A. Şinasi Hisar, N. Yıldırım Gençosmanoğlu bulunmaktadır (Deliorman, Boğaziçi, Sayı: 1, Temmuz 1982: 2).

³⁷ 1985’te Türk işçisi kılığına bürünerek Ali Levent adıyla, Almanya’da en kötü koşullar altında yaşayan, en tehlikeli işlerde kaçak olarak çalıştırılan, Günter Wallraff, daha sonra Almanya ve bütün dünyada büyük yankı uyandıran “*En Altakiler*” kitabıyla Türk işçileri ile ilgili bütün gerçekleri gözler önüne sermiştir (Milliyet, 8 Mayıs 1986: 1).

Dergi, Türk kültür ve sanatına yapılan hizmetleri değerlendirmek ve teşvik etmek üzere “Boğaziçi Büyük Ödülü” ve “Boğaziçi Başarı Ödülü” olmak üzere iki ayrı ödül vermeyi kararlaştırmıştır. Her iki ödül de bir yıllık değerlendirme çalışmaları neticesinde o yılın sonunda verilecektir (Deliorman, Boğaziçi, Sayı: 7, Ocak-1983: 11).

Altan Deliorman, “Murat Gençoğlu” müstear adıyla “*Hoş Gelişler*” adlı yazısında, Anadolu’ya izine giden gurbetçilere öğütler vermiştir. Aynı yazıda, Türklerin Balkanlar’dan, Doğu Türkistan’dan, Irak’tan Türkiye’ye gelerek yerleştiği ve kök saldıği vurgulanmıştır, milletçe bazı acıların da yaşandığı hatırlatılmıştır. Bu acılardan birisinin de İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türkiye’ye sığınmış bir grup Azeri’nin Türk Hükümetince Ruslara teslimi sonrasında gerçekleştiği ve bu insanların Ruslarca kurşuna dizilmiş oldukları ifade edilmiştir. Bundan dolayı da gurbetçilerden yurda vardıklarında bu ölenlerin ruhları için Fatiha okumaları istenmiştir. Aynı yazıda Ruslara karşı savaşmış Türk gönüllülerin savaş sonunda Sibiryaya sürüldüğü bir kısmının öldürüldüğü veya kamplara gönderildiği ifade edilmiştir (Deliorman, Boğaziçi, Sayı: 3, Eylül-1982: 26).

Derginin 4. sayısında yayımlanan Altan Deliorman’ın “*Politika Sanat Kültür*” adlı makalesine göre demokrasinin sadece siyasi bir rejim değil, bir yaşam tarzı olduğu vurgulanmaktadır. Altan Deliorman’a göre politika ise sadece bir araçtır. Esas olan kültürdür. Kültür eserleri, siyaset kurumlarından daha fazla yıl ayakta kalabilmektedir (Deliorman, Boğaziçi, Sayı: 4, Ekim-1982: 13).

Altan Deliorman’ın derginin 5. sayısında Japonya’yı anlattığı “*Devlet ve Himmet*” makalesi bulunmaktadır (Deliorman, Boğaziçi, Sayı: 5, Kasım-1982: 25). “*Duvarlar*” adlı bölümde ise Karacaoğlan’ı ve Yunus Emre’yi anlatmıştır (Deliorman, Boğaziçi, Sayı: 5, Kasım 1982: 20).

Derginin 7. sayısında Altan Deliorman, James Critchlow ve Dr. Mehmet Saray ile yaptığı röportaja yer vermiştir. Bu röportajda, Altan Deliorman her iki şahsiyete de Dış Türklerin durumunu ve Dış Türklerle ilgili yapılabilecek faaliyetleri sormuştur. Saray, Türkiye'nin birtakım teşebbüsleri yapabileceğini, bunun da o ülkelerin içişlerine karışmak anlamına gelmeyeceğini ifade etmiştir. Critchlow ise Orta Asya Müslümanları arasında kültür çalışmalarının hızla arttığını vurgulamaktadır. Saray, Sovyetler'de Türklere kendi tarih ve kültürlerini öğrenme fırsatı verilmediğini ifade etmiştir. Bunun için Türkiye'de bu konuyla ilgili araştırma yapacak aydınların yetiştirilmesini gerekli görmüştür. Yazıya göre, Altan Deliorman, Critchlow'a Sovyetler'de Müslüman Türklerin eritilmesi için komünist yönetimin "Sovyet İnsanı" meydana getirme hedeflerinin ne oranda gerçekleştiğini sormuştur. Critchlow, Sovyet insanı meydana getirme emellerinin devam ettiğini, ancak bütün bu çabalara rağmen Orta Asya Müslümanları'nın Türkçe konuştuklarını, milli kıyafetlerini terk etmediklerini ifade etmiştir. Altan Deliorman'ın röportajın sonunda yaptığı tespitlere göre, Sovyetler'in bütün engellemelerine rağmen, orada yaşayan Türkler sindirilememiştir. Yapılması gereken Türkiye'de dış Türkler konusuna gerekli ilginin gösterilmesidir. Bu bağlamda Sovyet yayılmasına karşı olan ittifakları sağlamlaştırmak gerekmektedir (Deliorman, Boğaziçi, Sayı: 7, Ocak 1983: 7-11).

Orkun Dergisi

Orkun dergisi, yetmiş beş yıllık bir yayınlar zincirinin son halkası olarak 1998 yılında çıkarılmıştır. "*Orkun*" adını 7. ve 8. yy'larda Göktürklerce dikilmiş anıtların çevrelediği Orhun Irmağı'ndan almıştır. 1930'lardan başlamak üzere, Türkçüleri en çok etkileyen ve o yıllardan bugüne dek gelen süreli yayın dizileridir. Bu dergileri ilk

çıkaran, sonrakilere manevî destek ve ruh veren kişi ise Türkçülüğün Ziya Gökalp'ten sonraki en büyük temsilcisi olan Hüseyin Nihâl Atsız'dır (Yardım, 2004: 228).

Türk Ocakları 1912 yılından 1931 yılına kadar Türkçülüğün sözcüsü olmuş, yayın organı olan “*Türk Yurdu*” dergisi de bu uğurda Türkçülüğün fikri yapısına katkı sağlamıştır. Ancak 1931 yılında ikisi de kapatılınca, Türkler, Türkçülüğün sesini duyuracak bir kuruluş ve yayın organından yoksun kalmıştır. Bu boşluğu doldurmak üzere “*Atsız Mecmua*,” Türkçü ve köycü dergi olarak 15 Mayıs 1931'den itibaren yayımlanmaya başlanmıştır. Derginin yazar kadrosunda; M. Fuad (Köprülü), Zeki Velidî (Togan), Abdulkadir İnan, Nihad Sâmî (Banarlı), Orhan Şaik (Gökyay), M. Şakir (Ülkütaşır), Abdülbaki (Gölpınarlı), Şerefeddin (Yaltkaya), Mahmut Ragıp (Köseihal), Sadettin Nüzhet (Ergun), Fevziye Abdullah (Tansel), Adnan Cahit (Ötüken), Pertev Nailî (Boratav), Sabahattin Ali (Alı) gibi kişiler bulunmaktadır. Dergi, resmi tutumun dışındaki sivil milliyetçiliğin bayrağı olmuştur. Atsız burada, Y.D rumuzu ile yazmıştır. *Atsız Mecmua*'da tarih, fikir, edebiyat, halk bilimi konuları ile ilgili yazılar yer almıştır. Atsız'ın dergide milliyetçi çizgideki yazıları ilmi kariyerinin son bulmasına neden olmuştur. Bir başka deyişle Atsız'ın, Reşit Galip'in “Türk Tarih Tezi” doğrultusundaki görüşlerine karşı çıkması sonucunda, üniversitedeki görevine son verilmiştir.³⁸ *Orkun*'un 17. sayısında Atsız'ın “*Darü'l Fünun'un Kara Yüz*

³⁸ Atatürk'ün Tarih Tezi'nin savunucularından Afet İnan'a göre Türk milleti Asya'nın batısında ve Avrupa'nın doğusunda olmak üzere büyük bir yurttan yaşamaktadır. Bu yurda “Türkeli”, “Türk vatanı” denilmektedir. Asya, Avrupa ve Afrika Türk atalarına yurt olmuştur. Türkler Orta Asya, Rusya, Kafkasya, Anadolu, Yunanistan, Girit, Romalılarından önce orta İtalya'ya Akdeniz sahillerine kadar yayılmış ve yerleşmişlerdir. Buralarda başka iklimlerin etkisi altında başka unsurlarla kaynaşmış büyük bir cemiyet oluşturmuşlardır (Afet İnan, 1998: 19). Atatürk'ün 1931-1941 arasında yazdıkları Osmanlı tarihi ders kitaplarında Türklerin batıya karşı askeri üstünlüklerinin yanında ekonomik, bilimsel yönlerden de üstün oldukları yazılıydı (Özakıncı, 2011: 530). Atatürk'ün Tarih Tezi'ne göre İmparatorlukların temeli, doğal nedenlerle Orta Asya'daki anayurtlarından dünyaya yayılmak zorunda kalan Türkler tarafından atılmıştır (Meydan, 2006: 26). Atsız ise, Türkçülüğün tarih teziyle, eski milletleri hele hele Anadolu'da yaşayanları Türk saymaya karşı çıkmıştır (Atsız, 1992: 104-105).

Kızartacak Listesi” adlı yazısının yayımlanması, Reşit Galip’in tepkisine neden olmuştur. Reşit Galip, Milli Eğitim Bakanı olunca da Edebiyat Fakültesi Dekanlığına getirilen Ali Muzaffer tarafından 13 Mart 1933’te Atsız’ın asistanlığına son vermiştir. Atsız, bu durumu “*Yolların Sonu*” adlı şiiri ile dile getirmiştir. Eylül 1932’de *Atsız Mecmua* yasaklanmış, Atsız ise Malatya Ortaokulu Türkçe öğretmenliğine tayin edilmiştir (Deliorman, 2013: 20-23).

Altan Deliorman’ın aktarımlarına göre Atsız, Malatya’dan Edirne’ye tayin olduktan sonra Edirne’deki öğretmenler Türkçü bir derginin çıkarılmasına karar vermişler, çıkarılacak derginin adını da Atsız’ın teşviki ile “*Orhun*” koymuşlardır. Edirne’de basımevi olmadığı için, İstanbul’da basılacak olan *Orhun*, 5 Kasım 1932’de yayımlanmıştır. Atsız, “*Kuşbakışı*” bölümünde derginin çıkış maksadını açıklamıştır. Dergide, Suut Kemal Bey’in “*Milli Pragmatizm*,” Ömer Bedii Bey’in “*Iraklılar, Rasistler Karşısında Biolojik Haile*”, Orhan Şaik’in “*Üç Nehir şiiri*,” Atsız’ın “*Türk Tarihi Üzerine Toplamalar*” yazısı yayımlanmıştır. Ziya Gökalp çizgisinde, Türkiyat Enstitüsü ağırlıklı dergi, Edirne’de ilgi görmüş, okullarda satılmıştır. Atsız’ın “*Türk Tarihi Üzerine Toplamalar*” tefrikasının başında yer alan “*Türk Tarihini Görüş Tarzımız Yanlıştır*” ilgi toplamıştır. Dergi 3. sayısını çıkarmakta iken *Hakimiyet-i Milliye (Ulus)* gazetesinden tepki almıştır. Falih Rıfkı Atay, Ahmet Muhip Dranas, ve Edirne milletvekili Şeref, tartışmayı siyasi yana çekmişlerdir. *Orhun*, 5. sayıda “Aylık Türkçü Dergi” ibaresinin yerine “Büyük Türkçülük Ülküsü” ibaresi ile çıkmaya başlamıştır. Atsız, derginin 9. sayısına kadar TTK ile mücadele etmiştir. *Kadro* dergisi, masonik localarla beraber kapatılınca, *Orhun* da 16 Temmuz 1934’te kapatılmıştır (Deliorman, 2013: 30-32).

Nejdet Sançar'ın Balıkesir'deki öğretmenliği sırasında, hanımı Reşide Sancar'ın imtiyazı ile 15 Mayıs 1943'te, "*Türk Sazı*" adında bir dergi yayımlanmıştır. Dergi, "*Bütün Türkler Bir Ordu*" özdeyişini şiar edinmişti. Ancak, Ankara'dan gelen telgraf emriyle satışa çıkmadan durdurulmuştur. Sebebi Reşide Hanım'ın Kimya öğretmeni oluşudur. O zamanın yasalarına göre memurlar ancak mesleki dergi çıkarabilirlerdi (Deliorman, 2013: 49).

Türk Sazı'nın devamı sayılacak olan *Orhun* dergisi nihayet 10 yıl sonra Atsız tarafından Ekim 1943'te çıkarılarak, 10. sayıdan itibaren devam etmiştir. *Orhun*, İlk dönemdeki özelliğini sürdürmekle beraber, İkinci Dünya Savaşı sırasında ülkede artan sol faaliyetlere yönelik uyarıcı yazıların da yayımlandığı bir dergi olmuştur. Atsız, derginin 15 ve 16. sayılarında yayımlanan "*Başvekil Şükrü Saracoğlu'na Açık Mektup*" adını taşıyan yazılarında hem beliren komünizm tehlikesini ayrıntıları ile dile getirmiş hem de Ahmet Cevat Emre, Pertev Nailî Boratav, Sabahattin Ali ve Sadrettin Celâl'in Millî Eğitim Bakanlığındaki etkinliklerini dile getirmiştir. Daha sonra ise Sabahattin Ali-Nihal Atsız davası ve Türkçülük olayları baş göstermiştir (Deliorman, 2013: 50-55).

Orhun, 1944'te 16. sayıda tekrar kapatılmıştır. Altan Deliorman, bu kapatmalar için "Tek Şef'in icatı olan bu kapatmalara yapılacak bir şey yoktu." demektedir (Deliorman, 2000:38).

Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre 1951 yılında haftalık olarak çıkarılmaya başlanan *Orkun* dergisi, Türkçülerin o güne kadar çıkardıkları en kuvvetli, en sistemli dergidir. *Orkun*'un sahibi ve yazı işleri müdürü İsmet Tümtürk, başyazarı ise Hüseyin Nihal Atsız'dır. Derginin içeriğinde, 1944 Irkçılık-Turancılık davasının hatıraları, "*Orkun'dan Sesler*" başlıklı mizahi bir sayfa ve "*Ülküdaşlarla Baş başa*" gibi bölümler bulunmaktadır. Derginin başlığının altında "*Bütün Türkler Bir Ordu*" yazısı

yer almaktadır. Kahramanlık şiirlerinin de yer bulduğu *Orkun*, 16 sayfa olarak cuma günleri çıkmakta ve 25 kuruştan satılmaktadır. O yıllar lise çağlarında bulunan Altan Deliorman, *Orkun*'un pek çok Türkçü'nün yetişmesinde bir okul vazifesi gördüğünü ifade etmektedir. Dergide *Atsız*'ın yazılarının ayrı bir önemi vardır. 1951 ile başlayan dönemde *Orkun*'un 68. sayısı yayımlanmıştır. Dergiye Alpaslan Türkeş ve MSP Genel Başkan Yardımcısı Fehmi Cumalıoğlu müstear adlarla yazılar vermişlerdir. *Orkun*'u yazarlar, şairler, avukatlar, doktorlar, gazeteciler, bankacılar, mühendisler, ticaret erbabı, yüksek kademedeki memurlar izlemişlerdir. Altan Deliorman'a göre derginin ilk sayılarında okuyuculara yapılan teklifler önem taşımıştır. Örneğin bu tekliflerin birinde numaranın kısaltması olan No'nun, "Nu" şeklinde yazılması istenmektedir (Deliorman, 2000: 18-20).

Altan Deliorman, *Orkun*'un yayım hayatını sürdürmesine de katkıda bulunmuştur. Derginin idarehanesine giderek İsmet Tümtürk ve yardımcısı İhsan Sağnak ile tanışmış, derginin bayiiilere dağıtımını işini, dergi kapanana kadar sürdürmüştür (Deliorman, 2000: 21-23).

Orkun, 68. sayısından sonra kendiliğinden kapanmıştır. Altan Deliorman'a göre bu durum Türkçülüğün henüz güçlü bir yapı oluşturamadığını göstermektedir. Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre *Atsız*, dergide Tefik İleri'yi savunan yazıların yayımlanmasını onaylamadığından dolayı dergiyi kapatmayı yeğlemiştir. *Atsız*, *Orkun*'un son sayısında bu kapanmanın geçici olduğunu, Türkçülerin Kızılelma hedefine doğru ilerlemelerinin devam edeceğini yazmıştır. İsmet Tümtürk ise derginin kapanmasını Türkçülerin dergiye zaman ayıramamalarına bağlamıştır. *Orkun* dergisinde, Nejdet Sancar, İsmet Tümtürk, M. Zeki Sofuoğlu, Hikmet Tanyu, Selâhattin Ertürk, Tahsin Ünal, İzeddin Şadan, Fehmi Cumalıoğlu, H. Fethi Gözler, Faik

Gözübüyük, Muharrem Ergin, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, Şerif Korkut, Lütfi Önsoy'un gerçek ve iğreti (müstear) adları ile yazdıkları yazılar yer almıştır. M. Zeki Akdağ, Namık Zafer Alpsü, Fazıl Bayraktar, Fahri Ersavaş, Basri Gocul, Ayhan İnal, Mustafa Kayabek, Refet Körüklü, Ali Püsküllüoğlu gibi şahsiyetler de yazı vermiştir (Deliorman, 2000: 38-42).

Orkun dergisi 1962-1964 yılları arasında Ankara'da, Kastamonu milletvekili olan İsmail Hakkı Yılanlıoğlu'nun girişim ve desteği ile yayımlanmıştır. Bu dönemde *Orkun*'da önemli bir gelişme, "*Türk Milletine Çağrı*" başlıklı "*Milli Kalkınma Programı*"nın dokuz madde halinde yayımlanmış olmasıdır (Deliorman, 2013: 112).

Orkun'un tarihi serüveni içerisinde farklı bir ad ile çıkan, *Ötüken* dergisinin ise, Ocak 1964'ten Aralık 1974'e kadar yüz kırk bir sayısı yayımlanmıştır. *Atsız*'ın son sahibi olduğu *Ötüken*, onun ölümüne kadar yayımlanmıştır. *Ötüken*'de Türkçülük ülkü ve düşüncesini işleyen yazı ve şiirler yer almıştır. Yazarları arasında *Atsız*, M. Zeki Sofuoğlu, Refet Körüklü gibi eski kadro yanında, Mustafa Kayabek, Hayranî Ilgar, Aydil Erol, gibi yeni şahsiyetlerin de yazıları yayımlanmıştır (Deliorman, 2013: 116).

Bu derginin yayımı sırasında, *Atsız*'ın Güneydoğu'daki Kürtçü hareketlere yönelik yazıları "*Kızıl Kürtlerin Yaygarası*", "*Bağımsız Kürt Devleti Propagandası*", "*Doğu Mitinglerinin Perde Arkası ve Satılmışlar*", "*Moskof Uşakları*" yazıları ortalığı alevlendirmiştir. *Atsız* 1960 lı yılların sonunda Güneydoğu'daki Kürt senaryolarına dikkat çekmiştir. *Ötüken*'in Nisan-Temmuz 1967'deki sayılarında çıkan ve Güneydoğudaki tehlikeleri ön plana çıkaran bu yazılarından dolayı *Atsız*'a ve derginin

Yazı İşleri Müdürü Mustafa Kayabek'e bölücülük yapıldığı suçlaması ile birlikte dava açılıp on beş ay hapis cezası verilmiştir³⁹ (Deliorman, 2013: 127-128).

Atsız, bir süre cezaevinde yattıktan sonra, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün affı ile özgürlüğüne kavuşmuştur (Deliorman, 2013: 133). *Orkun*, 1983 ve 1988 yılları arasında yeniden yayımlanmıştır. Ancak 1998'den itibaren Altan Deliorman'ın sahiplendiği *Orkun* dergisi, 2000'li yıllar boyunca faaliyetlerine devam etmiştir. *Orkun* dergisi günümüzde "*Orkun Türkçü İnternet Dergi*" adıyla faaliyetlerini sürdürmektedir.

5.2. Kitapları

Mustafa Kemal Balkanlar'da

Bu eser, Altan Deliorman'ın *Akşam* gazetesinde çalışırken, 1958 yılında yazı dizisi olarak yayımlanmıştır. Altan Deliorman'ın "*Mustafa Kemal Balkanlar'da*" adlı eseri, Nisan 2009'da Bayrak Yayınları tarafından basılmıştır. Eserin önsöz bölümünde belirtildiğine göre, Türkiye Yayınevi sahibi Tahsin Demiray, 1959'da eseri kitap haline getirmiştir. İkinci baskısı yapılamayan kitabın, yeni baskısının yapılıp yayımlanması arasında elli yıllık bir zaman dilimi geçmişti. 2009'da çıkan yeni baskısı yeni bilgilerle zenginleştirilerek sunulmuştur. Altan Deliorman'a göre kitabın ilk yazıldığı sıralarda, Mustafa Kemal'in ateşemiliterlik dönemi ile ilgili bilgiler çok sınırlıdır. Atatürk'ün o dönemde yakınında bulunanlar ya köşelerine çekilmişler ya da Bulgaristan'da

³⁹ Ahmet B. Karabacak'ın *Milli Hareket* dergisine dayanarak verdiği bilgilere göre, 1969 seçimlerinden sonra hızlanan anarşi dıştan görüldüğü gibi, Sosyalist, Devrimci, Atatürkçü, Kürtçü, Bağımsız Türkiyeciler vb. gençliğin platonik davranışları değildir. Üniversite'deki hareketler, Kürtçü-Komünist işbirlikçilerin bir merkezden yönetilen, şuurlu nihai gayesi Türkiye'yi komünistleştirip Doğu'da bir Kürdistan kurmak istemeleridir. Bu doğrultuda Türkiye'deki Marksist ve Kürtçü hareketler çoktan TİP'in dışına kaymıştır (Karabacak, 2011: 170). Selim Yıldız'ın aktarımlarına göre Hüseyin Nihal Atsız, *Ötüken* dergisinde Kürtçüler için "Bunları ya Barzaniler'in ülkesine veya özledikleri komünist ülkelere gönderip yerine Kazak, Kırgız Türkmenleri getirmeliyiz" şeklinde yazdığı bir yazısından dolayı, ırkçılık propagandası yapmaktan hapse mahkûm edilmiştir (Yıldız, 2013: 57).

kalmışlardır. Bulgaristan'da kalanlara ulaşmak o günün siyasi şartlarında mümkün olmamıştır. Eserin önsözünde belirtilen bilgilere göre, Altan Deliorman, kitapta anlatılacak bilgilere temel olmak üzere Atatürk'ün Sofya'da iken yakın arkadaşı Şakir Zümre⁴⁰ ile, 1926-1930 yılları arası Bulgaristan'da Türkiye'yi temsil etmiş olan Hüsrev Gerede ile görüşmüştür. Bununla beraber Altan Deliorman, Atatürk'ün Balkanlar'da bir başka yakını olan ve 1949'da vefat eden Ethem Nuri Balkan hakkında Necmeddin Deliorman'ın anlattığı bilgilerden yola çıkarak eserini oluşturmuştur (Deliorman, 2009b:7).

Eser, Mustafa Kemal Sofya'da iken ona fikren katkı sağlayanların görüşlerine yer vermiştir. Dönemin tarihi gelişmeleri içerisinde, Türkiye-Bulgaristan ilişkileri anlatılmıştır. Bu yönüyle eserin araştırmacıların başvurabileceği bir kaynak olduğu söylenebilir. Eserde, Atatürk'ün Sofya Ateşemiliterliği görevi sırasında karşılaştığı kadınlar da yer bulmuştur.

Altan Deliorman bu kitabında, Lord Kinross'un önemli bir eserini Atatürk'e özet olarak verdiğini ve bu bilginin başka bir kaynaktan yer almadığını iddia etmektedir. Altan Deliorman kitabındaki bilgileri, Şevket Süreyya Aydemir'in inandırıcı bulmadığını da belirtmektedir. Ancak buna karşılık bazı araştırmacıların bu esere istinaden Dimitri Kovaçeva'nın kızı Mara ile röportaj yapmasını anlamlı bulmaktadır (Deliorman, 2009b: 7-8).

⁴⁰ Şakir Zümre, Cumhuriyet'in ilk yıllarında ilk silah fabrikatörü olarak, Türk ordusuna sağladığı desteklerle adını duyurmuş bir girişimcidir. Türkiye'de 15 Şubat 1939 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile "Hava Taarruzlarına Karşı Işıkların Söndürülmesi ve Karartılmasına Ait Tüzük" yürürlüğe konulmuştur. Milli Savunma Bakanlığı (MSB) bütçesine ek ödenekler konmuş, yurt içinden de askerî amaçlı malzeme üretim olanakları araştırılmıştır. Bu kapsamda 8 Mart 1939'da Şakir Zümre'den Hava Kuvvetleri için bir miktar klasik ve yangın bombası tedariki yapılmıştır (Cebecioglu, 1998: 333'den nakleden Yalçın, 2008: 191).

Atatürk'ün Hayatındaki Kadınlar

Eser, ilk kez Burhan Yayınları tarafından 1961'de yayımlanmıştır. Eserin ikinci baskısı Toplumsal Dönüşüm Yayınları tarafından Mayıs 1999'da, üçüncü baskısı ise, Nisan 2009'da Bayrak Yayınları tarafından basılmıştır. *Atatürk'ün Hayatındaki Kadınlar*, son baskısında yeni belgelerle zenginleştirilmiştir. Eserde, Mustafa Kemal Atatürk'ün bütün yaşamı boyunca alakalı bulunduğu kadınların portreleri anlatılmıştır. Atatürk'ün annesi Zübeyde Hanım'ın anlatılan kadınlar içerisinde diğer kadınlardan ayrı bir yeri ve önemi bulunmaktadır. Altan Deliorman'ın işaret ettiği üzere Zübeyde Hanım, İslam'a sıkı sıkıya bağlı, hayırsever ve ince kalpli bir kadındır. Zübeyde Hanım hayatta iken, “ölünce ruhuna hatim okutulmak üzere”, bir miktar parasını “Darü’ş-şafaka” kurumuna bağışlamıştır. Atatürk, annesinin ölümünden hemen sonra İzmir Karşıyaka'daki kabrinin başında annesi için aynen şöyle demiştir: “Zavallı validem, bütün millet için mefkûre olan İzmir'in mukaddes topraklarına tavidii vücut etmiş bulunuyor” (Deliorman, 1999: 11-37).

Eserde, Atatürk'ün ilgi gösterdiği ve bağlandığı kadınlar arasında bulunan Müjgân ve Nadire, Liza ve Tevhide, Mara Kovaçef, Mim Corinne, Mısır Hidivi Abbas Hilmi Paşa'nın kızı Lütfiye, Sultan Vahdettin'in küçük kızı Sabiha Sultan'ın portreleri de yer almıştır.

Mustafa Kemal'in Balkanlar'daki görevi sırasında olgunlaşmasında yardımını gördüğü ve mesleğini ilgilendiren konularda bilgilerinden yararlandığı Tarif Hanım da bu kitapta yer bulmuştur (Deliorman, 1999: 65). Kurtuluş Savaşı sırasında, Mustafa Kemal'in çevresinde bulunan Fikriye Hanım ve Halide Edip Adivar ile olan anıları anlatılmıştır (Deliorman, 1999: 135-149). Mustafa Kemal'in Latife Hanım ile olan

evliliği, kardeşi Makbule Hanım, manevi kızları Afet İnan, Sabiha Gökçen ve Ülkü ile olan anıları da dönemin olayları ile birlikte sunulmuştur.

Altan Deliorman bu eseri, o günün şartlarında her araştırmacının kolay cesaret edemeyeceği bir konuyu araştırarak meydana getirmiştir. *Atatürk'ün Hayatındaki Kadınlar*, Altan Deliorman'ın Mustafa Kemal'in insani ve duygu yüklü yönlerini kaleme aldığı aynı zamanda Atatürk'ün kadınlara verdiği değeri de gözler önüne seren hatıralara dayalı bir eserdir. Eserde yer alan kadın portreler, Atatürk'e farklı mesafededirler. Bu kadınların kimisi Atatürk'e âşık olmuş, ancak aşklarını gizlemişlerdir. Kimisi Atatürk'ü bir baba gibi sevmiştir. Bazıları, Atatürk'e arkadaşça bağlanarak kadınlık hisleriyle onu etkilemeye çalışmışlardır. Bazıları ise, evlenmek vaadiyle Atatürk ile ilgi kurmuş ancak başaramamışlardır. Esere göre kadınların Atatürk'e olan bağlılıklarını, sadece onun bütün dünyanın tanıdığı bir lider olmasına bağlamamak gerekmektedir. Atatürk, sergilediği doğallık, nezaket ve cömertlik duygularıyla kadınları etkilemiştir. *Atatürk'ün Hayatındaki Kadınlar*, bazı bölümleri ile *Mustafa Kemal Balkanlar'da* adlı eseri tamamlayan bir eserdir. Eser, araştırma niteliğinde bilgiler sunduğu için tarih araştırmaları için kaynak oluşturabilecek niteliktedir.

Kırık Kanatlı Jöntürk

Bayrak Yayınları arasında, ikinci basılışı yapıp, 2009 yılında yayımlanan eserinin önsözüne “*Unutulmuşların Şarkısı*” başlığını koyan Altan Deliorman, burada “İnsanın insana yaptığı, başka hiçbir canlı hem cinsine yapmıyor, idrakimizi zorlayan ve zonklatan pek çok olayda bu gerçeği hissediyoruz.” demektedir. Eserde yer alan portreler, daha çok inanmış ve inancı uğruna mücadelelere girişmiş, şahsiyetli kimselerdir. Altan Deliorman, eserin başlangıç bölümünde okuyucusuna, “Bu portreleri

okurken, zindanları, işkenceleri, sürgünleri, insanlık haysiyeti ile asla bağdaşmayan zulümleri hissedecek, belki de hedefini arayan mermilerin seslerini işiteceksiniz.” demektedir. Altan Deliorman sözlerine şöyle devam etmektedir: “Gözü yaşlı kalabalıkların takip ettiği cenazeler birer kahramandırlar. Kahramanlarını unutmayan nesiller tarafından hafızalarından yavaş yavaş silindiler. Bu portrelerden bazıları düşküdü, çukura kimsesiz götürüldüler.” Altan Deliorman, şu çarpıcı soruyu da sormaktadır: “İnancı için insan, niye ölümle burun buruna yaşar?” Ve cevabını verir: “Asrımızın Türkiye’indeki şartlar bunu gerektiriyordu.” Altan Deliorman, portrelerin kişilik özelliklerini de yansıtmıştır (Deliorman, 2009a: 5-6).

Eserde geçen kimi portrelerin kimlikleri saklı tutulmuş, kim olduklarının tespiti, okuyucuya bırakılmıştır. “*Kırık Kanatlı Jöntürk*” başlığı ile sunulan portrenin, Avukat Ethem Ruhi Balkan olduğu ipuçlarından anlaşılmaktadır. Esere göre, 19. yy’ın son çeyreğinden Meşrutiyet’e kadar uzanan dönemde, Osmanlı aydınlarının en büyük vatanseverlik ülküsü, II. Abdulhamit düşmanlığı olmuştur. Jöntürk denilen insanlar, “Ah şu müstebid bir yıkılsa, hürriyet, adalet, müsavat ıĸlıklarının azgımlaşacağı Meşrutiyet bir gelse, İmparatorluk kurtulacak, yükselecek eski şan ve şevketine kavuşacaktır” rüyasına kapılmışlardır. Hemen tamamı Avrupa’ya firar etmiş, orada cemiyetler kurarak, gazetelerle kıyasıya mücadele etmişlerdir. Eserde Ethem Nuri’nin de bir “Jöntürk” olduğu, Abdulhamit’e suikast girişiminden Bulgar zindanlarına, milletvekilliğinden avukatlığına kadar fırtınalı bir yaşam geçirdiği anlatılmaktadır. Vefat ettiğinde cenazesinin İstanbul Valisi ve Belediye Reisi Lütü Kırdar’ın inayeti ile kaldırıldığı da notlar arasındadır. O, belki de bu fırtınalı hayatı ile “*Kırık Kanatlı Jöntürk*” olmuştur (Deliorman, 2009a: 9-15).

Altan Deliorman “Erken Giden Atlı” başlığı ile Türkçülerin “Fethi Ağabeyi” Fethi Gemuhluoğlu’nu anlatmıştır (Deliorman, 2009a: 16-45).

Altan Deliorman, “Ülküye Kurban” başlığı ile verilen portrede Hüseyin Nihal Atsız’ın kardeşi Nejdet Sançar’ın Sivas ve Balıkesir Lisesi’ndeki öğretmenlik yılları, 1944 davası günleri, Zonguldak’daki faaliyetleri, Türkçü neslin yetişmesindeki büyük katkıları işlenmiştir. Nejdet Sançar, 1960’da oğlu Afşin’i kaybedince, sağ bacağı felç olmuştur. Bu bölümde Sançar’ın bastonlu gezdiği Milli Kütüphane günleri akıcı bir üslupla anlatılmıştır (Deliorman, 2009a: 53-69).

“Elleri Yaralı Abide”de Milli Eğitim Bakanı olarak görev yapmış Tevfik İleri’nin MTTB Başkanlığı yılları ve bakan oluşu anlatılmıştır. Tevfik İleri’nin 1960 İhtilali’ne doğru, memleketin kötü gidişi karşısında bir kabine toplantısında, 1953’ü kasederek “Biz gençliğimizi kendi elimizle boğmasaydık bunlar başımıza gelmezdi.” demesi bir öz eleştiri olarak algılanabilir. Altan Deliorman, 27 Mayıs’tan sonra işkence ile Tevfik İleri’nin elinde sigara söndürüldüğü için portreye “Elleri Yaralı Abide” ismini vermiştir (Deliorman, 2009a: 70-77).

“Destanlardan Gelen” başlığı ile verilen portrede, eski senatörlerden Fethi Tevetoğlu’nun yaşamından kesitler sunulmuştur. Altan Deliorman’ın aktarımlarına göre Tevetoğlu, Askeri Tıbbiye öğrenciliği yıllarından itibaren basın ve yayın faaliyetleri ile ilgilenmiş, şiirler yazmıştır. Tevetoğlu, milliyetçi bir dergi olan *Kopuz*’u yayımlamış, *Atsız Mecmua*, *Orhun*, *Ülkü*, *Yücel*, gibi dergilerde de müstear adlarla şiirleri yayımlanmıştır. 1944 tutuklamalarında, Tabip Üsteğmen Tevetoğlu’da tutuklanmıştır. Tevetoğlu, hapisane günlerinde de şiir yazmaya devam etmiştir. Altan Deliorman’a göre Tevetoğlu, ülkü, millet, hitabet, siyaset ve meslek alanlarına hizmet etmiş bir Türkoğlu’dur (Deliorman, 2009a: 78-101).

Doğu Türkistanlı mücahit İsa Yusuf Alptekin'in⁴¹ portresi “Tek Başına Hariciye” başlığı ile sunulmuştur. İsa Yusuf ve arkadaşlarının Komünist Çin'in uyguladığı zulümden canlarını zor kurtararak kaçışları ve Türkiye'ye gelişleri, mücadelelerini Türkiye'den devam ettirmelerinin hikâyesi anlatılmıştır. Arkadaşı Mehmet Emin Buğra, İstanbul'da “*Türkistan*” dergisinin altı sayını çıkarmıştır (Deliorman, 2009a: 102-112). “Evladı Fatihan'dan Biri” başlığı ile anlatılan portre, Altan Deliorman'ın “*Yugoslavya'da Müslüman Türk'e Büyük Darbe*” kitabını yazmasına vesile olan Fevzi Tara'dır. Bu yazıda, Fevzi Tara'nın Rumeli'deki mücadelesinden izlenimler verilmiştir (Deliorman,2009a: 113-140). “İlk Muhalif”te çok partili döneme geçişte, Serbest Cumhuriyet Fırkası'ndan sonra ilk muhalefet partisini kuran Nuri Demirağ anlatılır. Nuri Demirağ'ın İslamcı yönünün yanında Türkçü yönünün de bulunduğu, bir konuşmasında Ziya Gökalp'in “*Turan*” şiirini okuduğu söz konusu edilmektedir. Esere göre Nuri Demirağ, 1939 Erzincan depreminde depremzedelere yardım göndermiştir. Kurduğu partinin “Kuzu Partisi” diye anılması, seçim toplantılarında davetlilere kuzu keserek ikramda bulunmasından dolayı olduğu ifade edilmektedir (Deliorman, 2009a: 141-150). “İyilik Meleği” başlığı ile Hasan Ferit

⁴¹ İsa Yusuf Alptekin, 1901'de Kaşgar'ın Yenihisar'da doğmuştur. 1933'te Vatandaşlar Cemiyeti'ni kurmuştur. Alptekin, Nanking şehrinde milliyetçi faaliyetler yürütmüştür. 12 Kasım 1933'te Kaşgar merkezli Doğu Türkistan kurulmuştur. 1936'da Çin Millet Meclisi'ne seçilen Alptekin, 1939'da bir heyetle İstanbul'a gelmiştir. Bu arada 7 Kasım 1944'te kurulan Şarkî Türkistan Cumhuriyeti Rusya aleyhine politika izlemiştir. Çin ve Rusların kışkırtmaları ile Doğu Türkistan'da karışıklıklar görülmüş, 1948'de Çin komünistleri Pekin'i işgal etmişlerdir. Bu arada Çan Kay Şek istifa etmiştir. İsa Yusuf, kızılılara mücadele veren generallere destek verse de başarılı olamamıştır. İsa Yusuf ve arkadaşları komünistlere dayanamayıp hicret kararı almışlardır. (20 Eylül 1949) Mehmet Emin Buğra ve İsa Yusuf başta olmak üzere, 852 kişinin katıldığı kafilden 54'ü yolda vefat etmiştir. Kafile, Hindistan, Arabistan, Mısır derken, nihayet 6 Ocak 1952'de Türkiye'ye ulaşmıştır. Mücahitler, Türkiye'de, Sait Bilgiç, Haluk Karamağralı, Fuat Köprülü, Tefik İleri, Refik Koraltan gibi Türkçü ve devlet adamlarınca karşılanmışlardır. İsa Yusuf, 1953'te Türkiye'ye yerleşmiş, 1957'de Türk vatandaşlığını kabul etmiştir. 1960'ta “Doğu Türkistan Göçmenler Cemiyeti”ni kurmuş, Mehmet Emin Buğra'nın 1965'te vefatından sonra derneğin başkanı olmuş, 1984'te “*Doğu Türkistan'ın Sesi*” mecmuasını çıkarmıştır. İsa Yusuf'un “*Doğu Türkistan Davası*”, “*Esir Doğu Türkistan İçin*” adlı eserleri vardır (Deliorman, 1991: 35-47).

Cansever'in yaşam kesitlerinden izlenimler sunulmuştur (Deliorman, 2009a: 162-173). "Tahsin Onbaşı" başlığı altındaki portrede Tahsin Banguoğlu anlatılmıştır (Deliorman, 2009a: 174-179). "Güneyli Yiğit" başlığı ile Türk milliyetçiliğinin önderlerinden, *Toprak dergisi* sahibi, 1979'da komünistlerce vurularak öldürülen, İlhan Egemen Darendelioğlu'nun hayat kesitlerinden bölümler sunulmuştur (Deliorman, 2009a:151-161).

Altan Deliorman, Darendelioğlu'nun ölümüyle duyduğu üzüntüyü duygu yüklü şu satırlarla aktarmaktadır:

Çukurova'da başlayıp Eski Bizans'ın çamurlu sokaklarında sona eren bu fırtınalı hayat, bir mücadele adamının hazin romanıdır; yoksa kendi özyurdunda gurbet öksüzlüğünü duya duya yaşamanın dramı mı, bilinmez. Bildiğim şu ki, onun kanlı cesedinin üzerine boşalan yağmur muhakkak ki tatlı bir rahmetti. Yine de herhangi bir çamurlu su birikintisine bastığımda ayaklarıma onun sıcakkanı bulaşıyor sanırım. Ve yüreğim ürpertilerle sarsılır. Bu seciyeli vatan evladını koruyamamış bir topluluğun bir ferdi olarak, bana bir cürmün ortaklık payı gibi gelir. Onun hafızalarda çar çabucak geri plana itilmiş olması ise, büyük bir utanç gibi görünür. Düşünürüm: Acaba benim bu hissimi paylaşan kaç kişi vardır? (Deliorman, 2009a: 160-161).

Türk Kültüründe Bozkurt

Altan Deliorman'ın "Bayrak Yayınları" arasında çıkan bu eserinde, Türklerin sembolü olan Bozkurt'un Türk tarih ve kültüründeki yeri ve önemi anlatılmaktadır. Altan Deliorman'a göre daha önce yerli ve yabancı Türkologlar çeşitli vesilelerle bu konuya temas etmişlerdir. Ancak Bozkurt'un bugünkü yerine ve gelecekteki yerine açıklık getirmemişlerdir. Bu eserde Bozkurt'un Türk kültüründeki anlamının açıklaması yapılmıştır (Deliorman, 2009d: 7).

Eserde, önce Bozkurt'un fiziki özellikleri anlatılmış, sonrasında Eski Türk destanlarında Bozkurt'un izleri ve yeri işlenmiştir. Okuyucunun daha iyi algılaması için

“destan”, “efsane ve mit” kavramlarının açıklamaları verilmiştir. Türk Destanları ve yabancı destanların özellikleri hakkında bilgiler sunulmuştur.⁴² Türk destanlarının hemen hepsinde, “Bozkurt” yol gösteren konumundadır. Destanlara göre Göktürkler’i kuran “Ashina” ailesinin kurttan türediği dile getirilmekte, kurt başlı bayrak motiflerinin Türk devletlerinin sembolü olduğu üzerinde durulmaktadır. Altan Deliorman, bu eserde Bozkurt’un asla totem olmadığına, totemin ilkel toplumlarda görüldüğünün, Hun ve Göktürklerin ileri toplumlar olduğunun açıklamasını yapmaktadır. Altan Deliorman’a göre “Bozkurt” bir semboldür, Türkleri ve Türklüğü ifade etmektedir (Deliorman, 2009d: 68-69).

Eserde, Türk boyları ile beraber, diğer kavimlerdeki Bozkurt anlayışına yönelik açıklamalara ve Bozkurt şekil ve sembollerine yer verilmiştir.

Tarih Boyunca Türkçülük

Eser, Altan Deliorman’ın, başta edebiyât tarihleri olmak üzere Türk kültürü araştırmaları grubuna girebilecek bir kaynak olma özelliği taşımaktadır. Eserde edebi ekol ve akımlara göre edebi kişiliklere yer verilmiştir. Eserin derli toplu akıcı bir üslupla yazılmış, alanında tek ve bağımsız bir çalışma niteliğinde olduğu söylenebilir.

Eserde, Türkçülüğün tarihi geçmişi, destanlar devrinden alınarak 1923’e kadar getirilmiştir. Altan Deliorman’ın kitaba “birinci kitap” diye not düşmesinden anladığımıza göre, ikinci cildi Cumhuriyet dönemini içerecekti. Fakat ikinci cildini çıkarması beklenirken, ömrü buna kifayet etmemiştir.

⁴² Destan, toplumu derinden etkileyen tarihi ve sosyal olayları anlatan uzun manzum eser demektir. İnsanı ilgilendiren her olay destana konu olur. Destanlar, milli şuurun gelişmesini sağlar. *Manas Destanı* Türklerde Milli destanlardan biridir. Dini destanlar “İlay-ı Kelimetullah” anlayışını temsil ederler. Kahramanlık destanları da bulunmaktadır (TDVİA, c. 9, 1994: 202).

Bayrak Yayınları tarafından basılan *Tarih Boyunca Türkçülük*, Türklüğün başlıca ülkelerini de anlatmıştır. Bu ülkeler, “Cihan Hâkimiyeti”, Kızılelma ve İlay-ı Kelimetullah’tır. Altan Deliorman bu eserinde Türkçülüğün tarih boyunca izlediği seyrin izlerini destanlar devrinden alarak, Türklerin ülkeleri ile birleştirmektedir.

Esere göre, “Kürşad İhtilali,” Tonyukuk’un kağanlara yol göstermesi, Bilge Kağan’ın hizmetleri Türkçülüğün işaretleri sayılmıştır. Asya’da ilk siyasi birliği Metehan’ın kurduğu, ikinci kez, Türk birliğinin Kapağan Kağan tarafından gerçekleştirildiği belirtilmiştir (Deliorman, 2010b: 24-25).

Eserde, “Soy Birliği” ve “Türkçecilik” akımının öncülerine yer verilmiştir. *Divan-ı Lügat’it Türk’te* ve *Kutadgu Bilig*’deki Türkçülük izleri okuyucuya sunulmuştur. Karamanoğlu Mehmet’in Türkçe konuşulmasına dair olan fermanı, Mevlana, Yunus Emre, Ali Şir Nevai, Vani Mehmet’in “Türk-i Basit” cereyanının Türkçe ve Türklük için yaptığı çalışmalar anlatılmaktadır. Ardından Türkoloji çalışmalarının başlaması, Tanzimat Fermanı, Şinasi ve Ziya Paşalar, ilk Türkolog Ahmet Vefik Paşa,⁴³ Süleyman Efendi, Süleyman Paşa, Ali Suavi, Mustafa Celalettin Paşa, Ahundzade, Ünsizadeler, İsmail Gaspıralı, Yusuf Akçura, Şemsettin Sami, Necip Asım, Veled Çelebi, Cemaleddin Afgani, Mehmet Emin Yurdakul gibi şahsiyetlerin Türkçülüğe katkıları akıcı bir üslupla sunulmaktadır. İlerleyen bölümlerde, Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük akımlarını, Yusuf Akçura’nın “*Üç Tarz-ı Siyaset*” makalesini ve Türkolog Macar Vambery’i anlatmıştır. Eserde, Meşrutiyet Türkçülüğü üzerinde durulmuş, Türk Derneği, Türk Bilgi Derneği, Türk Ocağı, gibi

⁴³ Ahmet Vefik Paşa (1823-1891), Türkçü, edebiyatçı, devlet adamıdır. Meclis Başkanlığı ve Maarif Nazırlığı görevlerini yürütmüştür. Sadrazam olmuştur. Tanzimat Türkçülüğü’nün önderidir. Moliere’dan Tiyatro eseri uyarlamış, *Şecere-i Türk*’ü Çağatayca’dan Türkçe’ye çevirmiştir. *Lehçe-i Osmani* adlı sözlüğü çıkarmıştır (Gökalp, 1992: 36).

Türkçü derneklere yer verilmiştir. Türkçülüğün devlet politikası ve siyaset haline gelmesi konusu da işlenmiştir.

Özetle Altan Deliorman'ın bu eserindeki iddiası, Türkçülüğün ve Türk milli şuurunun, destanlar devrinden beri var olduğu, anlayışıdır (Deliorman, 2010b: 9-10). Milli şuur, Hun, Göktürk, Uygur devletleri zamanında devam etmiştir. Bu milli şuur ve Türkçülüğün izleri, İslamiyet'e geçişle beraber, asla yok olmamış, Türkçecilik anlayışı şekliyle devam etmiştir. Fransız İhtilali'nin etkileri ve Türkoloji çalışmalarından alınan ilhamlarla Osmanlı aydınlarınca yeni boyutlar kazanmıştır. Türkçülüğün gerçek düzeyde yerini bulmaya başlaması Meşrutiyet devrinde gerçekleşmiştir. Yusuf Akçura⁴⁴, “*Üç Tarz-ı Siyaset*” adlı makalesi ile Türkçülüğü siyasi alana taşımıştır. Türkçülük, İkinci Meşrutiyetle beraber devlet politikası haline gelmiştir. Eserin her satırı ustalikle ele alınmıştır. Edebiyat tarihi konusunda çalışacak araştırmacılar ve Türkçülüğün tarihini merak eden okuyucular için bir kaynak teşkil etmektedir.

Osmanlılardan Önce Türkler ve Osmanlı Çağı

Bu iki ayrı kitabın ilki, “*Osmanlılardan Önce Türkler*” dir. Sonrasında çıkan “*Osmanlı Çağı*” bu serinin ikinci cildini oluşturan ve birincisinin devamı niteliğindedir.

⁴⁴ Yusuf Akçura, Kazan'ın Simbir şehrinde doğmuştur. Babası Hasan Akçurin, annesi Bibi Kamer Banu'dur. Ailenin tek çocuğu Yusuf, babasının 1833'te ölümü ile İstanbul'a göç etmiştir. Mahmut Paşa ve Kara Hafız İptidailerinden sonra, Kocamustafa Paşa Rüştüyesi'nde okudu. Erkan-ı Harbiye tahsili devam ederken Jöntürklerle ilgisi nedeniyle tevkif edildi. Türkçülüğünden dolayı Fizan'a sürülmek üzere Trablusgarb'a gönderildi. Erkan-ı Harbiye kaleminde çalıştı, öğretmenlik yaptı. 1899'da Tunus'a kaçtı. Paris'e geçerek öğrenimine orada devam etti. Sadri Maksudi ve Ahmet Rıza ile tanışarak, “*Şura-i Ümmet*”te yazdı. Kazan'a döndü. “*Üç Tarz-ı Siyaset*” adlı eserini Kahire'ye göndererek, “*Türk gazetesi*”nde yayımlattı (Nisan, Mayıs, 1904). Rusya Türkleri'nin mücadelesine katkıda bulundu. “Cedidciler hareketi”ne katıldı. 1905'te “Rusya Müslümanları” siyasi hareketine katıldı. Rusya'da faaliyetlerinden dolayı tutuklandı. 1910'dan itibaren İstanbul'daki Türkçü derneklerin hemen hepsinde rolü vardır. Türk Yurdu Cemiyeti ve *Türk Yurdu* dergisindeki faaliyetleri ile dikkat çekti. 1919'da İngilizler tarafından tutuklandı. Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk'ün çevresinde yer aldı. 1924'te İstanbul mebusu, sonra TTK'nin başkanı oldu. 1934'te vefat etti. Yusuf Akçura, siyasi milliyetçiliği ve Türkçülüğü benimsemiştir (TDVİA, c. 2, 1989: 228-229).

Bayrak Yayınları arasında, Mart 2010'da çıkan “*Osmanlılardan Önce Türkler*”, ilk bakışta lise ders kitabını andırmaktadır. Fakat kitabın içeriğine bakıldığında, çok geniş bir alanı içine alan derli toplu bir tarih kitabı olduğu söylenebilir.

Eserin önsözünde Altan Deliorman'ın tarihe bakışına dair görüşleri yer almaktadır. Altan Deliorman'a göre, tarihe konu olan olayların özü tektir, değişmez ve değiştirilemez. Ancak günümüz okuyucusuna, tarih yazıcısının bakış açısı farklılığından dolayı, olaylar her zaman özüne uygun bir şekilde ulaşmamaktadır. Kullanılan kaynaklar da farklı yorumlara yol açabilmektedir. Tarihçi olayların özüne sadık olmak zorundadır. Geniş kapsamlı bir tarih çalışmasında konular arasındaki denge de önemlidir. Bir dönemin kısa, bir dönemin uzun anlatılması okuyucuda tarihçinin kendi eğilimine göre davrandığı hissi verebilmektedir. Altan Deliorman'a göre Türkler; Orta Asya, Kuzey Afrika, Avrupa, Hindistan gibi çeşitli coğrafyalarda hüküm sürdüklerinden dolayı farklı kültür yapıları göstermişlerdir. Ancak ortak yanları Türk kültürüdür. Türk kültür dairesinden çıkan Macarlar, Tabgaçlar, Avarlar Türk tarihinin bir parçası olmaktan da çıkmışlardır. Altan Deliorman tarihi çağlara ayırma yöntemini yanlış bulmaktadır. Altan Deliorman'a göre akademisyenler, daha çok tarihin derinliklerindeki özel konularla uğraşmaktadırlar. Ortaya çıkardıkları monografiler de geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmayan, daha çok tarihçiden tarihçiye bir mesaj gibidir. Altan Deliorman, geniş kapsamlı bir tarih çalışmasının akademisyenleri zorlayacağı inancını taşımaktadır. Bu yüzden akademik tarihçiliğin yanında, bir ara sınıf tarihçiliğinin varlığını zorunlu görmektedir. Diğer yandan bu eserin toplumun bütününe hizmet verecek düzeyde hazırlandığını ifade etmektedir (Deliorman, 2010a: 9-10).

Bu kitabın 1. cildi 14. yy'a kadar getirilmiştir. 2. cildi 14. yy'dan *Osmanlı Çağı* adıyla günümüze kadar getirilmiştir. Her iki eser de Altan Deliorman'ın daha önce bu

konuda yazdığı, derlediği, topladığı bilgilerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu eserler, bütün Türk tarihini içine alacak derli toplu bir tarih çalışması görünümü arz etmektedir. Eserler, Türk tarihini, Altan Deliorman'a özgü akıcı bir dilde okuyucuya sunmaktadır.

Padişahlar Ansiklopedisi

Altan Deliorman bu eserini, Osmanlı tarihine ait daha önceki yıllarda yaptığı araştırmalarını birleştirerek meydana getirmiştir. 1980 yılında “*Tercüman Gençlik Yayınları*” içinde fasiküller hâlinde yayımlanmıştır. Çalışma, gazete sayesinde geniş okuyucu kitlesine ulaşmıştı.

Kitap, daha sonra iki cilt olarak “Padişahlar Ansiklopedisi” adıyla basılmıştır. Eserde siyasi tarih, kültür ve uygarlık bölümleri yer almaktadır.

Sessiz Bir Ses

Bayrak Yayınlarınca 2009 yılında ikinci basımı yapılan *Sessiz Bir Ses* kitabı Altan Deliorman tarafından yirmi yıl boyunca yayımlanmış olan bir dizi yazının birleşmesinden oluşmuştur. Altan Deliorman, daha önce bu yazıların toplamına “*Eski Albümden Tanıdık Çehreler*”⁴⁵ adını vermiştir (Deliorman, 2009c: 5).

Portre türünde olan bu kitapta Altan Deliorman, çoğunu yakından tanıdığı, uzak Asya'dan, Rumeli'den, Anadolu gibi değişik coğrafyalardan gelen kişiliklerin hayat kesitlerine yer vermiştir. Kitapta portrelerin isimleri başlıklara konulmamış ve satır aralarına gizlenmiştir. Altan Deliorman, kimisi milletvekili, kimisi gazeteci ve değişik

⁴⁵ Altan Deliorman bu yazıları önce “*Eski Albümden Silik Çehreler*” başlığı altında yazıp, kahramanlarının isimlerini meçhul bırakmıştı. Daha sonra 1987'lerde Ahmet Kabaklı'nın “Altancığım, ben bile bu kişilerin bazılarını tanımakta zorlanıyorum. Sen yazılarında bu kişilerin isimlerini de versen iyi olur” diyerek, yazıların üzerindeki bilinmezlik perdesini kaldırılmasını istemiştir. Böylece başlık, “*Eski Albümden Tanıdık Çehreler*”e dönüşmüştür (<http://www.haberkademi.net/2012/haberyazdir.aspx?hbrid=11673/15.05.2013>).

mesleklerden olan portrelerin gerisinde kalışını, hepsinin kendisinden ileri yaşta olmalarına bağlamıştır (Deliorman, 2009c: 5-6).

Kitaba adını veren portre “Sessiz Bir Ses” başlığı altında anlatılan roman ve hikâye yazarı Tarık Buğra’yı anlatmıştır. Altan Deliorman’ın aktarımlarına göre, Tarık Buğra eserleri ile ilgili aynen şöyle demiştir: “Her romanımda varım ben. Düşüncelerimle, temayüllerimle, bakış açımla, duygularımla, çevremle, her şeyimle varım. Başka türlü de olamaz zaten.” (Deliorman, 2009c: 9). Altan Deliorman’ın portreye “Sessiz Bir Ses” ismini vermesinin nedeni Tarık Buğra’nın öldükten sonra da kendisinin bütün eserleriyle var olduğunu göstermek içindir. Altan Deliorman’a göre; Tarık Buğra milliyetçiliğini sanatı ile gösteren şahsiyetlerdendir. Tarık Buğra’nın “Küçük Ağa”, “Kuruluş” gibi eserleri bir zamanlar televizyonda dizi film olarak gösterilmiştir.

“Zarif, Ciddi, Cesur” başlığını taşıyan portrede edebiyatımızda milletlerin dilde, kültür, sanat ve edebiyatta kendilerini bulmaları anlamına gelen “Milli Romantizm”in öncüsü, Nihat Sami Banarlı’yı anlatmıştır.⁴⁶ Geçmişimizi öğrenmeden bugünden geleceğe aydınlık günler taşıyamayız anlamını ifade eden “Kökü mazide olan atiyiz” diyen Yahya Kemal Beyatlı’yı, milletimize en iyi bir şekilde tanıtan Nihat Sami Banarlı’dır. Banarlı eserleriyle, milli dil, milli kültür ve milli sanatı telkin etmeye çalışmıştır. “*Kubbealtı*” mecmuasında edebiyata yeni değerler katmıştır (Deliorman, 2009c: 23-32).

⁴⁶ Nihat Sami Banarlı, (1907-1974) İstanbul Fatih’te doğmuştur. Darü’l-Fünun Edebiyat Fakültesi ve Yüksek Muallim Mektebi’ni bitirdi.1959 1962 arasında İslami Türk Edebiyatı dersi vermiştir. İstanbul Eğitim Enstitüsü, Yahya Kemal Enstitüsü Müdürlüğü yapmıştır (TDVİA, c. 5, 1992: 51).

Altan Deliorman “Sesler ve Gönüller Hükümdarı” başlıklı portresinde müzisyen Yesari Asım Ersoy’u anlatmıştır (Deliorman, 2009c: 33-48).

“Ağlayan Ölü” başlığını taşıyan portrede, Altan Deliorman’ın açık kimliğini vermediği, ancak anlatımlardaki izlerden 1950-1960 yılları arasında, *Akşam* gazetesinin “Mahkeme Koridorları” adlı köşesinde, “Kasketli Delikanlı” tiplemesini, “Ce.Re” müstear adıyla anlatan, Cemil Refik’in hayat kesitleri sunulmuştur. Altan Deliorman’ın portreye “Ağlayan Ölü” başlığını koymasının sebebi Cemil Refik’in ölene kadar hiç ağlamadığının, öldükten hemen sonra ise gözünden yaş geldiğinin söylenmesinden dolayıdır (Deliorman, 2009c: 49-54).

“Gümüş Taçlı Adam” adlı başlığı taşıyan portrede, görüşleriyle kendisini Atsız’dan sonra etkileyen ikinci kişilik olan, hocası İbrahim Kafesoğlu’nu anlatmıştır. Kır saçları sanki gümüşten bir taç oluşturuyormuş izlenimi vermekte olduğu için böyle bir başlık konulmuştur (Deliorman, 2009c: 55-95).

“Vaniköy’de bir Umman” başlıklı portrede dil bilgini, politikacı, fikir adamı Tahsin Banguoğlu’nu anlatmıştır.

“Muzdarip Dev” başlığı ile Türk milliyetçiliğine düşünceleriyle, romanlarıyla, hikâyeleriyle hizmet etmiş olan Peyami Safa anlatılmıştır. “Son Osmanlı” adlı portrede Ekrem Hakkı Ayverdi, “Danişmendli Prensi” adlı portrede ise İsmail Hami Danişmend anlatılmıştır.

Altan Deliorman, “Muhteşem Bencil” adlı portrede, nikâh şahidi olan, Nizamettin Nazif’i anlatmıştır. Nazif, birçok faaliyetindeki cesaretli çıkışlarından dolayı “Deli Nizam” diye anılmıştır. Mütareke yıllarında asılı bir Yunan bayrağını sökerek çiğnemiştir. Nizamettin Nazif, yazdığı macera romanında, roman kahramanına Fatih

Sultan Mehmed'i tokatlatmasından dolayı Darü'l Fünun öğrencileri tarafından saldırıya uğramıştır. Adnan Menderes'in bir gezisinde kendisine "muhteşem armut" diye bağırması üzerine, Sarıyer Karakolu'na götürülmüştür. Daha sonra mahkemede, bağırma eylemini ses kayıt cihazı kullanmadan yaptığı için beraat etmiştir. Vefatının ardından kabri en iyi dostu Mahmut Necmettin Deliorman tarafından yaptırılmıştır (Deliorman, 2009c: 248-256).

Eserde, portrelerde adı geçen kişiliklerle beraber, Altan Deliorman'ın kendi hayat kesitinden bilgiler de bulunmaktadır.

Yugoslavya'da Müslüman Türk'e Büyük Darbe

Eserin ilk baskısı, 1973'te Boğaziçi Yayınları arasında çıkmıştır. İkinci baskısı 1975'te çıkmıştır. Yeni baskısı 2010 yılında okuyucuya sunulmuştur.

Yugoslavya'dan Türkiye'ye göç eden aydın Türklerden Fevzi Tara'nın hâtîrâları, Altan Deliorman'ın bu eserine önemli bir çıkış noktası ve ilham kaynağı olmuştur⁴⁷. 1973 baskısının "Birkaç Söz" başlıklı önsözünde çalışmanın, Rumeli Türklüğü'nün son yüz yıl içinde maruz kaldığı felaketli akıbetin bir kısmını gün ışığına çıkardığı ifade edilmektedir. Eserin, Yugoslavya'nın "ırk imhası" politikasına karşı medeni dünyanın dikkatini çekmek için yazıldığı bildirilmektedir. Ayrıca önsözde kitabın ortaya çıkma şerefine, Fevzi Tara'ya ait olduğundan, Ekrem Hakkı Ayverdi'nin arşivinden de yararlanıldığından bahsedilmektedir (Deliorman, 1973b: 5-6).

⁴⁷ Fevzi Tara, bir Balkan Türk'üdür. Altan Deliorman ile Fevzi Tara, aralarındaki büyük yaş farkına rağmen güzel bir dostluk kurmuşlardır. Altan Deliorman, çocukluğundan beri ailesinden duyduğu Balkan ve Rumeli meselelerine yabancı değildir. Fevzi Tara ile bu meseleleri sık sık konuşmuşlardır. Altan Deliorman, Fevzi Tara'nın hayat öyküsünü de kendisinden dinlemiş, onun biyografisini yazmıştır. Burada, Fevzi Tara'nın Rumeli'de iken başından geçen olayları Makedonya'daki komitacıların faaliyetlerini, bütün Balkan ülkelerinde ve Yugoslavya'da Türk vakıf mirasının ortadan kaldırılmasının öyküsünü de anlatmıştır (Deliorman, Türk Edebiyatı, Sayı: 177, Temmuz 1988: 22-24).

Eserde, o zamanki adıyla Yugoslavya’da yaşarken komünistlerce yakılan, katledilen Müslüman Türkler’in başına gelenler anlatılmaktadır. Bu zulümden kaçarak Türkiye’ye gelen Türklerin yanında, orada kalanlarda olmuştur.

Eserin içeriğinde Rumeli Türkleri’nin tarihi, yaşanan vahşet dönemine kadar işlenmekte, “Panislavizm”in izleri sunulmakta, sonra yaşanan hadiseler anlatılmaktadır. Türkiye dışındaki Türklerin, Komünist idareler devrinde, gerek Sovyetlerde, gerek Bulgaristan’da, gerekse Yugoslavya’da büyük zulümlerle karşılaştığı bilinen bir gerçektir. Altan Deliorman’ın bu eseri sadece Yugoslavya’da yaşayan Müslüman Türklerin yaşadıklarını gözler önüne sermesi açısından önem taşımaktadır. Kitabın sonunda Fevzi Tara’nın yaşam öyküsü yer almaktadır.

Türklük Mücahidi İsa Yusuf Alptekin

Altan Deliorman, Prof. Dr. Abdülkadir Donuk ve İsa Kocakaplan tarafından hazırlanan kitap, Tedev (Türk Edebiyat Vakfı) ve Kubbealtı dizgi tesislerinde dizgilenip, Bayrak Yayınları organizasyonu ile 1991 yılında basılmıştır.

Kitabı oluşturan doküman ve fotoğraflar, Altan Deliorman ve arkadaşları tarafından İsa Yusuf Alptekin’den elde edilmiştir. Yazar heyeti, İsa Yusuf’un mücadelesini bizzat kendisinden dinlemiştir. Ahmet Kabaklı, kitaba yazdığı önsöze göre “Türk’ün Cihan Hâkimiyeti Mefkûresinin unutulmaması” gerektiğini beyan etmiştir (Deliorman, 1991: 7).

Doğu Türkistan’ın istiklâli uğruna mücadele edenlerin arasında, İsa Yusuf Alptekin’in ve arkadaşlarının büyük rolü olmuştur. Bu eser, İsa Yusuf ve arkadaşlarının Türkistan’daki siyasi mücadelelerinden kesitler sunmaktadır. İsa Yusuf ve arkadaşları, Türkistan’ı işgale başlayan Çin komünistleri tarafından öldürülmemek için büyük kaçış

eylemine girişmişlerdir. Eser, Türkistanlı mücahitlerin bu kaçış sürecini ve Türkiye'ye ulaştıktan sonraki mücadelelerini de anlatmaktadır. Kitapta, Türkistan'ın Türklüğün anayurdu olduğu vurgulanmakta, Türkistan'ın yerinin Hazar'dan Altay'lara, Horasan ve Karakurum'dan Ural Dağları ve Sibiryaya uzanan bölge olduğu ifade edilmektedir (Deliorman, 1991: 10).

Eserin Türkistan coğrafyası hakkında bilgi sunması ve Türkistan'ın Türk tarihi içerisindeki yerini belirtmesi dolayısıyla araştırmacılar için mühim bir kaynak olabileceği söylenebilir.

Işıklı Hayatlar

Eser, 2004 yılında Kubbealtı Neşriyatı tarafından yayımlanmıştır. *Işıklı Hayatlar*'da anlatılan kişilikler için Altan Deliorman, "Vücutları toprağa karıştıktan sonra ruhlarıyla, fikirleriyle, eserleriyle yaşamaya devam edenler unutulmazlar. Bu insanlara olan minnet borcumuzu, hatıralarını yâd ederek öderiz." demektedir.

Bu kitapta, Nihat Sami Banarlı, Ekrem Hakkı Ayverdi ve Samiha Ayverdi'nin yaşam kesitlerinden bir bölüm okuyucuya sunulmuştur. Altan Deliorman, esere konu olan bu portrelerin hayatlarını milli kültürün yücelmesine adanmış olduklarını, bu uğurda çile çekerek, lekesiz bir ömür sürdüklerini de ifade etmektedir. Eserde belirtildiğine göre her üçü de ışıklarını, hayatları boyunca yakın çevrelerine, memleket gençliğine, bütün vatana yaymışlardır. Bu portreler etraflarına ışık verdikleri için kitaba *Işıklı Hayatlar* adı konulmuştur.

Eser, edebi vasfı ağır basan bir biyografi kitabıdır. Altan Deliorman diğer biyografi kitaplarından farklı olarak bu eserine kendi yaşam kesitlerini katmamıştır. Portrelerin yaşam öyküleri de daha ayrıntılı ele alınmıştır. Eserin önsözünde

belirtildiğine göre biyografilerde, şahısların hayat çizgileri, faaliyetleri, eserleri dikkate alınmaktadır. Altan Deliorman bu eserine bu ölçütlerle beraber, portrelerin sevinçlerini, kederlerini, hayal kırıklıklarını, üzüntülerini de katmıştır. Zaten bu üç portre de aynı camiada, aynı mekânlarda buluşmuşlardır. Altan Deliorman, kitabın oluşumunda bilgi, belge sağlayan ve bu kitabın fikir mimarı saydığı, Kubbealtı Vakfı'nın Mütevelli Heyeti Başkanı ve Kurucu Üyesi Sinan Uluant'a teşekkürlerini sunmuştur.

Altan Deliorman bu kitapta Nihat Sami Banarlı'yı "Kelimelerin Serdari" başlığı ile anlatmıştır. Banarlı'nın Türk edebiyatına yaptığı katkılar, eserlerinden kesitler sunularak verilmiştir. Esere göre Hocası Fuat Köprülü'den ve Yahya Kemal Beyatlı'dan feyiz alan Banarlı'nın hayat düsturu Türk çocuğuna edebiyatını, dilini, milli kimliğini benimsetip sevdirmektir. Yahya Kemal 1949'da emekli olduktan sonra Banarlı ile sıkı bir dostluk kurmuştur (Deliorman, 2004: 39). Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre Banarlı, öğrencilerini milli değerlerle yetiştirmek için, her sene Kadir geceleri, İstanbul'un büyük camiilerini gezdirir, onlara şu soruları da sorardı: "Müslüman Türk neden büyüktür? Tarih boyunca neden bu kadar başarılı olmuştur?" Soruların cevaplarını da kendisi şahitler göstererek verirdi. Banarlı'nın etkin olduğu, 1960'ların sonunda gençlik hareketleriyle başlayan dış kaynaklı boykotlar, üniversite işgalleri yayılmakta idi. Sovyetler'in yayılma siyasetine uygun şekilde, silahlı kuvvetleri sol eğilimli bir ihtilale kışkırtma gayretleri, aydınlar da kullanılarak devam ettirilmekteydi. Komünizme karşı milliyetçi aydınlar birleşip Aydınlar Ocağı'nı kurduklarında, Nihat Sami Banarlı da büyük bir memnurlukla bu teşekkülün çatısı altında yer almasını bilmiştir (Deliorman, 2004: 59-62).

"Büyük Reis" başlığı ile mühendis Ekrem Hakkı Ayverdi'nin yaşam öyküsü anlatılmıştır. Ayverdi mimar ve mühendis mimarlık tarihçisi olmasının ötesinde,

memleket meselelerini kavramış tarih şuuruna sahip bir kişiliktir. Bütün ömrünü hayır işlerine adanmıştır. Onlarca camiinin yapımında onun katkıları vardır. Bütün bu yardımlara girerken “Mülk Allah’ındır.” demiştir. Öldüğünde başucunda “Kuşeyri Risalesi”nin tercümesi bulunmuş, ölmeden önce bunu okuduğuna kanaat getirilmiştir (Deliorman, 2004: 146).

“Vakıf Sultan” başlığı ile Türk mütefekkir ve mutasavvıf yazarı Samiha Ayverdi’nin yaşam öyküsü ve eserleri ele alınmıştır. Samiha Ayverdi, Galatasaray Sultanisi’nde, sınıf arkadaşı Kenan Rifai’nin ahlâkından ve fikriyatından etkilenmiş sonraki yıllarda onunla olan arkadaşlığı devam etmiştir. İstanbul’da Kenan Rifai tarafından kurulan, “Ümm-i Ken’an Dergâhı” çevresinde yer almıştır (Deliorman, 2004:175). İlk eseri “*Aşk Bu İmiş*” romanında, Allah inancını ve tasavvuf düşüncesini aktetmiştir (Deliorman, 2004: 176). Türkiye’de Şeb-i Arus törenleri, 1954’te Samiha Ayverdi öncülüğünde başlatılmıştır. Kendisi altmışlı yaşlara geldiği zaman sohbetlerini dinleyenler mektup gönderenlerden oluşan kalabalık bir hayran kitlesine sahip olmuştur (Deliorman, 2004: 203). Bütün Avrupa’yı dolaşarak, ömrü boyunca Allah yolunda çalışan Samiha Ayverdi, eğitimin millileştirilmesini savunmuştur (Deliorman, 2004: 221). Samiha Ayverdi, edebiyatımıza şiirlerin yanında birçok roman da kazandırmıştır. 1970’te Kubbealtı Cemiyeti kurulunca, Kubbealtı akademik seminerleri düzenlenmiştir (Deliorman, 2004: 212).

Altan Deliorman, gerek Kubbealtı Akademisi’ndeki gerekse Edebiyat Vakfı’ndaki konferanslara katılmıştır. Buralarda Tahsin Banguoğlu’nun konuşmalarını dinlemiştir (Deliorman, 2009c: 133).

Samiha Ayverdi, 1971’de Kubbealtı Dil Akademisine, 1972’de öğrencilerinin Ankara’daki Yurt Ocağı Derneği’ne destek olmuştur (Deliorman, 2004: 217).

Eser, Türk milletine, Türk kültürüne hizmet etmiş bu üç portrenin hatıra fotoğraflarıyla zengin bir yapıya bürünmüştür.

Tanıdığım Atsız

Orkun Yayınları tarafından Mart 2000’de çıkarılan bu eserde, Hüseyin Nihal Atsız’ın mücadelesi dönemin siyasi, tarihi ve kültürel yapısı içerisinde sunulmuştur. Ayrıca bu eserde Altan Deliorman’ın yaşam kesitlerine dair bilgiler verilmiştir. Altan Deliorman, Atsız’ı yakından tanımaktadır. Aynı zamanda Türkçü mücadelede onun yol arkadaşıdır. Dolayısıyla *Tanıdığım Atsız*, Atsız’ı en iyi anlatan eser olma özelliği gösterdiği söylenebilir. Eserde 1950’li yıllarda Türkçü teşkilatların durumu, sonrasında 27 Mayıs süreci anlatılmıştır. Altan Deliorman’ın ifadelerine göre kitaba konu olan yazılar onun vefatını takip eden günlerde bir gazetede yayımlanmaya başlanmış ve büyük ilgi görmüştür. Bu yazılar iki ay devam etmesine rağmen, ancak 1960’a kadar olan bölümü bitirilebilmiştir. Okuyucu çevrelerin ve arkadaşlarının da telkiniyle 1960 sonrası da hazırlanarak kitap haline getirilmesi sağlanmıştır (Deliorman, 2000: 7).

Tanıdığım Atsız, Atsız’ın dünya görüşünü insanlara bakışını, davranışlarını, hayat tarzını, öfkelerini, tepkilerini, sevinçlerini, hayal kırıklıklarını ortaya koyan bir eserdir. Atsız bir fikir adamı, yazar, şair, romancıdır. Atsız, Türkçülük davasının 20. yy’daki en önemli temsilcilerindendir. Sonraki nesilleri de bu yönleriyle etkilemiştir. Ancak her dava adamının başına gelebilecek hapisler, zindanlar, işkenceler Atsız’ın da katlandığı hayat gailelerindendir.

Eser, bir inceleme kitabı olmamakla beraber, Altan Deliorman’ın duyduklarını, gördüklerini, Atsız’ın ruh dünyası ve duygularını dikkate alarak anlatan, bir kaynak kitabı olma özelliğini göstermektedir. Altan Deliorman, Atsız’ı anlatırken kendinden de

çok söz ettiği için, hayatının bir bölümünü öğrenmek isteyenlerin yararlanabileceği bir eser olma özelliği göstermektedir.

Üstatlar Konuşuyor

Türk Edebiyatı Vakfı tarafından birinci baskısı Kasım 2002’de yapılan kitap, İskender Pala, Altan Deliorman, Kemal Erarslan, Yılmaz Özakpınar, Turgut Cansever, Turan Yazgan’ın yazılarından oluşmuştur. Altan Deliorman buradaki yazısı Türk Edebiyat Vakfı salonunda Yavuz Bülent Bakiler’in sunduğu bir programda “Tarihimizin Efsane Şahsiyetleri” adlı konferanstaki ifadelerinden oluşmaktadır (Deliorman, 2002: 38).

Konferansın sunucusu Yavuz Bülent Bakiler, kültürün, bir milletin dini inancı, tarih şuuru, güzel sanatları, örf ve adetleri olduğunu söylemiştir (Deliorman, 2002: 42).

Altan Deliorman, konferansta kültürün, milletin tanımlarını vermiş; milletin kahramanlarıyla yaşayacağını belirtmiştir. Altan Deliorman bu konuşmasında ilk büyük şahsiyetin Türk birliğini sağlayan Metehan, ikincisinin Çiçi olduğunu ifade etmiştir. Çiçi’nin “Bağımsızlık fikri, bizim karakterimizdir. Bundan asla taviz veremeyiz.” dediğini hatırlatmıştır. Konuşmasında Atilla, Kürşat, Melikşah, Bilge Kağan ve Mustafa Kemal’den bahsederek, bu şahsiyetlerin Türk milleti için ne derece önemli olduğunun gelecek kuşaklara mutlaka anlatılması gerektiğini ifade etmiştir (Deliorman, 2002: 45-71).

Bilginler Konuşuyor

Kitap, Türk Edebiyat Vakfı Yayınları tarafından 2003 yılı içerisinde yayımlanmıştır. Kitabı Altan Deliorman, Abdulkadir Özcan, Durmuş Hocaoğlu, Suphi Saatçi, Emin Işık, Yılmaz Özakpınar ve Cezmi Eraslan beraber çıkarmışlardır. Altan

Deliorman'ın bu kitaptaki yazısı, Türk Edebiyat Vakfı'nda vermiş olduğu konferansta söylediklerinden oluşmuştur. Yazı, kitabın 10-25. sayfaları arasında yer almıştır. Altan Deliorman, konferans metninde, “milli ideal” başka bir deyişle “milli ülkü” üzerinde durmuştur. Ülkü ile kültür arasındaki yakın bağları da açıklamıştır. Kültürün orjinallik, yaygınlık, süreklilik gibi vasıflarının olduğu üzerinde durmuştur (Deliorman, 2003: 11-12). Eserde, “Türkler yaşamış olduğu coğrafyada yok olmamak için neler yapabilir? Tarihsel süreçte içinde atalarımız nasıl ayakta kalmışlardır? Yapmış oldukları hatalar nelerdir?” gibi soruları herkesin sorması gerektiği vurgulanmaktadır.

Türlere Karşı Ermeni Komiteçileri

Altan Deliorman'ın bu eseri, Boğaziçi Yayınları arasında 1973'te çıkarılmıştır. Altan Deliorman bu kitabını işkencelerle şehit edilmiş, abidesiz, mezarsız ve sahipsiz yüzbinlerce masum insanın aziz ruhlarına ithaf etmiştir. Eserde Ermenilerin vahşetine maruz kalan kadın, erkek, çocuk, yaşlı insanların acıları, feryatları eserin satırları arasındadır. Altan Deliorman eserin önsözünde “Bir büyük tarih kasırgasının önünde savrulup giden talihsizlerin, darağaçlarında beyaz bir kâğıt gibi sallanan günahsızların, hatıraları yüreğimi kanatmıştır.” diye duygularını ifade etmiştir. Tarihin en iyi öğretmen olduğunu vurgulayan Altan Deliorman, kan davası güdenlerin kinine hayret ettiğini de ifade etmektedir. Diğer yandan, eserin önsözünde belirtildiğine göre, “eseri okumaya başlayanlar, sayfaların kanlandığını görürlerse bilsinler ki bu eserin ifadesinden değil hadiselerin şiddetindedir.” denilmektedir (Deliorman, 1973a: 7-8).

Kitapta, Ermeni komitacılarının işlediği cinayetler yer bulmakta, Amerika'daki Türk Başkonsoloslarının Ermeniler tarafından nasıl katledildikleri; akıcı bir üslupla anlatılmaktadır. Ermeni meselesinin doğuşu, gelişimi, Ermeni tehditleri, Ermenilerin isyan ve gösterileri, Osmanlı Devleti'nin Ermeni politikaları konularına yer

verilmektedir. Ermeni din adamlarının meselenin alevlendirilmesindeki rolleri, Ermenilerin kilise ve okullarda nasıl örgütlendikleri, komitacıların, Jön Türklerle ve komünistlerle yaptıkları işbirliği ve sonrasında meclise nasıl girdikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'nın Ermenileri nasıl sevindirdiği, yabancı devletlerin Ermeniler üzerindeki plan ve projelerinin neler olduğu soruları ve cevapları bulunmaktadır. Ayrıca, Ermenilerle ilgili olarak başı belaya girip yapılan yargılama sonucu idama mahkûm edilip ipte can veren, Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey'in öyküsü de anlatılmıştır. Altan Deliorman'a göre bu infaz Batıya ve Ermenilere iyi görünmek için gerçekleştirilmiştir. Kaymakam Kemal Bey'in idam edilirken, "Fertler ölür, millet yaşar." sözü bu gün hafızalarda yer tutmuştur (Deliorman, 1973a: 223).

Eserde Urfa Mutasarrıfı Nusret Beyin, Ermenilerden kaynaklanan bir nedenden dolayı idamı dikkate değer diğer bir hadise olarak anlatılmıştır (Deliorman, 1973a: 235-247). Aynı meseleden hüküm giymiş Erzincanlı Abdullah Avni'nin idam edilmeden önce hapisanenin duvarına "Bu da Geçer Yahu." yazısını yazması hafızalarda yer almaktadır (Deliorman, 1973a: 249-250). Tehcir Kanunu'nun, Ermenilerce büyütülüp, büyük bir meseleye dönüştürülmesi, Talat ve Cemal Paşalar'ın Ermeni kurşunlarıyla sınırlar ötesinde katledilmeleri de eserde yer bulmuştur.

Eserin Hınçak ve Taşnak komitecilerince gerçekleştirilen vahşet sahnelerinin anlatıldığı bazı bölümlerini okumak güçlü bir yüreğe sahip olmayı gerektirmektedir.

Türk Yurdu'nun Bilgeleri

Bu eserde anlatılan portreler, Altan Deliorman'ın çok eskiden beri yakından, uzaktan tanıdığı şahsiyetlerdir. Eserde portreleri verilenlerin hayatlarından kesitler

sunulmuştur. Eserdeki portrelerin bir kısmı *Türk Edebiyatı* dergisinde yayımlanmıştır. Eserde, 1997 yılından sonra kaleme alınanlar bulunmaktadır. 1997'den öncekiler, “*Sessiz Bir Ses*” ve “*Kırık Kanatlı Jön Türk*” adlı eserlerde yayımlanmıştır. Burada, Erol Güngör, Ahmet Kabaklı’ya yer verilmiştir. Altan Deliorman’ın Ahmet Kabaklı ile beraber Aydınlar Ocağı’nda ortak mesailerini bulunmaktadır.

Eserde; Necmettin Hacıeminoğlu, Muharrem Ergin, Sabahattin Zaim, Muammer Kemal Özergin, Zeki Velidi Togan, Sadi Irmak, Ayhan Songar, Cemal Kutay, İzeddin Şadan, Ziyad Ebuziya gibi önemli şahsiyetlerin portreleri bulunmaktadır. Altan Deliorman, bu şahsiyetlerle yakın ilişkiler içerisinde bulunmasından dolayı ortak hatıralara sahiptir. Bu portrelerle, dernek faaliyetlerinde, ocak faaliyetlerinde toplantılarda, seminer ve konferanslarda ortak çalışmalar içerisinde bulunmuştur. Şahsiyetlerin hepsi de vatan ve millet sevgisi içerisinde, Türk milletinin saadeti, esenliği ve yükselmesi için mücadele etmişlerdir.

“Erken Düşen Yıldız” başlığı altında henüz kırk beş yaşında, ilminin ve yöneticiliğinin zirvesinde iken ölümün kendisini bulduğu, ilim, fikir ve kültür adamı Erol Güngör’ün yaşam kesitleri yer bulmuştur. Eserde, Erol Güngör’ün fikir adamlığı, eserleri, yayım faaliyetleri, milliyetçiliği, akademik kariyeri hakkında bilgi sunulmuştur. Erol Güngör’ün Türkiye’nin en iyi yetişmiş ilim ve fikir adamlarından Mümtaz Turhan ile tanışması, hayatında bir dönüm noktası olmuştur. Mümtaz Turhan’ın tesiriyle Erol Güngör, Hukuk Fakültesi’ni bırakıp, Edebiyat Fakültesi’ne geçmiştir. Erol Güngör, 1950-1960 yılları arasında akademik konuların konuşulup, fikir tartışmalarının yapıldığı, Beyazıt Meydanı’na bakan bir mekân olan Marmara Kırathanesi’nin müdavimlerinden olmuştur. Güngör, üniversiteyi bitirip sosyal psikolog alanında öğretim üyesi olmuştur (Deliorman, 2009e: 15-17). MEB için kitap yazma işinde Erol

Güngör, psikoloji kitaplarının yazımı görevini üstlenmiştir. Erol Güngör, makaleleri ile Ziya Gökalp'i sorgulayıp eleştiren bir bilim adamıdır (Deliorman, 2009e: 27).

Ahmet Kabaklı, “Bayrağı Yüksekçe Kaldıran Adam” olarak esere konuk olmuştur. Zira Altan Deliorman, birgün *Milli Işık* dergisinin idarehanesinin penceresinden kalabalığı seyrederken, karşı kaldırımında yürüyen bir adamın eğilerek yerdeki kâğıt parçasını alıp duvar çıkıntısına koyduğunu görmüştür. Dikkatli bakınca o kâğıt parçasının *Hürriyet* gazetesinin başlığı yanında yer alan ve altında “Türkiye Türklerindir” yazısı bulunan bayrak resmi olduğunu görmüştür. Bu bayrağı yüksekçe kaldıran adam Ahmet Kabaklı'dan başkası değildir. Bu bölümde, Kabaklı'nın bütün ömrü boyunca mücadele ettiği davanın bir özeti, kişiliği ile birlikte sunulmuştur (Deliorman, 2009e: 35-69).

“Yalnız Alperen” başlıklı portrede, hiçbir zaman milliyetçi kimliğini saklamaya gerek görmeyen, Marksistlerle mücadelesini her alanda sürdüren, bu sebeple Üniversite Senatosu'nda profesörlüğü iki defa reddedilen Necmettin Hacıeminoğlu'nun son yıllarındaki hayat kesitleri sunulmuştur. Hayatı sürekli kalabalıklar içinde ve mücadele ile geçen bu ilim ve aksiyon adamının son yıllarındaki yalnızlığı da Altan Deliorman'ı çok etkilemiştir (Deliorman, 2009e: 73-93).

Bütün hayatını Türk dili araştırmalarına adanmış olan Muharrem Ergin'in portresi, “Dil Dilberine Dilaver” başlığı altında sunulmuştur. Türk dilinin güzelliğine tutkun olan Ergin, eserlerinde Dede Korkut Hikâyelerini, Orhun Abidelerini sunmuştur. Ergin, “Bütün Türklük” fikrini hafızasında taşıyan milliyetçi ve vatansever bir kişiliktir. Aydınlar Ocağı içerisinde Altan Deliorman ile gönül birliği içerisinde çalışmış bir fikir adamıdır. Muharrem Ergin, dili tehlikeye sokan hareketlerin bertaraf edilmesini

istemmiştir. Türk dilinin yozlaştırılıp kısırlaştırılmasına karşı durarak “dilde bütünlüğü” savunmuştur (Deliorman, 2009e: 95-115).

“Bahçıvan” adlı portrede Sabahattin Zaim, anlatılmıştır. Zaim, memleketin geleceği için birçok genç yetiştiren bir şahsiyettir. Altan Deliorman, Zaim’i durmadan fidan yetiştiren bahçıvana benzetmiştir. Altan Deliorman Zaim’i Aydınlar Ocağı faaliyetleri içerisinde tanımıştır. Sabahattin Zaim, Aydınlar Ocağı İlim İstişare Heyeti üyesi iken, Altan Deliorman da Aydınlar Ocağı’nın müdürüdür. Zaim’in Makedonya Türklerinden oluşu dolayısıyla, aralarındaki dostluk pekişmiştir. Zira ikisi de Evlad-ı Fatihan’dandır. Eserde Zaim’in Kaymakamlık yılları, “İlim Yayma Cemiyeti”, “İlim Yayma Vakfı” gibi kuruluşlardaki faaliyetlerine değinilmiştir. Altan Deliorman’a göre Sabahattin Zaim’in emek verip yetiştirdiği kişilikler yakın gelecekte, Türkiye’nin kaderine egemen olarak, devlet zirvesindeki makamlarda yer alacaklardır (Deliorman, 2009e: 120-133).

Altan Deliorman, “Bir Dargın Bir Barışık” adlı portrede, üniversiteden hocası olan Muharrem Kemal Özergin’i anlatmıştır. Altan Deliorman’ın böyle bir başlık koymasının nedeni hocasının zaman zaman kendisine darılmasıdır. Altan Deliorman bu durumu, “Ama ben onunla hep barışık oldum. Üzerimizde bir toz zerresi kadar hakkı olanlara darılmak mümkün mü?” cümleleriyle ifade etmiştir (Deliorman, 2009e: 139-149).

Altan Deliorman, “Benzersiz” başlığı altındaki portrede Türk tarihçiliğinin önemli isimlerinden Türklükle ilgili kapsamlı bilgilere sahip olduğu bilinen hocası Zeki Velidi Togan’ın hayatından ve mücadelesinden kesitler sunmuştur.

Altan Deliorman, üniversite üçüncü sınıfta tezli olarak “Umumi Türk Tarihi” bölümünü seçerek Togan’ın yanında üç yıl eğitim görmüştür. Altan Deliorman Togan’ı katıksız bir Türk milliyetçisi olarak tanımlamaktadır. Tarihçi, müellif ve bir siyaset adamı olan Togan, Tarih metodolojisinin (Yöntembilim) ve aynı zamanda İslamiyet sonrası Orta Asya Türk tarihinin Türkiye’deki en büyük temsilcisidir. Altan Deliorman’ın aktarımlarına göre Togan, Türkiye’nin dağ, köy, akarsu adlarını ezbere bilmektedir (Deliorman, 2009e: 169-171).

“Devletlü” başlığını taşıyan portrede, önce kendisi bir yanlışlığın sonucunda bakan olmuş, sonra Başbakanlığı döneminde bir başkasını yanlışlıkla bakan yapmış bir sima olan Sadi Irmak’ı anlatmıştır. Esere göre, çok partili dönem öncesinde devrin Başbakanı Saraçoğlu, (14. Hükümet 1945-1946) “Milli Şef”in (İsmet İnönü) huzuruna çıktığında, “Dr. Sadi’yi Sağlık Bakanlığına getirelim.” teklifi ile karşılaşmıştır. Başbakan, “Baş üstüne” dedikten sonra makamında, meclis albümünden Dr. Sadi’yi araştırmış, oradan Dr. Sadi Irmak ismini görüp, bakan listesine eklemiş, ismi Cumhurbaşkanı’na götürmüştür. Cumhurbaşkanı “Ben, Dr. Sadi Konuk’u kastetmiştim.” deyip itiraz etmiştir. Bunun üzerine Sadi Konuk, Sağlık Bakanı yapılmış; ancak kabine dışına itmek için de Sadi Irmak, Çalışma Bakanlığı’na getirilmiştir. Diğer yandan Sadi Irmak’ın yanlış birini bakan yapması olayı ise şu şekilde gelişmiştir: Sadi Irmak hükümeti oluştururken Cumhurbaşkanı’nın huzuruna çıkmıştır. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, AÜ’de öğretim üyesi görevini yürüten “Nermin Abadan Unat”ı kastederek, “Nermin Hanımı da Kültür Bakanı yapın.” diye uyarmıştır. Sadi Irmak bu uyarıyı dikkate alarak Nermin Hanım’ı yapacağı bakan listesine almıştır. Ancak Sadi Irmak, bu listeye Nermin Abadan Unat yerine Nermin Neftçi’yi yazmıştır.

Aslında, Sadi Irmak, Nermin Hanım'ı “Nermin Neftçi”⁴⁸ zannederek bakan yapmıştır. Altan Deliorman, Sadi Irmak'ı 1955'ten beri tanımaktadır. *Türk Dünyası*'ni çıkardıkları dönemde kendisinden bir yazı istemiştir. Bu yazı *Türk Dünyası* dergisinde “Batıya Yöneliş” başlığı ile yayımlanmıştır (Bkz. Türk Dünyası, Sayı:1, Şubat 1955: 8-9).

1960'lı yıllarda ise Sadi Irmak ile bir mesaisi de olmuştur. Altan Deliorman *Tercüman* gazetesinde çalışırken, gazetenin, okurlarına kuponla vereceği *Kur'an-ı Kerim* tercümesi için hazırlıkların yapıldığı sırada, Sadi Irmak'tan tercüme konusunda yardım istenmiştir. Kitap, Arapça'dan değil, Almanca'dan tercüme edildiği için tercümenin de tercümesi olacaktır. Çok karışık durumdaki nüsveddelerin düzeltilmesine Sadi Irmak yardımcı olmuştur. Kitap çıktığı zaman da, tercüme eden kısmında, Sadi Irmak'ın ismi yazmıştır. Altan Deliorman bu olayı şöyle yorumlamaktadır: “Yıllarca süren *Kur'an* tercümesinden sonra bu cür'etinden ürküp onca emek verdiği müsveddeleri bir çırpıda yaktığı söylenen Mehmed Akif, şahidi olduğum bu manzarayı görse idi acaba ne yapardı ?” (Deliorman, 2009e:175-184).

Altan Deliorman'ın “Hazarfen” başlığını verdiği Ayhan Songar, milliyetçi bir psikiyatristtir. Necip Fazıl ve Peyami Safa'dan başlayarak ünlü edebi simalarla dostluk kurmuştur. 1960'lı yıllarda Alparslan Türkeş'in Hindistan'dan döneceği söylentisi üzerine Altan Deliorman ve milliyetçi gençler Yeşilköy Havaalanı'na gittiklerinde, kalabalığın içerisinde Ayhan Songar da bulunmuştur. Aydınlar Ocağı'nın da kurucularından olan Ayhan Songar vakit buldukça ocak faaliyetlerine katılmıştır. Songar müzikle de uğraşmış, ud ve obua çalmıştır. Ahmet Kabaklı ile dostluğu, Türk

⁴⁸ Nermin Neftçi, Sadi Irmak Hükümeti zamanında (Kasım 1974) meclis dışından Kültür Bakanlığı yapmıştır. Nermin Neftçi, Türkan Akyol'dan sonra ikinci kadın bakandır (<http://www.toplumsalbilinc.org/forum/index.php?action=dlattach;topic=14456.0;attach=1543/15.12.2013>).

Edebiyatı dergisi ile olan ilgisiyle olmuştur. Songar, Türkçenin de hayranı bir kişiliktir (Deliorman, 2009e:187-195).

Altan Deliorman, “Tarihçi” başlığı ile Cemal Kutay’ı anlatmıştır. Onunla tanışması babası dolayısıyla olmuştur. Cemal Kutay, *Milli Işık* dergisine “*Vur Fakat Dinle*” adlı bir yazı vermiştir. Altan Deliorman, Cemal Kutay’ın namının yurdun her yanında duyulduğunu, isminin Kayseri’de konuk olduğu bir köy evinde kendisine sorulmasından anladığını ifade etmektedir. Kutay ile Deliorman’ın Boğaziçi Yayınlarının kurulmasından sonra dostlukları daha da artmıştır. İlerleyen yıllarda Kutay, Didim Mavişehir’de büyük bir site kurmuştur (Deliorman, 2009e: 201-208). Esere göre Altan Deliorman’ın da Didim’de yazlığı bulunmaktadır.

İzzeddin Şadan ise, “Deli Doktoru” adıyla sunulan portredir. Altan Deliorman onu yazılarından tanımaktadır. Şadan, “*Komünizm Emrinde Marazi Edebiyat*” yazısı ile ünlenmiştir. Şadan bu yazısında, Komünizm’in yaşamasına elverişli ortamın yaratılmış olduğunu, asıl bu ortamın yok edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Altan Deliorman için İzzeddin Şadan’ın isminin tek “z” ile yazılması dikkat çekici olmuştur (Deliorman, 2009e: 218-219). Esere göre Şadan’a sıradışı bir insan olduğu için çevresinde kendisine “deli doktor” denilmiştir.

“Zarif Mücahit” başlığı ile Ziyad Ebuzziya’nın mücadelelerini anlatmıştır. Ziyad Ebuzziya İkinci Dünya Savaşı sonrası Ruslar’ın esir teslimi meseleleri ile ilgilenmiş, yaşanan faciaları çıkardığı gazeteden duyurmuştur. Altan Deliorman’ın Ebuzziya’yı ilk görüşü Samatya’daki bir toplantıda olmuştur. Altan Deliorman, Ebuzziya’nın çıkardığı “*Tasvir*” gazetesinin evlerine girmiş olduğunu söylüyor. Ebuzziya’nın DP’den milletvekili oluşu, Hürriyet Partisi macerası yazıda belirtilmiştir. Ebuzziya sonradan ticaret ve turizm işi ile uğraşmıştır. Ebuzziya, Aydınlar Ocağı’nda “Ayasofya” konulu

bir konferans da tertiplemiştir. Eserde Ebuuzziya'nın Türkçeye olan titizliği de anlatılmıştır (Deliorman, 2009e: 229-250).

Altan Deliorman ele aldığı portrelerin dikkat çeken yanlarını sunmakla kalmamış; iç dünyalarını, heveslerini, çok yönlü taraflarını da yansıtmıştır. Altan Deliorman'a göre okuyucu bunları okurken adeta olanları seyrediyormuş havasına kapılmaktadır. Bu portreler milliyetçiliklerini benliklerinde taşıyan insanlardır. Kendi mesleklerini sürdürmüş olmalarıyla beraber, ortak davaları aynıdır. O dava, Türklüğün mücadelesini vermek, Türk milliyetçiliğine hizmet etmektir. Bu kişilikler, Türkçenin ve Türklüğün yücelmesini isterken kendilerine aykırı gördükleri Komünizm'in de karşısında yer almışlardır. Çoğunun antikomünist bir teşkilat olan Aydınlar Ocağı ile irtibatlı olmalarının bir bakıma nedeni de budur.

Bulgaristan'da Türkçe Basın

Altan Deliorman, basın tarihine ilgi duymuştur. Bu anlamda İstanbul Üniversitesi'nde basın tarihi ile ilgili yaptığı yüksek lisans tezinin konusu "*Kırım ve Balkanlarda Türkçe Basın*" olmuştur (Deliorman, 2003: 10). Babası Necmettin Deliorman'ın da bu sahada çalışmaları vardır. Bu eser babasının ve kendisinin daha önceki bilgi ve dokümanlarına dayanarak kitap haline getirilmiştir.

Altan Deliorman'ın 1865-2009 yılları arasını içine alan ve tamamı belgelere dayalı bu çalışması, 2010 yılında "*Bulgaristan'da Türkçe Basın*" ismiyle yayımlanmıştır. Eserde, Bulgaristan'da yayımlanan Türkçe gazete ve dergilerle, bunların kurucu, başyazar ve yazarlarına ait bilgiler bulunmaktadır. Eser, Türklük coğrafyasına ait kültürel bilgiler de sunmaktadır. Eser, "Altan Deliorman'a Saygı Günü"nde davetlilere hediye olarak dağıtılmıştır.

Atsız, Hayatı, Görüşleri ve Eserleri

Altan Deliorman'ın vefatından sonra 2013 yılında Berikan Yayınevi tarafından yayımlanan eser 265 sayfadan oluşmaktadır. Esere Prof. Dr. Semih Yalçın bir önsöz yazmıştır. Yalçın'a göre, Altan Deliorman, yakından tanıdığı isimleri kendine has üslubu ile kaleme almış, genç nesillerin bu kişileri tanınmasını sağlamıştır. Türkçülük davasının bayraktarı Atsız'ın yakınında bulunması, dolayısıyla onu iyi tanınması, Altan Deliorman'ı en çok öne çıkaran taraflardan birisi olmuştur. Yalçın'a göre Altan Deliorman, Atsız'da teneffüs ettiği milliyetçiliği, genç nesillere aktarmıştır. Altan Deliorman, idealist bir kuşağın Türkçülük mücadelesini sonraki kuşaklara taşımıştır. Bunu da Atsız'ın *Orkun* dergisini sahiplenip, bu dergiyi yaşatarak gerçekleştirmiştir. Yalçın, Altan Deliorman'ın Goethe'nin "Ümit en son terkedilen şeydir" sözü doğrultusunda, milliyetçiliğin yüksek hedeflere ulaşacağına inandığını belirtmektedir. Altan Deliorman'a göre Atsız, 20. yy Türk düşünce hayatının ve edebiyatının önemli isimlerindedir. Adı, Türkçülük ülküsü ile özdeşleşmiştir. Makaleleri, roman ve şiirleri vardır. Türkçeye titizliği, keskin üslubu, bilim alanındaki çalışmaları ve hayatı yoğun fikir mücadeleleri ile geçmiştir. Bunun için ilmi çalışmalara zamanı pek olamamıştır.

Eserin "Atsız'ın Hayatı" bölümünde, Atsız'ın doğumu, eğitimi, tanık olduğu olaylar, fotoğraflarla zenginleştirilerek anlatılmıştır. Atsız'ın karakter ve düşünce yapısı, edebi kişiliği, tarihçiliği, Türkçeye hizmetleri ayrı bölüm olarak verilmiştir. Altan Deliorman, kitabın oluşumunda kaynak sağlayan Yücel Hacaloğlu'na, fotoğraflar için Yağmur Atsız'a, destekleri için Turgut Güler'e teşekkür etmiştir. Altan Deliorman, bu kitabın, Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından yayımlanmasını beklemiş; ancak kitabı TDK yayımlamamıştır.

Eserde Ziya Gökalp, Dr. Rıza Nur, Zeki Velidi Togan gibi Atsız'ı etkileyen şahsiyetlerin yaşam öykülerine ve düşüncelerine yer verilmiştir. Atsız'ın karakter yapısı onu yakından tanıyanların da gözlemleriyle verilmiştir. Düşünce yapısı bölümünde Atsız'ın milliyetçilik anlayışına yer verilmiştir. Atsız'ın Türkçülük açısından değerlendirdiği din konusu, ayrı bir başlıkla sunulmuştur. Atsız'ın edebi şahsiyeti bölümünde de romanlarının özelliklerine değinilmiştir. Esere göre Atsız, genç yaşta hikâyeler ve üniversiteye girdiği yıllarda da şiirler yazmıştır. Atsız'ın Türkçeciliği ise ayrı bir konu halinde sunulmuştur. Atsız'ın Zeki Velidi'nin asistanlığını yapmasından dolayı tarihçiliğinin de önem taşıdığı vurgusu yapılmıştır. Eser, Atsız'ın kültür anlayışına da yer vermiştir.

5.3. Altan Deliorman'ın Makaleleri ve Gazetecilik Yönü

Altan Deliorman'ın tarih, edebiyat kültür, sanat gibi değişik konularda gazete köşelerinde, dergilerde yayımlanmış birçok yazısı bulunmaktadır. Bu yazılardaki düşüncelerinin çoğunu kitap şeklinde yayımlayıp okuyucusu ile buluşturmuştur. Onun eski dönemlerde, *Milli Işık*'ta, *Türk Kültürü*, *Türk Edebiyatı* gibi dergilerde yayımlanan birçok yazısı kitaplarına da yansımıştır. Bu yazılarında, basın dünyasına ilk girdiği dönemlerden en son dönemine kadar değişen koşullar içerisinde Türkçü ve milliyetçi bakış açısı ve duruşunu ömrünün sonuna kadar sürdürdüğünü görebiliriz.

Altan Deliorman'ın “*Çocuk Sesi*”, “*Türk Sanatı*” ve “*Türk Dünyası*”ndaki yazıları ilk gençlik yıllarının izlenimleri ile daha çok edebi içeriği ağır basan yazı şiir ve hikâyelerle doludur. Ancak milliyetçi fikirlerinin iyice olgunlaşmasından sonra *Ocak* gazetesi, *Milli Yol* ve *Milli Işık* dergilerindeki yazıları, milliyetçi bir bakış açısı ile ele alınan ve o dönemin koşullarını yansıtan yazılardan oluşmaktadır. Bu yazılarda, sadece

milliyetçiliğin değil, o dönemde en büyük tehlikeyi oluşturan Komünizm akımına ve komünist faaliyetlere karşı da mücadele verilmiştir.

Altan Deliorman'ın uzun yıllar çalıştığı ve Avrupa baskılarında köşe yazarlığı yaptığı gerek *Tercüman* gazetesindeki ve gerekse *Ortadoğu* gazetesindeki yazılarında, o günlerin gündemindeki meseleler, milliyetçi bakış açısı ve ideali doğrultusunda kaleme alınmıştır (Deliorman, 2009e: 20).

Altan Deliorman'ın tefrika ve makalelerindeki milliyetçi bakış açısı, kitaplarına da yansımıştır. 1980'li yıllarda *Boğaziçi*, *Gurbette Bayrak*, *Yeni Orkun* gibi dergilerdeki yazılarında milliyetçi çizgisini devam ettirmiştir. Altan Deliorman, 1998'den itibaren *Orkun* dergisinin sahipliğini üstlenmiştir. Altan Deliorman, dergideki yazılarında, genellikle geçmişteki milliyetçi faaliyetleri değerlendirmekle beraber, milliyetçi meselelerde yanlış bilgi beyan edenlere karşı cevap vermiştir. Altan Deliorman, makalelerini hazırlarken Türk kültürü araştırmaları içerisine de girmiştir. Altan Deliorman'ın 1989 yılında üç ayrı konuda yazılarını bir araya getirerek çıkardığı “*Üç Makale*,” O'nun Türk kültürü araştırmalarının bir özetidir. Ayrıca ileride oluşturacağı bazı kitaplarının da habercisi olmuştur. *Üç Makale*'de “*Türk-İslam Sentezi ve Türkçülük*,” “*Homeros Kimin Atası?*”, (Yeni Orkun, Sayı: 11, Ocak 1987: 6-9) “*Bugünkü Manası İle Bozkurt*” (Deliorman, Türk Kültürü dergisi, Sayı: 55, Mayıs-1967: 470) adlı makaleler yer almıştır. Türk İslam Sentezi ve Türkçülük makalesi, “*Tarih Boyunca Türkçülük*” kitabının alt yapısını oluşturmuştur.

Altan Deliorman, “*Homeros Kimin Atası*” adlı makalesinde Turgut Özal'ın Başbakanlığı zamanında, Fransa'da Plon Yayınevi tarafından Fransızca yayımlanan “*La Turquie en Europe*” yani “*Avrupa'daki Türkiye*” kitabında belirtilen fikirleri eleştirmektedir. Oğuz Çetinoğlu'na göre, “*Avrupa'daki Türkiye*” kitabında, Türk adı

kullanılmadan, bütün eski Anadolu sakinlerinin, Türkleri de aralarına alarak bir “Anadolu kültürü oluşturduğu anlatılmıştır. Çetinoğlu bu durumu Türk’ü Anadolu hesabı dışında tutma gayretliliği olarak yorumlamıştır (Oğuz Çetinoğlu, Tarihçi-Yazar Altan Deliorman ve Eserleri, <http://www.kocaeliaydinlarocagi.org.tr/07.10.2012>).

“*Bugünkü Manası İle Bozkurt*” verimli bir araştırmanın ürünüdür. Altan Deliorman, bu makaleyi 2009 yılında “*Türk Kültüründe Bozkurt*” adıyla, her kesimin anlayabileceği tarzda bir kitap haline getirmiştir.

Altan Deliorman’ın *Türk Kültürü* dergisinde yayımlanan makalelerinden birisi de “*Makedonya’da Türk Nüfusu Meselesi*”⁴⁹ adını taşımaktadır. Bu makale, iki bölümdür. Birinci bölümü, Balkan Savaşı’na kadar olan devrede Makedonya’daki nüfus hareketlerini istatistiklerle vermektedir. İkinci bölümde ise Balkan Savaşları’ndan, Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar olan bölüm anlatılmıştır. Burada yabancı ülkelerin istatistik verileri çok dikkat çekicidir. Makalede, Osmanlı hâkimiyeti devrinde Türklerin Makedonya’daki hizmetleri, azınlıklara karşı uyguladıkları hoşgörü konu edilmiştir. Makalede Balkan Savaşları’ndan sonra Makedonya’da Türk nüfusunun azaldığını belirtilmektedir. Makale’ye göre Makedonya’da hüküm sürmüş olan Türklerin bıraktığı kültür izleri halen devam etmektedir (Deliorman, *Türk Kültürü*, Sayı: 33, Haziran 1965: 589-593). *Türk Kültürü* dergisindeki makalelerin birisi dış Türklerle ilgilidir. Altan Deliorman, “*İlim Ateşeleri*” adlı makalesinde yurt dışındaki elçiliklerde askeri ataşeliklerin yanında, ilim ve fikir hayatının zenginleşmesine katkı sağlayacak, “İlim ateşelikleri”nin kurulmasını istemektedir. İlim kongreleri, ilmi neşriyatı takip etmek,

⁴⁹ Bu makaleler için bkz. Deliorman, *Türk Kültürü*, Sayı:33, Haziran-1965:589-593 ve Deliorman, *Türk Kültürü*, Sayı: 39, Ocak-1966: 246-253. Ayrıca Balkan Türklerinin durumu, gördükleri zulümleri ve 1960’lara kadar yaşanan sosyal hareketliliği görmek için bkz. Orhonlu, *Türk Kültürü*, Sayı: 21, Temmuz 1964: 49.

buldukları yerlerde Türk kültürünü ve Türk ilim adamlarını tanıtmak, konferans ve etkinliklere öncülük yapmak gibi işler ilim ateşelerinin görevleri arasında yer alacaktır (Deliorman, Türk Kültürü, Sayı: 75, Ocak 1969:211-213).

Altan Deliorman'ın basın tarihine ilişkin makaleleri de bulunmaktadır. Bu makalelerinden birinde Türk basınının, Agâh Efendi'nin çıkardığı ilk özel gazete olan *Tercüman-ı Ahval* ile başlatılmasını yanlış bulmuştur. Ona göre ilk gazete devlet tarafından çıkarılmış da olsa *Takvim-i Vekayi*'dir. İsmi II. Mahmut'un verdiği, *Takvim-i Vekayi* Türk parası ile Türk menfaatleri için Esat Efendi tarafından çıkarılmıştır. Altan Deliorman'a göre bu makale bu gerçeğin gözardı edilmemesi için yazılmış olmalıdır. Ona göre Osmanlı'da *Takvim-i Vekayi*'den de önce 1794'te İstanbul'da Fransızlara yönelik olarak "*Bulletin Nouvelles*", yine İstanbul'da 1795'te Fransız elçi Vernillac tarafından "*La Gazette*" adlı gazeteler yayımlanmıştır. Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre, dünyada ilk gazete 1605'te şimdiki Belçika'nın Anvers kentinde yayımlanmıştır. "*Nieuwe Tijdingen*" adını taşıyan gazete, Nassau Dükalığı tarafından kuşatmada halkın moralini yüksek tutmak için yayımlanmıştır (Deliorman, Türk Kültürü, Sayı: 23, Eylül 1964: 6-11).

Altan Deliorman'ın Mayıs 1966'da, "*Türk Basın Tarihi*" adlı makalesinde, henüz Türk Basın Tarihi'nin yazılmamış olduğunu tespitini yapmaktadır. Bu makaleye göre, Altan Deliorman basını, belli aralıklarla periyodik yayımlanan gazete, mecmua, risale, yıllıklar, hatta bu kapsamdaki kitaplar olarak görmüştür. Makalede basın fikir tarihi açısından da önemli bulunmuştur. Makaleye göre Altan Deliorman, kitap, ansiklopedi, broşür, risale vb. yayınları basın kategorisinde görmemektedir. Ansiklopedi fasiküllerini bir büyük eserin bütünü içinde değerlendirildiğinden basının dışında tutmaktadır. Makalede basın tarihi ile ilgili çalışma yapmanın zorluğu da dile

getirilmiştir. O'na göre araştırmacıların “Türk Basın Tarihi” için sadece sınırlarımız içinde değil, sınırlarımız dışında da yayımlanmış Türk gazetelerini görmesi gerekmektedir. Altan Deliorman'a göre Gaspıralı'nın *Tercüman* gazetesi bütün Türklük dünyasında yankı uyandırmıştır. *Jöntürk* gazetesi de Altan Deliorman'ın önemli bulduğu gazeteler arasındadır (Deliorman, Türk Kültürü, Sayı: 23, Mayıs 1966: 616-619).

Görüldüğü üzere, Altan Deliorman bir gazeteci olarak, gerek gazeteci olan babasından aldığı katkılarla, gerekse kendi hayat deneyimleri ile işini ustaca devam ettirmiştir. Gazeteci kimliği ile röportajlar yapıp bunları çıkardığı dergilerde yayımlamıştır. Diğer yandan Altan Deliorman Avrupa ülkelerinde bulunan Türklerin yanlarında bulunarak, verdiği konferanslarla oralardaki Türklerin aydınlanmalarını sağlamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

ALTAN DELİORMAN'IN TÜRKÇÜLÜK VE MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞI

1. Cumhuriyet Öncesi Türkçülük Ve Türkçü Teşkilatlar

Cumhuriyet öncesi Türkçülüğün İsmail Gaspıralı, Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp gibi fikir adamlarının görüşleriyle fikri temele kavuştuğu söylenebilir. Daha önce dil ve kültür alanında kendini hissettiren Türkçülük, 20. yy başında siyasi bir hüviyete kavuşmuş olarak kendini göstermektedir. Türkçülük İkinci meşrutiyetten sonra İttihat ve Terakki önderleri tarafından da savunulmuştur. Türkçülük, İttihat Terakki Partisi iktidara geldikten sonra ise devlet politikası haline gelmiştir. Bu bağlamda Altan Deliorman'ın düşünce temelini yapısında Türkçülük fikri yer almaktadır. Zaten Altan Deliorman bir tarih araştırmacısı olarak Türkçülüğün tarihine yönelik araştırmaları çerçevesinde kitaplar yazmıştır. Altan Deliorman, Türkçülüğün tarihine ilişkin tespitleriyle bu alana hizmet etmiştir. Cumhuriyet Dönemi öncesindeki Türkçü teşkilatlar ise Türkçülük fikrinin gelişimine hizmet etmiştir.

1.1. Cumhuriyet Öncesi Türkçülük

Türkçülük, Turan ve Turancılık Kavramları:

Türkçülüğün önde gelen savunucularından Yusuf Akçura, Türk'ün tanımını şöyle yapmaktadır: “Türkler dediğimiz zaman, etnografya, filoloji ve tarihle ilgisi olanların bazen “Türk-Tatar”, bazen “Türk-Tatar-Moğol” diye andıkları bir ırktan gelme, adetleri, dilleri birbirine pek yakın, tarihi hayatları birbirine karışmış olan kavim ve kabilelerin tamamını murad ediyoruz.” Akçura'ya göre Tatar diye bilinen Kazanlılar, Azerbaycanlılar, Kırgızlar, Yakutlar da “Türkler” tabirinin içindedir (Akçura, 1998b:

17). Türkçülüğü, Türk milletini yükseltmek olarak tanımlayan Ziya Gökalp Türkçülüğün türlerini, ırki,⁵⁰ kavmi, coğrafi, Osmanlıcı, İslam ittihatçısı, fertçi Türkçülük olarak tasniflemiştir. Gökalp'e göre Irki Türkçüler milleti ırk olarak almaktadırlar. Bununla beraber Gökalp, Irki Türkçülüğü pek itibarlı bulmamaktadır. Kavmi Türkçüler, milleti kavim olarak görmektedir. Kavim ise aynı anadan ve babadan gelmiş, içine yabancı karışmamış kandaş bir zümre demektir. Coğrafi Türkçülere göre millet aynı ülkede oturanların mecmuudur(toplamıdır). Osmanlıcılar milleti, tebaanın bütünü olarak alır. İslam ittihatçılara göre millet, bütün müslümanların mecmuudur. Fertçilere göre ise millet, insanın kendisini mensup saydığı cemiyettir (Gökalp, 1955: 10-13).

Cumhuriyet Dönemi Türkçülüğünün en önemli fikir önderlerinden sayılan Hüseyin Nihal Atsız'a göre Türkçülük, dört kaynaktan beslenmiştir: Birincisi, Türk uruğunun şuur altındaki milliyetçiliğidir. İkincisi Tanzimat'tan sonra Avrupa'daki milliyetçiliklere benzeyen halkçı bir hareketin Türkiye'de de tatbik olunmasını isteyen milliyetçilik hareketidir. Üçüncüsü devletin içindeki yabancı unsurların ihaneti dolayısıyla doğan tepkidir. Dördüncüsü Türklerin iki yüz yıldan beri çektikleri büyük sıkıntılardır (Atsız, 1992: 30). Atsız, bu dört kaynaktan gelen düşüncelerin birbirleriyle kaynaşarak bugünkü Türkçülük anlayışını ortaya çıkardığını söylemek suretiyle, Türkçülüğün sosyolojik yönünün yanında yaşanan tarihi süreçlere paralel olarak şekillendiğini de belirtmek istemiştir.

Tarihsel süreç içerisinde Turan ve Turancılık kavramlarına ilişkin farklı tanımlamalar yapılmıştır. Hüseyin Namık Orkun tarafından Turan kelimesi, Hazar'ın

⁵⁰ Irk kelimesi bitkinin gövdesi, damar, nesep, menşe demektir. Soy kütüğü ve asalet anlamındadır. Aralarında kan bağı bulunan aynı soydan insan topluluklarıdır. Irk kelimesini Türkçede unsuriyye kelimesi karşılamaktadır (TDVİA, c. 19, 1999: 124-125).

kuzeydoğusunda, doğuya doğru uzanan Türkistan'ı da içine alan arazi ile İran'ın kuzeyinde Hazar Denizi ve Akmolinsk Platosu ve daha doğusunda Altay Dağlarının batı yamaçlarına kadar uzanan bölgenin adı olarak tarif edilmektedir. Orkun, Cholnoky Jenö'nün açıklamalarına dayalı olarak Hazar-Aral arası Üst Yurt Platosu, Mangkışlak Platosu, Tanrı Dağları zincirleri buraya kadar gelip Karatau ve Nuratau dağlarını oluşturduğunu ifade etmektedir (Orkun, 1977: 9).

Mustafa Çolak, Turancılık kavramını en dar anlamıyla farklı coğrafyalarda yaşayan Türk halklarını bir araya getirmek veya en azından birbirine yakınlaştırmak düşüncesi olarak açıklamıştır. Çolak'a göre Macaristan, sadece Turancılık kavramının ilk kullanıldığı yer olarak kalmamış, 19. yy sonlarına doğru başlamış olan Türkçülük (Pantürkizm) akımının ortaya çıktığı ilk yer olmuştur. "Zira bir Macar Oryantalisti olan Herman Vambery⁵¹ Türkçülüğün kurucusu olarak kabul edilmektedir" (Çolak, 2006: 38).

Fuat Uçar'a göre Turancılık, ilk olarak Macaristan'da ortaya çıkan ve Osmanlı topraklarında belirmeye başladığı biçimiyle Pantürkçülük'ten daha geniş ve coğrafi alanda yaşayan halkların birliğini ifade etmektedir. II. Meşrutiyet'ten sonra Turancılık Pantürkçülükle eş anlamlı kullanılmıştır. Böylece kültür ideali haline gelmiştir. Uçar, Turancılığın, Pantürkizm'e göre daha simgesel bir anlam taşıdığını ifade etmektedir (Uçar, 2008: 130).

⁵¹ Macar Şarkiyatçısıdır. (1832 Çekoslovakya, 1913 Budapeşte) Vambery, 1857'de Türkiye'ye geldiği sırada birçok Türk aydını ile ilgi kurarak dostluklarını kazanmıştır. Türkoloji çalışmaları, Macarlar ile Türklerin aynı ortak asıldan geldiklerine dair eski teorisinin savunuculuğu ile birlikte "Panislavizm" tehlikesine karşı Türk desteğinin alınmasından şevk almaktaydı (Lewis, 1984: 344).

Mustafa Çolak'ın aktarımlarına göre Ziya Gökalp'de Türk, yalnız bir dili ve kültürü olan bir milletin adıdır. Turan ise daha çok coğrafi ve siyasi bir kavramdır. “Turancılık ve Türkçülük” kavramları, o dönem çerçevesi içerisinde, henüz yeterince tanımlanamamış, siyasal boyutta çerçevesi çizilememiş ve sosyolojik olarak yeterince ele alınamamış konuları oluşturmaktadır. Kavramlar arasındaki ilişkilerde ortaya konulamamıştır. Bu yüzden her ikisi de bazen İslamcılıkla kolayca bağdaştırılarak, Osmanlı birlik ve beraberliğini sağlayacak bir kimlik olarak düşünülmüştür. Bazen de Türkçe konuşan Rusya'nın güney ve güneydoğusunda yer alan Türk halklarını birbirine kültürel, siyasi ve ekonomik olarak yakınlaştıracak ve bu yolla Türkleri Rus tehdidinden kurtaracak ama gerçekleşip gerçekleşmediği bilinmeyen bir mefkûre olarak düşünülmüştür. Çolak'a göre her iki kavram da Türk milliyetçiliğinin biçimlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Çolak, Türkçülüğü, Anadolu Türkleri için bir kimlik belirleyici olarak, Turancılık kavramını ise Anadolu Türkleri ile Anadolu Türkleri dışında yaşayan Türklerin ilişkileri olarak görmüştür (Çolak, 2006: 44).

Ziya Gökalp'e göre Turan, bütün Türklerin mazide ve belkide istikbalde bir şeniyet (gerçeklik) olan büyük vatanıdır. Turaniler, yalnız Türkçe konuşan milletlerdir (Gökalp, 1955: 19).

Günay Göksu Özdoğan, Türkiye Cumhuriyeti siyasi sınırları dışında yaşayan Türkler ile ortak tarihsel etnik kökenlerden söz edildiğinde, 1940'lı yıllarda genellikle “Turani” terimi kullanıldığını ifade etmektedir. Özdoğan'a göre, Almanlar yenilmeye başlayınca Türk Hükümeti, Türkçü akımı aşağılamak için “Turancı” deyimini kullanmıştır (Özdoğan, 2006: 27).

Sadettin Gömeç'e göre Turan kavimleri, merkezde Türkler olmak üzere onlarla dil ve ırk bağı bulunan kavimlerden ibarettir. Turan kelimesi ilk defa Firdevsi'nin

eserlerinde geçmekte olup, Türklerin yurdu anlamına gelmektedir. Gömeç'e göre, 19. yy sonları ile 20. yy başlarından itibaren siyasi bir mahiyet alan Turan kelimesinden, sadece Türk aslından gelen Türkçe ve akraba dilleri konuşan, kısmen de tarihi süreçteki teşekküllerinde kuvvetli bir Türk tesiri bulunan halkların birliği anlaşılmalıdır (Gömeç, Türk Yurdu, Sayı: 287, Temmuz 2011: 59).

Reha Oğuz Türkkan ise son yaşanan süreçte, "Bütün Türkler Bir Ordu" sloganıyla Türklerin tek devlette birleşmesini isteyen Turancı görüşlerin bir hayal olarak gönüllerde yaşadığını ifade etmektedir (Türkkan, 2007: 104).

Bu tespitlere dayanarak Türklerin çoğunlukla yaşadığı yurtların tamamı Turan kelimesi ile ifade edilmiştir. Bu adlandırma daha çok coğrafi bir anlam ifade etmektedir. Turancılık ise Turan coğrafyasındaki Türklerin birliğini hedefleyen düşüncedir.

Altan Deliorman'ın Türkçülüğün Tarihi Seyrini Değerlendirmesi:

Altan Deliorman, Türkçülük eğilimlerinin doğuşunu, Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik hareketleri sonucunda, Rusların Panislavizm⁵² siyasetini başlatmalarının da etkisiyle, Osmanlı İmparatorluğu'nun içinden yabancı unsurların kopmaya başladığı dönemle alakalandırmaktadır. Avrupa'da başlayan Türkiyat çalışmalarının etkisiyle, "Türklerin Moğollar'dan ayrı, eski ve köklü bir uygarlık olduğu ortaya çıkarılmıştır. Neticede Kırım, Kazan ve Azarbaycan bölgelerinde Türkçülük eğilimleri görülmeye başlamıştır" (Deliorman, 2010b: 74).

⁵² Panislavizm, Rusların ortodoksları korumak parolası ile giriştiği bir tahriktir. Zaten 1850'den itibaren Slav Birliği "Panislavizm" bayrağı altında Türk düşmanlığı propagandasını güçlendirmiştir. 1866'da Slav Birliği'nin Birinci ve 1867'de İkinci Kongresi Rusya'da yapılmıştır. 1870'te Osmanlı Devleti bağımsız bir Bulgar Kilisesi'nin kurulmasını tanımıştır. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Kuzey Bulgaristan'da Bulgar Prensiği şeklinde fiilen Bulgar bağımsızlığı kuruldu. 1881'de Romanya, ittifak ve istiklalini ilan etti. 19. yy Osmanlı'nın Balkan ve Rumeli topraklarının parçalanması asrı olmuştur (Aydemir, 1999: 98).

Kafkas, Kırım ve Kazan’da görülen milliyetçilik hareketleri, İslamcılık ve yenilik hareketleri ile karışık durumdadır. Azerbaycan’da Mirzafetali Ahunzade İslam alfabesinin ıslahını savunan düşünceleri ile dikkat çekmiştir. Bakü’de Türkçe yayımlanan ilk gazete, *Ekinci* gazetesidir. Türk dillerinin birleştirilmesine ilişkin yazılar çıkan *Ekinci*’nin Azerice’nin sadeleşmesinde rolü olmuştur (Deliorman, 2010b: 120).

Şemsettin Sami Türk dili ve Türkçe kelimeler üzerine çalışmıştır. Ahmet Vefik Paşa, “Dilde Türkçülük” konularındaki yazılarıyla Osmanlı’da “İlk Türkolog” sayılmaktadır. İkinci Abdulhamit tarafından Asya seyahatine görevlendirilen, Özbekler Tekkesi Şeyhi Süleyman Efendi, eserlerinde Asya’daki izlenimlerini anlatmış, Türklüğün oradaki kanadı ile Osmanlı’yı birleştirmeye çalışmıştır. Türkçülüğün ilk fikri önderlerinden “Şıpkı Kahramanı” Süleyman Paşa ders kitaplarına Türkçe ağırlıklı ifadeler koydurmuş bilgileri ise milli şuur yapısına uygun olarak düzenlemiştir (Deliorman, 2010b: 94-103).

Bu bilgiler ışığında Türkçülüğün daha çok Türk dili çevresinde geliştiği, o dönemlerde fikirsel yapı itibariyle tam anlamını bulamadığı anlaşılmaktadır.

Altan Deliorman’a göre, doğu kültürüyle yetişen Ali Suavi ise hem İslam birliğini hem de Türk ırkının eski bir ırk olarak üstünlüğünü savunmuştur. Bu yönüyle Ali Suavi’nin şahsında, Türkçülük ve İslamcılık birbirine karışmıştır. Altan Deliorman, aynı durumun diğer Osmanlı aydınlarında da gözlemlendiğini, bunun da normal karşılanması gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü Osmanlı Devleti çeşitli milliyetlerden meydana gelmiştir. İnsanları bir arada tutan “Osmanlılık” bağı ile birlikte hükümdarın halife olması sıfatı ile “İslam birliği” ideali de önemli rol oynamaktadır (Deliorman, 2010b: 105).

Tanzimat döneminde, Türkçülüğün ilk belirtileri, “Türkçecilik”, “Türk Tarihi” ve “Türk ülkelerine ilgi duyma” şeklinde kendini göstermiştir. Araştırmalar daha çok Avrupa da yapılmış, Batı dillerinden aktararak Türk aydınlarının bilgisine sunulmuştur. Araştırmaların Osmanlı’da yapılamayışı, aydınlar arasındaki bilgi noksanlığı olarak görülmüştür. Altan Deliorman bu anlamda Mustafa Celalettin Paşanın, “*Eski ve Yeni Türkler*” adlı eserini, Türklük ve Türkçülük açısından yayımlanmış ilk eser olarak önemli görmektedir. Abdülmecit’e ithafen; Alman, Fransız, Rus, Leh kaynaklarına dayanılarak Fransızca yazılan eserde Türklerin tarihte ve medeniyette büyük rol oynadığı anlatılmakla beraber, Türkleri Avrupa ile bütünleştirme çabalarına yönelik bir çalışma olduğu ifade edilmektedir. Altan Deliorman, eseri ilmi bulmamakla birlikte, Türk dünyası dili ve tarihinden bahsetmesi dolayısıyla önemli görmektedir (Deliorman, 2010b: 109-112).

Türkiyatçılık konusunda diğer önemli bir isim de Mehmet Emin Efendi’dir. Türkistan’da eğitim gören Mehmed Emin Efendi, “*İstanbul’dan Orta Asya’ya Seyahat*” adlı eserinde Orta Asya’dan bilgiler vermiş, kurulmasını düşündüğü Müslüman ve Türk imparatorluğu’nun hayalini kurmuştur. Eserinde, Rusların ele geçirdikleri topraklarda uyguladığı “Ruslaştırma siyaseti”ni anlatmıştır. Mehmet Emin Efendi, Türkiyatçılığın, milli duyguya değil bilime dayandığını ispatlamaya çalışmıştır (Deliorman, 2010b: 115-116).

Ünsizadeler, (Celalettin ve Hacı Said kardeşler) çıkardıkları “*Keşkül*” adlı dergi ile Tiflis’te Azerbaycan lehçesini İstanbul Türkçesine yaklaştırmaya çalışmışlardır (Deliorman, 2010b: 120-121).

Altan Deliorman'a göre Kıımlı İsmail Gaspıralı'nın⁵³ temel düşüncesi, yalnız Kııım Türkleri'nin değil, bütün Türk dünyasının hatta Müslüman âleminin uyanıp ayağa kalkmasıydı. Ancak, Panislavist politikanın kol gezdiği Rusya'da düşüncelerini uygulamaya geçirmesi anlamlı idi. Gaspıralı'nın projelerinden birisi, çocukların okumalarının sağlanması için okuma-yazma seferberliği başlatmasıydı. Diğer bir projesi, Türkçenin sadeleşmesi ve bütün Türk illerinde konuşulan Türkçenin İstanbul ağzına yakınlaştırılmasıdır. Gaspıralı, 20. yy'da görüşlerini, "Dilde, fikirde, işte birlik" şeklinde tasarlamıştır. Gaspıralı, hem dil alanındaki Türklük şuurunu uyandırma çabaları ile hem de medeniyet sahasındaki çağdaş fikirleri ile dikkat çekmektedir. Zira Gaspıralı, kadın-erkek eşitliğini ve Türk çocuklarının batı usulünde eğitilmelerini savunmuştur. Buna dayanarak Gaspıralı, Türkçülük fikrinin ilmi dayanaklarını oluşturmuştur (Deliorman, 2010b: 127-129).

Türkçülüğe hizmet etmiş şahıslar, fikir adamları yaşadıkları coğrafyalarda Türklüğün baskı altında ve kuşatılmış olduklarını görerek, ağır koşullar altında mücadelelerini sürdürmüşlerdir. Bu koşulların etkisiyle Türkçü görüşler daha da fazla yayılma imkanı bulmuştur. Türkçülük özellikle Türklüğün başka ülke ve milletlerin egemenliği altında yaşadığı Kııım, Kazan gibi coğrafyalarda taraftar bulmuştur. Zaten İsmail Gaspıralı ve Yusuf Akçura Kııım ve Kazan Türklerinin haklarını savunmuşlardır.

⁵³ İsmail Gaspıralı Kııımlı fikir adamı, eğitimci ve yayımcıdır. 21 Mart 1851'de Kııım Bahçesaray Gaspıralı Köyü'nde doğan Gaspıralı, Moskova Harp Okulu'nda okumuştur. Rusça muallimliği ve Bahçesaray'da Belediye Başkanlığı yapan Gaspıralı, 1878'de Jöntürklerle temasa geçmiştir. *Türk Yurdu* dergisine emek vermiştir. 24 Eylül 1914'te vefat eden Gaspıralı, "Eğitimin ana dile hizmet etmesini, dini ve dünyevi bilgiler içermesini" savunmuştur. 1883'te çıkardığı *Tercüman*, Kııım Tatarları'nın ilk Türkçe gazetesidir. Kııım'da matbaa açan Gaspıralı, eğitimde "Usul-ü Cedit" projesini uygulamaya koymuştur. Bunlara "Cedidciler" denmiştir. 1912'de Usul-ü Cedit'i Hindistan'a tanıtmıştır (TDVİA, c. 13, 1996: 392-393).

Kazan Türkleri arasında eserlerini Türkçe yazan Şehabettin Mercani, (1808-1889) milliyet fikirlerini savunan ilk kişidir. O zamana kadar Kazan'da bütün eserler Arapça yazılmıştır. Mercani, kelimelerine Rusça karıştırmamıştır. Mercani'nin ölümünden sonra Kazan milliyetçileri, yenilikçi görüşleri benimseyip milliyetçilik fikrini iletmişlerdir (Deliorman, 2010b: 131-134).

Altan Deliorman'a göre Necip Asım⁵⁴ eski Türk yazıları ve Türk atasözleri üzerinde dururken, Veled Çelebi de Türk dili üzerindeki çalışmaları ile dikkat çekmiştir. Cemalettin Afgani ise Türkiye'deki milli uyanışı, İslam ülkeleri için örnek göstermiştir. "Milliyet dışında saadet yoktur" diyen Afgani, doğuda İslamlığın çöküşünü incelemiştir (Deliorman, 2010b: 147-148). Altan Deliorman'a göre, Afgani'nin milliyetçi fikirlerinden, Mehmet Emin Yurdakul da etkilenmiştir. Mehmet Emin Yurdakul'un, "Ben bir Türküm dinim cinsim uludur" sözüyle dininin ve soyunun yüceliğini haykırdığı ifade edilmektedir. Şiirleri ile geniş yankılar uyandıran Yurdakul, Minorsky, Vambery ve Gaspıralı tarafından da hürmet gören büyük şahsiyettir (Deliorman, 2010b: 150-157).

Altan Deliorman'a göre, Bir Kazan Türk'ü olan Yusuf Akçura, "*Üç Tarz-ı Siyaset*" adlı makalesinde, "Osmanlıcılık", "İslamcılık" ve "Türkçülük" fikirlerini tahlil ederek Türkçülük meselesini ilk kez siyasi alanda ortaya koyan şahsiyettir (Deliorman, 2010b: 158-161). Türkçülük, 1904 yılına kadar, tarih edebiyat alanında görülmüştür. 1904'te "*Üç Tarz-ı Siyaset*" makalesi ile Türkçülük artık siyasete taşınmış olmaktadır (Deliorman, 2010b: 167).

⁵⁴ Türkiye'de gerçek ilk Türkolog olan Necip Asım, (1861-1935) eserlerini Türkçe'ye çevirdiği Cahun'dan ve yakın kişisel bağlantılar kurduğu Avrupa'daki, özellikle Macaristan'daki Türkoloji bulgularından ve yayınlarından etkilenmiştir (Lewis, 1984: 345).

Yusuf Akçura'nın *Üç Tarz-ı Siyaset* adlı eserinde aynen şu ifadelere yer verilmektedir:

Osmanlı ülkelerinde, garptan feyz alarak, kuvvet kazanmak ve terakki arzuları uyanalı, belli başlı üç siyasi yol tasavvur ve takip edildi sanıyorum: Birincisi, Osmanlı Hükümeti'ne tabi muhtelif milletleri temsil ederek ve birleştirerek bir Osmanlı milleti vücuda getirmek. İkincisi, hilafet hakkının Osmanlı Devleti hükümdarlarında olmasından faydalanarak, bütün İslamları söz konusu hükümetin idareresinde siyaseten birleştirmek (Frenklerin "Panislamisme" dedikleri). Üçüncüsü, ırka dayanan siyasi bir Türk milleti teşkil etmek.

Akçura, bu yollardan ilk ikisinin, bir zamanların Osmanlı Devleti umumi siyasetine mühim tesiri olduğunu, sonrakinin ise, ancak bazı muharrirlerin yazılarında görüldüğünü ifade etmektedir. Akçura, Osmanlılık siyasetini şöyle açıklamaktadır:

Osmanlı milleti vücuda getirmek arzusu, pek yüksek bir hayali gayeye, pek yüksek bir ümide doğru yücelmiyordu. Asıl maksat, Osmanlı memleketindeki müslim ve gayrimüslim ahaliye aynı siyasi hakları tanımak ve vazifeleri yüklemek; böylece aralarında tam müsavat husule getirmek; fikirlerce ve dince tam serbesti vermek; bu müsavat ve serbestiden faydalanarak, söz konusu ahaliyi aralarındaki din ve soy ihtilaflarına rağmen yekdiğerine karıştırarak ve temsil ederek Amerika Birleşik Hükümetlerindeki "Amerikan milleti" gibi müşterek vatanla birleşmiş yeni bir milliyet, Osmanlı milleti meydana çıkarmak ve bütün bu zor ameliyatın neticesi olarak da, "Devlet-i Aliyye-i Osmaniye"yi asli şekliyle yani eski hudutlarıyla muhafaza eylemekti (Akçura, 1998: 19).

Akçura, Osmanlıcılığı ve İslamcılığı tarif edip, Osmanlı siyasetindeki yerini ortaya koyduktan sonra üçüncüsünün yeni bir siyaset olduğunu, Osmanlıcılığın Osmanlı'yı oluşturan unsurlar arasında eşitliği sağlamak için uygulana geldiğini ifade etmiştir. Bu siyasetle devleti oluşturan unsurlar bir arada tutularak dağılma önlenmiş olacaktır.

Akçura, İslamcılığı şöyle açıklamıştır: “Osmanlı Milliyeti siyasetinin başarısızlığı üzerine “İslamiyet Politikası” onun yerini almıştır. Avrupalıların “Panislamizm” dedikleri bu fikir son zamanlarda Genç Osmanlılık’tan yani “Osmanlı Milleti” teşkili siyasetine kısmen iştirak eden fırkadan doğmuştur.” Akçura’ya göre Panislamizm sözü Abdülaziz devrinde diplomatik konuşmalarda da geçmektedir. İkinci Abdülhamit de aynı siyaseti takip etmiştir. Padişah Genç Osmanlıların amansız düşmanı olmakla beraber onların siyasetlerinin talebesidir. Akçura, Türkçülük siyasetini şu cümlelerle ifade etmiştir: “İrk üzerine müstenit bir Türk siyasi milliyeti husule getirmek fikri pek yenidir. Şimdiye kadar bu fikir Osmanlı’da görülmemiştir. Türklerin Almanlarla kurdukları kültürel ilişkiler sayesinde bu fikir Türkler arasında ortaya çıkmıştır.” Akçura’ya göre Türklük siyaseti de İslam siyaseti gibi umumdur. Osmanlı hudutları ile sınırlı değildir. Türkler ile meskûn olan diğer yerlere de bakmak lazımdır. Rusya’da Türklerin ve Kafkas Türklerinin birleşmesi olasıdır. Bu siyasetin menfaatleri, siyasetin meselesidir. Akçura bu siyasetlerin Osmanlı’ya yararı olup olmadığını da incelemiştir. İslam’ın mümin olan kimselerin milliyetlerini bitirdiğini, lisanlarını kaldırmaya çalıştığını iddia etmektedir. Akçura’ya göre ırki bağlar, dini bağlardan daha çok birleşme meydana getirir. Ancak birleşecek Türklerin müslüman olduklarının da unutulmaması gerekir (Akçura, 1998: 21-34).

Lewis, Akçura’nın Osmanlılık ve İslamcılığı başarısız bulduğunu ifade eder. Lewis’e göre Akçura, Türkçü bir politikanın hâkim Türk ırkının bağlılığını birleştirebileceğini savunmuştur (Lewis, 1984: 325).

Yusuf Akçura, *Üç Tarz-ı Siyaset*’ i yazdığı yıllarda Türkçülük dışındaki diğer siyasetleri artık uygulanabilir olarak görmemektedir. Zaten o dönem itibarıyla Osmanlılık ve İslamcılık, devlet hayatında denenmiş siyasetlerdir.

Dönemin yazarlarından Ali Kemal⁵⁵, “*Üç Tarz-ı Siyaset*”e karşı “*Cevabımız*” başlığını taşıyan makalesi ile üç fikre de karşı çıkmıştır. İslam birliğini ve Türklerin birliğini imkânsız saymıştır. Uygulanması gerekenin, mevcut durumu muhafaza ederek, Osmanlı Devleti’nin vatandaşlarını, ilim, irfan, meslek sahibi yapmak olduğunu, böylelikle de devletin de güçlü hâle geleceğini savunmuştur (*Orkun*, Sayı: 34, Aralık-2000: 42-43). Ali Kemal “*Cevabımız*”da bu üç siyaseti de birbirinden ayırt edilemez bulmaktadır. İslam’ı Türk’ten, Türk’ü ve İslam’ı, Osmanlılık’tan ayırmak mümkün değildir (Akçura, 1998: 37-39). Altan Deliorman’ın ifadelerine göre, Ahmed Ferit (Tek) ise “*Bir Mektup*” başlıklı yazısıyla, hem Ali Kemal’in görüşlerine hem de Yusuf Akçura’nın bazı fikirlerine karşı çıkmaktadır. O’na göre, İslâmcılık önceleri de vardır. Yavuz Sultan Selim’in Arap ülkelerini alması, Mısır’ı devletine katması, halifeliği Osmanlı pâyitahtına getirmesi, İslâmcı siyasetin göstergeleridir. Ahmed Ferit, Tanzimat ile beraber Osmanlı tabiyetinin oluşturularak, bir “Osmanlı milleti” yaratılmaya çalışıldığını ifade ederek Ali Kemal’e gönderme yapmaktadır. Ahmed Ferit, Osmanlıcılığı başarısız sayan Yusuf Akçura’ya da katılmamış, İslam Birliği’nin

⁵⁵ Ali Kemal, İstanbul Süleymaniye’de doğmuştur. Asıl adı Ali Rıza, Babası Balmumcu Ahmed Efendi’dir. Kaptan Paşa Rüştüyesi, ardından Gülhane Askeri Rüştüyesi’nden kuralıslığı nedeniyle çıkarılmıştır. Sonra, Süleymaniye’de “Cami dersleri”ne devam etti. Ahmet Mithat ve Muallim Naci’nin etkisinde kaldı. 1886’da “*Gülşen*” dergisini çıkardı. Paris ve Cenevre’deki Türklerle ilişki kurdu. Jöntürk Hareketi içinde yer aldı. Sultan Abdulhamit ile anlaşıp ülkeye dönüşünün ardından, Brüksel Sefareti 2. Kâtipliği görevine getirilmiştir. *Mecmua-ı Kemal* dergisini, 1901’de çıkardı. Daha sonra, 1903-1907 yılları arasında, Kahire’de “*Türk*” gazetesini çıkardı. 1908’de “*İkdam*” gazetesinin başmuharrirliğini yaptı. Ahrar Partisi üyesi olarak, *İkdam*’dan İttihat Terakki aleyhine, yayımını sürdürdü. İttihat Terakki iktidara gelince, Paris’e kaçtı. Afla geri döndü. “Babıralı Baskını”ndan sonra Viyana’ya sürüldü. Sonra Büyük Ada’ya yerleşti. “*Peyam*”ı çıkardı. Damat Ferit Kabinesi’nde Maarif Nazırı oldu. İkinci Damat Ferit Kabinesi’nde Dâhiliye Nazırı oldu. Kuvay-ı Milliye aleyhine ve Mustafa Kemal’in azline dair iki tamim gönderdi. İngiliz Muhipler Cemiyeti üyesi idi. 1919’da Nazırlıktan istifasından sonra, *Peyam*’ı tekrar yayımlayarak, Milli Mücadele aleyhine yazılarına devam etti. Kendisine bu yüzden “Artın Kemal” dendi. Zafer belirse de muhalefetini sürdürdü. 10 Eylül 1922’de “Gayelerimiz bir idi ve birdir” makalesi ile yanıldığını hatırladı. Ankara Hükümeti, Lozan’dan kısa süre önce Ankara’ya naklini istemişti. 6 Kasım 1922’de trenle Ankara’ya sevkedileceği sırada, Nurettin Paşa emriyle linç edilerek öldürüldü (TDVİA, c. 2, 1989: 405-407).

gerçekleşmesini olanaklı bulmaz iken Türk birliği için de “Belki ilerde olabilir.” düşüncesindedir (Deliorman, 2010b: 167-168).

Ahmed Ferit, “*Bir Mektup*”ta siyasetlerin hangisinin yararlı olacağını okuyucudan beklemiştir. Bu tasavvurlar güç olmakla beraber karışık rüya da değildir. Ahmet Ferit, takip edilmesi gerekenin Osmanlılık olduğunu ifade etmektedir (Akçura, 1998a: 48-55). Yusuf Akçura’nın Türkçülüğüne karşı Ali Kemal muhalefet etmiştir. Ahmed Ferit ise Osmanlıcılığı ön plana çıkarmıştır.

Altan Deliorman, 1908’lerde Jön Türklerin, imparatorluğun dağılmasındaki temel etkeni, II. Abdulhamit’in “İstibdatçılığı”na bağladıklarını ifade etmektedir. Jön Türkler’e göre çöküşten kurtulmanın tek yolu ise Meşrutiyet’in ilanı ile mümkün olacaktır (Deliorman, 2010b: 184).

Türk Yurdu dergisi 1911’den itibaren Türk Ocakları ilkelerinin yayılması için Türklük şuurunu uyandırmak için Yusuf Akçura tarafından çıkarılmıştır (Gökalp, 1955: 8). Altan Deliorman’a göre, Meşrutiyet Türkiyesi’nde hâkim düşünce Osmanlıcılık, İslamcılık ve Batıcılıktır. Milliyetçilik ise, Veled Çelebi, Necip Asım ve Mehmet Emin Yurdakul ile önemli bir mevkiye gelmiştir (Deliorman, 2010b: 186).

Ziya Gökalp, mefkûrelerle ilgili olarak “Bunalımlı zamanlar mefkûrelerin yaratılış günleridir. Mefkûreler, milli felaketlerin bütün kalpleri birleştirerek genel bir kalp yaptığı zamanlarda bu birleşik kalp’ten doğar. Sonra filizlenir yeni toplumsal kurumlar meydana getirir.” demiştir (Gökalp, 1992: 52).

Bu bağlamda İstiklâl Harbi’ni başarıya ulaştıran iradenin bir mefkûreye dayandığı söylenebilir.

Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre, Selanik'te yayımlanan *Genç Kalemler* dergisinde, Ömer Seyfettin, Ali Canip ve Ziya Gökalp'in yönettiği "Yeni Lisan Hareketi" aydınlar arasında geniş yankı bulmuştur.⁵⁶ Bu durum, Türkçe'nin sadeleşmesinde önemli bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. Ziya Gökalp "Turan" şiirini *Genç Kalemler*'de yayımlatmıştır. Gökalp, "Türkçülüğün, duygu ve heyecan olarak, Kurtuluş Savaşı boyunca devam ettiğini, zafer kazanıldıktan sonra da toplumu saran bir ülkü haline geldiğini tespit etmiştir.⁵⁷ Türkçülük, Kurtuluş Savaşı yıllarında genç subayları da etkilemiştir. Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen makaleler yazan Ziya Gökalp'in düşüncelerinden Gazi Mustafa Kemal de etkilenmiştir. Gazi Mustafa Kemal, "Benim Hayatta yegâne fahrim, servetim Türklükten başka bir şey değildir." diyerek Türklüğe olan inancını dile getirmiştir (Deliorman, Türk Yurdu, Sayı: 289, Eylül 2011: 153-154).

⁵⁶ Manastır'da Haziran 1909'da *Hüsün ve Şiir* adıyla bir edebiyat dergisi yayımlanmıştır. Dergi bürosu Selanik'e taşınmış, dördüncü sayısından itibaren, 23 Temmuz 1909'da Hüseyin Hüsnü ve İsmail Suphi Beyler tarafından çıkarılmıştır. Dergide, Ömer Seyfettin, Ali Canip, Akil Koyuncu, Aka Gündüz'ün yazıları yayımlanmıştır. Daha sonra 11 Nisan 1911'de *Genç Kalemler* adıyla sistemli bir şekilde çıkan dergi, "Türkçülük" ideolojisinin yayın organı olmuştur. Nesimi Sarım Bey, derginin başyazarı idi. Derginin otuz üç sayısı çıkmıştır. *Genç Kalemler*'de Ömer Seyfettin, Ali Canip, Ziya Gökalp, Kazım Nami'nin yazıları yayımlanmıştır. *Genç Kalemler*'in ikinci cildi ile "Yeni Lisan Hareketi" başlamıştır. "Yeni Lisan", "Milli dil" ve "Milli Edebiyat"ı amaçlamıştır. Ömer Seyfettin "Yeni Lisan" makalesinde Ali Canip'e seslenerek "Gelin lisanında bir ihtilal yapalım" demiştir. Yirmi dört sayısı çıkan *Yeni Lisan*, Arapça ve Farsça'nın Türkçe'den atılmasını savunmuştur. Dergideki yazılar, "Genç Kalemler Tahrir Heyeti" imzası ile çıkmıştır. *Yeni Lisan*, Fecr-i Ati topluluğundan Köprülü Mehmet Fuat ve Yakup Kadri tarafından eleştirilmiştir. Ziya Gökalp Türkçülük görüşlerini *Genç Kalemler*'de açıklamıştır. Dilde Türkçülük ideolojisinin yayın organı olan "Genç Kalemler" Milli edebiyatın öncüsü olmuştur. Batıcılığı savunan, Osmanlılık içinde "Türk kimliği"ni arayan *Genç Kalemler*'in *Türk Yurdu*'ndan tek farkı dış Türklerle ilgilenmemesidir. Balkan Savaşı sonrası, dördüncü cilt 27. sayısından sonra kapanmıştır. Yazarları *Türk Yurdu* gibi dergilere geçmiştir (TDVİA, c. 14, 1996: 21-23). Akçura'ya göre ise Genç Kalemler, Selanik'te Ziya Gökalp öncülüğünde "Dilde Türkçülük" hareketini yürüten Türkçü dergidir. Dilde sadeleştirmeyi amaçlamıştır. *Genç Kalemler*'de "Yeni Lisan"ın yanında "Bir İstimzac" risalesi yayımlanmıştır (Akçura, 1998: 174).

⁵⁷ Ziya Gökalp Türkçülüğü, "Türk milletini yükseltmek" diye tanımlamıştır. Gökalp'e göre Türkleri Türkçülük mefkûresi etrafında birleştirerek büyük bir tehlikeden kurtaran şahsiyet Atatürk'tür (Gökalp, 1955: 10).

Birinci Dünya Savaşı'ndan Cumhuriyet Dönemine Kadar Türkçülüğün Tarihi

Seyri:

Altan Deliorman'a göre, Enver Paşa'nın kurduğu "Teşkilat-ı Mahsusa", Osmanlı sınırları ötesindeki Türklerle bağlantı kurmak için görevlendirilmiş, gönüllü subay ve ajanlar aracılığıyla, Turancılık propagandasını Kafkasya, Hindistan, Afganistan ve İran'da yaymaya çalışmıştır. Arapların isyanı sonrası, Cihad-ı Ekber'in pek ciddiye alınmaması, İslamcılık siyasetinin terk edilmesine neden olmuştur. Enver Paşa, hayalindeki Turan devletini kurmak için silahlı direnişi uygun görmüştür. Böylece, Birinci Dünya Savaşı sırasında Türkçülük, bütün dünya Türklüğünün birleşmesi yönündeki siyasi çalışmalara yönelmiştir. Enver Paşa, bunun için Türkistan'a giderek teşkilatlanmaya başlamış, ancak bir bayram sabahı, Rus makineli tüfeklerinden çıkan kurşunlarla şehit edilince, tasarısı gerçekleşmemiştir (Deliorman, 2010b: 222-223).

Jakop M. Landau'a göre, İttihat Terakkiciler, Panislam düşüncesini politik yarar sağlamak için kullanmışlardır. Çünkü hareketin içinde Rusya'dan Türkiye'ye göç eden Türk Müslümanları, önemli mevkilerde bulunmaktaydılar. Diğer yandan İttihat Terakkiciler, İstanbul'da dini derneklerin de yardımına ihtiyaç duymuşlardır. Landau'ya göre Enver Paşa, bütün Türklerin kültürel, politik, ekonomik teşviklerle, iletişimlerini sağlamaya çaba göstermiştir. Bu anlamda Türkleştirme politikası gütmüştür (Landau, 2001: 113-116).

Birinci Dünya Savaşı yılları, yayın dünyası ve siyasi hayatta önemli gelişmelere sahne olmuştur. Halide Edip'in "*Yeni Turan*" romanı yayımlanmış, Müfide Ferit, "*Aydemir*" adlı romanıyla Anadolu dışındaki Türkleri kucaklamıştır. Ömer Seyfettin "*Yarın ki Turan Devleti*" adlı eserini kaleme almış, Mehmet Emin Yurdakul, hece vezni ile "*Turana Doğru*" adlı kitabını yayımlamıştır. Yahudi kökenli Moz Kohen, (Tekin

Alp) “*Türkçülük ve Pantürkçülük*” kitabıyla Türklerin birliğini savunmuştur. Milli İktisat konusu bu dönemde ele alınmıştır (Deliorman,2010b: 221).

Birinci Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında Türkçülüğün belli başlı etkinliği, bütün dünya Türklüğünün birleşmesi yolunda siyasi adımlar atılması şeklinde ortaya çıkmıştır. İstanbul'da 1915'te Rusya'daki Türk-Tatar Müslümanların Haklarını Koruma Komitesi kurulmuştur. Kısa adı “Türk Tatar Heyeti” olan komitenin içinde Hüseyinzade Ali, Yusuf Akçura, Abdülreşid İbrahimov, Mukimeddin Bağcan, Çelebizade Mehmet Esad, Ağaoğlu Ahmed bulunmaktaydı. Bu kişilerin hemen tamamı Rusya'dan göç etmiş Türklerdi. Heyet'in gayesi, Kafkasya, Türkistan, Kırım ve Kazan Türklerinin haklarını korumak ve gaspedilen haklarının iadesini gerçekleştirmektir. Bu haklar, Türk-Tatar Müslümanlarının Duma'da temsil edilebilmeleri, dini kurumlara özerklik verilmesi, mal varlıklarının korunması, öğretmen okullarının açılabilmesi gibi siyasi ekonomik ve kültürel alanlara yöneliktir. Heyetin üyeleri 1915'te Viyana, Budapeşte, Berlin ve Sofya'da temaslarda bulunmuşlar, temsil ettikleri toplulukların şikâyetlerini içeren muhtıralar vermişlerdir. Hedefleri, Türk ve Tatar topluluklarının bağımsızlıklarının sağlanmasıdır. Bu muhtıraların birinde “Osmanlı Saltanatı'nın ve Halifeliği'nin dostları ve müttefikleri olan Avusturya İmparatoru ve Macar Kralı'ndan, Alman İmparatoru ve Bulgar Kralı'ndan, onların kahraman halkından istirham ediyoruz: Bizi Rus boyunduruğundan kurtarınız.” denilmekte idi. Yusuf Akçura, Budapeşte, Berlin ve Sofya'da verdiği konferanslarda, Rusya'daki Türk Tatar Müslümanlarının durumunu ve özelemlerini dile getirmiştir. Konferanslarda Türk toplulukları için kültürel özerklik istenmiştir. Yusuf Akçura, Haziran 1916'da Lozan'da toplanan “Üçüncü Milliyetler Konferansı”nda Tatarların haklarını savunmuştur. Ortodoks Ruslarla temel siyasi haklarda eşitlik, Tatar milleti için dil, eğitim ve inanç hürriyeti istenmiştir. Akçura,

1916'da Zürih'te Lenin ile de görüşmüştür. Lenin, Akçura'nın olası Rus Devrimi'ne karşı beslediği niyeti öğrenmek için Akçura'ya teminat vermiştir. 1917'de Moskova'da "Bütün Rusya Müslümanları Birinci Kongresi" toplanmıştır. Akçura, Rusya'da devrim olunca, Türk esirlerinin akıbetini öğrenmek için Osmanlı Hilal-i Ahmer'i (Kızılay) adına Danimarka ve İsveç'e gönderilmiştir. Brest Litovsk Antlaşması sırasında "Tutsak Değişimi Karma Komisyonları"nda yer almıştır. Akçura, Bolşevik Devrimi'nin doğuya özgü karakterinden yararlanmak istemiştir. Ancak Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkıp mütareke imzalayınca, İttihat Terakki  yeleri yargılanıp mahkûm edilmiştir. Ancak parti  yeleri yurt dışına kaçmışlardır. Bu arada kurulan yeni partiler, kurtuluş yolları aramıştır. İzmir'in işgali milli  l de tepkilere yol açmış, Sultanahmet ve Fatih Mitingleri'nde aydınlar milli duygular içerisinde, öfkelerini ve üzüntülerini haykırmışlardır. Birinci Dünya Savaşı sonrası Ahmet Ferit ve arkadaşları "Milli Türk Fırkası"nı kurmuşlardır. Mehmet Emin Yurdakul ve Adnan Adıvar'ın da içerisinde bulunduğu fırka, Türk adını taşıyan ilk siyasi kuruluştur. Bu dönemde Yusuf Akçura  nce İngilizlerce tutuklanıp hapis yatmış sonra Anadolu'ya geçip vatan savunmasında hizmet vermiştir. Türklüğün istikameti artık elde kalan son vatan parçasını kurtarmak hedefine d n şm ştir (Deliorman, 2010b: 224-228).

Kurtuluş Savaşı boyunca Türk milliyetçiliği yoğun olarak kendini hissettirmiştir. Adana'da "*Yeni Adana*", Erzurum'da "*Albayrak*", Kastamonu'da "*Açıksöz*", Sivas'ta "*İrade-i Milliye*", Balıkesir'de "*İzmir'e Doğru*", Trabzon'da "*İstikbal*", Maraş'ta "*Amali Milliye*" gibi yerel gazeteler, Milli Mücadele'yi desteklemişlerdir. Aynı zamanda Milli Mücadele'ye karşı halkın manevi desteğini sağlamayı başarmışlardır (Darendelioğlu, 1968: 25-28).

Selçuk Duman'a göre Mustafa Kemal, yabancı istilasına karşı vatanın kurtuluşunu yegâne amaç saymıştır. Bu mücadele başarıya ulaştıkça “Milli Egemenlik” te gerçekleştirilmiş olacaktır (Duman, 2008: 17).

Kafesoğlu'na göre Atatürk, Kurtuluş Savaşı sırasındaki nutuklarında milli gayeyi ön planda tutmuştur. Bu yönüyle Atatürk Türkçü ve milliyetçidir (Kafesoğlu, 1970: 171-172). Niyazi Ahmet Banoğlu'da bu savaşı başarı ile sonuçlandıranların herşeyden önce kendilerine ve Türk Milletine güvendiklerini ifade etmiştir. Banoğlu, Kurtuluş Savaşı'nın bir anlamda Türk milletini ekonomik esaretten kurtarmak için yapıldığını da tespit etmektedir (Banoğlu, 1981: 349-350). Ömür Sezgin'e göre ise Kurtuluş Savaşı iki farklı ideolojiye sahip güçlerin belirli koşullarda uzlaşması ile gerçekleşmiştir. Bir yanda “Aydınlanma” ideolojisini temsil eden Mustafa Kemal ve arkadaşları, diğer yandan Anadolu'da egemen dinsel ideolojinin temsilcileri bulunmaktadır. Yabancı işgaline karşı başlayan Kurtuluş Savaşı, sonunda Saltanat rejiminin yıkılıp Cumhuriyet yönetiminin kurulması ile sonuçlanmıştır (Sezgin, 1984: 135).

1.2. Cumhuriyet Öncesi Türkçü Teşkilatlar

Türkçülüğün teşkilatlı bir yapıya kavuşması, 20. yy başında ilk Türkçü teşkilatların ortaya çıkması ile mümkün olmuştur. Bu teşkilatlar, geniş halk kitlelerini bir dava uğruna bir araya getirip, birlik ve beraberlik içerisinde tutmaya çalışmıştır. Teşkilatlanma yoluyla dava, daha iyi savunulmuştur. Böylelikle halk kitlelerinin bütünleşip kenetlenmesi sağlanmıştır.

Türkçülük hareketi 20. yy'ın başında Yusuf Akçura, Necip Asım, Velet Çelebi gibi şahsiyetlerin girişimleri ile teşkilat faaliyetlerine başlamıştır.

Türk Derneği

Türkiye’de Türk milliyetçiliği esasına dayanarak kurulan ilk cemiyet Türk Derneği’dir. Kasım 1908’de Yusuf Akçura, mektep arkadaşı Necip Asım ve Veled Çelebi’yi ziyaret ederek, siyasi olmayan sırf kültürel mahiyette bir Türk cemiyeti kurulmasını teklif edip rehber olmalarını rica eder. Derneğin nizamnamesi, *Türk Derneği Nizamnamesi* adıyla 25 Aralık 1908’de İstanbul Karabet Matbaası’nda basılmıştır. Nizamnamenin 4. maddesine istinaden derneğe Türk olmayanlar da üye olabileceklerdir. Dernek, gazete, risale ve kitap çıkaracaktır. Derneğin hatipleri mitinglerde konuşacaklardır. *Türk Derneği* dergisi 1. sayısı Matbaa-yı Hayriye Şürekâsı’nda basılmıştır. Yusuf Akçura, dernek adına Cengiz Han’a dair genel bir ders de vermiştir. *Türk* dergisinden sonra *Türk Yurdu* çıkmıştır (Akçura, 1998: 165-167).

Kültürel bir amaç uğruna kurulması düşünülen Türk Derneğinin tüzüğünü, Yusuf Akçura ile Asım Velet Çelebi, Mekteb-i Mülkiye Müdürü Celal Bey’in odasında birlikte hazırlamışlardır (Deliorman, 2010b: 189).

Tüzükte derneğin gayesi, Türk diye anılan bütün Türk kavimlerinin, geçmişteki ve şimdiki eserlerini, işlerini mahiyetini öğrenme ve öğretmeye çalışmak, yani Türklerin eski eserlerini, tarihini, dillerini, halk ve yüksek zümre edebiyatlarını, eski ve yeni coğrafyasını, etnografya ve etnolojisini, sosyal durumlarını ve şimdiki medeniyetlerini araştırıp ortaya çıkarmak, bütün dünyaya dağıtmak, dilimizin açık sade güzel bir bilim dalı olacak şekilde geniş ve medeniyete elverişli bir dereceye gelmesine çalışmak ve imlasını ona göre uygulamaktır.” diye ifade edilmiştir (Deliorman, 2010b: 190).

Bu duruma göre derneğin, siyasi bir amaçla kurulmadığından hareketle tamamen kültürel boyutta bir teşkilatlanma olduğu ifade edilebilir.

Derneğin 8 Ocak 1909 tarihli tüzüğüne göre din, dil ve ırk farkı gözetmeksizin herkes derneğe üye olabilme hakkına sahiptir. Bu doğrultuda, milli şair M. Emin Yurdakul ve Türkçülüğün ilk müjdecilerinden İsmail Gaspıralı, Hüseyin Cahit, Azerbaycan'da sonradan Başbakanlık yapacak olan Yusuf Beyzade Necip Bey, Ağaoğlu Ahmed, Azerbaycanlı yazar Hüseyinzade Ali, Ispartalı Hakkı, Dr. Fuat Sabit, Mehmed Fuad Köprülü derneğin üyesi olmuşlardır. Ayrıca, Prof. Dr. Gardlevsky, Dr. Karaçon, Prof. Dr. Martin Hartman gibi Şarkiyatçılar ve Agop Boyacıyan, Antuvan Tıngır gibi Ermeniler de derneğe üye olmuşlardır (Deliorman, 2010b: 190-191).

Dernek, bir Türkoloji Enstitüsü niteliğine bürünmüştür. Derneğin çatısı altında Necip Asım'ın "*Türklerin Pek Eski Yazıları*," Bursalı Tahir'in, "*Türklerin Ulum ve Fünun'a Hizmetleri*" adlı eserleri yayımlanmıştır. Aylık olarak yayımlanan *Türk Derneği* dergisinin yedi sayısı çıkabilmiştir. Yusuf Akçura'nın önce Petersburg'a sonra Berlin'e gitmiş olması ve Necip Asım'ın kıtasının başına dönmesi ile idare edilemez hale gelen dernek, 1912 yılı sonunda kapanmıştır. Türk Derneği, Türkçü teşkilatlanmanın ilk adımını oluşturması dolayısıyla önemlidir (Deliorman, 2010b: 192-193).

Türk Yurdu Derneği

Meşrutiyet rejimi ile birlikte basın hayatında bir canlanma olmuştur. Bu dönemde yaşanan fikir kargaşası "31 Mart Vakası" ile sonuçlanmıştır. O yıllarda hükümet çevrelerinde Türkçülüğün ayrılıkçı bir anlam taşıdığı düşünülüyordu. Ancak imparatorlukta etnik gruplar kendi adlarını taşıyan dernek kurmakta serbest idiler.

Araplar “Ahali’ül Arabi”, Rumlar “Filiki Eteryä”, derneklerini kurmuşlardır. Ermeniler Van’da “Kara Haç” ve “Armenekan,” Erzurum’da “Vatan Koruyucuları”, Cenevre’de “Hınçak” (1897), Tiflis’te “Taşnak” (1890), Çerkesler “Çerkes Teavun”, Kürtler “Hivi,” Arnavutlar “Başkim,” Yahudiler “Makabi” cemiyetlerini kurmuşlardır (Deliorman, 2010b: 201-202).

31 Ağustos 1911’de faaliyete geçen derneğin kurucuları arasında M. Emin Yurdakul, Ahmed Hikmed, Ağaoğlu Ahmet, T.Turani, Akil Muhtar, Yusuf Akçura bulunmaktadır. Derneğin Nizamnamesinin 4. maddesinde, gayesi “Türk çocuklarına pansiyon açmak, zekâ ve irfanca seviyelerinin yükselmesine çalışmak, gelir ve teşebbüs sahibi olmalarına hizmet etmek, bu amaç için gazete yayımlamak şeklinde ifade edilmiştir. Ancak dernek gazete değil, “*Türk Yurdu*” adında bir dergi çıkarmıştır. (Deliorman, 2010b: 202).

Türk Yurdu’nun 1911 sonunda ilk sayısı yayımlanmıştır. Türk Yurdu Derneği’nin delegeliğine Yusuf Akçura, baş rehberliğine Ziya Gökalp seçilmişlerdir. *Türk Yurdu* sahibi Mehmet Emin, Erzurum valisi olduğundan sahipliğini Yusuf Akçura devralmıştır. Türk Yurdu Derneğinin programında bütün Türklerce makbul bir ideal olması gerektiği vurgulanarak, Türklerin tanışmalarının, ahlakça yükselmelerinin, fennen gelişmelerinin sağlanacağı, siyasi konulara az yer vermekle beraber, Türklüğün siyasi çıkarlarının savunulacağı belirtilmiştir. Ayrıca programda milli ruhun gelişmesine çalışılacağı da vurgulanmıştır. Program altı sene uygulanmıştır. Pansiyon inşaatı, Evkaf Nazırı Hayri Bey’in ölümü üzerine yarım kalmıştır. Bu konuda Türk Maarif Cemiyeti’nden yardım istenmiştir (Akçura, 1998: 167-169).

Ziya Gökalp'e göre, Türk Yurdu Derneği Türk kültür değerlerinin yaşatılması, Türklük şuurunun uyandırılması, Türk milliyetçiliği fikrinin yayılıp benimsenmesi gayelerine hizmet etmiştir (Gökalp, 1992: 8).

Türk Bilgi Derneği

Emrullah Efendi tarafından kurulmuştur. Bilim alanında gelişmeyi hedefleyen, derneğin geniş bir kadrosu vardır. Dernek, “*Bilgi*” mecmuasını yayımlamıştır. Derneğin, tıp, matematik, sosyoloji ilim şubeleri kurulacaktır. Eski Türk Derneği de Türkiyat Derneği ismi ile Türk Bilgi Derneğinin bir şubesi olacaktır. *Bilgi* mecmuası derneğin yayın organı gibi çalışmıştır (Deliorman, 2010b: 203).

Türk Gücü Derneği

Altan Deliorman'a göre Türk ırkının, başka ırklardan geri kalmadığını ispatlamak için Kuzucuoğlu Tahsin Bey tarafından kurulan derneğin, İstanbul'da yirmi beş şubesi açıldığı bilinmektedir. Kuzucuoğlu'na göre dernek, “Bilgi Derneği,” “Türk Yurdu,” “Türk Ocağı,” “Türk Gücü Dernekleri” olmak üzere, dört temel üzerine kurulmuştur. Sonradan “Turan Neşri Maarif Cemiyeti,” “Türk Tamim” ve “Maarif Cemiyet-i Hayriyesi”, “Cenevre Türk Yurdu” dernekleri de kurulmuştur (Deliorman, 2010b: 204).

Türk Ocağı

Askeri Tıbbiye öğrencileri 11 Mayıs 1911'de Yusuf Akçura'ya bir mektup yazmışlar. Mektuba göre öğrenciler, “İçtimai hâkimiyeti, siyasi hâkimiyete tercih ettiklerini” söyleyip, “Donanma Cemiyeti” kadar geniş bir cemiyet kurmak istediklerini bildirmişlerdir. Siyasetin dışında yer alacak dernek ziraat, ticaret ve sanayi mektepleri

kuracaktır. Yusuf Akçura'nın oturduğu pansiyon, derneğin idare yeri olmuştur (Akçura, 1998: 170-173).

İttihat Terakkici Enver Paşa da, Türkçülük fikirlerinden etkilenmiştir. Enver Paşa fikren Türk diline önem vererek, Türk illerine açılan bir siyaset gütmüştür. 1911'de "Türk dil birliği" üzerinde bir yoğunlaşma görülmüştür. Bu arada Talat Paşa da Türkçülüğü benimsemiştir. Milli ekonomiye önem veren Enver Paşa, " İzcî Derneği," "Türk Gücü" ve İzcî Cemiyetleri"ni kurdu muştur. Enver Paşa, "Türk birliğinin gerçekleşmesi için siyasi askeri çalışmalar yapmıştır. Türk Ocağı, Celal Nuri'nin "Jöntürk" gazetesinde Mayıs 1911'de yayımladığı makale ile ilk kıvılcımı tutuşturmuştur. Burada okulsuzluğun getirdiği zararlar üzerinde durulmakta idi. 1908'de kurulan "Donanma Cemiyeti" deniz gücünü güçlendirmek amacıyla kurulmuştur. Celal Nuri, Tıbbiyelileri de etkilemişti. Zaten ilk hürriyet hareketleri Askeri Tıbbiye içinde doğmuş, Hüseyin Fikret ve Remzi Osman hareketin ilk önderleri olmuşlardır. Hüseyin Fikret, *Jöntürk* gazetesindeki makaleden, Remzi Osman da *Tanin* gazetesinden etkilenmiştir. Hüseyin Cahit'in *Tanin* gazetesi Celal Nuri'yi desteklemekteydi. Askeri Tıbbiye öğrencileri, sınıflardan seçilen delegelerle toplantılarını yapıyorlardı. Dr. Fuat Sabit, Hüseyin Fikret, Remzi Kazancılar, Edhem Erzincan, Behçet Fatih, Ahmet Ferit Bey ile de anlaştılar. Ancak Tevfik Fikret katılmayı istememiştir. Ağaoğlu Ahmed'in evindeki toplantıya İstanbul Milletvekili Ahmed Nesimi Bey iştirak etmiştir. Yapılan nizamname ile Türk Ocağı adıyla kurulan teşkilatın kurucuları M. Emin Yurdakul, Dr. Fuat Sabit, Ahmet Ferit, Ağaoğlu Ahmet idi. M. Emin, yönetim kurulu başkanı, ikinci başkan ise Yusuf Akçura idi. Mehmet Tevfik kâtip, Dr.Fuat Sabit veznedar olmuştu. (Deliorman, 2010b: 213-214).

Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre, Türk Ocağı, 3 Temmuz 1912'de fiilen kurulmasına rağmen, resmi işlemlerinin yürütülmesine İttihat Terakki'nin engel çıkarması üzerine, ancak 25 Mart 1912'de resmen kuruluşunu tamamlayabilmiştir. Ahmet Ferit, derneğin başkanı olmuş ancak "*İfham*" gazetesini çıkarması sebebiyle, yerine Hamdullah Suphi başkanlığa getirilmiştir. Amaçları, nizamnamenin 2. maddesinde Türklerin milli terbiye, sosyal, iktisadi seviyelerinin ilerletilmesi ve Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmak olarak belirlenmişti. 3. maddesinde "Türk Ocağı" adlı kulüpler açarak dersler konferanslar, müsamereler düzenleyip kitap ve risaleler yayımlayarak, okullar açar denilmekteydi. 4. maddesinde "Dernek sırf milli ve içtimai olacak, asla siyasetle uğraşmayacaktır" ifadesi yer almakta idi. İlk toplantıları Akbıyık'ta, sonra Divanyolu'nda olmuştur. Derneğe, Hüseyin Cahit, kırk altınını bağışlarken, Sultan Reşat, beş bin altın vermiştir. Genel Kurmay 2. Başkanı Hafız Paşa ordu mensuplarının Türk ocaklarında görev almaları için, Harbiye nezareti kararını çıkarmıştır. Türk Ocağı'nın düzenlediği ve padişahın katıldığı bir toplantıda, padişah salonda bulunanlara, "Milletin tanımını yapar mısınız?" diye sormuştur. Salondakilerin tereddütte kalıp tatmin edici bir cevap verememiş olmaları üzerine padişah, "Ben Türk hakaniyim. Osmanlı'da çeşitli unsurlar yaşıyor. Türklerden gayrı, bu unsurlar ırk ve kökenlerini tahlil ediyorlar, Meşrutiyet'ten sonra bizim de milletimizin tarifini yapmamız şarttır" demiştir (Deliorman, 2010b: 217-218).

Padişahın bu sözlerinden yaşanan süreci iyi gözlemlediği ortaya çıkmaktadır. İmparatorluk parçalanırken Türk aydınlarının içinde bulunduğu durum da bu olayda gözden kaçmamaktadır.

Türk Ocakları Selanik ve Bakü’de de şubeler açmış, Ziya Gökalp şiirleriyle ve Türkçülük üzerindeki çalışmalarıyla dikkat çekmiştir. Köprülüzade Fuat ilmi çalışmaları ile İstanbul’u Türkiyat merkezi yapmıştır (Deliorman, 2010b: 220).

Birinci Dünya Savaşı sırasında Müdafa-i Milliye, Donanma Cemiyeti ile birlikte Türk Ocağı dışındaki bütün dernekler kapatılmış, Türkçülük prensipleri, İttihat Terakki Partisi tarafından, devlet politikası haline getirilmiştir (Deliorman, 2010b: 219). Böylelikle artık Osmanlıcılığın birleştirici bir rolünün kalmadığı anlaşılmıştır.

2. Cumhuriyet Dönemi Türkçülük Hareketi

2.1. Cumhuriyet Dönemi ile Birlikte İkinci Dünya Savaşı’na Kadar Türkçülük

Kurtuluş Savaşı’nın ana dayanağını oluşturan düşünce Türk milliyetçiliği idi. 1923’te kurulan Türkiye Cumhuriyeti de aynı düşünceye sadık kalmıştır. Ancak asıl mücadele Kurtuluş Savaşı’nın kazanılmasından sonra başlamıştır. Memleketin süratle kalkınması için bütün alanlarda modernleşmeye ihtiyaç duyulmuştur. Bu modernleşmenin gerçekleştirilmesinin yolu da milli şuurun ve milli vicdanın uyandırılmasından geçmekteydi.

Altan Deliorman bir makalesinde mevcut durumu şöyle özetlemektedir:

Gazi Mustafa Kemal’in önderliğinde Cumhuriyeti kuran kadro, kötü bir miras devralmıştı. Ülke harap ve bakımsız, ekonomi çökük vaziyetteydi. Eğitim seviyesi çok düşüktü. On yıldır süren savaşlar, çalışabilir erkek nüfusun seyrekleşmesine yol açmıştı. Tarım ilkel koşullarda yapılıyor, sanayi ise azınlıkların tekelinden kurtulamamıştı. Dar bir zümrenin dışında, millî şuur uyanmış değildi. Halk, düşman işgalinden kurtulmak için son gayretini harcamış, her şeyini vermiş, yorgun, mecaliz ve yoksuldu. Buna karşılık, sadece Yunanlılara değil, onların arkasındaki savaş galiplerine karşı da bir zafer kazanılmıştı. Her dakikası bir destan niteliğinde olan Millî Mücadele başarıyla sona ermişti. Herkesin başı dik, yüreği umutla doluydu. Mustafa Kemal Paşa, olumlu ve olumsuz renkler taşıyan bu tablodan, Türklük

bilincine kavuşmuş, milletçe övünülecek olan mazisinden gurur duyan, çağdaş medeniyet yolunda koşacak, yeni bir toplum çıkacağına inanıyordu. Bunu, daha çok hayatının manası sayacak kadar gerekli buluyordu. Bütün zorluklar zaman içinde çözümlenebilirdi. İlk adım millî şuurun, millî vicdanın uyandırılması olacaktır (Deliorman, Atatürk ve Atatürkçülük 62. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı: 175, [http:// www.orkun.com.tr/25.05.2013](http://www.orkun.com.tr/25.05.2013)).

Altan Deliorman'a göre Türkiye'nin kalkınması için, o dönemde milli şuurun ve milli vicdanın uyandırılması temel şart olarak görülmüştür. Millet geçmişini bilecek, geleceğe dönük rotasını buna göre çizecektir. Bunun içinde milletin meseleleri milletçe elbirliğiyle çözümlenecektir. Cumhuriyetle beraber yeni devletin temel felsefesi haline gelen Atatürk milliyetçiliği, Türk milletinin mazisi ile şerefli bir millet olduğunu bütün medeni dünyaya ispatlama gayretleri ile birlikte milli kalkınmaya ağırlık vermiştir. 17 Şubat 1923'te yapılan İzmir İktisat Kongresi'nde alınan "Misak-ı İktisadi" kararları bu gelişimin ve kalkınmanın sağlanmasına yöneliktir.

Kafesoğlu'na göre Atatürk Türk Devleti'ni milliyetçi esaslar üzerine kurmuş ve yaşatmıştır. Atatürk Dönemi kültür faaliyetlerinde Dünya Türklüğü bütün olarak ele alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Türk'e mahsus bir orijinal devlet olarak kurulmuştur (Kafesoğlu, 1970:168-169). Günümüzde her siyasi grup Atatürk'ün o dönemdeki milliyetçiliğini farklı yorumlamaktadır. Altan Deliorman bu gerçeği şöyle değerlendirmektedir:

Atatürk'ün milliyetçiliğini belirten pek çok ifade ve hâdise vardır. Bir liderin kendi ağzından kendini bu kadar açık ve net şekilde anlatmasına karşı, hâlâ O'na başka ideolojilerin mensubu imiş gibi yakıştırmalarda bulunmak şüphesiz kasıtlı bir davranıştır. Düpedüz iftiradır. Önce "Atatürk milliyetçiliği" gibi bir yakıştırma ile ortaya çıkararak, Atatürk'ü mensubiyetiyle şeref duyduğu Türk milliyetçiliğinden ayırmak, sonra da Sosyalizme, Beynelminelciliğe, İnsancılığa filân mal etmeye kalkışmak son derece tehlikeli bir harekettir. Bu konuda uyanık bulunmak lâzımdır (Altan Deliorman, Dünden Sesler: Atatürk'ün Ülküsü, 162.Sayı,Orkun Türkçü internet Dergi Sayı 175, Orkun Dergisi, Sayı:162), <http://www.orkun.com.tr/20.04.2013>).

Cumhuriyet, içerde ve dışarda varlığını ispat çabası doğrultusunda ve milli devlet olmanın atılımları içerisinde olmuştur. İzlenen politika Atatürk'ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” anlayışına denk düşmektedir. Atatürk milliyetçiliğinin ana hedefi “modern bir ulus devleti” yaratma hedefidir. Atatürk milliyetçiliği, Misak-ı Milli ile sınırlanır. Dış Türklerin birliğini savunmak “dış politika gereği” uygun görülmemiştir. Oysa Atatürk'ün şahsi düşüncelerinde Türk birliği idealinin yeri olduğu bilinmektedir. Pantürkizm'e dış politika ilkeleri çerçevesinde, karşı çıkılmış ve tehlikeli bulunmuştur. Bu bağlamda da 1930'ların Türkçü oluşumları, savundukları Türkçü düşüncenin devletin resmi milliyetçiliğinden tamamen ayrıldığını düşünmüşlerdir. Türkçüler bütün Türklerin birliğini savunmuşlardır. Cumhuriyet döneminde, Türkçülüğü savunan eserler verilmiştir. Bunlardan bir tanesi, Reşit Saffet Atabinen'in 1930'da yayımlanan “*Türklük ve Türkçülük İzleri*” adlı kitabıdır. Zeki Velidi Togan⁵⁸ “*Bugünkü Türkistan ve Yakın Mazisi*” adlı eserinde de yakın gelecekte gerçekleşmesini beklemiş olduğu, “Turan”

⁵⁸ Zeki Velidi Togan, Rusya Başkurt'ta, 1890'da doğmuştur. Babası Molla Ahmed Şah, kendi medresesinde dersler vermiştir. Annesi Ümmü'l Hayat ise, muallime olarak anılmaktaydı. Togan, Arapça, Farsça eğitim aldı. Dayısı, Neccar, Kazanlı Mercani'nin öğrencilerindendi. Astrahan'da Kasımiye Medresesi'nde okudu. Tatar tarihi hakkında, 1912'de bir kitap yazması tanınmasına neden oldu. Kazan Üniversitesi Filoloji bölümüne devam etti. Rus Şarkiyatçılarla buluştu. Barthold ve Kazan'da Katanov ile tanıştı. 1912'den itibaren *Manas Destanı* ve İbni Haldun üzerinde çalıştı. 1918'lerde Togan, Başkurtlar'ın bağımsızlık mücadelesine katıldı. 1921'de Enver Paşa ile buluştu. Mücadelenin yöntemleri hakkında bilgi aldı. Yazma eserlerini inceledi. Pelliot, Deny, W. Minorsky gibi Türkologlarla tanıştı. 1924'te Almanya'da Müller, Von le Coq gibi tarihçilerle bağlantı kurdu. 1925'te önce İstanbul'a sonra Ankara'ya geçti. Atatürk'ü ziyaret etti. Konferanslarda Barthold'un tercümanlığını yaptı. 1927'de Fuat Köprülü'nün çağrısı ile Türk tarihi muallimi olarak İstanbul Üniversitesi'ne geçti. “*Umumi Türk Tarihine Giriş*” eseri, 1927-1928'de verdiği ders notlarına dayanmıştır (Türk Yurdu, Sayı: 281, Ocak 2011: 126-127). 2 Temmuz 1932'de Birinci Türk Tarih Kongresi'nde, “Türklerin Orta Asya'dan Göç etmeleri için kuraklık bahaneydi.” sözleri ile, “kuraklık tezini” savunan Dr. Reşit Galip ve Dr. Sadri Maksudi tarafından şiddetle eleştirildi. Aslında meselenin özünde eski Kazan-Türkistan çekişmesi yatıyordu. Kuraklık tezi kabul görünce, Zeki Velidi dışlandı. Böylece bilime siyaset karıştırılmıştı. Togan, 8 Temmuz 1932'de istifa etti Viyana'ya gitti. Konusu “*İbni Fadlan Seyahatnamesi*” olan doktora tezini Viyana'da tamamlamıştır. 1939'da İÜ Edebiyat Fakültesi'ne atandı. 1944 tutuklamalarında Togan'da vardı. 10 ay hapis cezasını Askeri Yargıtay bozmuştur. 1947'de beraat etmiştir. 1948'den 1970'e kadar birçok eser vermiştir. 26 Temmuz 1970'de vefat eden Togan, Bağımsızlık anlayışına ve dürüstlüğe çok önem vermiş bir şahsiyettir (Türk Yurdu, Sayı: 281, Ocak 2011: 128-129).

idealini anlatmıştır. Şüphesiz bütün Türkçü camianın kabul ettiği gibi, 1930’larda Türkçü düşüncenin en önemli sözcüsü “Hüseyin Nihal Atsız’dır”.

Darendelioğlu’nun anlatımlarına göre, Hüseyin Nihal Atsız, çıkardığı ilk dergi olan *Atsız Mecmua*’da “Bütün Türkler bir ordu, katılmayan kaçaktır.” “Vazife yapılır, hak verilmez alınır.” “Fertler ölür milletler yaşar.” “Sen ben yok, biz varız.” gibi sloganlarla Türkçü görüşlerini ifade etmiştir. MTTB’nin 1933’te çıkardığı *Birlik* dergisi Kemalizm’in Türkçülük görüşünü eleştirmiştir (Darendelioğlu, 1968: 74-75).

2.2. İkinci Dünya Savaşı Sırasında Türkçülük ve Türkçü Dergiler

Türkçülüğün Almanya ile olan bağlantısı bu dönemle ilgili tartışma konusudur. Özdoğan’a göre Türkiye’de bazı Türkçülerle ilişki içerisine giren Almanya, Türk Hükümeti’ni kendisi yanında savaşa sokmak için uğraşmıştır. Türkiye, 1934-1937 yılları arasında Nazi Almanya’sı Propaganda Bakanı’nın kültürel propagandalarından nasibini almıştır (Özdoğan, 2006: 145). Von Papen’in⁵⁹ askeri çevreler üzerindeki etkisinden de bahseden Özdoğan, Türkçe çıkan *Yeni Dünya* dergisi, Fransızca çıkan “*İstanbul*” ve “*Beyoğlu*” gibi dergilerin, Almanca çıkan “*Türkische Post* gazetesi” gibi gazetelerin propagandaya hizmet ettiklerini açıklamaktadır. *Cumhuriyet* ve *Tasvir-i Efkâr* gazeteleri Almanya’yı desteklemişlerdir (Özdoğan, 2006: 146-147). Özdoğan, İkinci Dünya Savaşı başlarken Türkçülerin, Türkiye’nin savaşa girip müttefiklerin karşısında yer alacağına beklentisi içinde olduklarını ifade etmektedir. Özdoğan, Türkçü dergilerden *Bozkurt*, *Gökbörü*, *Çınaraltı*’nın Sovyet-Alman Savaşı çıkmasından

⁵⁹ Alman siyaset adamı, Franz Von Papen (1879-1969), Almanya’nın Türkiye Büyük Elçiliği görevini yapmıştır. Elçiliği döneminde, 1941-1943 arasında Türkiye’yi Sovyet karşıtı bir politika izlemesi için yönlendirmeye çalışmıştır. Türk-İngiliz ittifakını da bozma gayretleri içerisinde olmuştur. Ankara’da kendisine bir suikast girişiminde bulunulması neticesinde, bunun bir Sovyet planı olduğu düşünülmüştür (Özdoğan, 2006: 138-152).

sonra, daha önce de yaptıkları, savaş çağrılarını yinelediklerini ve Türk birliği çağrısında bulduklarını ifade etmektedir (Özdoğan, 2006: 170).

Nihal Atsız'ın Almanlar'ın Sovyetler Birliği'ne saldırısı hakkındaki düşünceleri şu biçimdedir:

Almanlar Rusya'ya saldırıncaya kadar onlara özel bir sempitim yoktu. Sınırlarımıza dayanmışlardı. Çarpışabilirdik. Fakat 22 Haziran 1941'de Almanlar sanki Türk oldu. Onlar Rusya içinde çalakılıç ilerler ve Moskof sürülerini tümen tümen, ordu ordu yok ederken bütün Türkçüler gibi benim ruhum da şad oluyordu (Atsız, 1997: 107-108).

Özdoğan'ın tespitlerine göre, 1940'lara doğru Türkçü hareketin tarihinde diğer etkili bir isim olan Reha Oğuz Türkkan'ın Kasım 1938 ile Ocak 1939 arasında üç sayısı çıkan "*Ergenekon*" dergisinin künyesinde "Türk ırkı bütün ırklardan üstündür." yazısı bulunmaktadır. *Ergenekon* dergisi adını bir dişi kurdun emzirdiği çocuklardan türeyen yeni Türk boyunun efsanevi yurdu Ergenekon'dan almaktadır. Derginin kapağında Nihal Atsız'ın "*Orhun*" dergisinde de bulunan "Aylı kurt" resmi bulunuyordu. Derginin yöneticisi Türkkan'dır. Derginin diğer ortağı Cihat Savaşfer, "1944 Mahkemeleri"nde yargılanacaktı. Dergiye 1930'ların Türkçüleri Atsız, Tevetoğlu, Muharem Fevzi Togay, Cafer Seyid, Ahmed Kırimer yazı vermiştir (Özdoğan, 2006: 210).

Rıdvan Akın'a göre Türkçülerin 1944 Mahkemeleri'nde yargılanmalarına giden süreçte hükümetin politik yönelimi, İsmet İnönü'nün milliyetçiliği ve resmi çizgisini belirlediği konuşması ile ortaya çıkmıştır. Bu konuşmasında İnönü, "Milliyetçi Türkiye, anayasanın tarif ettiği Türk vatandaşına, vatansever bir Türk milliyetçisi olmanın olanaklarını tanımıştır." demektedir (Akın, 2002: 65). Böylelikle İnönü, milliyetçiliğin sınırlarını çizmiş olmakla birlikte, Türkçüler bu sınırın dışında kalmışlardır. Bu da tasfiye edilecekleri anlamına gelmekteydi.

Faris Erkman'ın "*En Büyük Tehlike*" broşürü Türk kamuoyunda hükümetçe Pantürkist ve Turancı olarak görülen cereyanların propagandalarına dikkat çekmek amacıyla yazılmıştır. Kimi yazarlarca savaş sürecinde bozulan Türk-Sovyet ilişkilerini düzeltmek ve Alman yanlısı olarak görülen Turancıların yarattığı tehlikeye Türk-Alman ve Türk-Sovyet ilişkileri çerçevesinde bir düzen vermek amaçlanmıştı. Broşür, Türkiye Komünist Partisi (TKP) bağlamında sol örgütlenmelerin de işine gelmiştir. Turancılar üzerine yüklenmekle, hem Türk-Sovyet ilişkileri bir düzene girecek hem de solun hükümete karşı mukavemeti önlenmiş olacaktır. Broşürün, 1943 yılında, TKP'nin legal basın komitesi tarafından hazırlandığı, Reşat Fuat Baraner, tarafından kaleme alındığı, yayımlandıktan sonra TBMM'de tartışıldığı bilinmektedir. Bu broşürün önsözünde ve raporun devamında özetle şöyle denilmektedir:

Ne tarafımıza baksak sözde milliyetçi bir maske altında hakiki hüviyetini gizlemeye çalışan bu suikastçıları, yüksekten atan birtakım parlak cümlelerle milli hissiyatını tahrik maksadıyla hararetle bir faaliyet içinde görüyoruz. Bunların; kahvede, vapurda, trende, umumi yerlerde muhtelif meseleleri ele alarak ağızdan propagandalarına pek çoğumuz şahit olmuşuzdur. Elllerinde bulundurdukları gazete ve mecmualarla çıkardıkları bir sürü kitap ve risalelerle binlerce dimağı zehirlenmekte; sakar bir takım düşünceler aşılamaaktadırlar. Fikir ve iddiaları ile sadece Kemalizm prensiplerine aleyhtar bir cephe almakla kalmazlar, ırk kan vs. hiçbir ilmi esasa dayanmayan safsatalarla yurttaşlık camiamızda ayrılıklar yaratmaya çalışmak suretiyle, Cumhuriyet kanunlarını ve nizamlarını hiçe sayarlar, hareketleriyle, sözleriyle, yazılarıyla hükümetimizin dış siyasetine de aykırı hareket ederler. Bu Pan-Türkist, Turancı, ırkçı, Türkçü kuklalar, iplerini tutan yabancı ellerin istediği oyunları onların istediği gibi oynamaktadırlar. Gayelerinin milli olduğunu istedikleri kadar iddia etsinler, bu hareketin ustaca idare edilen manivelası yabancı ellerdedir. Yabancı bir istila politikasının birer çığırkanı olan bu adamlardan memleketimiz ve yurdumuz için zarardan başka ne beklenebilir? Tehlike büyüktür! Bu ırkçı Türkçü cereyana karşı gözümüzü açmak, uyanık bulunmak bugün için bir milli dava, vatani bir vazifedir. Her türlü faaliyet ve hareketleriyle yurdumuz ve milli istikbalimiz için zehirli fikirlerini gençlerimize aşıl原因an bu sahte vatanperverlerin kim olduklarını, arkalarında kimlerin gizlenmiş bulunduğunu ve düşüncelerinin hakiki mahiyetlerini, maksatlarının ne olduğunu, tahakkuku halinde isteklerinin Türkiye'mizi nerelere

sürükleyebileceğini açığa vurmaya milletini seven, yurdunu mukaddes tanıyan, Milli istiklalimize her şeyin üstünde yüksek bir değer veren bir Türk sıfatıyla kendime bir vatan vazifesi bildim (Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, c: 6, 1988: 454-455).

Özdoğan'ın aktarımlarına göre, Erkman'ın suçlamalarına, Reha Oğuz, "*Kızıl Faaliyet*" (1943) kitabıyla cevap vermiştir. Bu kitapta birçok ünlü yazar ve aydın "kızıl komploya katılıp komünist propaganda" yapmakla suçlanmıştır. Erkman'ın bu yazısına Nihal Atsız, "*En Sinsi Tehlike*" (1943) yazısı ile cevap vermiştir. Orhon Seyfi Orhon, "*Maskeler Aşağı: En Büyük Tehlikenin İcyüzü*" (1943) yazısı ile Erkman ve işbirlikçilerinin maskesini düşürmeye çalışmıştır. Özdoğan'a göre bu broşür karşısında F. Oğuzkan ve Z. İlhan adlı yazarlar, "*Asıl Tehlike*" (1943) adlı bir kitap çıkarmışlardır. Özdoğan'ın aktarımlarına göre broşür yasaklanmıştır. Erkman, ağır hapis cezası almış ancak cezasını çekmeden hapisanede ölmüştür. Meclis toplantısında, "Böyle bir tehlike var mı?" sorusu Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu tarafından cevaplanmıştır. Özdoğan'a göre bu dönemde hükümet, Türkçülüğü, Türkiye Cumhuriyeti'nin mevcut nüfusu ile yorumlamıştır. Türkiye dışında yaşayan Türklere ise sadece saadet ve refah dilenmektedir (Özdoğan, 2006: 99).

Selim Yıldız'ın aktarımlarına göre, Nejdet Sancar da bu broşür hakkında, "Bu broşür yazı hayatında adı ilk defa görülen bir acemi çaylağın eseri olabilecek kadar basit ve iptidai değildir. Aksine, Türkçülüğü karalama yolundaki kurnaz tutumu ve ifadesi ile usta bir elden çıkmış olduğunu ortaya koymaktadır" şeklinde aktarım yapmıştır (Yıldız, 2013: 111).

İkinci Dünya Savaşı Sırasında Türkçü Dergiler

Türkçülüğün siyasi bir hüviyet göstermeye başladığı bu dönemde dergi yazıhaneleri Türkçü aydın ve gençlerin buluşma yerleri olmuştur. Kapatılan dergi ve

dernekler bu dönemde başka isimlerle yeniden kurulmuşlardır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında (1939-1945) başlıca Türkçü dergiler şunlardır:

Kopuz Dergisi

Darendelioğlu'a göre ilk sayısı 1943'ün Mayıs ayında çıkan dergi, Türklerin anayurttan göç edişlerini ve kurdun yol gösterişini temsil eden bir resimle süslenmiştir. On altı sayfadan oluşan dergi, kalın kapak içinde 25 kuruştan satılmıştır. O yıllarda Anadolu'da çıkarılan milliyetçi dergilerin en olgunu ve en hacimlisidir. Samsun matbaasında basılan dergi, İstanbul ve Samsun'da seri halde yayımlanmıştır. “*Kopuz*”un fiilen sahibi ve yöneticisi o yıllarda Samsun'da Tabip Üsteğmen olarak görev yapan Fethi Tevetoğlu'dur. Ancak ordu mensubu olduğu için derginin imtiyazı, eşi Gülcan Tevetoğlu üzerine gözükmüştür. Neşriyatını ise Ferudun Ankara yönetmiştir. Yazar kadrosu, Fethi Tevetoğlu, Atsız, Nejdet Sançar, Dr. Mustafa Hakkı Akansel, İ. Hakkı Yılanlıoğlu, Muzaffer Yersel, M. Halit Bayrı, İsmet R. Tümtürk, Prof. Dr. Abdulkadir İnan, Ziya Tataç, Dr. İhsan Unaner, Orhan Şaik Gökyay gibi kişilerden oluşmuştur (Darendelioğlu, 1968: 207-208).

Bozkurt Dergisi

Darendelioğlu'nun aktarımlarına göre İstanbul'da R. Oğuz Türkkkan tarafından 1939-1942 tarihleri arasında yayımlanmıştır. Yazarları arasında Nihal Atsız, Abdülkadir İnan, Arif Nihat Asya, Peyami Safa, Besim Atalay, Nejdet Sancar, Osman Turan gibi Türkçüler yer almıştır. *Bozkurt* dergisi “Komünizm Türk soyunun düşmanı ilan edilmiştir.” “Her ırkın üstünde Türk ırkı ve Bozkurt Ergenekon'un remzi (işaret) dir.” “Türklük yolunda sesimizin bir an bile kısıldığını görmeyeceksiniz.” gibi sloganlarla yayımlanmıştır (Darendelioğlu, 1968: 202).

Çınaraltı Dergisi

Özdoğan'a göre *Çınaraltı* dergisi Orhan Seyfi Orhon ve Yusuf Ziya Ortaç tarafından 1941-1944 yılları arasında haftalık Türkçü fikir dergisi olarak yayımlanmıştır (Özdoğan, 2006: 97). Derginin sloganı, “Dilde, fikirde, işte birlik” olup, kültürel anlamda Türk birliğini savunmuştur. Peyami Safa, İsmail Hami Danişment⁶⁰ gibi kişiler yazarları arasında yer almıştır.

Millet Dergisi

Darendelioğlu'na göre 1942 yılında çıkan ve yirmi dört sayısı yayımlanan *Millet* dergisi “resmi” söyleme yakın “Anadoluculu”ğu savunmuştur. Yazarları arasında, Mümtaz Turhan, Samet Ağaoğlu, İbrahim Kafesoğlu, Oğuz Öcal gibi kişiler yer almıştır (Darendelioğlu, 1968: 204).

Türk Yurdu Dergisi

Darendelioğlu'nun aktarımlarına göre *Türk Yurdu*, Türk Ocakları'nın 1931'de kapatılmasından sonra, 1 Eylül 1942 tarihinden itibaren Hasan Ferit Cansever tarafından on beş günde bir yayımlanmıştır. Derginin kapağında “Türklerin faydasına çalışır.” denilmekteydi. Yazarları arasında Zeki Velidi Togan, Abdullah Taymas, Ragıp Özdem, Emin Ülgener, Mehmet Halit Bayrı, Tahir Karabay, Mirza Bala bulunmaktadır (Darendelioğlu, 1968: 203).

⁶⁰ Merzifon'da doğan İsmail Hami Danişment (1889-1967), Türk tarihi ve dili araştırmacısıdır. Aile soyları Danişment Gazi'ye dayanmaktadır. Mekteb-i Mülkiye'de okumuş, Hariciye Nazırı Kâtipliği yapmıştır. Maliye Mekteb-i Alisi'nde Yakınçağ tarihi hocalığı görevini yürütmüştür. *Minber* gazetesinde yazıları yayımlanmıştır. 1919'da *Memleket* gazetesini çıkaran Danişment'in Kurtuluş Savaşı yıllarındaki “Tam bağımsızlıkçı” “milliyetçi” yazıları millete ümit olmuştur. Danişment, Sivas Kongresi'ne katılmış, *İrade-i Milliye*'nin başyazarlığını yapmıştır. Türk ve İslam tarihini Türkçü bir anlayışla değerlendirmiştir. 1 Nisan 1939'da *Türklük* mecmuası'nın başyazarı olmuştur. *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi* en önemli eseridir (TDVİA, c. 8, 1993: 465).

Tanrıdağ Dergisi

Darendelioğlu'na göre Dr. Rıza Nur tarafından ilk sayısı 12 Mayıs 1942'de büyük boy olarak yayımlanan haftalık *Tanrıdağ* dergisinin başyazıları da Dr. Rıza Nur tarafından yazılmıştır. Derginin başyazı sayfasında Oğuz Kağan'ın kurt ile birlikte büyük zafere giderken yapılmış temsili bir resmi bulunmaktadır. Derginin yazar kadrosu arasında Dr. Rıza Nur, Atsız, Selahattin Ertürk, Suat Vural, S. Cenani, Kemal Or, Basri Gocul, Fethi Tevetoğlu, Dr. İzzeddin Şadan, Oğuz Öcal, Edip Ayel, Mehmet Halit Bayrı, Mustafa H. Akansel, H. Namık Orkun, Nejdet Sançar gibi kişiler bulunmaktadır (Darendelioğlu, 1968: 204).

Doğu Dergisi

Darendelioğlu'nun aktarımlarına göre, Zonguldak'ta Akın Karaoğuz tarafından Ağustos 1942'de çıkarılmaya başlanan dergi, 1948 yılına kadar devam etmiştir. Sayfa adedi açısından hacimli gözükken *Doğu*'nun yazar kadrosunda, M. Emin Yurdakul, Mithat Cemal Kuntay, Y. Kemal Beyatlı, Orhan Şaik Gökyay, Behçet Kemal Çağlar, Enver Behnan Şapolyo, H. Suphi Tanrıöver, Dr. Hasan Ferit Cansever, Nebil Buharalı, Hasan Reşit Tankut, Abdülkadir Karahan, Prof. Fındıkoğlu, Orhan Tuna, Peyami Safa, H. Namık Orkun, Ali Nüşet Göksel, İsmail Hami Danişmend, Cafer Seyit, Ahmet Kırimer gibi şahsiyetler yer almıştır. Resimli aktüel konulara da yer veren "*Doğu*", elli kuruştan satılmıştır (Darendelioğlu, 1968: 205).

Gökbörü Dergisi

Darendelioğlu'na göre Atsız ile Reha Oğuz arasındaki anlaşmazlıktan sonra, *Bozkurt* çıkarılamamıştır. Derginin imtiyaz sahibi Nurullah Barıman, Atsız'ı haklı bularak, *Bozkurt*'u yeniden çıkarmaya çalışan Reha Oğuz'a imtiyazını vermemiştir.

Bunun üzerine Reha Oğuz, 5 Kasım 1942’de *Gökbörü* isimli bir dergi çıkarmıştır. *Gökbörü*’nün Cumhuriyet Matbaası tarafından basılarak on üç sayısı neşredilmiştir. Derginin yazar kadrosu, Reha Oğuz Türkkkan, Cihat Savaşer, Prof. Zeki Velidi, Ş. Raşit Hatipoğlu, Besim Atalay, R. Nuri Güntekin, Halit Bayrı, Prof. Abdulkadir İnan, M. Altunbay, Dr. M. Hakkı Akansel, Aydın Yalçın, Zeki Sofuğlu, Nebil Buharalı, Ali Haydar Yeşilyurt, C. Oğuz Öcal, Hayrettin Karan, Prof Süreyya Aygün, Prof Akdes Nimet Kurat, Dr. Osman Turan gibi isimlerden oluşmuştur (Darendelioğlu,1968:206).

Orhun Dergisi

H. Nihal Atsız tarafından, 1943’in ilk ayında çıkarılmıştır. 15. sayısında Atsız’ın “*Saraçoğlu’na Açık Mektub*’u yayımlanınca, o güne kadar hiçbir milliyetçi derginin erişemediği satış rekoruna ulaşmıştır. Derginin kapağında “Bütün Türkler Bir Ordu.” yazmaktadır. Derginin Atsız’ın dışında diğer yazarları N. Sancar, Akansel, Yılanlıoğlu, Togan, Besim Atalay, N. Sami Banarlı, A. İnan, Dr. Cezmi Türk, Yusuf Kadıgil, Tevetoğlu, Bedriye Atsız, Elmas Yıldırım’dır (Darendelioğlu, 1968: 206-207).

Verim Dergisi

Darendelioğlu’na göre ilk sayısı 29 Ekim 1943’te çıkarılan dergi, dört sayfa olarak ve gençlere yönelik çıkmıştır. *Tan* gazetesi, *Ses*, *İnsanlık*, *Yurt ve Dünya*, *Adımlar*, *Barış Dünyası* gibi dergilerle mücadele etmiştir. Sahibi, M. Ali Gökberk’dir. Yazarları arasında Gökberk dışında, Faruk Şükrü Yersel, C. Oğuz Öcal, Bahadır Dülger, Edip Ayel, Rüknettin Fethi Olcaytuğ, Abdülkadir Karahan bulunmaktadır (Darendelioğlu, 1968: 210).

3. Altan Deliorman'da Türk Milliyetçiliği Ve Türkçülük Algısı

3.1. Altan Deliorman'ın Millet Ve Milliyet Anlayışı

Muharrem Ergin, milleti tabii cemiyetlerin en büyüğü olarak görmüştür. O'na göre millet aile gibi tabii bir topluluktur. Milleti meydana getiren fertler birbirlerine tabii bağlarla bağlandığı gibi, fertlerin milleti teşkil etmesi de kendiliğinden, tabii bir şekilde vuku bulmuştur. Milleti oluşturan fertler ortak vasıflardan oluşmaktadırlar (Ergin, 1988: 4).

İbrahim Kafesoğlu'na göre millet, “Aynı dili konuşan, bir ortak kültüre bağlı ve aralarında manevi rabitanın duygu yolu ile yaşadığı fertler mecmuudur. Millet belirli bir kültürün bazen resmi devlet sınırları dışında kalan, mensuplarının umumi heyetini ifade eder” (Kafesoğlu, 1970: 149).

Millet kavramı günümüzde Türkçe'de, Arapça'daki anlamından farklı anlamdadır. Arapça'da “Mell” kökünden türetilmiş bir kelime olan “millet,” bir dinden olanların oluşturduğu topluluk anlamına gelmekteydi. Denilebilir ki “Millet” ve “Milliyet” kavramlarının farklı siyasi eğilimlerce, farklı ideolojilerce, farklı biçimlerde tanımları yapılmıştır. Bu tanımlarda kimi yazarlar din, dil, ırk gibi nesnel öğeleri, kimileri ise millet olma bilincini, bağlılık duygusu gibi öznel öğeleri ön plana çıkarırlar. Bazı uzmanlarca millet ve milliyet kavramları sosyal, kültürel öğeler, dil, gelenek ve görenekler, tarihi semboller, kahramanlar, zaferler yenilgiler, ortak duygu ve değerler çerçevesinde tanımlanmıştır. Kimi uzmanlar ise sosyo-politik ve yurttaşlık öğelerini temel alan tanımlar yapmışlardır. Ancak, millet kavramı konusunda uzmanların çoğu nesnel ve öznel ya da sosyal-kültürel ve sosyal-politik öğelerin birlikte kullanıldığı tanımları yeğler. Diğer yandan milleti sosyal bir bakış açısı ile tanımlayanlar olduğu gibi, kültürel ve etnik açıdan tanımlayanlar da olmuştur. Maddeci anlayış milleti, üretim

ilişkileri açısından değerlendirmiştir. Bütün bu tanımların ortak paydası, tarihin içinde yerini bulan milletin, insanların oluşturduğu bir yapı olmasıdır. Ancak milleti oluşturan yapı taşlarının neler olduğu noktasında tanımların farklılıklar gösterdiği söylenebilir.

Afet İnan'a göre millet, "Dil, kültür ve mefkûre birliği ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir siyasi ve içtimai heyettir. Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk milleti denir" (Afetinan, 1998: 18). Afet İnan, milletin genel bir tarifini şöyle verir: "Zengin bir hatıra mirasına sahip bulunan beraber yaşamak hususunda müşterek arzu ve muvafakatte samimi olan ve sahip olunan mirasın muhafazasına beraber devam hususunda iradeleri müşterek olan insanların birleşmesinden vücuda gelen cemiyete millet namı verilir" (Afetinan, 1998: 23-24).

Ahmet Kabaklı milleti, "Gözle görülmeyen manevi bir varlık" olarak tanımlarken, halk mefhumunu ise, "Teker teker sayılabilen fertlerin meydana getirdiği bir topluluk" olarak tarif etmektedir. Kabaklı'nın tespitlerine göre, milletin bir geçmişi ve geleceği vardır. Halk, hâlen yaşamakta olan nüfus demektir. Millet, tarihi devam ettirme fikri, nesiller arasında sürekli dayanışma, maddî manevî büyük cemiyet menfaatlerine mirasçı olma şuurudur (Kabaklı, Bozkurt, 3 Mayıs 1972: 13).

Atsız, Türkçülük ile Milliyetçiliği aynı paralelde görmüştür. Türkçülük, Türk milliyetçiliğinin adıdır. Türk sevgisi ve taraftarlığını ifade eder. Türkçülük bir ülküdür. Türkçülük, "Büyük Türkeli'nde Türk uruğunun (ırkının) kayıtsız şartsız hâkimiyeti ve bağımsızlığı ile Türklüğün her yönden bütün milletlerden ileri ve üstün olması ülküsüdür" (Atsız, 1992: 29).

Altan Deliorman'a göre ise millet, "Dil, din, tarih, sanat, estetik, aile, hukuk ve ahlâk anlayışı, dayanışma, ortak değerlerin paylaşılması, birlikte yaşama iradesi,

müşterek bir millî ülkü, soy birliği bilinci gibi bağlarla bir araya gelen ve bu vasıflarla yaşayan insanların oluşturduğu topluluk” demektir. Milli ruh, aynı duyguları paylaşma, aynı acıyı hissetme durumudur. Bu duygular topluluğu birbirine bağlayan etkenlerdir. Milletini temelini “millî kültür” oluşturmaktadır. Milli kültür ise toplumun yaşayış tarzı, alışkanlıkları, gelenekleri, örf ve âdetleri gibi maddî ve manevî pek çok unsurlardan oluşmaktadır. Manevî bağlar, milleti bir arada tutan, her milletin kendine özgü, din, ahlak, anlayışıyla da farklılık gösteren bir yapıyı arz etmektedir. Altan Deliorman’a göre Türk millî kültürünün en önemli unsuru Türkçedir. Türkçe konuşup yazmak, Türk olmanın en önemli ayırt edici yönünü oluşturmaktadır. Türk milleti de binlerce yıl aynı dili konuştuğu için Türkçe süreklilik göstermektedir. Zaten Türk olup da dillerini kaybetmiş topluluklar varlıklarını da kaybetmişlerdir. Altan Deliorman, dilimizdeki lehçe ve şive farklılıklarını, Türk milletinin farklı coğrafyalarda uygarlık oluşturmaya bağlamaktadır (Deliorman, Orkun, Sayı: 36, Şubat-2001: 14).

Altan Deliorman’a göre Türk milleti, tarih sahnesine büyük bir imparatorluğun kurucuları olarak çıkmıştır. Asya Hunları, Sarı Deniz’den Hazar’a kadar olan Asya topraklarını hâkimiyetleri altına almışlardır. Avrupa Hunları ise Atilla idaresinde neredeyse Avrupa’nın tamamına hükmetmişlerdir. Avarlar, Tuna ve İdil Bulgar devletleri, Hazarlar, Akhunlar, Uzlar, Kuman (Kıpçak)lar, Peçenekler, Gazneliler, Harezmşahlar, Memlûkler, Hindistan Türk devletleri, Timur, Altın Orda ve Babür devletleri, Göktürk, Uygur, Karahanlı, Selçuklu, Osmanlı, nihayet Türkiye Cumhuriyeti Türk tarihinin birer koludurlar (Deliorman, Gurbette Bayrak, Sayı:1, Nisan 1985: 4).

Altan Deliorman’a göre Türkler çok geniş coğrafyalara yayıldıkları, kıtalardan kıtalara yürüyüp yeni medeniyetler oluşturdukları için dinamik bir millettir (Deliorman, Gurbette Bayrak, Sayı: 3, Haziran 1985: 5).

Binlerce yıl süren bu hareketlilik, daha ziyade batı yönünde gerçekleşmiştir. Orta Asya'dan başlayan göçler, Mâverâünnehir, Harezmi, Horasan üzerinden Orta Doğu'ya, Anadolu'ya, Kafkaslara, Rumeli'ye, İdil boylarına, Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırlara kadar uzanmıştır. Altan Deliorman'a göre siyasî sınırlar zamanla genişleyip daralmış, fakat buralardaki Türk nüfus kalıcı olmuştur. Bu bakımdan, Türk milletini siyasî sınırlara mahkûm etme imkânı bulunmamaktadır. Altan Deliorman, milliyeti, "Bir milletin sahip olduğu ayırıcı özellik ve niteliklerin bütünü" olarak algılamaktadır. Tarihsel bir bütünlük içerisinde gerçekleşen bu algıya göre, milliyet, "Dün, bugün ve yarınla bütünleşen, bir duygu ve şuur meselesidir." Ayrıca, "bir millete ait olma bilinci" de milliyeti meydana getirmektedir. Bütün bunlara dayanarak, Altan Deliorman, Türkçülüğün millet görüşünü şöyle açıklamıştır: "Türkçülüğün maziden gelip geleceğe akan tarihi seyrinin maddi ve manevi bütün değerlerini taşıyan ve bunları benimseyen fertlerin meydana getirdiği topluluğa Türk milleti denir" (Deliorman, Orkun, Sayı: 36, Şubat-2001: 17).

Altan Deliorman'a Göre Milleti Oluşturan Unsurlar

Din Unsuru

Din, Arapça'da "deyn" kelimesinden isimdir. Dinin anlamını, Cevheri ve İsfahani, adet, durum, ceza, mükâfat, itaat olarak görmüştür. Kur'an'da zül, yönetme, itaat, tapma, tevhid olarak geçmektedir. Cürcani, din kavramını, akıl sahiplerinin peygamberin bildirdiği gerçekleri benimsemeye çağıran ilahi kanunlar olarak görmüştür. Elmalılı Hamdi Yazır, akıl sahiplerini nimete sevk eden yol, kanun şeklinde tanımlamıştır (TDVİA, c. 9, 1994: 312). Ali Fuad Başgil'e göre din, aklın kabul ettiği ilahi kanundur. Yüksek sanat ahlak ve insanlık duygusudur (Başgil, 1982: 67).

Altan Deliorman bir makalesinde din konusunda şunları söylemektedir: “Millet olarak kâinatı yaratan yücelerin yücesine inanıyoruz. Türk İslam inancına sahibiz. İftiharımız Kur’ana, ayyıldızlı al bayrağa, Ezan-ı Muhammedi ve İstiklal Marşı’nadır.” Altan Deliorman’a göre dinimize ve milli kültüre bağlılık çağın hamlelerine uzak kalmak anlamına gelmemektedir (Deliorman, Gurbette Bayrak, Sayı: 1, Nisan 1985: 5).

Altan Deliorman’a göre Türkler, 10. yy da İslam’ın getirdiği ahlak ve fazilet ölçülerine çabuk uyum sağlamışlardır. Türklükle İslamlık kaynaşmıştır (Deliorman, Gurbette Bayrak, Sayı: 2, Mayıs 1985: 4). İbrahim Kafesoğlu’nun da dediği gibi “İnsanları kardeşlik halesi içinde kader birliğine sevkeden din, Türk milletinin tarihinde İslamiyet olarak tecelli etmiştir” (Kafesoğlu, 1970: 278). Bu anlamda Altan Deliorman din konusunda İbrahim Kafesoğlu ile aynı fikirleri paylaşmaktadır.

Altan Deliorman’a göre din yaşadığımız çağı halen etkilemektedir. Tarih boyunca din temelli devletlerin neden oldukları savaşlarda soykırımlar yaşanmıştır. Altan Deliorman’a göre Türkler, en eski dinleri olan Gök Tanrı dinine olan bağlılıklarını 10. yy’a kadar devam ettirmişlerdir.⁶¹ Dinlerinden ayrılarak başka dinleri benimseyen topluluklar ise, zamanla milliyetlerini kaybetmişlerdir. Çin’de devlet kuran Tabgaçlar, Budizm’in etkisiyle Çinlileşmiş, Museviliği benimseyen Hazarlar, Hristiyanlığı kabul eden Bulgarlar ve Macarlar Türk kültür dairesinden uzaklaşmışlardır. Ortodoks Hristiyan Gagauzlar ve Şamanist geleneklerinden vazgeçmeyen Altay Saha Türkleri, Türklüğe bağlı kalmışlardır. Altan Deliorman’a göre Türklerin İslâmiyet’e girişi Türk kültürünün yeni değerlerle zenginleşmesine neden olmuştur. İslâmiyet’in kabulünden sonra, bu dinden ayrılıp başka bir dine giren Türk

⁶¹ Ziya Gökalp’e göre eski Türklerin dinleri ile ilgili dört tasnif vermektedir. Fezanın her yönü şarkta, garpte, şimalde, cenupta, her yön bir hayvanı ifade etmekteydi. Yine bu yönlerin her biri mevsimleri ifade etmekteydi (Gökalp, 1976: 24-34).

topluluğuna rastlanmamıştır. Sovyetler’de ‘‘Ateizm’’ propagandasının etkisi ile dini inancı olmayan Türklerde Müslüman nüfus içinde gösterilmiştir. Hristiyan Avrupa, asırlar boyunca ‘‘Türk’’ ile ‘‘İslâm’’ı eş değerde tutmuştur. Altan Deliorman’a göre İslamiyet, Türk milli kültürüyle yoğrulmuştur. Diğer yandan Altan Deliorman, son yıllarda İslamiyet’te ruhban sınıfı bulunmamasına rağmen, bazı grupların kendilerini bu sınıfın yerine koyarak, dini Allah ile kul arasında bir inanç ve vicdan konusu olmaktan çıkartıp sosyalleştirme ve siyasileştirme çabalarına girişmelerini yanlış bulmaktadır. Altan Deliorman’a göre Türk toplumu her zaman doğmalardan ve sapmalardan arındırılmış saf ve berrak bir dini anlayışı tercih etmiştir (Deliorman, Orkun, Sayı: 36, şubat 2001: 15).

Aile Unsuru

Altan Deliorman’a göre milli geleneklerimizi hala en canlı şekilde muhafaza eden müesseselerden biri de aile kurumudur. Türk çocukları okul çağına kadar aile içinde milli terbiye almaktadır (Deliorman, Milli Işık, Sayı: 17, Eylül 1968: 8).

Kafesoğlu’nun tespitlerine göre Orhun Kitabelerinde ‘‘Oğuş’’ diye geçen aile kurumu, Türk sosyal yapısının çekirdeğini oluşturmuştur. Kafesoğlu’na göre evlenme, kan akrabalığına dayalı, erkek ve kızın ana baba ocağından ayrı bir ev (aile) kurduğuna işaret etmektedir. Aile içi düzende çocuğu yetiştiren anaya saygı ile temellenen, baba otoritesinin geçerli olduğu bir hukuk düzeni ve tek zevcelilik hâkimdir. Zaten ailenin genişlemiş bir mekanizması Türk devletidir (Kafesoğlu, 2008: 56). Kafesoğlu, aileyi toplumsal hayatın merkezinde ve toplumsal btnlerin çekirdeği olarak görmektedir. (Kafesoğlu, 1970: 109).

Toplumun temelini aile kurumuna dayandıran Altan Deliorman'a göre aile, öz itibariyle bütün toplumlarda aynı karakterdedir. Ancak, fertlerin aile içindeki yerleri, aile hayatındaki anlayışlar bakımından, toplumdan topluma çok belirgin farklar görülebilmektedir. Altan Deliorman aileyi, kültürün nesilden nesile aktarılmasında etkili kurum olarak görmüştür. Çocuk ana dilini, dinî terbiyesini, gelenek ve göreneklerini, ahlâkı, fazileti bu ortamda öğrenmektedir. Türk ailesi, fertler arasındaki bağlılık, dayanışma, himaye ve kollama duygularının varlığı ile kendisini göstermiştir. Önceleri genellikle, geniş aile biçiminde olan Türk aile yapısı zamanla küçük (çekirdek) aile tipine dönüşmüştür. Günümüzde ise, sosyal ve iktisadî şartların değişmesiyle küçük aile anlayışı yaygınlaşmıştır. Millet, bir bakıma, fertlerden çok ailelerden meydana gelmektedir. Altan Deliorman, milletin ana karakterini aile hayatı içerisinde görmüştür. Aile hayatı da millet hayatı gibi sürüp gitmektedir (Deliorman, Orkun, Sayı: 36, Şubat 2001: 15-16).

Sanat ve Politika Unsuru

Altan Deliorman'a göre sevinç, keder, öfke, heyecan, umut gibi duygular, olaylar karşısındaki tepkiler ve düşünceler sanat yoluyla aktarılmaktadır. Altan Deliorman'a göre sanat milli karakteri yansıtmaktadır. Ancak sinema, tiyatro, heykel gibi kısmen teknik imkânlarla ihtiyaç gösteren sanat alanlarında, milletler arası unsurlar bulunabilmektedir. Sanatı iklim, coğrafya, çevre şartları da etkilemiştir. Bu anlamda Türklerin eski sanatları "Bozkır" kültürünün etkisinde kalmıştır. Bu yüzden de buluntularda hayvan figürleri oldukça fazladır. Hayvan figürleri halı motiflerine süs eşyalarına yansımıştır. Eski Türkler bozkırlarda sürekli hareket halinde olduklarından, daimi barınaklar yapmamışlardır. Eski Türklerle, Çinlilere, Mayalara, Mısırlılara ve Grekler ile Romalılara ait heykeller milli karakterleri itibariyle birbirlerinden farklıdır.

Uygur, İran, Osmanlı ve Batı minyatürleri kendine özgü üslûplara sahiptir. Müslüman ülkelerde Camii mimarisi de farklılıklar göstermektedir. Her ülkenin kendine özgü milli zevki vardır (Deliorman, Orkun, Sayı: 36, Şubat 2001: 16).

Politikayı, ülke yönetiminde bir araç olarak gören Altan Deliorman, 1980’li yıllardaki bir makalesinde, milletin hür, müreffeh ve mutlu olması için politikanın gerekli olduğunu vurgulamıştır. Ancak bütün hayatı politikaya bağlamamak gerekir. Politik kurumlar geçicidir ancak sanat eserleri paha biçilemez varlıklar olup uzun süre ayakta kalabilmektedir. Altan Deliorman’a göre milli politika⁶², milli kültür değerleri üzerine oturtulmalıdır. Toplumun, milli kültür değerleri varken, yabancı kültür öğeleriyle donanmasını aykırı bulan Altan Deliorman, sanata ters düşen bir politikanın da karşısında yer alacağını belirtmiştir (Deliorman, Boğaziçi, Sayı: 4, Ekim 1982: 13).

Altan Deliorman, bir makalesinde politikaları “Milli politika” “Devlet politikası” ve “Hükümet politikası” olmak üzere üç katagoride değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeye göre, Millî politika, milletlerin yüzlerce yıllık geleceği düşünülerek düzenlenir ve kısa zamanda değiştirilemez. Devlet Politikası, içte ve dışta anayasa çerçevesinde, devletin izleyeceği politikaları, yetkilerini ve yükümlülüklerini ortaya koyar. Hükümet politikası ise, hükümet programlarının, esasını oluşturur, kısa vadeli hedefler içindir. Hükümetler değiştikçe, hükümet politikaları da değişir. Bazen, koalisyon hükümetlerinin tabiatına göre bile değişiklik gösterebilir. Altan Deliorman’a göre Türk devleti yıllarca, milli politika oluşturamamıştır. Milli politika oluşturabilmek

⁶² Kafesoğlu’na göre milli siyaset, millet tarifine uygun olarak hem devlet coğrafyasının hem de devlet siyasetinin hudutlarını aşar yapıda, her zaman değişmeyecek hükümet ve devlet siyasetinin çok üstünde bir politika anlayışıdır. Devlet, bu milli siyasetin sözünden çıkamaz (Kafesoğlu, 1970: 151). Bir milli siyasetin oluşturulmadığı kanısında olan Altan Deliorman’ın politikalar konusundaki açıklamaları İbrahim Kafesoğlu’nun bir eserinde açıkladığı bilgilerle aynı paraleldedir (Bkz. Kafesoğlu, 1970: 149-155).

için de yabancı modeller aramaktan vazgeçmek gereklidir (Deliorman, Orkun, Sayı:41 Temmuz 2001: 8).

Hukuk ve Ahlak Unsuru

Altan Deliorman'a göre "Hukuk" ve "Ahlak" milletin kültürünü oluşturan iki öğedir. Hukuk ve ahlak ilkelerin milli nitelikte olması önem taşımaktadır. Bu duruma göre bir milletin kültürüne yabancı özellikler taşıyan ahlak veya hukuk anlayışı kabul edilemez. Hukuk ve ahlak ilkeleri, yozlaşmaya açık bir durum arz eder. "Milli karakter" kaybedildiği zaman toplumun ahlaki ve hukuki düzeni çökebilmektedir. Ahlâkî vecibelere ve faziletlere yabancılaşmış toplumlarda yolsuzluk, soygun, vurgun, rüşvet, iltimas, suistimal gibi durumların ortaya çıkması muhtemeldir. Altan Deliorman'ın tespitlerine göre milletler arası değerler olarak görülen hukuk ve ahlak anlayışı, milletler arasında farklılıklar göstermektedir. Eski Türklerin hukuk ve ahlak anlayışı, Eski Yunan ve Roma'dan farklıdır. Eski Yunan ve Roma'da "zina fiili" olağan bir durum sayılıp ceza gerektirmez iken, Eski Türk toplumunda en büyük ahlâksızlık sayılmakta ve idamla cezalandırılmaktadır. Altan Deliorman'a göre, bugünkü Türk toplum düşüncesi, Batı tipi aile hayatını, Türk toplumunun ahlaki karakterine uymadığı için yadırgamaktadır. Türk toplumunda ahlak ve hukuk bütündür. Başkalarının malına, canına saldırmamak ahlaki bir vecibe olmakla beraber, yapılacak saldırılar kanunlarca suç sayılmıştır (Deliorman, Orkun, Sayı: 36, Şubat 2001: 16).

Görüldüğü gibi Altan Deliorman, hukuk ve ahlak ilkelerini, Türkçülüğün ahlak ilkelerine göre açıklamıştır. Bu ilkelerin işlememesi veya yozlaşması durumunda toplum sıkıntıya düşmektedir. Toplumsal ahlak ve hukuk sisteminin zarar görmesi ile toplumsal barış da bozulacaktır.

Altan Deliorman'ın toplumdaki ahlaki yozlaşma ile ilgili olarak, 2000'li yılların başında kaleme aldığı bir makalesine göre, toplumda bir soygun düzeni sürüp gitmektedir. Bu düzende, manevi hayat da büyük yara almış, toplumda namuslu dürüst insanların davranışları kabul görmeyerek, soygun düzeninin mimarlarının davranışları yüceltilmektedir. Altan Deliorman'a göre ahlaki yozlaşma sonucunda görülen bu durum siyaseti de etkilemiştir. Siyasette önemli bir mevkiyi tutma, aynı zamanda soygun düzeninden bir pay kapmakla eş anlamlı hale gelmiştir. Devlet hazinesinden para kaçırarak devleti soyanların meydana getirdiği ekonomik tahribatın bedelini de vergi mükellefi halk karşılamaktadır. Altan Deliorman'a göre bu gelişmelerin sebeplerini araştırarak sosyologlara ihtiyaç vardır. Bu durum, Türk milletinin karakteriymiş gibi hüküm sürmesi halinde, devlet payidar olamayacak, arazi, çek senet, ihale, orman vb. mafyası her alanda baş gösterecektir. Herkesin dilinden düşmeyen demokrasi bu gibi sahte düzenlerle zedelenecektir. Türk ekonomisi bundan zarar görecektir. Altan Deliorman, devlet kurumlarının zedelendiği böyle bir durumda Türkçülüğün ahlak ilkelerinin sert ve müsamahasız olduğunu, devleti soyanların, halkı sömürenlerin, hoş görülmesinin Türkçülükle bağdaşmayacağını, soygun düzeninden kurtulmanın tek çaresinin de Türkçülük olduğunu ifade etmiştir (Deliorman, Orkun, Sayı: 29, Temmuz 2000: 4).

3.2. Altan Deliorman'ın Millî Ruh, Milli Şuur ve Milli Vicdana Bakışı

Altan Deliorman'a göre, "Milli ruh," milletin manevi dünyasıdır. Sevinçte, kederde, coşkuda, tasada ortaya çıkan reflekslerle kendini göstermektedir. Ona göre Kurtuluş Savaşı'ndaki direnme ve zafer azmi, millî ruha örnektir. Yine Kıbrıs Barış Harekâtı'nda (1974) millî ruh ayağa kalkmıştır. Millî şuur, millî değerlerin fertler tarafından gerektiği gibi anlaşılıp benimsenmesiyle ortaya çıkmaktadır. Milli şuurla

hareket eden toplumlar, dış etkilere karşı daha duyarlı davranır, tehdit ve tehlikeleri isabetle teşhis ederler. Millî şuur, milletin bütün fertlerini kapsayan dayanışma ruhunu güçlendirir. Böylece, birlikte yaşama iradesi yaygınlaşır ve kuvvet kazanır. Altan Deliorman'a göre milli vicdan, "Kişinin içinde bulunduğu topluma aidiyetinin bir sonucu olarak, yaptığı davranışlar hakkında bir yargıya varma" duygusudur. Toplumca benimsenmiş kabullere aykırı davranışlar, niyetler, tutumlar millî vicdanı incitir ve toplu tepkilere sebep olur. Milli benliğinden uzaklaşmış aydınlara, milletimiz tepki gösterir. Bütün bu durumlar karşısında kişilerin, toplum sorunlarına çözüm üretmeye dönük, adalet anlayışına, sosyal ve iktisadî dayanışmanın sağlanmasına, yönelik eylemleri millî vicdanın sonucudur. Olağanüstü durumlarda toplumun bireylerinin maddî ve manevî değerlerini korumak ve savunmak amacıyla yaptığı davranışlar da toplumun milli vicdanı ile açıklanmaktadır. Milli vicdan, toplumun güvenlik, birlik ve beraberlik ihtiyacını karşılamaktadır. Topluma genel bir mutluluk havası veren milli vicdan, yine toplum tarafından nesilden nesile aktarılmaktadır (Deliorman, Orkun, Sayı: 36, Şubat 2001: 16-17).

3.3. Altan Deliorman'a göre Türk Adı, Türk Milleti, Türk Birliği ve Bütün Türklük İdeali

Türk Adı

Altan Deliorman'a göre Türk kelimesi eskiden "Törük" şeklinde ifade edilmiştir. 6-8. yy.da "Törük" ve daha sonra "Türk" şeklini almıştır. Orhun yazıtlarında "Törük ve Türk" söylenişlerinin her ikisine de rastlanmaktadır. Türk sözünün türemekten geldiğini iddia edenler olmuştur. 5. yy'a ait bir Pers metninde Türkler için "Turanlı" kelimesi kullanılmıştır. "Türk" sözcüğünün eski bir belgede "kuvvet" anlamına geldiği ortaya çıkmıştır. Türk adını ilk kullanan devlet, Göktürkler'dir (Deliorman, 2010b: 20).

Türk Milleti ve Türk'ün Özellikleri

Altan Deliorman'a göre Türk milleti, tabî ve sağlam unsurlardan meydana gelmiştir. Altan Deliorman, Türkçülüğün millet görüşünü şöyle açıklamıştır: “Türklüğün maziden gelip geleceğe akan tarihî seyrinin maddî ve manevî bütün değerlerini taşıyan ve bunları benimseyen fertlerin meydana getirdiği topluluğa Türk milleti denir” (Deliorman, Orkun dergisi, Sayı: 36, Şubat 2001: 14-17).

Altan Deliorman'a göre Türk insanı, nizamsever, meşruiyete taraftar, hak ve hukuka riayet eden, barıştan yana ve verdiği sözü namus sayan bir yapıya sahiptir. Türk insanı bu durumu gerek şahsî hayatında ve gerekse devlet politikasında en büyük prensip olarak algılamaktadır. Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre Türk töresi, en geçerli olduğu zamanlarda bile, sözlü olarak kalmış, yazıya geçirilmemiştir. Töreye uyulmaması durumunda, ağır cezaî müeyyideler uygulanmıştır. Türkler teşkilatçı bir yapıya sahip millet idi. Türk toplumunda ayrıcalıklı kimselere de rastlanmamaktaydı. Bu yüzden Kağan'dan basit bir yurttaşa kadar, herkes eşit idi. Bu yüzden de Türk toplumunda kölecilik, derebeylik, sınıf mücadelesi gibi durumlar görülmemiştir. Altan Deliorman'a göre Türk devletlerinde Türk olsun, olmasın toplumun bütün farklı unsurlarının sükûn içinde yaşamaları arzulanmıştır. Bu durumun sonucu olarak Türkler kolay devlet kurup, yönetmişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu zaman milletin siyasi adı “Türk” olarak kanunlardaki yerini almıştır. Bu kanunlarda “Türkiye sınırları içinde yaşayan herkes Türk'tür” denilmekteydi. Altan Deliorman'a göre bu adlandırma “toplayıcı” niteliktedir. Yoksa Kürt, Çerkes, Boşnak, Arnavut, Gürcü vb. soylardan gelenleri kendi soylarını inkâra zorlayan bir uygulama değildir. Onlar yakın veya uzak geçmişin kalıntıları ile soylarının hâtıralarını devam ettirebilirler. Bunu önlemenin gereği olmadığı gibi bunu uygulamak ta zor bir iştir. Esasen bu gibi topluluklar bir iki

nesil sonra kendilerini tamamen “Türk” hissedeceklerdir. Devlet bu gelişmeyi sağlayacak tedbirleri almakla yükümlüdür (Deliorman, Dünden Gelen Sesler Türk’ün Öz Rejimi 148. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı:175, <http://www.orkun.com.tr/> 13.05.2013).

Bu duruma göre Altan Deliorman, Türk milliyetçiliğinin Türk devleti içinde yaşayan diğer unsurların varlığını asla inkâr etmediği gibi, bu unsurların varlıklarını devam ettirmelerinin engellenmesinin söz konusu olmadığı inancındadır. Türk kelimesi bütün bu unsurların ortak paydasını oluşturmaktadır. Kanımızca bütün unsurların kendisini Türk hissetmesi, aidiyeti güçlendirecek, birlik ve beraberliği sağlayacaktır. Yoksa tek tek bütün unsurların soylarını öne sürerek ayrımcılığa yönelmeleri durumu, milletin topyekün çöküşüne neden olacağı söylenebilir.

Altan Deliorman Türk’ün özellikleri açısından “şahsiyet” kavramını önemli görmüştür. Altan Deliorman’a göre şahsiyet, doğruları gönülden ifade edebilme ve savunabilme gücüdür. O’na göre şahsiyetli insan maddeye değil, mâneviyata önem verir. Şahsiyetli insan yiğit (Alp) tir. Ancak asla kabadayı değildir. Şahsiyetli insan “diktacı” ve özgürlük düşmanı bir karektere sahip olmayan, müsamahalı, saygılı, medenî cesarete sahip örnek bir insandır (Deliorman, Şahsiyet ve Ülkü 147. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı: 175, <http://www.orkun.com.tr/> 26.05.2013).

Dr. Alexis Carrel (1873-1944), şahsiyete ilişkin olarak şöyle demektedir: “Bencillik, cimrilik ve ihtiras, şahsiyeti kısırlaştırır, manevi duyguyu karartır zekâyı söndürür” (<http://www.edebiyatkultur.com/yabanci-yazarlar-sairler/76-yabanciyazarlar-sairler/321-dr-alexis-carrel.html/> 24.11.2013). Altan Deliorman da şahsiyetli insanın diktatör olamayacağı yönündeki düşüncesi ile Carrel ile aynı paralelde düşünmektedir. Çünkü Carrel bu sözüyle bir diktatörde var olan nitelikleri de ifade etmiş olmaktadır. Bu

anlamda medeniyetin şahsiyet sahibi insanlara ihtiyacı bulunmaktadır. Şahsiyet sahibi insanların çabaları ile medeniyet sürekli ilerleyecektir. Aksi durumda maddî menfaatlerine sımsıkı sarılmış maddiyatçı kişilikler elinde şahsiyet de yok olacaktır.

Türk Birliği

Altan Deliorman'a göre Türk birliği ve Türkçülüğün ilk izlerine Türk destanlarında rastlanmaktadır. Türk destanlarında doğal afetler, göçler, savaşlar anlatılmıştır. Sonradan yazıya dönüşen Türk destanları, toplum hafızasında yeniden şekillenerek, motif ve sembolleri zaman içinde değişerek kuşaktan kuşağa intikal etmiştir. Oğuz Destanı'nda Metehan'ın seferleri, Bozkurt Destanı'nda Türk milletinin nasıl kurtulduğu, Ergenekon Destanı'nda Demirdağ'ın nasıl eritildiği işlenmektedir (Deliorman, 2010b: 13).

Altan Deliorman'a göre, birçok tarihçinin de ittifakla teyit ettiği gibi, Orta Asya Türk tarihinde “Türk birliği” ilk kez, Mete Han tarafından Asya'daki bütün Türk boyları birleştirilerek gerçekleştirilmiştir. İkinci kez Türk birliği, Batı Göktürk hükümdarı Tardu zamanında gerçekleştirilmiştir. Kapağan Kağan, Türk birliğini üçüncü kez gerçekleştiren Türk hükümdarıdır. Zaten Turancılığın ülküsü, “Türk birliği” dir. Altan Deliorman, Çinlilerin himaye teklifine karşı İşbara Kağan'ın verdiği cevabı, Türklerde milli şuura örnek olarak göstermektedir. İşbara Kağan, Çinlilerin, “Kıyafetlerinizi ve dilinizi değiştirin” önerisine “Bizim adetlerimiz ve geleneklerimiz o kadar eskidir ki, ben şimdiye kadar bunları değiştirmeye cesaret edemedim. Bütün millet aynı kalbi taşıyor.” demiştir (Deliorman, 2010b: 25). Hohanyeh devrinde Çiçi'nin Çin'in himaye teklifine verdiği cevap bir başka milli şuur örneğidir. Altan Deliorman bu durumu şu şekilde aktarmıştır: “Çiçi şöyle demişti: Cesarete karşı hayranlık duymak, bağımsızlığın feda edilmesini ise yüz kızartıcı bir şey saymak bizim geleneğimize aittir. Atalarımızdan

toprağıyla beraber devraldığımız devletimizi, bağımsızlığımızı feda edemeyiz. Mücadele edecek savaşçılarımız hala varken devletimizi korumalıyız.” Göktürkler döneminde yaşanan “Kürşad İhtilali” milli şuurun diğer bir örneğidir. 630 yılında Eski Göktürk Kağanı Yehu'nun oğlu olan Kürşad ve otuz dokuz arkadaşının, Türklerin anayurtlarına dönmelerini sağlamak için Çin Sarayı'na yaptıkları baskın, Türklerde bağımsızlık ateşini alevlendirmiştir (Deliorman, 2010b: 21-22). Bu olaydan sonra, Çinlilere karşı verilen mücadelenin ardından Kutluk Devleti'nin kurulması, milli şuurun sonucudur.

Türk devlet hayatında İlderiş “milli kahraman” olarak görülmüştür. Ancak Türk devletlerinde Kağan'ın dışında bazı devlet adamlarının ileri görüşlü olmaları, milli şuur ayakta tutmuştur. Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre bu durumun bir örneği Kutluk Devleti zamanında yaşanmıştır. Bilge Kağan'ın Çin saldırılarına karşı tedbir olarak düşündüğü “Şehirlerin etrafına sur çekelim” önerisine, Vezir Tonyukuk, “Kalelerin surların içine kapanırsak Çin bizi kuşatır. Bizim hayat tarzımız bozkırdır. Bu da bizi devamlı savaş egzersizi içinde tutar.” demiştir. Bilge Kağan'ın Budizm'e girme önerisine de karşı çıkan Tonyukuk ise, “Bu dinlerin her ikisi de insandaki hükmetme ve iktidar duygusunu zayıflatır. Kuvvet ve savaşçılık yolu bu değildir. Türk milletini yaşatmak istiyorsak bu öğretilere ve bunların tapınaklarına ülkemizde yer vermemeliyiz.” demiştir. Bilge Kağan Yazıtı'nda geçen “Türk Oğuz beyleri, milleti işit. Üste gök basmasa, altta yer delinmese, Türk milleti, ilini, töreni kim bozabilir?” şeklindeki sözler, Türklük sevgisinin, Türk milletine duyulan güvenin ifadesidir (Deliorman, 2010b: 23-24).

Altan Deliorman, Türkçülüğün asli unsurlarını bazı ölçütlere bağlamıştır. Bunlardan ilki, Türk milletinin bir ve bütün olarak tek bayrak altında toplanmasıdır.

İkinci ölçüt, Türk milletinin hiçbir dış etkinin etkisinde kalmadan mutlak surette hür ve bağımsız yaşamasıdır. Üçüncü ölçüt, Türk milletinin ekonomik bakımdan çok güçlü olarak yaşamasıdır. Dördüncü ölçüt, Türk milletinin tabiat şartlarına bağlı kalmaktan kurtulup refah içinde yaşamasıdır. Ekonomik bakımdan güçlü olmak, askeri ve siyasi bakımlardan da güçlü olmanın temel şartıdır. Askeri ve siyasi bakımdan güçlü olmak ise bağımsızlığın korunmasında en önemli etkidir. Altan Deliorman'a göre Türkçülüğün temel hedefi, Türk milletinin varlığının sonsuza dek devam etmesini sağlamaktır. Türkçülük, Türk devleti sınırları dışındaki Türk topraklarının Osmanlı Devleti'ne veya Türkiye Cumhuriyeti'ne katılması iddiasında da bulunmamıştır (Deliorman, 2010b: 9).

Altan Deliorman'a göre, Türk birliğini gerçekleştirme ideali, Türk dünyası dışındaki ülke yazarlarının da dikkatini çekmiştir. 26 Kasım 1965 tarihli *Newyork Times* gazetesinde, gazetenin sahibi ve yazarı C. Sluzberger tarafından yayımlanan “*Büyük Türk*” adlı makale o günlerde Altan Deliorman tarafından anlamlı bulunmuştur. Altan Deliorman'a göre makale, Sovyet ve Çin emperyalizmi üzerinde durmakta, Çin'in ve Türklerin durumuna işaret etmekteydi. C. Sluzberger, milliyetçilik akımının Sovyetler'de ilerde bir Türk problemi doğuracağını iddia etmekte, geçmişte Enver Paşa ve Türk ihtilalcilerinin Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Balkanlar'dan Çin'e kadar uzanan yerlerde “Pan Türk” devleti kurmayı hayal etmiş olmalarını bu iddisına kanıt olarak göstermektedir. Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre Sluzberger, “Bugün bile Türkçe konuşan bir insan, Bulgaristan'dan at ile Doğu Türkistan'a kadar gitse yol boyunca derdini anlatabilir.” demektedir. Sluzberger, bir Macar şarkıyâatçısının “Balkanlar ile Çin arasında Türk ahdi için, Anadolu ve Azarbaycanlılar, Türkmenler, Özbekler, Kırgızlar, Tatarlar, büyük bir Türk devleti oluşturabilecek bir gruptur.” dediğini ifade etmekteydi. Sluzberger'e göre, Pan-Turanizm Türkiye'de unutulmuş da

olsa Türkler arasında devam etmektedir. Türk milli şuuruna, eski bir dünya devleti olma düşüncesi hâkimdir. Moğolistan'dan Avrupa'ya ağır ve emin adımlarla ilerleyen, önüne çıkan kapalı toplumları ezip, eğerlerinin altında at çatlatan eski Türkler, hep gittikleri yöne batıya bakmışlardır. Ayrıca yazar, Büyük Türk'ün Asya'daki varlığının unutulmaması gereğine dikkat çekerek, o yıllardaki Amerikan-Sovyet rekabetine dayalı dönemin yerini, gelecekte Çin'in ağırlığının hissedileceği bir dönemin alacağını ifade etmiştir (Deliorman, Milli Işık, Sayı:17, Eylül 1968: 14).

Çin'in bugünkü durumu dikkate alındığında 1960'lı yıllardaki bu tespitlerin anlamlı ve isabetli olduğu kanısındayız.

Altan Deliorman, Sluzberger'in bu tespitlerine karşılık, şimdiki ortamda Enver Paşa tarzı bir Turancılığın olmadığını, dünyadaki tutsak Türklerin bağımsızlığını savunmak Turancılık olarak görülüyorsa, aklı başında her Türk'ün her Türk aydınının, her Türk milliyetçisinin "Turancı" olduğunu ifade etmektedir.⁶³ Altan Deliorman'a göre Türkiye'de Turancılık bir bakıma hükümet politikalarına da girmiştir. Türk hükümetlerinin, Kıbrıs, Bulgaristan ve Batı Trakya'da yaşayan Türklerin meseleleri ile ilgilenmesinin, bu durumun bir göstergesi olduğu kanaatindedir. Ona göre Türkiye dışındaki Türklerle ilgilenmeyi neredeyse vatan hainliği sayan, kültür emperyalizmi ile beyinleri yıkanmış bir yığın "sözde aydın", Türklerin hakiki bir güç oluşturabileceğini "haince bir aşağılık duygusu içerisinde" kabullenmemektedir (Deliorman, Milli Işık, Sayı:17, Eylül -1968: 15).

⁶³ Bilindiği gibi Enver Paşa'yı "Turancı" düşüncelerinden dolayı "hayalperest" olarak adlandıranlar olmuştur. Şevket Süreyya Aydemir, Enver Paşa'nın ihtiras adamı mı yoksa hayal adamı mı olduğu noktasında ruh yapısında hepsinin var olduğu görüşündedir (Aydemir, 1972: 688).

Bütün Türklük İdeali

Altan Deliorman, Türklüğü sadece “Misak-ı Milli” sınırları içerisindeki bir nüfus toplamı olarak görmemekte, Türkiye sınırları dışında da Türklerin yaşadığı gerçeğinin inkar edilmesinin, milli menfaatler açısından tehlikeli ve zararlı ve sonuçlar doğuracağı düşüncesini taşımaktadır. Ona göre “Bütün Türklük” idealinin dayanağı, Türklerin çok geniş bir coğrafyada, başka milletlerin tahakkümü altında yaşamasıdır. Asya’nın doğusundan Balkanlara kadar uzanan coğrafyada Türklerin hepsi bağımsız bir şekilde yaşama imkânına sahip değildirler. Bütün Türklük ideali, geniş bir coğrafyada yaşayan Türklerin bağımsızlıklarına kavuşmalarını, mutlu ve müreffeh bir şekilde yaşamalarını amaçlamaktadır. Birlik ve beraberliğin sağlanmasında, milleti meydana getiren ögelerin başında dil unsuru gelmektedir. Topluluklar farklı soylardan gelseler bile aynı dili konuşurlarsa kendilerini aynı milletten sayarlar. Fakat dil farklılaşırsa yüz yıllar sonra topluluk kendini farklı milletten saymaya başlayacaktır. Farklı milletlerin egemenliğinde yaşayan Türklerin, Türklüklerini unutturmak için yapılan faaliyetlerin başında hâkim milletin dilinin öğretilmesi gelmektedir. Sovyetler Birliği’nde çeşitli etnik topluluklar Rusça’nın zorla kabulü ile temsil edilmeye çalışılmaktadır. Durum Çin, İran ve Irak’ta da aynıdır. Altan Deliorman’a göre dil birliği olmadan siyasi birliğin gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu anlamda Gaspıralı ömrünü Türkleri ayrılıklardan kurtarmaya ve Türk birliğini sağlamaya harcamıştır. Altan Deliorman’a göre, Türkiye sınırları dışında kalmış Türkler bir soy birliğine sahiptir. Balkanlara yayılmış Türkler “Evladı Fatihan” diye anılmıştır. Rumeli Türkleri, Avrupa’nın Türkleşmesi için çalışmışlardır. Evlad-ı Fatihan bu Türklerin çocuklarıdır. Yugoslavya ve Bulgaristan’da komünist zulme dayanamayıp, oralardan ayrılmak zorunda kalan Türklerin Anadolu’ya göç etmeleri Türkiye’de kendilerini güvende hissetme inancından kaynaklanmıştır.

Altan Deliorman'a göre, "Türklük bir bütündür, parçalanamaz." Bütün Türklük deyimi yapıcı, birleştirici ve toplayıcı bir anlam zenginliğine sahiptir (Deliorman, Milli Işık, Sayı: 12, Nisan-1968: 22-24).

3.4. Altan Deliorman'a Göre Gelecekte Türkçülük

Altan Deliorman, geleceğin Türk toplumunun yapısına ahlâk ve fazilet değerlerinin egemen olacağı anlayışını taşımaktadır. Gelecekte, Türkçülüğün sert olan ahlâk anlayışı uygulandığı zaman Türk milletinin sahibi olduğu yer altı ve yerüstü zenginlikleri daha iyi korunabilecektir. Bir başka ülke devlet adamları Türkiye'nin iç işlerine karışma cesareti bulamayacaklardır. Bayan Miterand'ın Türkiye'ye bir müfettiş edası ile gelip Güneydoğulu vatandaşlar hakkında nasihatler vermesi örneğinde olduğu gibi, bu tür gelişmeler yaşanmayacaktır. Asgari müştereklerin alanı genişleyecektir. Böylelikle milli birlik daha da güçlenecektir. Gelecekte demokrasi anlayışı da düzelecektir. Altan Deliorman'a göre günümüzdeki demokrasi halkın gerçek iradesini temsil edememektedir. Seçilen milletvekillerinin parti üst yönetimlerinin sözünden çıkmaması da demokraside olmaması gereken bir durumdur. Altan Deliorman'a göre demokrasinin evrensel olan değerlerinin milli karektere uygun olması gerekmektedir. Bu anlamda Türkiye'de de bu yapının oluşturulmasını talep etmektedir. Altan Deliorman'a göre gelecekte milli onur titizlikle korunacaktır. Ermeni ve Kıbrıs konusundaki iddialar karşısında devlet olarak millet olarak iddialara ilmen cevap verecek düzeye gelinecektir. Politikadaki bütün yanlışlıklar düzelecektir. Altan Deliorman'a göre bütün yanlışlıkların düzelmesi için gereksirse Türkçülerin her biri, bir "Atatürk" olmaya mecburdur (Deliorman, Orkun, Sayı: 41, Temmuz-2001: 9).

Altan Deliorman, Türkçülüğün geleceğe bakışını, "Bütün Türklük" ideali için tarih şuuru, milli kültür ve milli çıkar anlayışları temelinde değerlendirmektedir. Bu

değerlendirmelere göre Türkçülüğün gelecekte nihai hedefi ve Türk birliğinin asıl gayesi “Tek millet, tek devlet” olmaktır. Ancak, yabancı hâkimiyetinin kültür birliğini zayıflatmış olmasından dolayı bunun gerçekleşmesi zor bir süreçtir. Dil birliği büyük ölçüde korunmuş olmakla beraber, lehçe farklılıkları devam etmektedir. Alfabe birliğinin sağlanması, ekonomik iş birliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Doğalgazı Türkmenistan’dan daha ucuza almak varken, Rusya’dan daha pahalıya almak gibi ekonomik yanlışlara düşülmemesi gerekmektedir. Siyasî ittifaklar, federasyonlar ve askerî paktlar, büyük Türk devleti yolunda aşılması gereken safhalardır. Bu da devlet yönetiminde ciddiyet, irade sürekliliği ve kararlılıkla sağlanacaktır (Deliorman, Orkun, Sayı: 41, Temmuz 2001: 7-9).

3.5. Altan Deliorman’a Göre Ülkü ve Milli Ülkü

Altan Deliorman ülküyü, “Bir insanın veya topluluğun yüksek amaçları ve hedefleriyle ilgili değerlerin bütünüdür.” diye tanımlamıştır. Böylelikle ülkü, eski Türkçülerin kullandığı “mefkûre” sözcüğü ile Batılı aydınların kullandığı “ideal” kavramıyla aynı anlamdadır. Altan Deliorman’a göre ülkü, ulaşılması büyük çaba isteyen, uğrunda her türlü fedakârlığa katlanılan bir inanış ve bir emeldir. Ülkü bir millete ait ise ona “milli ülkü” denilmektedir (Deliorman, 2009d: 110).

Altan Deliorman’a göre “Bir millete has olan bütün değerlerin sistemleşmiş şekli “milli” kelimesini ifade etmektedir. Milletin dini, dili, kıyafeti, hukuku, aile yapısı, gelenekleri, zevki, estetiği, sanatı milli mahiyettedir. Ülkü yalnız düşüncede varolan gerçeğe çok sıkı ilgisi olmasa da insan düşüncesinin ürettiği son sınıra kadar ulaşabilen düşüncedir. Milletlerin kendi aralarındaki çatışmaları, bir anlamda ideallerin çarpışmasıdır. Milliyetçilik ise, milli ülkünün kaynağını teşkil eder. Milli ülkü, millete

şahsiyet kazandırır, birlik duygusu verir, yaşama gücü sağlar, o milleti itibarlı kılar (Deliorman, 2003: 11-12, 23-25).

Ülküsüz milletler ise sönük kalmaktan, sömürülmekten ve yok olma tehlikesi içinde bulunmaktan başka bir şey yapamazlar (Deliorman, 2009d: 111).

Altan Deliorman'a göre Yahudiler, Babiller ve Roma dönemlerinde yurtlarından sürülmüş olmalarına rağmen inançlarını kaybetmemişlerdir. Sonradan bağımsızlıklarını gerçekleştirerek, devletlerini kurmuşlardır (Deliorman, 2003: 15).

Altan Deliorman, İrlandalıların sekiz yüz yıl sonra bağımsızlıklarını Büyük Britanya'nın elinden almalarının, Yunanlıların bağımsız olmalarının, ancak ülkü sahibi olmalarıyla elde edilen bir durum olduğunu vurgulamaktadır. Yunanlılar “Megalo idea”⁶⁴ yı bu güne kadar sürdürmüşlerdir. Halen Ege Adaları'nda hak iddia etmeleri de, Kıbrıs meselesindeki tutumları da, bu idealin sonuçlarıdır. Japonlar da ağır savaş yenilgisinden sonra ülküleri sayesinde bugünkü durumlarına ulaşmışlardır. Yahudiler, Irak, Yemen, Habeş ve Sovyetler Birliği'ndeki soydaşlarını uçaklarla İsrail'e taşıyarak birliklerini sağlamışlardır. Altan Deliorman'a göre, Türk milli ülküsü, bağımsızlık, birlik ve fütihat aşamalarından geçerek gelmiştir. Türklerin bin yıllık süreçte bağımsız olmadıkları süre yok gibidir. Son iki asırdır bir kısım Türkler yabancı hâkimiyeti altında kalmıştır. Bugün için Türk dünyasının büyük bölümü bağımsızdır ancak parçalı bir haldedir. Türk milletinin Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra karşılaştığı tehlike, milli

⁶⁴ Yunanistan'ın 1798'den beri güttüğü “Büyük Ülkü”dür. 1830'da Yunanistan'ın bağımsızlığa kavuşması ile ilk etabı gerçekleştirilmiştir. Balkan Savaşları sırasında Ege'deki adaların Yunanistan tarafından ele geçirilmesi ile “Megalo idea” hedefleri devam etmiştir. “Enosis” yani Kıbrıs Adası'nın Yunanistan'la birleşmesi fikri, 20. yy boyunca Yunanistan'ın gündeminde olmuştur. 1954'te kurulan EOKA 1 örgütü Kıbrıs'ta tedhiş olayları ile anılacaktır. 1963 “Kanlı Noel” olayında Türklerin katledilmeleri Türk hükümeti çevrelerinde adaya müdahale etme fikrini doğurmuştur (Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (Atase),1985: 11-21).

lknn değerini anlamış olan başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere, kurmay subayların önderliğindeki mücadele ile atlatılmıştır (Deliorman, 2009d: 112).

Altan Deliorman'a göre Hitler, "Pangermenizm" yani bütün Almanların birleşme idealini sağlamaya çalışmıştır. Ancak Hitler, İkinci Dünya Savaşı'nda yenilince başarılı olamamıştır. Berlin duvarı yıkıldığında iki Almanya'nın birleşmesi ile bütün dünyanın gözü önünde, "Alman birliği" bir ölçüde gerçekleşmiştir. Ancak "Türk birliği" söz konusu olduğunda, dünyanın bu duruma bakışı olumsuzdur (Deliorman, 2003: 16).

Altan Deliorman lky, "Gerçekleşmesi büyük gayretlere, kahramanlıklara, alın teri ve bazen gözyaşı dökülmesine ihtiyaç gösteren, gerçekle hayalin karışımından doğmuş uzak bir hedef" olarak tanımlamıştır. lknn gerçekleşmesi için iradeye sahip olunması gerektiğini şu cümlelerle ifade etmiştir: "Doğaya sürüngenler değil aslanlar, kartallar, bozkurtlar hâkimdir. Tarihi de korkaklar değil, çelikten iradeler şekillendirir. Bir gün büyük Türk milleti, bağımsızlığını sağlayıp milli birliğini mutlaka kurarak, dünyanın en güçlü devletine sahip olacak ve sonsuza dek yaşayacaktır" (Deliorman,2009d: 113).

Altan Deliorman'a göre bir lk olan "fütuhat" bir emperyalizm anlayışı değil, Türk hükümdarlarına Tanrı tarafından verildiğine inanılmış bir vazifedir (Deliorman, 2003: 22).

Cihan Hâkimiyeti lks

Altan Deliorman'a göre bu lk, Türk töresinin dünyada geçerli kılınmasını ifade etmektedir. İlk izlerine destanlarda rastlanan bu görevin hükümdara Tanrı tarafından verildiğine inanılır. "Oğuz Kağan Destanı'nda "Güneş bayrağımız, gökyüzü

otağımız.” deniliyordu. Burada güneş, gökyüzünün altındaki bütün dünyayı ifade etmektedir. Avrupa Hun Hükümdarı Uldız, Bizans Valisi’ne “Güneşin battığı yere kadar her yeri fethedebilirim.” diye seslenmiştir. Uygur Destanı’nda, destanın kahramanı için ilahi olarak gönderilen bir kız, destanın kahramanına şöyle sesleniyordu: Güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar her yer senin emrine girecektir. Çabala.” Batı Göktürk hakanının Bizans’a gönderdiği bir mektupta “Yedi iklimin ve Yedi ırkın Hükümdarından Roma İmparatoru’na”, hitabı bulunmaktaydı. Şehname’de Efrasiyab olarak geçen Türk hükümdarı Alper Tunga’nın ünvanı “Acun Bey” “Dünya hükümdarı” anlamına geliyordu. Bütün bu örnekler Türklerde Cihan Hâkimiyeti ülküsünün göstergeleridir. Türklerde hükümdarlar görevlerini “Tanrı” adına yapmışlardır. Kutadgu Bilig’te hakanlara milleti aç bırakmadan yaşatmaları, dağınık olarak yaşayan boyları birleştirmeleri öğüdü verilmiştir. Buna dayanarak, Eski Türk devletlerinde “bir dünya devleti olma ideali” mevcuttur. Bu anlayış, biraz farklılaşarak Türk-İslam devletlerinde de devam etmiştir (Deliorman, 2010b: 17-18).

İktisadi istikrar, asayişin sağlanması Tanrı adına görev yapan hükümdarların görevleri arasında yer almıştır. Türk hükümdarları, millet doyurulmazsa isyan çıkacağını iyi biliyorlardı (Deliorman, 2003: 19).

Kızılelma Ülküsü

Hüseyin Nihal Atsız tarafından Türklüğe ait bir ülkü olarak görülen Kızılelma ülküsü, önce halk arasında doğmuştur. Sonra aydınlar arasında dillendirilmiştir. Kaynağı destanlara kadar uzanmaktadır. Atsız’a göre, Türkler fetihlerden sonra büyük ve üstün devletler kurarak bu devlet içinde bolluk ve mutluluğa kavuşacaktır. Atsız’ın ifadelerine göre, Kızılelma ülküsü Osmanlıların parlak çağlarında iyice belirip şekillenmiş ve konak konak, Türk büyüklüğünün, yükseklik fikrinin timsali haline

gelmiştir. Atsız'a göre, Kızılelma olmasaydı, Türkler, dört kıta üzerinde dünya çapında büyük bir devlet kurup (Atsız'a göre dördüncüsü Okyanusya'dır) teşkilat ve medeniyet şaheseri yaratamazdı (Atsız, 1992: 11-12).

Osman Turan, Macar Şarkiyatçı Hasluck'a dayanarak verdiği bilgilere göre, Osmanlı padişahlarının Hristiyan dünyasını ele geçirmeyi hedefledikleri bir Kızılelma düşüncesine sahip olduklarını ifade etmektedir. Turan'a göre Kızılelma efsanesi Yeniçeriler arasında da bilinmektedir. Yeniçeriler talimlerinde, "Testiye kurşun atar, keçeğe kılıç çalar, Kızılelma'ya dek gideriz." diye bağırırmaktaydılar. Turan'a göre, "Milli İslami mefkûre," İstanbul'un Fethi'ne kadar etkili olmuştur. İstanbul kapılarına gelindiğinde Kızılelma, Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi, İslam davası, Hz. Muhammed'in tebşirleri⁶⁵ (müjde) manevi kuvvet oluşturmuştur (Turan, 1969: 40-41).

Altan Deliorman, Kızılelma ülküsünün, hükümdarın görevlerinin halk tarafından nasıl algılandığı ile ilgili bir durum olduğunu ifade etmektedir. Ona göre Rum Kızılelması, Horasan ve İran'dan başlayarak batıya doğru Anadolu'nun fethedilmesidir. Bu hedef gerçekleştirilmiştir. Malazgirt'ten on yıl sonra Türk sancakları Marmara'da dalgalanmıştır. Bu, Konstantiniyye Kızılelması'nı doğurmuştur. Konstantiniyye Kızılelması İstanbul'un fethedilmesi anlamına gelmektedir. Fatih Sultan Mehmet Han gerçekleştirmiştir. Haçlı Seferleri ve Bizans entirikaları sonucunda, dört yüz yıl sürmüş ve adım adım gerçekleşmiştir. Roma'nın Fethi'ni ifade eden eski Roma ve RimPapa Kızılelması, Konstantiniyye Kızılelması'nın doğurduğu bir sonuçtur. Otranto'nun fethi bu hedefe ulaşmak için atılmış bir adımdır. Roma ve RimPapa Kızılelması, Fatih'in hedefi idi, ancak bunu gerçekleştirmeye ömrü kâfi gelmemiştir. Sonra da bu kızılelmadan

⁶⁵ Hz. Muhammed'in "İstanbul muhakkak fethedilecektir. Bunu yapan hükümdar mükemmel insandır." hadisiyle İstanbul'un Fethi, Milli İslami mefkûre, halk arasında "Kızılelma" olarak yayılmıştır (Turan, 1969: 38-39).

vazgeçilmiştir. Yerine, Beç Kızılelması konulmuştur. Bu Viyana'nın Fethi'ni ifade etmekteydi. Viyana'ya ulaşılması için iki yüz yıl geçmesi lazım gelmiştir. Kanuni bu hedefe yönelmiş, Birinci Viyana Kuşatması (1529), bu hedef için yapılmış ama gerçekleşmemiştir. İkinci Viyana Kuşatması da (1683) başarılı olamamıştır. Bu olaydan sonra Kızılelmalar unutulmuş, Osmanlı can derdine düşmüştür. Bugünkü Kızılelma, büyük Türk milletinin tek bayrak altında, dünyanın en ileri ve en müreffeh devleti olarak sonsuza kadar yaşatılması ülküsüdür. Türkçülerin vazgeçilmez rüyası, bu hedefe mutlaka ulaşılmasıdır (Deliorman, Orkun, Sayı: 41, Temmuz 2001: 8-9).

İslami bir motif olan “İla-yı kelimetullah” anlayışına göre Osmanlı hükümdarının vazifesi, Allah'ın ismini yüceltmek, dünyaya yaymak ve kabul ettirmektir. Bu anlayış, sultanın vazgeçemeyeceği, ihmal edemeyeceği, gerçekleştirmek için canını bile feda edebileceği bir ideal olarak algılanmıştır. Fatih, Trabzon'un Fethi'ne giderken, annesi kendisine “Bu zahmet niye? Değer mi?” dediğinde ona “Ana bu Allahın emridir. Vazgeçemem.” demiştir. Bu anlayış bütün Osmanlı hükümdarlarında vardır (Deliorman, 2010b: 19).

3.6. Türklerde Bozkurt Anlayışı Ve Altan Deliorman'ın Duruma Bakışı

Türklerin kültür hayatında önemli bir yere sahip olan “Bozkurt” sembolü, birçok araştırmacı için bir merak konusu olmuştur. Bozkurt nedir? Neyi ifade etmektedir? Niçin sembol olmuştur? Ya da neden Türklerin kendisiyle özdeşleşmiştir? Birçok derneğin hatta siyasi partinin simgesi haline gelen Bozkurt neden bu kadar önemlidir? Tarih araştırmacıları, bu soruların cevabını makalelerinde, yazmış oldukları kitaplarda belirtmişlerdir.

Bu araştırmacılarından birisi olan Emel Esin, bu konuyla ilgili bir makalesinde, Türeyiş efsanesinden hareketle, Türklerin hürriyetinin tehlikeye düştüğü bir durumda boyunduruğa girmeyen bir yaratılışın timsali olan “böri” yani kurdu işaret etmektedir. Esin, Őimalî Chou (M. 556-581) devri Çin târihinin konuyu Şöyle anlattığını ifade eder: “Rivayetler muhtelifdir, fakat hepsi Şu noktada birleşir: Göktürkler bir dişi böriden türemiştir.” Makaleye göre, Sui devri târihi ise, “Ashina”nın hikâyesini anlatmıştır. Buna göre Göktürklerin ataları P’ing-Liang’da yaşayan Hu (Çin aslından gelmeyen) bir boydur. Bu boyun adı Ashina’dır. Efsaneye göre Türklerin düşmanları, yalnız bir oğlan çocuğu dişında, Türklerin hepsini öldürmüştür. Çocuğun ayakları ve elleri kesilerek orada bulunan büyük bataklığa atılmıştır. O sırada bataklıkta bulunan dişi bir böri çocuğu et ve yiyeceklerle besleyerek büyötmüştür. Efsaneye göre çocuk dişi böri ile çiftleşmiştir. Dişi böri gebe kalmış, ancak çocuğun bulunduğu yeri haber alan düşmanlar çocuğu bularak öldürmüşlerdir. Böri ise Altay dağlarına kaçıp oradaki bir mağarada on çocuk dünyaya getirmiştir. Bu on çocuktan birinin adı Ashina’dır. Sonradan hakan seçilmiştir. Bayrağında böri başi tasviri vardır. 8. yy’da Uygur hakanlarının da bayrak direği üzerinde “Böri” başi tasviri bulunmakta idi. Çin tarihi, bu bayrağa merasim ile sayęı gösterildiğini kayıt etmektedir (Esin, Bozkurt, 3 Mayıs 1972: 8-12).

Diğer bir araştırmacı H. Fethi Gözler ise bir makalesinde Türklerin kurdu bir totem gibi görüp ona taptıklarını, nesillerini de kurda bağlayıp buna inandıklarını düşünmektedir. Gözler’e göre, kurt destanlarda olağanüstü bir varlıktır. Oğuz destanında Oğuz’un (Mete Han’nın) her başarılı işi Bozkurt’un rehberliğine bağlanmıştır. Göktürklerin Bozkurt Destanı, Türklerin Bozkurt soyundan geldiğini anlatmaktadır. Ergenekon Destanı da aynı konuyu işlemektedir. Uygurların Türeyiş

Destanı'nda da kurt bir totem ve ata olarak gösterilmiştir. Destanlardan başka kurt motifine Orhun yazıtlarında da rastlanmaktadır. Yazıtta “Babam Kağan'ın askeri kurt gibiymiş, düşmanları koyun gibiymiş.” ifadeleri vardır (Gözler, Türk Dünyası, Sayı: 1, Şubat 1955: 26-29).

Kafesoğlu, kurtla ilgili olarak, Bozkurt ve Kutludağ efsanelerinde kurdun ata ve kurtarıcı rehber olarak ortaya çıktığını, dişi kurttan doğduklarına inanan Göktürkler'in her yıl ata mağarası önünde resmi törenler yapıp, hakanlık sembolü Tuğ'un (sancağın) tepesine altından bir kurt başı koyduklarını iddia eder. Kafesoğlu'na göre, Eski Roma'daki Romus-Romulus kardeşler ve dişi kurt efsanesi de doğu yani Türk kökenlidir (Kafesoğlu, 2008: 78).

Altan Deliorman'a göre, eski kaynaklarda, kurttan türeyenlerin Türkler olarak tanımlandığı ifade edilmektedir. Türkler'in kurttan türediklerine ait inançlar Çin kaynaklarında da geçmektedir. Kurttan türeme, sadece Göktürklerde değil, bütün Türk boylarında vardır. Türklerin bütün destanlarında Bozkurt, ata, rehber ve kurtarıcı olarak rol oynamıştır. Kurttan türeme, Türklere gurur, emniyet ve geleceğe güvenle bakma duygusu vermiştir. Bazen ana bazen baba gibi milletin sıkıntıya düştüğü zamanlarda, kurt ortaya çıkıp Türklüğü kurtararak devamlılığı sağlamıştır. Ergenekon Destanı ve Kurt Dağı efsanelerinde Bozkurt, milli bir kılavuzdur (Deliorman, Türk Kültürü, Sayı: 55, Mayıs 1967: 470-475).

Altan Deliorman'a göre, Bozkurt Efsanesinde Ashina ailesinin cediti kurt olarak gösterilmektedir. Hanedanın, Ashina ailesinden gelmesine dikkat edilmiştir. Kurt böylece siyasi bir nitelik kazanmıştır. Ashina soyu, Göktürklerin kurulmasında rol oynamıştır. Ashina adı, kız çocuklarına da konmuştur. Ashina ailesi Metehan'ın mensubu olduğu “Tuku” ailesinin de bir kolu olarak soy birliğini göstermektedir. Kurt,

Türk Ashina zinciri, Ashina'nın babasına verilen "Türk" unvanından dolayı Göktürk devleti adını alması muhtemeldir. Kurttan türeme, M.Ö 2. yy' da canlanmıştır. Göktürk yazıtlarında kurt "Böri", Reşidüddün'ün eseri *Cami'üt Tevarih*'te ve *Şecere-i Türk*'te,⁶⁶ Börtçene (Bozkurt) olarak geçmektedir. Ancak burada yaratılış Hz. Âdem'e dayandırılmıştır. Türk destanlarında Bozkurt sembol olarak bulunmaktadır. Bozkurt Ergenekon'dan çıkışta yol gösterici rolündedir. Bozkurt Türk neslinin devamını da sağlamakta Türk'ü çeşitli felaketlerden kurtarmaktadır (Deliorman, 2009d: 31-33). Oğuzname'de Bozkurt, "Kök Börü" diye geçmektedir. Türk topluluklarında kurt başı bayraklar bulunmaktadır (Deliorman, 2009d: 64).

Altan Deliorman'a göre, Türk destanlarında "Işık," "Kutlu dağ" gibi, Bozkurt da bir motiftir. Bozkurt hayatiyetin, milli rehberin, kurtuluşun yani hür ve bağımsız yaşamının sembolü olmuştur. Eski Türklerde milli kahramanların çoğu Bozkurt sembolü ile temsil edilmiştir. Ashina'nın hem Bozkurt anlamına gelmesi hem de Hun ve Göktürk hükümdarlık ailesinin adı olması tesadüf değildir (Deliorman, 2010b: 13).

Altan Deliorman'a göre, Bozkurt, Türklere has bir semboldür. Bozkurt ile sembolize edilen fikir, "Türk Birliği"ni, Türklerin huzur güven içinde yaşamalarını, genişleyip büyümelerini sağlayan fikirdir. Türklük, Türkçülük, Bozkurt üçgeni böylece meydana gelmiştir. Bozkurt'un Şamanizm ve Totemizm ile ilgisi bulunmamaktadır. Bozkurt dini değil, milli karakterde bir semboldür. Bozkurt'un Gök Tanrı dininden başka Müslüman Türkler ve hatta Hristiyan Gagavuzlara kadar çeşitli dinlere mensup Türk topluluklarında etkili olması, onun din dışı bir karaktere sahip olduğunu

⁶⁶ Hive Hükümdarı Ebu'l Gazi Bahadır Han'ın (1603-1663) ünlü eseridir. Ebu'l Gazi Bahadır Han, hem hükümdar hem tarihçidir. Eser, Moğol ve Türk Tarihi'nin ana kaynaklarından. Ebu'l Gazi Bahadır Han eseri tamamlayamadan ölünce, Enuşe Han tarafından tamamlanmıştır. *Şecere-i Türk*'ü, Ahmet Vefik Paşa Türkçe'ye çevrilmiştir. Eser *Tasvir-i Efkar* gazetesinde tefrika edilmiştir. Aslı Çağatayca'dır (Gökalp, 1976: 104).

göstermektedir. Bozkurt'un milli ülkünün sembolü olması siyasetle de ilgisinin olmadığını göstermektedir. Bozkurt, Türk milliyetçiliğinin sembolü seçilmiştir. Türklüğün bugün bulunduğu tehlikelerden kurtulması, Türk milliyetçiliğine sarılmakla mümkün olabilir. Milli şuuru, milli gururu milli kültürü, milli heyecanı olmayan milletler millet değil, ancak halk yığını olabilirler (Deliorman, Türk Kültürü, Sayı: 55, Mayıs 1967: 470-475).

Bunları bağımsızlık, hâkimiyet ve hukuki nitelik taşıyan birer sembol olarak gören Altan Deliorman, Bozkurt'un totem olamayacağını savunmaktadır. Ona göre Totem, geri toplumların ürünüdür. Totemde ana hukuku görülürken, Türklerde baba hukuku vardır. Türkler yerin göğün sahibi tek bir Tanrı'ya inanmışlardır. Bunların dışında Türklerde Bozkurt'un Anadolu'da inanış ve izleri de çoktur. Mesela çoğu yerde kurdu avlamak uğurlu sayılmamaktadır (Deliorman, 2009d: 72-73).

Altan Deliorman'ın Türk tarihinde ifade ettiği Bozkurt hassasiyeti Cumhuriyet döneminde Atatürk'ün bazı faaliyetlerinde de önemli bir unsur olmuştur. Mesela Namık İsmail Bey'in hazırladığı "Bozkurtlu arma" 30 Haziran 1926'da devlet arması olarak birinci seçilmiştir. Yine Cumhuriyetin dördüncü yılında *Resimli Gazete*'nin kapağı Türk Bayrağı, yaprak ve Bozkurt amblemi ortasında Atatürk'ün fotoğrafı konularak basılmıştır. Atatürk'ün isteği ile ünlü ressam İbrahim Çallı tarafından yapılan "Ergenekon-1" adlı tabloda da Bozkurt motifi işlenmiştir. Atatürk'ün emriyle Kahramanmaraş'ta da bayrak tutan Bozkurt heykeli yapılmıştır. Bu ve buna benzer durumları çoğaltmak mümkündür (Bkz. Candan, 2007: 219-274).

3.7. Altan Deliorman'ın Vatan Anlayışı

Altan Deliorman'a göre, milletler, Allah'ın kendilerine biçtiği kaderi yaşayarak gelişme göstermektedirler. Milletlere yeryüzünün belli bir toprak parçası Allah tarafından verilmiştir. Can ve kan verilerek kazanılmış olan toprak, milleti ve onun fertlerini barındırır, tehlikelerden korur, tabii zenginlikleriyle doyurur, giydiren, çoğaltır ve devamlılığını sağlar. Bu sebeple toprak bir bakıma ana-baba gibidir. Milletin zevkini yansıtan sanat, mimari bayındırlık eserleri de vatan toprağı üzerinde bulunmaktadır. Milletin tarihi serüveni de vatan toprakları üzerinde geçmektedir. Bu da vatani kutsallaştırmaktadır. Altan Deliorman'a göre, tarihte Türklerin iki anavatanı olmuştur. Birincisi Türkistan'dır. İkincisi ise, bugünkü Türkiye Cumhuriyeti topraklarıdır. Türkler vatan olarak yaşadığı bölgeleri yapmış oldukları göçlerle değiştirmişlerdir. Türklerin bilinen ilk vatanlarında "Afanasyevo kültürü" hâkim olmuş, onu Andronova kültürü takip etmiştir. M.Ö 7. yy'da Türkler, Altaylar'da görülmüşler, Yakutlar Sibiryaya Çuvaşlar, Ural dağları güneyine yerleşmişlerdir. Hindistan ve İndus bölgesine göçler, MÖ'ki yıllarda gerçekleşmiştir. 11. yy'a kadar süren Türk göçlerinde Hunlar, Avarlar, Bulgarlar, Oğuzlar, Peçenekler, Kumanlar, Uzlar, Macarlarla birlikte, Orta Avrupa'ya Balkanlar'a göç etmişlerdir. 11. yy'da Türkler Kansu'ya Ordos Bölgesi'ne oradan da Türkistan'a yerleşmişlerdir. Böylelikle Oğuzların göçü büyük tarihi sonuçlar doğurmuş, Türkler, Irak, Suriye, Azerbaycan ve Anadolu'ya yerleşerek buraları vatan yapmışlardır. Büyük Selçukluları kuran Oğuzlar, Selçuklu Atabeyliklerini, Anadolu Beyliklerini, Azerbaycan Hanlıklarını ve Osmanlı'yı da kurarak Balkanlar ve Orta Avrupa'ya yayılmışlar, Rumeli'yi bir Türk ülkesi yapmışlardır. Buralara daha çok yönetici tabakayı yerleştirip, köleci bir anlayış gütmeyen, hak ve adaletli bir yönetim kurmuşlardır. Altan Deliorman'a göre, Büyük anavatanımız Türkistan, uzun yıllar

düşman işgali altında kalmıştır. Doğu Türkistan halen Çin işgali altında bulunmaktadır. Oğuzlar, Anadolu'yu "Türk boyu" kimliği ile vatan haline getirmişlerdir. Yoksa buradaki halklarla kaynaşıp yeni bir millet meydana getirmiş değillerdir. Altan Deliorman'a göre vatan atadan kalan kutsal bir emanettir. Kökeni Oğuzlara dayanan Anadolu Türkleri gibi diğer Türk boylarının mensupları da, tarihi zaruretlerin meydana getirdiği çifte vatan gerçeğinin, bir gün, "Büyük Vatan" haline dönüşeceği inancını kaybetmemelidir. Büyük Türk birliği, büyük Türk vatanında hayalden hakikate dönüşecektir (Deliorman, Orkun, Sayı: 37, Mart 2001: 11-13).

3.8. Altan Deliorman'ın Demokrasi Anlayışı

Halkın kendi kendisini yönetmesi anlamına gelen demokrasi, nüfusu az olan eski Yunan sitelerinde uygulanmıştır. Yunan sitesinde halk "Agora"da toplanarak kararları doğrudan doğruya alabilmiştir. Günümüz toplumunda ise böyle bir uygulama söz konusu olamamaktadır.

Altan Deliorman'a göre günümüzde uygulanan temsili demokrasi de ise demokrasiyi yozlaştırma, kendi çıkarına göre yorumlama ve yönlendirme girişimleri ortaya çıkmaktadır. 1946'dan itibaren demokrasinin filizlenmesi ve bozulması birbirine paralel gitmiş, 1960, 1971, 1980 askerî darbeleri bu bozulmanın göstergeleri olmuştur. Türk toplumu, kendine uygun bir demokrasi anlayışı oluşturamamış, bir "Türk demokrasisi" anlayışı ortaya konamamıştır. Kendine demokratım diyenler ise demokrasiyi araç olarak kullanabilmektedirler. Asıl olan öncelik, vatan topraklarının bölünmemesi ve bağımsızlığın kaybedilmemesidir. Geri kalan her şey bu öncelik göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Altan Deliorman, demokrasi olmadan da vatanın bütünlüğünün sağlanabileceğini ancak vatan kaybedildiği takdirde demokrasinin bir anlam ifade etmeyeceği kanaatinde. Ona göre demokrasinin de kaybedilebileceği

ihtimali göz ardı edilmemelidir. Demokrasiye inanmakla ve katılmakla beraber, onun kötü niyetlilerin mekanizması haline gelmesine de karşı durulmalıdır. Altan Deliorman'a göre demokrasi "açık rejim" olmakla beraber, "sütten çıkmış ak kaşık" da değildir. Dünyada halen krallıklar, meşrutî rejimler ve diktatörlükler bulunmaktadır. Diktatörlük ile yönetilen halk demokrasileri bile kendilerini gerçek demokrasi olarak tanımlamaktadırlar. Bu anlamda demokrasiyi her ülke kendi rejimine göre yorumlamaktadır. Devlet başkanlığı sembolik bir anlam ifade eden Avrupa kraliyetlerinde ise demokrasiye engel olunmadığı kanısı yaygındır (Deliorman, Demokrasi Her Derde Deva mı? 115. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı.175, <http://www.orkun.com.tr/28.05.2013>).

Altan Deliorman'a göre demokrasiyi nizam ve hürriyet fikirleri oluşturmaktadır. Demokrasi, bütün milletin huzur, refah ve mutluluğunu gerçekleştirmeyi hedefler. Demokraside hürriyetler sınırlandırılabilir. Bu anlamda toplumsal akıl ve adalete dayanılması koşuluyla fikir hürriyeti değil ama ifade hürriyeti sınırlandırılabilir. Çünkü ifade hürriyetinin suistimal edilmesi daha kolaydır (Deliorman, Dünden Gelen Sesler: Otorite ve Demokrasi 149. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı: 175, <http://www.orkun.com.tr/20.05.2013>).

Altan Deliorman'ın tespitlerine göre insanların doğuştan eşit ve hür olduklarının kabulü, demokrasinin değişmez ve evrensel ilkelerinin başında gelmektedir. Toplumu yöneten otoritenin dayanağı toplumun bütün fertleridir. Ancak yönetilenler de eşitliği ve hürriyeti mutlaka korumaları gerekmektedir. Fertlerin demokratik ilkelere saygılı bir iktidara bağlanmalarıyla yönetenlerle yönetilenler özdeşleşmiş olacaklardır. Altan Deliorman'a göre demokrasi, yüz yıllar boyunca yaşanan büyük zorluklardan sonra kurulabilmiştir. Tarih boyunca mutlakiyetçi rejimler iktidarlarını bırakmak istemeyerek,

gelişen demokrasilere engel olmuşlardır. Kurdukları rejimleri “Halk demokrasisi” olarak gören Marksizm ise, insanlar arasında eşitlik olmadıkça, gerçek bir hürriyetin, sadece biçimden ibaret kalacağını öne sürmüştür. Buna dayanarak Marksizm, mülkiyeti elinde bulunduran burjuvazinin ortadan kalkmasını sınıflar arasındaki karşıtlıkların son bulması açısından önemli görmüştür. İktidar yarışının son bulması için tek parti uygulamasına gidilmiştir. Fakat uygulamada egemenlik, tek siyasî parti üst yönetiminin eline geçmiş olduğundan demokrasi yerine, yeni tip bir oligarşi ortaya çıkmıştır (Deliorman, Orkun, Sayı: 45, Kasım 2001: 10-12).

Altan Deliorman’a göre, Türk demokrasisinin tehlikeye düştüğü zamanlar da yaşanmıştır. Bu tehlikelere karşı milletçe hep beraber uyanık olunmalı, birliğimizi beraberliğimizi bozmaya çalışanlara asla fırsat verilmemesi gerekmektedir. Türk nesilleri, devamlı kayıplar, sosyal ve iktisadî krizler, kültür ve medeniyet buhranları sonunda bugünkü hâle düşmüştür. 1980 sonbaharında başımıza gelen hallerin kökeninde, devlete, vatana milliyete olan bağlılığın sarsılması yatmaktadır. Altan Deliorman tehlike dönemlerinde kurtuluşun hangi yönde olacağını kestirebilmenin tarih şuuruna sınıksız sarılmakla mümkün olabileceğini savunmuştur (Deliorman, Toplum Cinneti ve Tarih Şuuru 159. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı:175, <http://www.orkun.com.tr/13.05.2013>).

3.9. Altan Deliorman’da Devlet Anlayışı

Altan Deliorman’a göre Türk devlet geleneğinde, halkın güvenliğini sağlamak, vatandaşlarını refah içerisinde yaşatmak, kanunları adaletle uygulamak, Türk soyundan olanları birleştirmek gibi evrensel ilkeler mevcuttur. Ancak Türklerin tek bayrak altında birleşmelerini sağlamak ilkesi günümüz devletinde bulunmamaktadır. Türkçülüğün temel dinamiklerinden birisi olan bu ideal için uzun vadeli devlet politikaları da mevcut

değildir. Tek parti döneminde anayasaya girmiş olan devletçilik, özel teşebbüsün yapamayacağı ölçüdeki işlerin ve yatırımların devlet tarafından gerçekleştirilmesini hedeflemiştir. Ancak sonraki dönemlerde devlet teşekkülleri birer arpalık haline gelmiş, devletçilik, genel gidişe ters düşmüştür. Altan Deliorman'a göre Türkçüler devleti kutsal sayan gelenekçi anlayışın savunucusudurlar. Türkçülere göre devlet zayıfladığı ve zevale sürüklendiği zaman milli varlığımız da heba olmaktadır. Bu bakımdan devlete yönelen hain saldırıların arkasındaki niyetlerin isabetle teşhis edilip bunlarla amansız bir şekilde mücadele edilmesi "milli beka" için şarttır. Yeraltı ve yerüstü servetleri korunmalı, yabancılara peşkeş çekilmemelidir. Devletin küçülmesi anlayışı da yanlıştır. Altan Deliorman'a göre vatandaşın devlete karşı, kanunlara saygılı olmak, devlet giderlerine katılıp vergisini vermek, askerlik borcunu ödemek gibi görevleri bulunmaktadır. O'na göre Anayasa, devletin vatandaşa, vatandaşın devlete karşı olan görevlerini belirten siyasi, sosyal, kültürel bir sözleşmedir. Anayasa devlet ve vatandaş arasında güvenlik içerisinde ahenkli işlerse otorite sarsılmayacaktır. Ancak belli bir şahsın elinde diktatörlüğe, bir grubun lehine istismar edildiği zaman da oligarşiye dönüşebilmektedir. Altan Deliorman'a göre devlet millî bağımsızlığın teminatıdır ve sonsuza dek yaşatılması şarttır. Bu yüzden devletin, sağlam bir temelde yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bununla beraber, devletin bölünemezliğine yönelik yurt içinden ve dışından gelebilecek, tehlike ve tehditlere karşı tedbirli olunması lazımdır. Devletin aslî görev alanları savunma, güvenlik, adalet, maliye, dış politika ve bayındırlıktır. Devletin eğitim, kültür, ulaştırma ve ekonomi alanlarında paylaşımcı ve sınırlı bir faaliyet göstermesi gerekmektedir. Millî serveti çekinmeden israf eden bürokrasinin de ıslah edilmesi şarttır. Devletin yönetici kadrosunun, Türk kültürüne, anlayışına, millî çıkarlara, hedeflere aykırı eğilimlerdeki kimselerden oluşmaması için

istihdamın buna göre yapılması, hizmete alınacakların lekesiz, şaibesiz, ihtirassız, dürüst, faziletli, çalışkan ve becerikli kimselerden oluşmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Altan Deliorman, devletin bu önerileri gerçekleştirmesi halinde, devlete olan güven duygusu artacaktır. Bugünkü vatandaş-devlet ilişkilerinde karşılıklı güven duygusunun kalmayışı bir tehlikedir. Bugünkü devletin hukuk sisteminde ciddi aksamalar görülmektedir. Türk mahkemelerinde hâkimler, binlerce dosyanın altında ezilerek sağlıklı karar verememektedirler. Toplum yapısına aykırı düzenlenen kanunlar, mağduru daha da mağdur yapmaktadır. Suçluların cezasız kalması durumunda, bu sefer de insanlar hakkını çetelere yönelerek sağlama yoluna gitmektedirler. Sağlık sistemi de sorunludur. Devlet dairelerinde vatandaşlar işini haraç ve rüşvet ödmeden çözemez hale gelmiştir. Bu durumda vatandaşın devlete olan güveni kalmamaktadır. Altan Deliorman bunun sebebinin beceriksiz siyasi iktidarlara bağlamaktadır. Diğer yandan siyasi iktidarların devlet kontrolündeki iktisadi işletmelere kendi kadrolarını yerleştirmeleri de yakışsız bir durumdur (Deliorman, Orkun, Sayı: 39, Nisan 2001: 13-15).

Altan Deliorman'ın devletin durumu ile ilgili yaptığı bu tespitler, 2000'li yılların başında devlet vatandaş ilişkilerinin ne durumda olduğunu gözler önüne sermektedir. Ancak 2000'li yıllardan bugünlere geldiğimizde devlet-vatandaş ilişkileri, ekonomi ve siyasette yaşanan istikrar ortamına ve teknolojik gelişmelere paralel olarak olumlu yönde köklü değişime uğradığı söylenebilir. Altan Deliorman'ın vurgulamaya çalıştığı nokta, devletin toplumun derdine deva olması, onu huzurlu yaşatması için hukukunu, eğitimini, politikasını, milletin iradesi doğrultusunda oluşturmasıdır. Türk devlet felsefesinin temelinde var olan “Milleti yaşat ki, devlet yaşasın.” anlayışı mutlaka uygulanmalıdır.

3.10. Türk Milliyetçiliğine Yönelik Eleştiriler ve Altan Deliorman'ın

Duruma Bakışı

Altan Deliorman, 2000'li yıllarda kaleme aldığı bir makalesinde, milliyetçiliğin çok geniş ve çeşitli yorumlara açık bir kavram olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre bazı aydınların, azınlıkların başkaldırı teşebbüslerini dahi makbul milliyetçilikler kategorisine koymaları esef verici bir tutumdur. Türk milliyetçiliğini kısaca “Türkçülük” olarak tanımlayan Altan Deliorman Türkçülüğü, bir fikir sistemi ve inanç meselesi olarak görmektedir. Ona göre bu fikir sisteminin doğru, isabetli ve uygulanabilir olduğuna inananlara “Türkçü” denmektedir. Türkçülüğü incelemiş olan yerli ve yabancı yazarların bir kısmı Türkçülüğe önyargılı olarak yaklaşmış, dolayısıyla yanlış hükümlere varmışlardır. Buna dayanarak, bu Türkologların hepsine Türkçü denilemez. Türkçülük hakkında en doğru yargıya varmanın yolu, öncelikle Türkçülerin kaleminden çıkmış eserlerin, yazıların, araştırma ve incelemelerin okunup anlaşılmasından geçmektedir. Altan Deliorman milleti, kültürel unsurlarla tanımlayıp bunun üzerinden milliyetçilik yapmanın etnik ayrımcılığı getireceğini düşünmektedir. Karşısına “mozaikçi”⁶⁷ anlayış çıkarıldığında, etnik başkaldırı hız kazanacak, kendilerini Türk saymayan gruplar, Türk devletine karşı silâhlı mücadeleye girişecektir. Bir kısım çevrelerce dile getirilen “Birlikte yaşama iradesi, aynı kaderi paylaşma, vatandaşlık

⁶⁷ Hasan Celal Güzel'e göre “mozaikçiler”, Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türkleri “Hangimiz saf Türk'üz” diyerek kaybetmeye çalışmaktadırlar. Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğü'nde mozaik kelimesinin sosyolojik anlamı, “Değişik dillere ve kültürlere sahip insan topluluğu şeklinde tarif edilmiştir. Buna göre, bir toplumun mozaik olabilmesi için hâkim kültürün bulunmaması gerekir. Sosyoloji'nin temel kavramlarına göre, % 65'inden fazlası aynı etnik, millî veya dinî grubun oluşturduğu toplumlar mozaik toplum olarak görülemez. Mozaik kavramını kullananlar, bu kavramın hâkim kültürün “Anadolu Uygarlıkları” teziyle, kendilerine ata olarak “İyonları”, “Bizanslıları” tercih eder. Selçuklu'ya, Osmanlı'ya yan bakarlar. İşin kötüsü, oy kaygısıyla seçmen tabanının tamamına şirinlik yapmaya çalışan politikacılar da, bu “mozaikçi aydınların dolduruşuna gelmiş ve “çok kültürlülük” teranesiyle mozaikçi nutuklar atmışlardır. Güzel, “Özal, Türkiye'nin mozaik olduğunu iddia ettiği zaman, ona itiraz etmişim.” demektedir (Hasan Celal Güzel, Radikal, 13.08.2006).

bağına bağlı ortak hukukun getirdiği dayanışma ancak siyasî milliyetçilikle gelişir.” iddiası karşısında, Türk milliyetçileri siyasî bir milliyetçilik anlayışına sıcak bakmamaktadırlar. Altan Deliorman’ın tespitlerine göre “soy birliği”ne göre yapılan millet tarifi etnik gruplar içinde ayrımcılığa yol açacaktır. Altan Deliorman’a göre bazı çevreler, kültür milliyetçiliğini dahi tehlikeli bulmaktadırlar. Siyasî Kürtçülüğe karşı çıkarak, getireceği tehlikelere kamuoyunun dikkatini çekmek isteyen kişiler ise, bazı kalemlerce bölücülüğü kışkırtmakla suçlanmaktadırlar. Geçmişte, Atsız’ın 1967’deki makalelerinde yapmış olduğu ikazlar da, bölücük olarak görülmüştür. Türkçülük, bölücülüğün her çeşidine karşıdır ve önde gelen ilkesi bütünü savunmaktır. Bu anlamda Türkçülük, Türkiye ölçeğinde ülke bütünlüğünü esas alır, bu bütünlüğe yönelmiş dolaylı veya dolaysız bütün tehditlerin de kesin olarak karşısındadır. Altan Deliorman’a göre Türkçülüğü bölücülükle suçlayanlar, Türkçülüğü istemeyen ve kendilerini Türk hissetmedikleri için Türkçülüğü hazmedemeyenlerdir. Bu çevrelerin bir kısmı milliyetçiliği zayıflatmak isteyen “küreselci” görüşün etkisindedirler. Bir kısmı ise bölücülerle işbirliği içerisinde çalışanlardır. Altan Deliorman’a göre Türkçülüğe yapılan her saldırı bölücülüğe destek anlamına gelecektir. Türkçülere düşen görev, bütün güçleriyle ülkü yolunda ilerlemeye devam etmeleridir (Deliorman, Gerçek Bölücüler Kim? Sayı: 87, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı: 175, <http://www.orkun.com.tr/> 27.08.2013).

Altan Deliorman, milletini sevmek, milli değerleri özümsemek, diline, dinine, kültürüne sahip çıkmak ve korumak anlamına gelen milliyetçiliği neden gerekli gördüğünü bir makalesinde şöyle açıklamaktadır: Birinci neden, milli şuur, milli irade, milli azim içerisinde Türk milliyetçiliğinin benimsenmesi, küçük büyük bütün meselelerin çözümünde zaruri olmasıdır. İkinci neden, komünizmin bertaraf edilmesi

için milliyetçilik gereklidir. Üçüncü neden, topyekün kalkınmanın sihirli anahtarı olarak kabul edilen milli şahlanışın temini için tek formül milliyetçiliktir. Dördüncü neden, bütün Türklerin hür ve bağımsız yaşamaları için milliyetçilik gereklidir. Beşinci neden ise, milliyetçiliğe yönelik eleştirilere cevap verebilmek için milliyetçilik şarttır. Milliyetçilik genel olarak zararlı, kötü, hayalci, memleket menfaatlerine aykırı bir cereyan olarak gösterilmek istenmektedir. Altan Deliorman'a göre milliyetçiler, Türk milliyetçiliğinin yüce bir duygu, medeni ve modern bir anlayışa sahip, her Türk'e şeref verecek bir düşünce sistemi olduğuna inanmışlardır. Ahlak şeref, namus, doğruluk, haysiyet gibi yüce değerler milliyetçilik anlayışının içinde saklıdır. Buna rağmen milliyetçilik aşırılıkla suçlanmıştır. Altan Deliorman'a göre milliyetçiliğin ülkeyi maceralara sürükleyeceği iddiası gerçeklere aykırıdır. Çünkü milliyetçilik, akılcı gerçekçi ve temeli ilim zihniyetine dayanan bir görüştür. Türk birliğini isteyen bir anlayışın Türkleri maceraya sürüklemesi anlamsızdır. Altan Deliorman, milliyetçiliğin hayalci olduğu, memleketin sorunlarına, çözüm yolları getirmede aciz olduğu iddiası karşısında, Türk milliyetçiliğinin, maziden gelen ve istikbale yönelen bir fikir akımı olduğunu, Türklüğün tarihini ve geleceğini çevrelediğini, bugünün bir modası değil, kuvvetini Türklüğün yüce ruhundan ve hasletlerinden aldığını ifade etmektedir. Altan Deliorman'a göre milliyetçilik, Türk milletinin, yücelmesi, yükselmesi genişlemesi ve büyümesi için çalışır (Deliorman, Milli Işık, Sayı: 40, Ağustos 1970: 21-22).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALTAN DELİORMAN'IN DÜŞÜNCE YAPISINI ETKİLEYEN KURULUŞLAR

1. Türk Milliyetçiler Derneği

Türk Milliyetçiler Derneği, 1950'li yılların başlangıcında Türkçü teşkilatların en önemlilerindedir. Dernek, 1950-1953 yılları arasında yaşanan dönemde Türkçü hareketlerde etkin rol oynamıştır.

Türk Milliyetçiler Derneği, Necmettin Sefercioğlu'na göre, derneğin kuruluş gayesi, “milliyetçi dernekleri birleştirmek, aralarındaki bağları kuvvetlendirmek, milliyetçi Türk gençliğinin haklarını müdafaa etmek ve onları memleket içinde ve dışında temsil etmek, komünizm ve komünistlerle fikren ve kanun dairesinde, fiilen mücadele etmek için bir birlik oluşturmaktır.” Bu gaye doğrultusunda, Türk Milliyetçiler Derneği'nin ilk adımı, 1946'dan başlayarak İstanbul'da kurulan “Milli Gençlik” kuruluşlarından, Türk Kültür Ocağı, Türk Kültür Çalışmaları Derneği ve Türk Gençlik Teşkilatı'nın bir araya gelmeleri ile atıldı. İstanbul'da, Nisan 1950'de “Türkiye Milliyetçiler Federasyonu”na Eylül 1950'de Ankara'daki Türk Kültür Derneği ve Mart 1951'de İstanbul'daki “Genç Türkler Cemiyeti” katılmışlardır. Varlığını bir yıl sürdüren, federasyonun en önemli etkinliği, 14 Aralık 1950 günü düzenlediği “Mehmetçik Günü”dür. Kore'ye giderek şehit olan askerler için düzenlenen etkinlikte, Arif Nihat Asya, Nurettin Topçu, İsmet Tümtürk ile Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri konuşmalar yapmışlardır. Federasyon'un, 1 Nisan 1951'de İstanbul'da toplanan kurultayına, Türk Kültür Ocağı, Türk Gençlik Teşkilatı, Ankara'daki Türk Kültür Derneği, Genç Türkler Cemiyeti'nin temsilcileri, her biri on beşer delege ile

katılmışlardır. Ancak kurultaya Türk Kültür Çalışmaları Derneği katılmamıştır. Sefercioğlu bu durumun sebebini derneğin milliyetçilik anlayışındaki değişime bağlamaktadır. Bu doğrultuda Federasyon'un bu derneği birlikten çıkarması ihtimalleri düşünülmüştür. Bu doğrultuda kurultayın ilk işi, derneği Federasyon üyeliğinden çıkarmak olmuştur. Delegasyon'da Isparta milletvekili Sait Bilgiç, dernek Başkanı Haluk Karamağralı, Erhan Löker, Abdullah Savaşçı, Necati Torun, Mehmet Altınsoy, Mehmet Ateşoğlu, Sami Yavrucuk, Abdülhadi Toplu, Akgün Hayata bulunmakta idiler. Ankara Türk Kültür Derneği üyeleri İstanbul'a trenle gelerek, Türk Kültür Ocağı Başkanı Bekir Berk ve diğer dernek temsilcileriyle görüşmüşlerdir. Türk Kültür Ocağı delegeleri kurultayın yapılacağı Türk Gençlik Teşkilatı'nın Rüstem Paşa Medresesi'ndeki merkezinde toplanmışlardır. Türk Kültür Ocağı'ndan Sait Bilgiç başkan, Türk Gençlik Teşkilatı'ndan Kamil Özden'in başkan vekili seçilmişlerdi. Bekir Berk, Milliyetçiler Federasyonu'nun hangi maksatla ve nasıl kurulduğunu anlatan "Yönetim Kurulu Raporu"nu okumuştur. Kurultay'da, "Birlik kuvvettir zafer birleşenlerindir." sloganı çerçevesinde, milliyetçi teşekküllerin birleşmesi tavsiyesi yapılmıştır. Kurultayın sonuç raporunda milliyetçiliğin partilerüstü bir dava olduğu ve federasyonun vatanseverleri bir safta toplamak istediği ifade edilmiştir. Fethi Gemuhluoğlu'nun birleşme önerileri delegelerin büyük alkışına neden olmuş, sonunda federasyon birleşme kararı almıştır. Yeni tüzük, "Ana nizamname" adıyla komisyon tarafından yedi saatte hazırlanıp üzerinde uzun tartışmalar yapıldıktan sonra kabul edilmiş, Abdullah Savaşçı'nın teklif ettiği "Türk Milliyetçiler Derneği" adıyla beliren bu yeni oluşumun merkezinin, Ankara olmasına karar verilmiştir. Teşkilat, içtimai tesianütü yaymayı, haksızlıklarla mücadele etmeyi, ahlak ve geleneklere uygun yaşamayı, milli mukaddesata hürmet etmeyi, milliyetçiliğe aykırı fikirlerle mücadele

etmeyi, gençliğin kültür ve ahlakça yetişmesine özen göstermeyi, gençliğin haklarını korumayı, hedefleri olarak belirlemiştir. Böylelikle milli ruh ve milli şuurun canlı tutulması amaçlanmıştır. Sefercioğlu'na göre, dernek, federasyon tarafından kurulmuştur (Sefercioğlu, 2012: 15-23). Sefercioğlu, Derneğin Ana Nizamnamesi'ne dayanarak gayesini şöyle açıklamaktadır: "Allah, vatan, soy, tarih, dil, anane, sanat, aile, ahlak, hürriyet ve milli mukaddesat esaslarına dayanan, Türk milliyetçiliğini işlemek, Türk milletini meydana getiren unsurları muhafaza etmek ve bütün milliyetçileri teşkilandırmaktır." Sefercioğlu'nun aktarımlarına göre o zamanki mevcut yasalara göre, bu derneklerin bir dernek kurabilmeleri imkânsızdı. Çünkü kurucuların tüzel kişi değil, gerçek kişi olmaları gerekiyordu. Bu yüzden ilk kuruculuk görevi, Kültür Derneği'nin beş delegesine verilmiştir. Buna göre, Haluk Karamağralı Umumi Başkan, Abdulhadi Toplu Umumi Başkan Vekili, Erhan Löker Umumi Kâtip, Necati Torun Umumi Muhasip, Abdullah Savaşçı ise Umumi İdare Heyeti üyesi olarak belirlenmiştir. Sonradan Erhan Löker fakülte sınavlarına hazırlandığı gerekçesi ile Abdullah Savaşçı ile görev değişimi yapmışlardır (Sefercioğlu, Türk Yurdu, Sayı: 289, Eylül 2011: 134).

Derneğin kuruluşu 13 Nisan 1951'de Ankara Valiliği'nce resmileştirilmiştir. İlk olarak Ankara Şubesi'nin açılışının ardından Samsun ve İstanbul şubeleri açılmıştır. Kayseri Türk Kültür Birliği, Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneği ve Denizli Gençler Derneği, Türk Milliyetçiler Derneği'ne katılmışlardır (Sefercioğlu, 2012: 24-25). Türk Milliyetçiler Derneği'nin etkinlikleri, derneğin yayın organı *Mefkûre*, İstanbul'da *Orkun*, Afyon'da *Türkeli* dergileri aracılığı ile duyurulmuştur (Sefercioğlu, 2012: 32). Altan Deliorman, bu derneğin faaliyette olduğu yıllar içerisinde Haydar Paşa Lisesi öğrencisidir. Bir Türk milliyetçisi olarak, o yıllara damgasını vuran derneğin

faaliyetlerinin etki alanı içerisinde bulunmuştur. Altan Deliorman'ın derneğin kapatılması ile ilgili değerlendirmelerine göre, bu hadiseyi, DP iktidarı tarafından Türk milliyetçileri üzerine yapılan bir darbe olarak görmüştür. Altan Deliorman'a göre, derneğin yeni şubeler açarak güçlenmesi, heyecanlı toplantılar yapması, DP iktidarını tedirgin etmiştir. Anadolu'daki delegelerin 1952'den itibaren Sait Bilgiç başkanlığındaki genel merkezi desteklemeleri, DP'yi kaygılandıran bir durum olmuştur. Nevzat Yalçıntaş, Bekir Berk, Ali Yörük gibi milliyetçi kişiliklerin, Ayasofya'nın tekrar ibadete açılmasını gündeme getiren konuşmalar yapmaları, radyolarda Türk müziğine daha çok yer verilmesi talepleri, 1 Mayıs Bahar Bayramı'nın 6 Mayıs'a çekilmesinin istenmesi bu kaygıları artırmıştır. Diğer yandan milliyetçilerin, Nazım'ın affını isteyenlere karşı tel'in toplantıları düzenlemeleri, Osman Bölükbaşı'nın hararetli konuşmaları, Osman Yüksel Serdengeçti'nin kendi mecmuasında yayımladığı bir yazısı üzerine, Başbakan Menderes, Antep konuşmasında önce komünistleri, sonra da milliyetçileri eleştirmiştir. Sonrasında Sait Bilgiç'in ve Tahsin Tola'nın DP'den ihraç edilmeleri, "Malatya Suikastı"⁶⁸ (Yalman'ın vurulması) nedeniyle Osman Yüksel Serdengeçti'nin de tutuklanması, derneğin mahkeme kararı ile kapatılması sonucunu doğurmuştur (Deliorman, 2000: 75-77).

Bütün bu gelişmeler Türkçü hareketin aleyhine sonuçlanmıştır. 1953 sonrasında Türkçü hareket, DP hükümeti tarafından engellenmiştir.

⁶⁸ Kasım 1952'de Menderes'in Malatya gezisi sırasında Hüseyin Üzmez adlı bir genç geziyi takip etmekte olan *Vatan* gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman'ı silahla ağır yaralamıştı. Üzmez, gazetesinde sürekli irtica tehdidinden bahseden Yalman için, "Leşini Menderes'in ayaklarının dibine sermek istiyorduk." demesi irtica tartışmalarında Menderes'i zor duruma düşürmüştü. Bu tartışmalarda Menderes, irticaya yüz vermekle suçlanmıştır. Akabinde de Milliyetçiler Derneği, Millet Partisi ve İslam Demokrat Partisi kapatılmıştır (Şen, 2010: 186).

2. Türkçüler Yardımlaşma Derneği

Hüseyin Nihal Atsız, İsmet Tümtürk, Bekir Berk imzalarıyla, 4 Ekim 1950 tarihinde vilayete müracaat edilerek kurulan derneğin tüzüğünde, derneğin gayesi, “Türkçüler arasında yardımlaşmak, Türkçü faaliyet ve teşekküllere her türlü yardımı sağlamaktır.” yazmaktadır. Dernek, Cemiyetler Hükümleri Kanunu’na göre ekonomik faaliyetlerde bulunma yetkisine sahiptir. Dernek kurulduktan sonra, uzun müddet atıl kalmış, 27 Haziran 1951’de 1 numaralı üye olarak Lütfi Önsoy katılmıştır. Türkçüler Derneği 10 yıl yaşamış, bu süre içerisinde 56 üyesi olmuştur. Üyeleri, derneğin idare heyetini seçmiştir. Darendelioğlu’nun aktarımlarına göre, dernek bütçesi, bir kısım gençlere mali olarak yardım etmesinden, Ankara’da Orkun Matbaası’nın kurulmasına önyak olmasından anlaşıldığına göre, iyi durumdadır. Derneğe üye olan isimler arasında Abdullah Savaşçı, Mustafa Hacıömeroğlu, Haluk Karamağralı, Fethi Gemuhluoğlu, İhsan Koloğlu, Hikmet Tanyu, Selahattin Ertürk, Fazlı Hisarcıklar, Zeki Sofuoğlu, Nejdet Sançar, Dr. Mehmet Külahlıoğlu, Abdülhadi Toplu, Necdet Özgelen, Abdülcebbar Şenel, M. Ali Yörük, Dr. İzeddin Şadan, Necmettin Sefercioğlu, M. Ali Bayrakçı, Nurettin Özdemir, Mehmet Antal, Fethi Gözler, Erdoğan Özbenli, İhsan Sağnak, İdris Yamantürk, Refet Körüklü, Ayhan İnal, Vecihi Ögütçü, Şahin Kasırğa bulunmaktadır. Türkçüler Yardımlaşma Derneği, Türkçüler arasında ekonomik anlamda yardımlaşmayı ön planda tutmuş, milliyetçi gençlerin ekonomik yönden mağdur olmamalarını hedeflemiştir. Darendelioğlu’nun aktarımlarına göre merkezi Piyer Loti’de, İsmet Tümtürk’ün oturduğu apartman katında olan derneğin yapmış olduğu dört Genel Kurul’da da, Hüseyin Nihal Atsız, ittifakla Başkan seçilmiştir. 27 Mayıs 1960 İhtilali sonrasında, derneğin faaliyetine son verilmiştir (Darendelioğlu,1968: 243-244).

3. Fetih Yıllarını Aydınlatma Derneği

Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre, derneğin ortaya çıkışında, ilham kaynağını, İstanbul'un Fethi'nin 500. yıl dönümü nedeniyle yapılacak etkinlikler oluşturmakta idi. Devrin hükümeti de bu etkinliklerin gerçekleşmesi için çaba sarfetmiştir. Bunu kolaylaştırmak amacıyla, "İstanbul Fetih Cemiyeti" kurulmuştur. Çocukluğu İstanbul'da geçmiş bulunan Altan Deliorman'ın düşünce dünyasında "İstanbul'un Fethi" günü büyük bir mana taşımaktadır. Onun nazarında bu hadise gurur vericidir. Bu itibarla, kendisini Evlad-ı Fatihan'dan addeden biri olarak, bu hatıranın görkemli bir şekilde kutlanmasını arzu etmiştir. Ancak hükümetin yaptığı kutlama hazırlıklarında Türkçü kesimler yer almıyordu. Bu yüzden de liseli Türkçü gençler, "İstanbul'un Fethi Etkinlikleri"ni yürütmek için, bir dernek kurulması yönündeki düşüncelerini hayata geçirerek, hazırlık toplantılarını Altan Deliorman'ın evinde yapmışlardır. Derneğin merkezi de bu ev olmuştur. Aralarında on sekiz yaşını bitirmiş olan gençler, kurucu üye olarak vilayete bildirilmiştir. O tarihte Altan Deliorman'ın yaşı on sekizi bulmadığından derneğin kurucuları arasına girememiştir. Altan Deliorman, Atsız'ı ziyaret ederek tüzüğün hazırlanması için yardımını almıştır. Atsız, tüzüğün Osmanlıca kelimelerden oluşan dilinin günümüz Türkçe'sine çevrilmesini istemesi üzerine Altan Deliorman ve ortaokul arkadaşı Türkistanlı Ziyaeddin Babakurban⁶⁹ ile beraber tüzüğü günümüz Türkçe'sine dönüştürmüşlerdir. Altan Deliorman ve arkadaşı elektrikler kesik olduğu için mum ışığında çalıştıkları bu mesailerini sonradan biraraya

⁶⁹ Babakurban, Türkistanlılar Kültür ve Sosyal Yardım Derneği kurucularından olup, 1962-1967 arasında derneğin başkanlığını yapmıştır. Babakurban *Yeni Türkistan* mecmuasını yayımlamış, *Son Havadis*, *Milliyet*, *Toprak*'ta yazıları yayımlanmıştır. Almanya'da "Radio Liberty"de görev yapmıştır. Gazeteciler Cemiyeti üyesi ve Basın Şeref Kartı sahibi Babakurban'ın yayımlanmış iki kitabı vardır. 1992 yılında Taşkent'te "Çolpan Ödülü"nü almıştır. 7 Mayıs 2011'de İstanbul'da vefat etmiştir (ZIYAEDDİN+BABAKURBAN-biyografi.docx/18.11.2013).

geldiklerinde “Türkçeleştirme Komisyonu” espirisi ile yâd etmişlerdir. Dernek, bir başka ışksız toplantısını Sirkeci’deki “Türk Basın Birliği Salonu”nda yapmıştır. Mahmut Necmettin Deliorman, Türk Basın Birliği Sekreterliği’ni yapmakta iken, Tarık Us, matbasının birkaç odasını Türk Basın Birliği’ne tahsis etmişti. Burada düzenlenen toplantıda derneğin idare heyeti oluşturulmuştur. Altan Deliorman’ın anlatımlarına göre, tüzüğün yayımlanması pahalıya mal olacağından, gençler kendileri bir gazete çıkararak tüzüğü burada yayınlamayı düşünmüşlerdir. Bu düşüncenin hayata geçirilmesiyle, dört sayfa olarak çıkan “*Kılıç*” gazetesinin ilk sayısında iki sayfasını, tüzük metni oluşturmuştu. Gazeteyi çıkaran gençler, kendi aralarında kırk lira toplayarak, gazeteyi bin adet bastırmışlardır. Gazetede makalelere, haberlere ve anketlere yer verilmişti. Anketlerde ise en çok Atsız ve İsmail Hami Danişmend sorulmuştur. *Kılıç* gazetesini çıkaran gençler, o günlerde yine başka milliyetçi genç grubunun köprü altında sattıkları, “*Komünizme Karşı Mücadele*” isimli gazetenin satış usulünü benimseyip, *Kılıç*’ı köprü altında satmayı denemişlerdir. Ancak sadece on bir adet gazete satabilmişlerdir (Deliorman, 2000: 63-65).

Hüseyin Nihal Atsız’ın, “Fethin 500. Yıl Dönümü Etkinliği” için “kılıç gösterisi” yapılması önerisi üzerine, Altan Deliorman ve arkadaşları hazırlıklara başlamışlar, kılıçların temini için bir kılıç ustası bulmuşlardır. Ancak bu işin masraflarının karşılanması zor olduğu için, ustayı Milliyetçiler Derneği’ne götürmüşler, dernek yönetiminden masrafların dernekçe karşılanmasını talep etmişlerdir. Ancak dernek buna yanaşmamıştır. Bir yandan da gösteri yapacak gençlere kılıç kursları vermeye başlanmıştır. Vefa ve İstanbul Lisesi’nde de şubeler açarak dernek teşkilatını genişletmiş, buralarda da kılıç kursları düzenlemiştir. Haydar Paşa Lisesi’nin Beden

Eğitimi Salonu'nda kılıç yerine tahta sopalar kullanılarak kurslar sürdürülmüştür. Atsız'ın oğlu Yağmur da bu kurslara iştirak etmiştir (Deliorman, 2000: 66-70).

Derneğin bir başka önemli etkinliği de Altan Deliorman'ın Atsız ile beraber "Ayasofya'nın Fethi Projesi" üzerinde çalışmalarıdır. Altan Deliorman bu işin hazırlık aşamasında Ayasofya'nın çevresinde ölçümler yapmıştır. Projeye göre, Fethin 500. Yıl Dönümü Etkinliği'nde, kılıçlı atlı bir gösteri yapılarak, Ayasofya'ya yürünecek, burada hutbe okutulacaktı (Deliorman, 2000: 73-74).

DP'nin milliyetçiler üzerine gerçekleştirdiği, "1953 Darbesi'nin etkileri Altan Deliorman'ı da etkilemiştir. Derneğin kurucularına yönelik polis takibatı başlamış, gözaltı ve sorgulamalar yapılmıştır. Emniyetçe, öğrenci yurtları basılmış, öğrencilerin kitaplarına el konulmuştur (Deliorman, 2000: 80).

Altan Deliorman ve arkadaşları kitapların daha güvenli yerlere götürülmesi doğrultusunda kararlar almışlardır. Yaşanan bu süreçte milliyetçi gençlerin büyük bir bölümünün başına gelen polis takibatı ve gözaltılar Altan Deliorman ve arkadaşlarının da yaşadığı bir durum olmuştur. Arkadaşı, Erk Yurtsever'in gözaltına alınması hayli ilginç bir gelişmeyle olmuştur. Erk Yurtsever aldıkları karar doğrultusunda kitaplarını bir bavula yerleştirip dayısının evine götürmek üzere yola çıkmıştır. Bu arada adliyede bir duruşmayı izlemek gereğini hissetmiş, elinde bavulu olduğu halde, gittiği duruşmayı izlemiştir. Altan Deliorman, adliye çıkışı arkadaşının gözaltına alındığını öğrenmiştir. Öncelikle bavuldaki kitaplar dolayısıyla olduğuna kanaat getirmiştir. Ancak durumun böyle olmadığını arkadaşısı salıverildiğinde anlamıştır. Polisler, Erk Yurtsever'i duruşmada heyecanlı tezahüratlarda bulunmasından dolayı gözetim altına almışlar, bavuluna da hiç bakmamışlardır. Nihayet, Altan Deliorman'ın oturduğu ev, kendisi okulda iken, polis tarafından basılmış, evde arama yapılmış, birkaç kitabına el

konulmuştur. Birkaç gün sonra, sabahın erken bir saatinde Altan Deliorman evde iken, polis kapıyı çalmış, kendisini alarak sorgulanmak üzere “Sansaryan Han” a götürmüştür. Buna neden olan gelişme, derneğin çıkardığı *Kılıç* adlı gazetenin “imtiyaz sahibi” olarak gösterdikleri İhsan Sağnak adlı kişinin milliyetçi olduğu gerekçesi ile ihbar edilip polisin eline düşmesi idi. Böylelikle, Altan Deliorman’ın kendisine yazdığı mektuplar da yapılan aramalarda polisin eline geçmiştir. Altan Deliorman bu mektuplar yüzünden sorgulanmıştır. Zamanın meşhur polislerinden Parmaksız Hamdi’nin sorgulaması ile Altan Deliorman, çok yorucu bir gün geçirmiştir. Ancak, sorgulama sonunda Parmaksız Hamdi tarafından kendisine öğütler verilerek, aynı gün salıverilmiştir. Altan Deliorman, İstanbul’un Fethi Etkinlikleri’nin hükümetçe ağırdan alınmasını, o sırada hükümetin izlediği, “Yunanistan ile dostluk” ve “Balkan Paketi” çalışmalarına bağlamakta ve bu girişimlerin iç politikaya aksetmesini tenkit etmektedir. Hatta törenlerin iptal edilebileceğinin söylenmeye başlandığı böyle bir süreçte, Altan Deliorman bu politikaların etkisi ile kutlama etkinliklerinin yavaşlatılmasına seyirci kalan Fetih Cemiyeti’nin durumunu da eleştirmiştir. Bu hadiselerden sonra zaten bir kereye mahsus çıkan *Kılıç* gazetesi de, bir daha çıkarılamamıştır. Dernek içerisindeki arkadaşlarının da bir kısmı yaşanan gelişmelerden çekinip, ürktüğünden dernek dağılmıştır. “Ayasofya projesi” de suya düşmüştür (Deliorman, 2000: 83-89).

4. İstanbul Fetih Cemiyeti

Bu cemiyet İstanbul’un Fethi’nin 500. yıl dönümü dolayısıyla kurulmuştur. (Deliorman, 2000: 63). Deliorman’ın anlatımlarına göre, İstanbul’un Fethi’nin görkemli bir şekilde kutlanması için çok geniş çaplı bir kutlama programı hazırlayan bu cemiyetin başkanlığını İsmail Hami Danişmend yürütmüştür. Kutlama hazırlıkları hükümetçe pek ciddiye alınmamıştı. Hükümetin yapması gereken destek de gelmemişti.

Hükümeti o an için ilgilendiren konu, Yugoslavya ve Yunanistan ile siyasi yakınlaşma ile beraber Balkan Paktı'nı kurma projesiydi. Böyle bir ortamda İstanbul'un Fethi'ni kutlamak, Yunanistan'ı gücendirebilirdi. Yürütülen faaliyetleri yavaşlatmak için İsmail Hami Danişmend'in Fetih Cemiyeti Başkanlığı'ndan uzaklaştırılması gerekliydi. Hazırlıklar ve hukuki süreçler yürütüldü. Cemiyet toplantıya çağrıldı. Danişmend'in içinde yer almadığı bir yönetim kurulu seçildi. İstanbul Vali ve Belediye Reisi Fahrettin Kerim Gökay, hükümetin talimatını yerine getirdi ve cemiyet çalışmalarını denetimi altına aldı. Yunan kralı ve kraliçesinin Türkiye'ye ziyaretinin gerçekleştiği ortamda böyle bir etkinlik hükümete göre olumlu bir etki bırakmayacaktı. Hükümet emrini uygulayan İstanbul Valisi Fahrettin Kerim Gökay, "*Apoyevmatini*" adlı Yunan gazetesine, "Türk hükümeti Yunan dostluğuna çok kıymet verdiği için hazırlıkları durdurduk." diye demeç vermişti. Bu demecin yayınlandığı günler Patrik Athenagoras'ın verdiği fikirle, Yunan gazeteleri, İstanbul adının "Konstantiniyye" olarak değiştirilmesini öneriyorlardı. Bedii Faik törenlerin durdurulmasını, *Dünya* gazetesi köşesinden, "Yunanlılar, Türklere karşı ayaklanmalarının yıl dönümünü, "Evangelizme Yortusu" olarak kutlamak istiyorlar. Hiçbir şey olmasa, fethin 500. yıl dönümünü kutlamakla üzerine tereddüt düşebilecek bir Türk-Yunan dostluğunun, böyle bir yortu karşısında en azından yüz defa ölmesi lazım." diyerek eleştirmişti (Deliorman, 2004: 99).

Sonradan derneğin başkanı olan Abdulhak Kemal Yörük devri uzun sürmemiştir. Fetih törenlerinin göstermelik birkaç merasimle geçirilmesinden sonra, dernek başkanlığı yine el değiştirmiştir. Bu defa başkanlığa bu görevi otuz yıl yapacak olan Ekrem Hakkı Ayverdi getirilmiştir. Ekrem Hakkı Ayverdi'nin Türk Tarih Kurumu tarafından kabul edilmemiş olan "*Fatih Devri Mimarisi*" adlı eseri 1953'te Cemiyet

tarafından yayımlanmıştır. 500. yıl dönümü nedeniyle yapılan en büyük hizmet 550 sayfalık bu eserin basılıp okuyucunun hizmetine sunulması olmuştur (Deliorman, 2004: 100). Ekrem Hakkı Ayverdi, Osmanlı mimari eserlerine ait kitaplarının sonuncusunun bir nüshasını Altan Deliorman'a göndermişti. Ayverdi gönderdiği bu kitaba Altan Deliorman'a ithafen aynen şöyle not düşmüştür: “Altan Deliorman Bey dostum, buraları beraberce zabt ederiz inşallah. Ama ne zaman? Cenab-ı Hak nasip edecektir ama dünyaya öbür gelişimizde.” (Deliorman, 2009c: 191).

5. Altan Deliorman Ve Komünizmle Mücadele Dernekleri

Darendelioğlu'nun aktarımlarına göre, Türkiye'de komünizmle mücadele etmek için üç ayrı tarihte, üç ayrı ilde, üç defa “Komünizmle Mücadele Derneği” kurulmuştur. Bunlardan birincisi 1950 yılında Zonguldak'ta, ikincisi 1956 yılında İstanbul'da, üçüncüsü ise 1963 yılında İzmir'de kurulmuştur (Darendelioğlu, 1968:243). Zonguldak Komünizm ile Mücadele Derneği (ZKMD), bu adı taşıyan derneklerin ilki olmasıyla dikkat çekmektedir. Derneğin kuruluşu, Türkçü bir yapı ve özde gerçekleşmiştir. Nejdet Sançar (Lise Edebiyat Öğretmeni), Ziya Özkaynak (Lise Tarih Öğretmeni), Bahattin Yurderi (Personel Müdürü Memur), Kani Engin (Tüccar), Zeki Kandemiroğlu (*Tasvir* gazetesi Zonguldak Muhabiri), İsmail Tek (Tüccar), Bahattin Dökerel (Fabrikatör), Tahsin Baysal (Tüccar) dır. Derneğin başkanlığına, Bahattin Dökerel, ikinci başkanlığa Tahsin Baysal seçilmişlerdir. Dernek, Zonguldak'ta bir sinema kiralayarak, oynattığı Komünizm aleyhtarı filmlerin cirosundan 2000 lira elde etmiş, bu parayla “*Komünizme Karşı Türklük*” adlı 15 günlük bir gazete çıkarmıştır. 27 Eylül 1951 günü ikinci yıllık kongresinde idare heyetine, Nejdet Sançar, Ziya Özkaynak, Dr. Halit Taşman, Bahattin Dökerel, Avukat Alpaslan Avdan, Salih Sağlam, Orhan Sözen, Behçet Akın, Abdulkadir Telcioğlu seçildiler. Başkanlığa Diş Tabibi Halit Taşman, İkinci Başkanlığa

Nejdet Sançar getirilmiştir. Gazeteden “*Yalman’a Cevap*”, “*Türk Gencine Açık Mektup*” eserlerinden sonra “*Komünist Nedir?*” “*Komünizmin İç Yüzü,*” “*Kızıl Cennet Masalı*” ve Mehmet Emin Yurdakul’un eserlerini çıkartmıştır. Dernek faaliyetlerini 1953’te tatil etmiştir (Darendelioğlu, 1968: 222-224).

Bunlardan Altan Deliorman’ın ilgili olduğu dernek İstanbul’da 7 Aralık 1956 yılında kurulmuştur. Bu dernek, Burhan Yayınevi’nin idarehanesi genel merkez yapılarak kurulmuştur (Deliorman, 2000: 119). Derneğin gayesi nizamnamesinin ikinci maddesinde şöyle açıklanmıştır: “Milli bünyemizi meydana getiren ve kuvvetlendiren, millet olarak yaşamamızı sağlayan unsurları takviye ederek komünizmle fikir yoluyla mücadele etmektir. Bu gayeye ulaşabilmek için tarihe, vatana ve Allah’a bağlılığı kökleştirmektir.” Tüzükteki sıralamaya göre, derneğin kurucu üyeleri, Ali Rıza Özer (gazeteci), Altan Deliorman (Hukuk Fakültesi Talebesi, halen *Milli Işık* dergisi sahibi), Burhaneddin Şener (Burhan Basım Yayım Sahibi), Demir Aslan (İktisat Fakültesi Talebesi), Ekrem Marakoğlu (Hukuk Fakültesi Talebesi Serbest Avukat), İlhan Darendelioğlu (*Toprak* dergisi ve yayınları sahibi), İrfan Açikel (*Ocak* gazetesi Yazı İşleri Müdürü) dir. Dernek kurucuları resmi formaliteleri tamamladıktan sonra kendi aralarında vazife taksimi yapmışlar; Burhaneddin Şener’i Başkanlığa, Altan Deliorman’ı Genel Sekreterliğe seçmişlerdir. Ancak daha sonra Başkanlığa Yücel Hacaloğlu, Genel Sekreterliğe ise Necmettin Hacıeminoğlu seçilmiştir. Dernek yayımladığı beyannamede Komünist Rusya’nın dünya barışını bozmaya çalıştığı, milli bünyeyi yıpratmak için Türkiye’de de faaliyet gösterdiği, insanları Türklükten, vatan sevgisinden, dinden, Allah’tan ve insanı insan yapan her çeşit hasletlerden uzaklaştırmak için ajanları vasıtasıyla her yolu denediği vurgulanmakta ve Türk Gençliği uyanık olmaya çağrılmaktadır. Yine derneğin yayımladığı bir broşürde Türk

Gençliği komünistleri uyarmaya davet edilmektedir. Derneğin İstanbul şubesi elliye yakın genç bir araya gelerek kurulmuştur. İstanbul şubesinin başkanlığına Yücel Hacaloğlu, sekreterliğine Necmettin Hacıeminoğlu seçilmiştir. İdare heyetinin diğer üyeleri ise Niyazi Yurdakul, Gündüz Sevilgen ve Ali Sait Yüksel'dir. 1957 yılının başında İstanbul şubesi seri konferanslar tertiplemiş, bunlardan ilkinin 8 Ocak 1957'de Eminönü Öğrenci Lokali'nde Peyami Safa vermiştir. Safa'nın "Marksizm'e Bir Bakış Konulu" konuşması hayli ilgi görmüş, dinleyiciler ikinci konferansın tarihinin yakın bir geleceğe alınmasını istemişlerdi. Bir ay sonrası için Prof. Dr. Cezmi Türk tarafından verilecek olan ikinci konferans, bu arzuya uyularak 15 Ocak 1957'de yapılmıştır. Cezmi Türk'ün "Bizim Milliyetçilik Anlayışımız ve Komünistlik" konusunda vermiş olduğu bu konferans büyük alaka görmüştür. Daha sonra İsmail Hami Danişmend, Prof. Dr. Zeki Velidi Togan, Tahsin Demiray konuşmuşlardır. İstanbul şubesi ayrıca Cağaloğlu'ndaki dernek lokalinde seminerler tertiplemiştir. Dernek, 27 Mayıs 1960 İhtilaline kadar yaşamış daha sonra faaliyetini tatil etmiştir (Darendelioğlu, 1968: 286-289).

Altan Deliorman derneğin kuruluşunu şöyle anlatmaktadır: "Milliyetçilik üzerindeki siyasî baskılar DP döneminde de devam etmiştir. Bunun bir yansıması olarak 1953'te Türk Milliyetçiler Derneği'nin kapatılmasından sonra "Türkçü" bir ad taşıyan bir dernek kurulması hemen hemen imkânsız hale gelmiştir. Bu yüzden, Türk Milliyetçiler Derneği ile aynı akibete uğramaması için 1956'da kurulan Komünizmle Mücadele Derneği'ne böyle bir isim tercih edilmiştir." Altan Deliorman'a göre bu dernek de birincisi gibi Türkçü bir dernek, yayın organı olan *Ocak* gazetesi ise tam anlamıyla Türkçü bir gazetedir. Bu arada Altan Deliorman, bizzat derneğin sekreterliğini yapan biri olarak, J. Landau'nun derneği kuranların tamamının

“Pantürkçü” olduğu savını kabul etmemektedir. Peyami Safa, dernekte seri konferanslar vermekle birlikte derneğin çalışmalarına fiilen katılmamıştır. Zeki Velidi Togan da derneğin üyesi olmamıştır. Altan Deliorman, bu derneklerin hem İslâmcı çevrelerden hem de diğer bazı çevrelerden destek aldığı yolundaki iddiaların, tamamen hayâl olduğunu ve Cağaloğlu’ndaki küçük merkez lokalinin yüz elli lira olan kirasını ödeyemedikleri için, lokali kısa zamanda boşaltmak zorunda kaldıklarını ifade etmektedir (Deliorman, Orkun, Sayı: 33, Kasım-2000: 17).

Altan Deliorman, *Akşam* gazetesinin 24 Nisan 2011 tarihli nüshasında Gürkan Hacır imzası ile yayımlanan “*Komünizmle Mücadele’de Yetişip Bugüne Damga Vurdular*” adını taşıyan, “Komünizmle Mücadele Derneklerinin Amerikan desteği ile kurulduğu ve faaliyet yürüttüğü” yönündeki iddiaları içeren yazısına karşı cevaben yazdığı “*Milliyetçilerin Alınları Aktır*” adlı makalesinde, derneklerin kurulmasında Amerikan desteği olmadığını kanıtlamaya çalışmıştır (Deliorman, *Milliyetçilerin Alınları Aktır* 157. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı: 175, <http://www.orkun.com.tr/> 28.08.2013).

İstanbul Komünizmle Mücadele Derneği konferanslar dışında, İstanbul şubesi “*Komünizm Bir Tehlikedir*” adlı bir bülten yayımlamıştır. Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği İstanbul şubesinin 1 nolu bülteninde komünizmin milli varlığı, istiklâli ve geleceği tehdit eden, ciddi bir tehlike olduğu vurgulanmış, tehlikenin önlenmesi için komünistlere karşı izlenecek politikalar açıklanmıştır (Ocak gazetesi, Sayı: 45, 12 Şubat 1958: 15).

Altan Deliorman bazı kesimlerin Türkiye Komünizmle Mücadele Dernekleri’nin (TKMD) Türkeş’in Başkanlığındaki CKMP’ye destek teklifinde bulunduğu iddialarını da yalanlamaktadır. Zira 1950-1951 ve 1956-1960 yıllarında Türkeş siyaset sahnesinde

henüz yer almamıştı. Üçüncü TKMD’de ise CKMP’ye destek olanlar bulunduğu gibi, diğer partilerin mensupları da⁷⁰ yer almaktaydı. Diğer yandan CKMP’ye destek olunması görüşü, dernek içinde tartışmalara yol açmıştır (Deliorman, Orkun, Sayı: 33, Kasım-2000: 18).

Selim Yıldız, derneğin ileride kurulacak olan siyasi teşekkül ve hatta siyasi partilere bir köprü vazifesi gördüğüne dair tespiti şu şekilde yer vermektedir: “1977’de fesh kararı alan TKMD hakkında, Amerikancı, Türk Gladyosu gibi tartışmaları ve iddiaları bir tarafa bırakacak olursak tarafsız bir şekilde şunu söyleyebiliriz ki bu dernek çatısı altında bulunan ve mücadele etmiş olan Türk milliyetçileri bu dernekte ayrıldıktan sonra Türkiye siyasetinde MHP kadrolarını yetiştirmişler, böylece bir geçişi sağlamışlardır.” (Yıldız, 2013: 199).

İzmir Komünizmle Mücadele Derneği, Komünist faaliyetlerin artması üzerine İzmir’de kurulmuştur. Derneğin ilk başkanlığını Nejat Halil Pala yapmıştır. 1965’te genel başkanlığına seçilen İlhan Darendelioğlu, derneğin yetmiş sekiz şubelerini gezip, “Türkiye’de ve Türk Basını’nda Komünizm Faaliyetleri” hakkında bilgiler vermiştir (Deliorman, Orkun dergisi, Sayı: 33, Kasım-2000: 18).

Derneğin 29 Nisan 1967’de gerçekleşen “Dördüncü Büyük Kurultayı”nda Darendelioğlu, komünist faaliyetlere dikkat çeken bir konuşma yaparak, başkanlıktan feragat ettiğini açıklamıştı. Kurultay’da Dr. Saffet Solak derneğin yeni başkanı seçilmişti (Milli Işık, Sayı: 2, 4 Haziran 1967: 4-8).

⁷⁰ Bu konuda İlhan Darendelioğlu, Malatya’da TKMD’yi kuranların arasında ve idare heyetinde Malatya CHP Belediye Başkanı Avni Gebeş’in bulunduğunu, Malatya’nın Yeşilyurt’da başkan ve müteşebbis heyetinin çoğunun CHP’li olduğunu, Salihli ve Sındırgı’daki Başkanlarının, CHP’li Belediye Başkanları olduğunu yazmaktadır (Darendelioğlu, 1968: 391).

6. Türkçüler Derneği

Türkçüler Derneği, 27 Mayıs Askeri Darbesi'nin özellikle 13 Kasım Hareketi ile milliyetçilerin beklentilerini karşılamaktan uzak düştüğü bir ortamda kurulmuştur. Derneğin, Türkçülerin 1960-1962 yılları arasında yaşanan siyasi gelişmelere tepkilerinin bir sonucu olarak doğduğu söylenebilir.

Türkçüler Derneği'nin kuruluşunu değerlendiren İlhan Darendelioğlu'na göre, 27 Mayıs Hareketi; solcu, sosyalist, komünist kişiler tarafından rahatlıkla istismar edilmiştir. İhtilalin “hürriyet” adına yapılmış olması ise yıllardır susmuş olan vatan hainlerine dahi yazma ve konuşma imkânı vermiştir (Darendelioğlu, 1968: 304).

21 Eylül 1962 tarihli *Milli Yol* dergisinin 34. sayısının kapağında, Türkçüler Derneği'nin kuruluşu bildirilmiştir. Derginin kapağının üstünde “Bütün Milliyetçiler Bir Bayrak Altına” ifadesine yer verilmiştir. Haber, 8. sayfada “*Türkçüler Derneği Nasıl Kuruldu?*” başlığını taşımaktadır. Türkçüler andı ve üyelerin isimleri sırasıyla belirtilmekte ve üyeler için, “Ülkü ve ümit kervanı,” “Türkeli, sadece midesi için yaşayanların değil, Türklüğe gönül vermişlerin vatanı olacaktır” denilmekteydi. Ayrıca yazıda şu tespit de dikkat çekici idi: “Türk Milliyetçiler Derneği'nin kapatılmasından sonra Türk milliyetçilerinin teşkilattan mahrum kaldıkları ve dolayısıyla komünistlerin gemi azıya aldıkları bir dönemde milliyetçilerin güçlerini birleştirememeleri üzüntü verici bir durumdu.” Böylelikle bu derneğin kurulmasına neden ihtiyaç duyulduğu ifade edilmekteydi. *Milli Yol* dergisinden dernek kurma girişimlerinin, özellikle genç Türkçülerce 1961'in sonbaharında başladığını ve 1962 ilkbaharında tüzük tartışmalarının yapıldığını, bu tartışmaların aylarca sürdüğünü, nihayet dokuz kişilik kurucular kurulunun belirlendiğini öğrenmekteyiz. Derneğin açılışının 9 Eylül veya 13

Eylül gibi anlamlı günlere denk getirilmesi düşünülmüş ancak çalışmalar bitirilememiş ve 16 Eylül 1962 günü tüzük son şeklini alabilmiştir (Milli Yol, Sayı: 34, 1962: 8).

Dernek başkanlığına Hüseyin Nihal Atsız seçilmiş, başkan yardımcılığına İzzettin Yolalan, yazmanlığa İsmail Gökhan, saymanlığa Muzaffer Eriş seçilmişlerdir. İsmet Tümtürk ise Merkez Yönetim Kurulu'na üye seçilmiştir. İsmet Tümtürk, *Milli Yol* dergisini yönettiğinden ağır görev almamıştır. Derneğin en genç kurucusu ise Erk Yurtsever'dir. Tüzük teksir makinelerinde çoğaltılıp dağıtılmış sonra da Kayseri'ye ve Tarsus'a Ocak açma yetkisi ile Kayseri için Nevzat Türkdene, Tarsus için Fikret Gürbüzler görevlendirilmişlerdir. Atsız, derneğin kuruluşunu değerlendirdiği yazısında “Türkçülüğün özel bir milliyetçilik olduğunu, Türkiye'nin iktisadi ve sosyal adaletin başa geçirildiği bir kalkınma humması içerisinde bulunduğunu, ancak bunların yeterli olmayacağını, milleti ayakta tutacak bir ülkeye ihtiyaç olduğunu” ifade etmektedir. Atsız, Ülkülerin milletin fertlerini birbirine bağlayan bir tutkal görevi gördüğünü, ülke olmazsa fertlerin dağılacağını beyan etmiştir. Türkiye'nin yaşadığı bunalımları ülküsüzlüğe bağlayan Atsız'a göre Osmanlı Devleti'ne hâkim prensipler din, devlet, millet ve padişaktır. Tanzimat ve dolayısıyla Batıcılık, milli şuur ve ruhunu yıkmıştır (Atsız, Milli Yol, Sayı: 34, 1962: 10).

Türkçüler Derneği'nin kuruluş felsefesi Atsız'ın sözünü ettiği ülke anlayışına dayanmıştır.

Derneğin İstanbul Gençlik Kolu 22 Eylül 1962'de Akkan Suver, Hızır Bek, Gayretullah Engin Köklüçınar, Ali Acundaş, Halil Aydın, Ali Diktaş, Saim Alpagut, Onur İşçil tarafından kurulmuştur. Programının 2. maddesinde, “Türkçülüğün gençler arasında işlenmesini, yayılmasını, Türk gençliğinin bu ülke uğrunda yetiştirilmesini sağlamaya çalışacağız.” denilmekte idi. 3. maddede, “Çağımızın fikir anlayışına göre

çeşitli idealde Türkçü, mukaddesatçı, vatansever, ülkücü ve asil bir Türk nesli yetiştireceğiz. Geleneklerimize, geçmişimize, milliyetimize, milletimize, ırkımıza yakışan bir gençlik hazırlayacağız. Türk gelenek ve ahlakına uygun, yarının memleket idarecilerini yetiştireceğiz.” denilmekte idi. Programda, öğretim yuvalarında ocaklar açarak, “Türk’e yaraşır bir gençlik istiyoruz. Bütün öğretim yuvalarında, gençliğin devam ettiği topluluklarda, sol eğilime karşı amansız ve şuurlu mücadelelerde bulunacağız, yabancı ideolojilerden etkilenmeyeceğiz, yalnız davamız emrinde yürüyeceğiz.” denilmektedir. “Gençleri Komünizm ve Sosyalizm zehrinden kurtarmak için kitaplıklar kurmak, ülkemiz olacak. Konferanslar tertiplenecek, Türk büyükleri anılacak, Türkçenin yayılmasına ülkücü sanatkârların tanıtımına çalışılacak, Türklük konusunda münazaralar yapılacaktır. Folklor gösterileri, spor müsabakaları ve oyunlar düzenlenecek, anlayışı yeterli olmayan çocuklara yetiştirme kursları açılacaktır” denilerek, program metni “Tanrı Türk’ü Korusun” yazısı ile bitirilmektedir (Milli Yol, Sayı: 35, 1962: 13).

Milli Yol, bir sayfasını her ay için, derneğe ve haberlerine ayırmıştı. Her sayıda yurttan kurulan ocakların ve kurucularının isimleri verilmiştir.

Tüzük metni, 18 Eylül 1962 tarihini taşımakta, 72 madde ve 9 geçici maddeden oluşmaktadır. Türkçüler Derneğinin tüzüğünün birinci maddesinde “Bütün Türkçüleri toplayıp, Türklüğe karşılıksız hizmet etmek üzere, Türkçüler Derneği adında bir ülkü derneği kuruldu. Merkezi İstanbul’dadır. Gereken yerlerde ocaklar ve odalar açılır.” denilmekte idi. Tüzüğün 3. maddesinde de Türkçüler Derneği’nin hiç bir siyasî parti ile bağlantısının bulunmadığı, üyelerinin diledikleri siyasî partide çalışabilecekleri ancak dernek ve parti çalışmalarını birbirine karıştıramayacakları ifade edilmekteydi. 4. maddesinde ise Türklüğe gönülden bağlı olan, ahlâkında pürüz bulunmayan, dernekteki

birlik havasını bozmayacağına inanılan ve Türklük için karşılıksız çalışmak üzere derneğe başvuran, 18 yaşını bitirmiş her Türk ve kendi suçu olmaksızın yabancı devlet uyruğunda bulunan Türk soylu kimseler de derneğe üye olabilirler denilmekteydi. 5. ve 6. maddelerde üyelik koşulları ve üyelik yemini bulunmaktaydı. Tüzüğe göre üyeler özel bir yemin töreni ile yemin etmekteydi. 6. maddeye göre bu yeminin metni şu ifadelerden oluşmaktaydı: “Ben,...Türkçüler Derneği'nin işlerinde doğruluktan ayrılmayacağıma, aldığım görevi eksiksiz yapacağıma, karşılık beklemeden yalnız Türklük için çalışacağıma, her yerde, her zaman Türklüğe elimden gelen hizmeti yapmaktan kaçınmayacağıma, Türkçüler arasında hiç bir sebeple ayrılık yaratmayacağıma, Tanrım, Türklüğüm ve şerefim üzerine and içerim.”

Milli Yol dergisinde derneğin kurucularının hepsinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğu ifade edilmekte ve kurucularının isimleri ana-baba isimleri, doğum yeri ve doğum tarihleri ile birlikte verilmiştir. Kurucular şu isimlerden oluşmaktaydı: Hüseyin Nihâl Atsız (Mehmet Nail, Zehra, İstanbul-1905), İsmet Rasin Tümtürk (Cenap Şahabettin, Naciye, İstanbul-1332), Mehmet İzzettin Yolalan (İrfan, Meşhude, İstanbul-1332), Muzaffer Adli Eriş (Abdülvahap, Havva Refika, Malatya-1334), Fahri Ersavaş (Muharrem, Hatice, Geyve-1336), Necati Nâzım Bozkurt (Hüseyin, Mekiye, Arpaçay-1931), Faik Tan (İhsan, Hüsniye, Siyahköy-1932), İsmail Hakkı Gökhan (Hasan, Müzeyyen, Torul-1933), Erk Yurtsever (Ahmet Ziyaeddin, Sehavet, İstanbul-1934). Derneğin Geçici Yazışma Adresi şöyle verilmiştir: Atsız, Fezullah Caddesi 9 Maltepe, Kartal-İstanbul (*Milli Yol*, Sayı: 34, 1962: 11).

Altan Deliorman'ın aktarımlarına göre kendisi de Türkçüler Derneği mücadelesi içerisinde aktif görev yapmıştır. Atsız tarafından derneğin Üsküdar Ocağı'nın başına getirilmesi teklif edilince, görevi kabul etmiştir. Zaten Üsküdar'da oturuyor olması işini

kolaylaştırmıştır. Altan Deliorman, Ocağın başına geçer geçmez bir iş bölümü yapmıştır. Öncelikle Kadıköy’de ve uzak yerlerde oturup, dernekte çalışmak isteyenlerin naklini Üsküdar’a aldırmıştır. Ocağın lokalini düzenleterek, haftanın her günü açık olmasını temin etmiştir. Sonra faaliyet programını uygulamaya koymuştur. Ocak’ta her cumartesi bir seminer yahut açık oturum yapılmıştır. Bu toplantılardan birine Tarık Buğra katılmış, basın konusunu tartışmışlardır. Tartışma konularını, “milliyetçiliğin esasları” ve başlıca memleket meseleleri oluşturmuştur. Çevredeki okullara, çarşamba günleri sohbetler vermeye başlamışlardır. Derslerine yardımcı olmak üzere parasız kurslar vermişlerdir. Altan Deliorman milliyetçi fikirlerin daha çok halk arasında yaygınlaştırılmasına taraftardı. Ocak çatısı altındaki dar toplantıların Türkçülüğü bir bakıma tecrit ettiği anlayışı ile de Atsız’dan farklı düşünmekte idi. Atsız, iyi bilinmeyen denenmemiş topluluklarla el ele vermenin tatsız sürprizler getireceği endişesindeydi. Üsküdar Ocağının tertiplemiş olduğu konferanslara Kafesoğlu ve Darendelioğlu konuşmacı olarak katılmışlardır. Ocağın bastırıldığı afişler, el ilanları, okullara, esnafa, evlere kadar ulaştırılmıştır. Ocak; bir Ramazan gecesini etkinliği düzenlemiş ve bu etkinliğe tanınmış sanatkar ve oyun ekipleri davet edilmiştir. Ocak, “Kızkulesi” adlı dört sayfalık bir dergi çıkarmıştı. Ocak üyeleri Ramazan gecesini etkinliğinde derginin satışını da yapmışlardır. Haftalık bir bültenle faaliyetlerini duyuran dernek, faaliyetlerini siyasetin dışında tutmaya çalışmıştır. Bu sebeple siyasi partilerden gelen görüşme tekliflerini nazikçe geri çevirmişlerdir. Altan Deliorman’ın aktarımlarına göre dernek merkezinin başarılı çalışmalar yapamadığı, merkeze bağlı olan İstanbul Ocağı’nın verimli çalışmadığı eleştirileri üzerine merkezin Ankara’ya nakledilmesi gündeme gelmişti. Tartışmalarda Ankara’nın diğer şubelere yakın olması, oradaki dernek üyelerinin sayısının çokluğu gibi ölçütler üzerinde durulmuştur. Bu

arada derneğin ismi olan ‐Türkçüler‐ kelimesinin bir hizipmiş gibi algılandığı tartışmaları üzerine derneğin adının değiştirilmesi gündeme gelmiştir (Deliorman, 2000: 244-247).

Darendelioğlu'nun aktarımlarına göre 1964 yılı içerisinde derneğin merkezi Ankara'ya nakledilmiştir. 30 Ağustos 1964 günü Ankara Türk Ocağı salonunda yapılan Umumi Kongre ile ‐Türkçüler Derneği‐ adının ‐Türkiye Milliyetçiler Birliği‐ olmasına karar verilmiştir. Bu kongrenin aldığı kararlara göre Genel Başkanlığa Nejdet Sançar, Başkan Yardımcılığına Hikmet Tanyu⁷¹, üyeliklere Doç. Dr. Haluk Karamağralı, Mehmet Orhun, M. Zeki Sofuoğlu, Dr. Aziz Alpagut, M. Kemal Erkovanlı, Mustafa Hacıömeroğlu seçilmişlerdir. Kongrenin anlamlı bir günde yapılması dolayısıyla bir bildiri yayımlanmıştı. O günlerde Kıbrıs davası kritik bir aşamadadır. Bu sebeple bildiride ‐Kıbrıs davasında gösterilen birlik ve beraberliğe yürekten bağlılığı duyurmaya oy birliği ile karar verilmiştir.‐ denilmiştir. Türkiye Milliyetçiler Birliği, Kıbrıs davasının Türkiye'nin arzusu dışında özölemeyeceği anlayışındadır. Türkiye Milliyetçiler Birliği, Büyük Atatürk'ün ‐Türk milletinin büyük millet olduğunu yakın zamanda bütün medeni âlem bir kere daha anlayacaktır.‐ şeklindeki sözüne dikkat çekerek, ‐Geleceğe güvenle baktıklarını ve bunu belirtmeyi kutsal bir görev saydıklarını‐ ifade etmekteydi. 28 Mart 1965 günü birlik lokalinde yapılan ikinci kurultayda ‐birlik‐ adının birkaç derneğin birleşmesiyle meydana gelebilecek teşekküllere verilebileceği‐ itirazı üzerine derneğin adı yine değiştirilmiş, bu seferki adı, ‐Türkiye Milliyetçiler Birliği Derneği‐ olmuştur. Genel idare heyeti 9 kişiden 15 kişiye

⁷¹ 1918 doğumlu Hikmet Tanyu, DTCF'de Felsefe tahsili görmüş Türkçü ve fikir adamıdır. AÜ'de yöneticilik yapmıştır. Tanyu, Türkçülük ve komünizmle ilgili yazıları ile dikkat çeker. Eserlerinin bazıları şunlardır: *Türkçülük ve Gerçek Demokrasi* (1945), *Türk Gençliğinin Kükreyişi* (1947), *Türkçülük Davası ve Türkiye'de İşkenceler* (1950) (Sefercioğlu, Orkun, Sayı: 36, şubat 2001: 23-24).

çıkarılmış, önceden seçilen 9 kişi yeniden seçilmiş, bu seçilenlere ilaveten Hüsnü Dilekçigil, Erhan Löker, Celal Sungur (CHP Yozgat milletvekili), Fethi Tevetoğlu, Necati Torun, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu seçilmişlerdir. Dernek; Üsküdar, Kadıköy, Pendik, Antalya, İzmir, Adana, Mersin, Polatlı, Boğazlıyan, Kayseri, Yeşilhisar'da şubeler açmıştır (Darendelioğlu, 1968: 351-352).

7. Türk Kültür Derneği

27 Mayıs'tan hemen sonra, Alparslan Türkeş ve arkadaşları ülkenin sosyal, iktisadî ve siyasî yapısında kısa ve uzun vadeli reformlar yapmak çerçevesinde, seslerini duyurabilmek için “*Öncü*” adlı bir günlük gazete çıkarmışlardır. Gerçekte, gazetenin 14'lerin yayın organı olduğu, kamuoyuna resmen açıklanmamıştır. 27 Mayıs sonrasında milliyetçi yapıda sosyal ve kültürel alanda oluşan boşluğu doldurmak amacıyla kurulmuş olan “Türk Kültür Derneği” Alparslan Türkeş'in çabaları ile kurulmuştur. Dernek bünyesinde Türkçüleri barındırmıştır (Deliorman, Türk Yurdu, Sayı: 289, Eylül 2011: 159).

Türkeş derneğin halka güven vermek, halk ile aydınları birbirine yaklaştırmak için kurulduğunu belirtmiştir (Türkeş, 2011: 188).

Başbakanlık Devlet Matbaası tarafından bastırılan derneğin tüzük metninin tarihi 1960 olarak verilmektedir. Elli beş madde ve üç geçici maddeden oluşan dernek tüzüğünde “Genel Merkezi Ankara olmak üzere kurulan bir dernek” olduğu yazılıdır. Giriş bölümünde, Millet, Türk Vatanı, Milliyet kavramlarının tanımı yapılmıştır. Buna göre, Türk Milleti, “Türk vatanı üzerinde Türk tarih şuuruna sahip olarak yaşayan, Türk kültür ve ülkü bağlarıyla birbirine kenetlenmiş olan fertlerin sosyal topluluğudur.” diye tanımlanmıştır. Türk vatanı ise, “Üzerinde Türk milletinin yaşamakta olduğu belli

sınırlarla çerçevenilmiş bir toprak bütünüdür.” diye ifade edilmiştir. Milliyet, “Milleti oluşturan unsurlardan doğan toplumsal ruh ve şuura” denir. Türk milliyetçiliği, Türk milliyet ruh ve şuuruna sahip olarak, Türk milletini kendi sosyal yapısındaki değerleriyle yaşatmak, geliştirerek yükseltmek, duygu düşünce ve davranışına denir. Türk milliyetçisinin ülküsü ise bu yüce dileği gerçekleştirmektir. Türk milliyetçisinin, dünya görüşü milletlerarası adalet ve iyi niyet esasına dayanmaktadır. Bu esas Atatürk’ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” prensibinde en geniş ifadesini bulmuştur. Ayrıca tüzükte milliyetçiliğin emperyalist zihniyetin olduğu kadar, kökü memleket içinde veya dışında bulunan, milli bütünlüğü yıkıcı yıpratıcı ayırıcı ve geriletici her türlü cereyanın karşısında olduğu ifade edilmiştir. Türk milliyetçisinin, millet vasfını taşıyan topluluklara, istiklâl ve fertlere, hürriyet hakkını tanımayı ülkü edindiği ve insan hak ve hürriyetlerini zedeleyici her türlü duygu, düşünce ve davranışın karşısında olduğu vurgulanarak insan hakları anlayışını ortaya koymuştur. Tüzük inkılapçılığı şöyle tanımlamıştır: “İlerleyen ve daimi bir tekâmüle tabi olan hayat karşısında müspet ilim zihniyeti ile daha iyiye, daha doğruya ve daha güzele yöneltilmiş hamleler silsilesidir. Tüzük, bu anlayışın Türk kültürünü ve Batı zihniyetini hâkim kılma esaslarına dayanan Atatürk inkılaplarında en açık ifadesini bulduğunu, Türk milliyetçisinin milli bekanın temeli olan bu inkılaplardan en küçük tavizi ve onlara karşı sadakatsizliği milli bünyenin tahribi olarak kabul edeceğini ifade etmekteydi. Derneğin gayesi ise tüzükte şu şekilde ifade edilmiştir:

Çağımızın gerektirdiği hür düşünce ve müspet ilim anlayışının her alanda yazılıp yerleşmesini sağlamak kaynağı içte ve dışta olan her türlü yıkıcı, yıpratıcı, bozguncu ve geriletici duygu, düşünce ve cereyanlardan milli kültürümüzü, milli ve manevi değerlerimizi korumak. İnkılaplarımızın dinamizmine muvazi olarak hak, adalet esaslarına dayanan bir hürriyet ve demokrasi terbiyesini yurt ölçüsünde ve nesiller boyunca kökleştirmektir. Yapacağımız ileri hamleler için hız almak üzere zengin mazimize yönelen bir şuur ve çağımızın

gerektirdiği insani anlayış çerçevesi içinde milli ahlakı pekiştirmektir. Türk cemiyetinin yapısında önemli yeri olan ve korunması gereken gelenek ve göreneklere yaymaktır. Millet ve memleket sevgisini şuurlaştırmak amacıyla bencillikten uzak, toplum yararına her türlü fedakârlıktan çekinmeyen ülkücülerin çoğalmasına çalışmaktır. Aydın zümre ile geniş halk topluluklarını çeşitli vesile ve faaliyetlerle birbirine yakınlaştırmak ve kaynaştırmak, aydının kültüründen halkın, halkın kendi sosyal yapısında yaşatmakta devam ettiği manevi değerlerden de aydın çevrelerin faydalanmasını sağlamak. Fert ve toplumun maddi ve manevi yapısını geliştirmek için girişilecek çeşitli faaliyetler arasında, bilhassa okuma yazma seferberliği konusuna da önem vermek suretiyle, Türk Maarifi'nin ve Türk Ordusu'nun yanında geniş ölçüde vazife almak (Türk Kültür Derneği Tüzüğü, Başbakanlık Devlet Matbaası, 1960: 4-5).

Derneğin kurucu üyeleri arasında başta Abdulkadir İnan, Azmi Güleç, Bahattin Etana, Refet Körüklü olmak üzere avukat, müfettiş, müsteşar gibi çeşitli meslek sahibi yirmi altı isim bulunmaktaydı. Tüzüğün diğer maddelerinde, derneğin üyelik koşulları, derneğin yönetim yapısı ile ilgili bölümler yer almaktaydı (Türk Kültür Derneği Tüzüğü, Başbakanlık Devlet Matbaası, 1960: 6).

Altan Deliorman'a göre, ülkü ve kültür birliğinin unsurlarından biri Türk kültür derneklerinin kurulması olmuştur. Ankara'da kurulan derneğin devletin geniş ölçüde desteğine sahip olacağı düşünülmüştür. Altan Deliorman'ın ifadelerine göre Kültür Derneği'nin Atatürk devrindeki Halkevleri'nin vazifesini görmesi amaçlanmıştır. Ancak onlar gibi sonradan bir parti emrine girmesi düşünülemezdi. Türk Kültür Derneği İstanbul'a bir şube açmayı düşünmüş, kurucular arasında Altan Deliorman'ın da yer alması düşünülmüştür. Atsız, layık gördüğü için Altan Deliorman tereddütsüz kabul etmiştir. Diğer yandan kısa süre sonra "13 Kasım darbesi" olmuş, MBK, CHP'nin kontrolüne girince derneğin başkanlığına Behçet Kemal Çağlar getirilmiştir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak derneğin kurucu listeleri CHP tarafından değiştirilmiştir. Yeni şube teşekkülleri CHP taraftarlarınca belirlenmiştir. Altan Deliorman'ın ifadesine göre, Kültür Derneği şubeleri, adları değiştirilerek halkevlerine

dönüştürülmüş, MBK'nin "Tabîî senatör" ünvanını almış CHP'li üyelerinin Genel Başkanlıkları altında, 1970'lerin Türkiye'sinde anarşi merkezleri haline gelmiştir (Deliorman, 2000: 142-143).

8. Aydınlar Kulübü

Aydınlar Kulübü'nün kurulması, 1960'ların ikinci yarısında ortaya çıkan gelişmelerin sonunda olmuştur. 1961 Anayasası'nın getirdiği geniş hürriyet anlayışı içerisinde, Türkiye'de Marksistler, *Yön* dergisi çevresinde toplanmış, CHP kökenli aydınlar hızla örgütlenmeye başlamış, Komünist ideolojiye sahip TİP kurulmuş ve bu dönemde solcu yayın organlarının sayısında artış gözlenmiştir. Buna karşılık, milliyetçiler, fikir ve teşkilât açısından parçalanmış durumdaydılar. Diğer yandan İslâmî, muhafazakâr ve Anadolucu çizgileri belli olan bir kısım genç aydınlar, 1960'ların başında İstanbul'da bir topluluk meydana getirmişlerdir. Necip Fazıl Kısakürek, Nureddin Topçu, Hasan Basri Çantay, Ali Fuad Başgil gibi tanınmış isimler de bu topluluğun arasında yer almıştır. Necip Fazıl, onlara "Aydınlar Kulübü" adıyla bir kuruluş meydana getirmelerini telkin etmiştir. Kurucular arasında Necmeddin Erbakan'ı temsilen kardeşi Kemaleddin Erbakan da bulunmaktaydı. Bu kulüp, Beyazıt'taki Karaağaç İş Hanı'nın üst katını kiralamış ve orada sohbetler, konferanslar düzenlemiştir. Bu toplantılar, genellikle belli görüşteki kimselere açık, diğerlerine kapalıydı. Ancak, kısa bir süre sonra kulüp lokali CHP'li ve solcu gençlerin baskınına uğrayıp tahrip edilmiştir. Ondan sonra da kulübün faaliyeti görülmemiştir (Aydınlar Ocağı Ateş Hattında 73. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı 175, <http://www.orkun.com.tr/> 20.05.2013).

Daha sonra 1962 yılında, yedi milliyetçi Türk aydını tarafından kurulan Aydınlar Kulübü'nün asıl gayesi; iş hayatına atılmış olan münevver insanların memleket

meselelerinde hem söz sahibi olabilmeleri hem de bir araya gelerek birbirlerini tanımalarını sağlamaktı (Darendelioğlu,1968: 335).

Darendelioğlu'nun anlatımlarına göre tüzük hazırlanırken adı, “Münevverler Kulübü” mü yoksa “Aydınlar Kulübü” mü? olsun tartışmasından sonra “aydın” kelimesi söylenişi daha kolay olur diye “Aydınlar Kulübü” ifadesi kabul edilmiştir. Kulübün gayesi “Fertler ve topluluklar arasında karşılıklı sevgi ve saygı duygularının uyanmasını, üyelerin okuma zevklerinin ve kültürlerinin geliştirilmesini, boş vakitlerin ilmi, edebi, tarihi sohbet ve sair hususlarla değerlendirilmesini, her türlü zararlı düşünce ve meşguliyetlerden kaçınılmasını, feragat, vatanseverlik, duygularıyla karşılıklı dayanışmalarını temin etmektir.” denilmekte idi. Kulüp gayesine ulaşmak için lokal ve kitaplık kuracaktır. Lokalinde içki içilemeyecek, kumar oynanmayacaktır. Seminerler konferanslar, sohbetler düzenlenecektir. Kitap mecmua ve broşürler çıkarılacaktır. Çalışmaları teşvik için başarı ödülü uygulaması yapılacaktır. Aynı gayeye hizmet eden kuruluşlarla maddi manevi temas kurup karşılıklı yardımlaşma sağlanacaktır. Derneğin kurucuları, Süleyman Yalçın (Doç. Dr. Tıp Fak. Öğretim üyesi) Asım Taşer (Doktor), Faruk Kadri Timurtaş (Edebiyat Fak. Doçent), Ayhan Songar (Tıp Fak. (Doç), İsmail Dayı (Doktor), Yağmur Yayınları Sahibi, Kemalettin Erbakan (Diş tabibi), Mahmut Ayla (Mühendis) gibi kişilerden oluşmuştur. Kulübün Başkanı Süleyman Yalçın Genel Sekreteri ise İsmail Dayı olmuştur. 1965 başında Yalçın'ın Amerika'ya gitmesi, İsmail Dayı'nın da askere gitmesiyle Başkanlığa Prof. Dr. Sebahattin Zaim getirilmiştir. Genel sekreter ise Asım Taşer olmuştur. Kulüpte, önce her hafta, sonra haftada iki sefer, muntazam konferans ve seminer tertiplenmiştir. Kulübe ilk nakdi yardımı, Prof. Ali Fuad Başgil yapmıştır. Kulüp sonradan Beyazıt'ta İlim Yayma Cemiyetine ait İbnü'l Emin İşhanı'nda bir odaya taşınmıştır (Darendelioğlu, 1968: 335-336).

9. Aydınlar Ocağı Derneği

9.1. Derneğin Doğuşu, Tüzüğü, Gayesi

Aydınlar Ocağı, kuruluşundan itibaren günümüze kadar uzanan tarihsel süreç içerisinde Türk Kültür hayatına damgasını vuran ve önemli gelişmelerde rolü olmuş, entelektüel bir oluşumdur. Günümüzde Aydınlar Ocağı dernekleri olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Aydınlar Ocağı'nın gerek kuruluşunda ve gerekse sonraki faaliyetlerinde Altan Deliorman'ın katkıları ve hizmetleri olmuştur. Altan Deliorman, Aydınlar Ocağı Yönetim Kurulu görevini yürütmüştür. Altan Deliorman'ın Aydınlar Ocağı'ndaki faaliyetleri Türkiye'de komünist hareketlerin faaliyetlerini genişlettiği 1970'li yıllarda, Türk milli şuurunun uyandırılmasına, milli ülkünün, milli ananın devam ettirilmesine, Türklüğün yüceltilmesine yönelik olmuştur. Aydınlar Ocağı'nda yönetici olduğu yıllardaki döneme ilişkin çalışmaları, gazete ve dergi yazıları, Türk milletini komünizm tehlikesinden kurtarmaya yönelik olarak vatana, millete, hizmet edecek bir neslin yetişmesini sağlamak gayelerine hizmet etmiştir. Altan Deliorman'ın Aydınlar Ocağı faaliyetlerinde, hocası İbrahim Kafesoğlu ve yakın arkadaşı, Ahmet Kabaklı yol arkadaşları olmuşlardır.

Özdoğan'a göre Aydınlar Ocağı; özellikle Türk Tarihi, Edebiyat ve Sanat Tarihi dallarında geniş bir akademisyen ve meslek adamları grubundan oluşmaktadır (Özdoğan, 2006: 279). "Türk Aydınları Ocağı" adıyla açılan derneğin açılış izahatını İbrahim Kafesoğlu bir basın toplantısında duyurmuştur. Bu izahatta Kafesoğlu, Türk Aydınlar Ocağı'nın gayesini, Türklük şuurunu, Türk milliyetçiliği fikrini yaymak ve geliştirmek, milli bünyeyi sarsan fikir buhranı ve mefhumlar anarşisi ile mücadele ederek milli manevi değerleri yıkıcı ve bozucu akımlardan korumak, memleketin sosyal ve ekonomik meselelerine milli menfaatler açısından çareler bulmaya çalışmak,

düşünce ve davranışta Türklüğe ve Milliyetçilik idealine bağlı vatansever nesiller yetiştirmenin yollarını aramak ve gaye birliği halinde olan kuruluşlar arasında işbirliği sağlamak olduğu şeklinde açıklamıştır⁷². Kafesoğlu, Aydınlar Ocağı'nın niçin kurulduğunu, kimlerle mücadele edeceğini ve yapacağı faaliyetlerden bahsettiği açıklamasında: Karma Ekonomik Sistemi, milletin çağdaş bir topluluk haline gelebilmesi ve süratli kalkınması için zaruri gördüğünü ifade etmiştir. Hedeflerinin; demokrasiyi kuvvetlendirmek, milletin vatanına, diline, dinine, ahlakına maneviyatına bağlılıkta temellenen Türk demokratik hayatına, ruh yapısına ve kültür muhtevasına aykırı düşen Sosyalizm ve Komünizm başta olmak üzere hukuku zedeleyici, hürriyeti kısıtlayıcı, millet birliğini bölücü, her türlü materyalist cereyana karşı korumak olduğunu ifade etmiştir. Bu hedefleri gerçekleştirmek için, Aydınlar Ocağı'nın; konferans, seminer, açık oturumlar düzenleyeceğini, ilmi araştırmaları teşvik edeceğini, yarışmalar tertipleyeceğini, kabiliyetli gençler yetiştirmek üzere fonlar, tesisler, vakıflar kuracağını açıklamıştır (Milli Işık, Sayı: 44, Aralık 1970: 4-5).

Aydınlar Ocağı'nın kurucuları arasında: Ziyaettin Fındıkoğlu, Nihat Sami Banarlı, Sait Bilgiç, Fethi Gemuhluoğlu, Muharrem Ergin, Faruk Timurtaş, Mustafa Kafalı, Erk Yurtsever ve Altan Deliorman yer almaktadır. Altan Deliorman Aydınlar Ocağı'nın; Türkiye'nin gittikçe karıştığı bir dönemde, anarşiye ve komünizme karşı olan milliyetçi, muhafazakâr aydınların işbirliği yapıp görüş farklılıklarını bir kenara atarak, ortak noktalarda ittifak edip, müşterek bir fikir cephesi meydana getirmek üzere kurulduğunu ifade etmektedir (Deliorman, 2004: 62).

⁷² 12 Mart 1971'den sonra yapılan hukukî düzenlemeler sırasında "Dernekler Kanunu" da değiştirilmiş ve derneklerin adında "Türk" kelimesinin bulunması yasaklanmıştır. Bu kanunî zaruret sebebiyle "Türk Aydınları Ocağı"nın adı "Aydınlar Ocağı"na çevrilmiştir (Aydınlar Ocağı Ateş Hattında 73. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı 175, <http://www.orkun.com.tr/20.05.2013>).

Aydınlar Ocağı Tüzüğü'nün hazırlanış tarihi, 14 Mayıs 1970'tir. Tüzük, 1979'da *Aydınlar Ocağı Derneği Ana Nizamnamesi* adıyla Özal matbaası tarafından basılmıştır. 1989 yılında yine Özal matbaası tarafından *Aydınlar Ocağı Derneği Ana Tüzüğü* adıyla basılmıştır. Aydınlar Ocağı Derneği Genel Başkanı Nevzat Yalçıntaş 1989'da basılan tüzüğe önsöz yazmıştır. Tüzük, 12 fasıl ve 47 maddeden oluşmaktadır. Tüzüğün maddelerinin bulunduğu kitapçığın sonunda kurucularının adları ve ikamet adresleri yazılmıştır. Son sayfada ise derneğin kurucuları ve seçilenlerin isimleri yer bulmaktadır. Altan Deliorman'ın derneğin kurucuları arasında belirtilen 56 kişiden, 48. sırada ismi verilmiş ve yönetim kurulu içerisindeki görevi, veznedar olarak belirtilmiştir (Aydınlar Ocağı Derneği Ana Tüzüğü, 1989: 5-25). Aydınlar Ocağı Derneği'nin kurucularının çoğunun öğretim üyesi oluşu dikkat çekicidir. Bu kişilerden bazıları: İbrahim Kafesoğlu, Oktay Aslanapa, Muharrem Ergin, Cevat Babuna, Faruk Timurtaş, Ayhan Songar, Mustafa Kafalı, Remzi Oğuz Arık, Süleyman Yalçın'dır. Ancak avukat, işadami doktor, idareci mühendis olanları da vardır. Ahmet Kabaklı, Fethi Gemuhluoğlu, Nihat Sami Banarlı, Said Bilgiç gibi edebiyatçı, politikacı kişilikler de bulunmaktadır. Yönetim Kurulunda dört, İlim İstişare Kurulunda ise dokuz profesör yer almıştır (Aydınlar Ocağı Derneği Ana Nizamnamesi, 1979: 26-29).

Aydınlar Ocağı Derneği Ana Tüzüğü'nün önsözünde Nevzat Yalçıntaş, Aydınlar Ocağı'nın çeşitli meslek ve sahalardan Türk aydınlarının bir araya gelerek oluşturduğu bir fikir kuruluşu olduğunu, milli manevi değerlere, Türk kültürüne, milletin bölünmez birlik ve bütünlüğü ülküsüne, hizmet etmekte olduğunu ve milli varlığa karşı olan cereyanlarla mücadele etmeyi amaçladığını belirtmektedir. Yalçıntaş, derneğin, Aydınlar Kulübü'nün çalışmaları ile birlikte, hizmet süresinin yirmi beş yılı bulduğunu ve derneklerin fazla yaşamayıp, kapandığı bir dönemde bunun bir başarı olduğunu

vurgulamaktadır. Yalçıntaş'ın aktarımlarına göre Aydınlar Ocağı, Aydınlar Kulübü'nün faaliyette bulunduğu yıllarda emek veren kişilerin deneyimlerinden yararlanmasını da bilmiştir. Yalçıntaş, ülkenin çeşitli meseleleriyle ilgili o yıllardaki faaliyetlerin takdirle karşılandığını ifade etmiştir. Yalçıntaş; Aydınlar Ocağı'nın uygulamaya koyduğu projelerin başarıyla yürütülmesinde yönetim kurullarının büyük rolü olduğunu ifade etmekte, kendisinden önce emeği geçen İbrahim Kafesoğlu ve Süleyman Yalçın'a emeklerinden dolayı övgülerini sunmaktadır. Yalçıntaş, Aydınlar Ocağı'nın faaliyet göstermesini zorunlu kılan nedenleri de sıralamıştır. Bu nedenler: Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na tam üye olmak için yaptığı başvuru süreci, Sosyalist dünyadaki son gelişmelerin ulaştığı boyut, Atlantik ötesi tesirlerinin daha belirgin hale gelmesidir. Bu yüzden, Kültür ve fikir alanlarında bir dizi meselenin yeni bir açıdan tartışılması gerekmektedir. Yalçıntaş'a göre bu gelişmeler, bazı odaklar ve fikir akımları tarafından milli kimliği güçsüzleştirmek, Türk kültürünü ve İslam inancını zayıflatmak için birer vesile gibi kullanılmak istenmektedir. Yalçıntaş; milli birliğe yönelik girişimlerin daha belirgin bir nitelik kazandığı süreçte, Aydınlar Ocağı'nın millete olan hizmetlerinin devam edeceğini, kardeş ocakların da gayret ve çalışmaları ile hizmet alanının büyüyüp, bütün vatana yayılmakta olduğunu vurgulamaktadır. Böylelikle, milli birlik kuvvetlenecek, kalkınma idealleri hız kazanacaktır (Aydınlar Ocağı Derneği Ana Tüzüğü, 1979: 5-6).

Aydınlar Ocağı'nın, tüzüğünün birinci maddesinde, merkezi İstanbul olmak üzere "Aydınlar Ocağı" adıyla bir dernek kurulduğu yazılıdır. İkinci maddesinde, derneğin amacı, "Milli kültür ve şuurunu gerçekleştirmek suretiyle Türk milliyetçiliği fikrini yaymak, milli bünyemizi sarsan fikir buhranı ve mefhumlar anarşisi ile mücadele ederek milli varlığımızı meydana getiren unsurları yaşatıp kuvvetlendirmektir." diye

belirtilmiştir. Derneğin yapacağı faaliyetlere göre, milli ve manevi değerler, yıkıcı ve bozucu akımlara karşı korunacak, Türk ahlâk ve gelenekleri, Türk dili ve sanatı savunulacaktır. Memleket meselelerine ve millî davalara Türk milliyetçiliği açısından bakılarak, millî menfaatlere en uygun çözüm yolları araştırılıp bulunacaktır. Fikirde ve davranışta, milli ideale bağlı nesiller yetiştirilmeye çalışılacak, üyeleri ile amacına uygun şahıslar ve kuruluşlar arasında sosyal dayanışma kurulacaktır. Konferanslar, seminerler, açık oturumlar, konserler ve temsiller tertiplenecek; sergiler, lokaller açılacaktır. İlmî çalışmalar ve araştırmalar yapılacak, yaptırılacak ve benzeri çalışmalara yardım edilecektir. Dernek; neşriyat ve dağıtım yapıp, kabiliyetli gençlerin yetişmesini temin için muhtelif fonlar, vakıflar ve tesisler kuracaktır. Üçüncü maddede, “dernek siyasetle uğraşmaz.” denilmek suretiyle derneğin partilerle ve siyaset kurumlarıyla bir ilgisinin olmadığı ifade edilmektedir. Diğer maddelerde ve fasıllarda derneğin teşkilat yapısı, tüzel kişiliği, gelir kaynakları, üyelik hak ve vazifeleri, üyelik aidatı gibi konular sıralanmıştır. Derneğin bir Genel Başkanı ve bir de Başkan vekilinin olduğu yönetim bölümünde açıklanmıştır (Aydınlar Ocağı Derneği Ana Tüzüğü, 1979: 7-22).

9.2. Türk İslam Sentezi ve Aydınlar Ocağı

“Türk İslam Sentezi” düşüncesinin önde gelen temsilcisi İbrahim Kafesoğlu’nun Aydınlar Ocağı’nın da kurucularından olması, bu fikrin Aydınlar Ocağı’nın ürünü gibi algılanmasına neden olmuş ve Aydınlar Ocağı ile özdeşleştirilmiştir. Gerçekte ise Kafesoğlu’nun eserlerine göre Türk İslam Sentezi çok daha önceden varolan bir fikirdir.

Ali Nejat Ölçen, Türk İslam Sentezi’ni Osmanlı’nın son zamanlarında çıkan İslamcılık akımının bir uzantısı gibi görerek, bu görüş sahiplerinin Türklük bilincini, İslam içinde eriterek, Türklerin öncülüğünde bir “İslam Birliği” kurma gayretine hizmet ettiklerini ifade etmektedir (Ölçen, 1994: 180). Ölçen’e göre bu görüş, ideologları

tarafından komünizmin panzehiri olacağı savıyla savunulmuştur. Bu bağlamda milliyetçilik, milli şuur, milli mefkûre gibi sözlerin de kullanılmasına özen gösterildiğini belirtmektedir (Ölçen, 1994: 183). Ölçen, Kafesoğlu'nun yazmış olduğu lise ders kitabında Türkçü ve Turancı görünürken, Türk İslam Sentezi'nde ümmetçi gözüktüğünü, 1967'de *Türk Yurdu*'ndaki bir makalesinde laikliği savunduğunu söyleyip onu çelişkiye düşmekle suçlamıştır. Ölçen, Türk İslam Sentezi'nin savunucularından Süleyman Yalçın'ı ise Kafesoğlu'nun kitabına yazdığı önsözdeki ifadelerinden dolayı laiklik karşıtı olmakla suçlamıştır (Ölçen, 1994: 186-187).

Diğer yandan Kafesoğlu'na göre Türklerin İslamiyet'e girişlerindeki ve Türk boylarının çoğunlukla bu dini kabul etmelerindeki sebep, İslam inancı ile eski Türk inancı arasındaki büyük benzerliklerdir. Kafesoğlu'na göre, İslam dini Türkleri fazlasıyla mutlu etmiştir. Öyle ki Türkler, bu dinin mübeşşirlerinin (Müjdeleyici) bile üstünde bir enerji ile İslamiyet'in koruyuculuğunu ve yayıcılığını yapmışlardır. Böylece, İslam'ın kadim Türk kültürüne aşılması ile farklı özellikte bir kültür meydana gelmiştir. Eski Bozkır kültüründeki devlet yapısından çok farklı, İslami Türk kuruluşları teşekkül etmiştir. Bu değişikliğin sebebi de İslamiyetin dünya ile ilgili faaliyetleri kadrolayan “kitabî” bir din olmasıdır (Kafesoğlu, 2008: 144-145).

Sentez fikri ile ilgili bir kitabı bulunan, Yılmaz Boyunağa, İslam dini karşısında Türklerin duruşunu aynen şöyle ifade etmektedir: “İslamiyet'in cismani idaresini Türkler aldıktan sonra, Türklük dünyasında yeni ve muhteşem ufuklar açılırken, İslam âlemi de rahat bir nefes alma imkânı buldu. Artık İslam âleminin müdafasını Türkler devralmıştır” (Boyunağa, 1977: 20). Böylelikle Türklerin İslam dininin liderliğini yapmış oldukları söylenebilir.

Aydınlar Ocağı Genel Başkanı Süleyman Yalçın, Kafesoğlu'nun "*Türk İslam Sentezi*" adlı eserine yazdığı önsözünde "Bin yıldır İslam ile yaşadığımızı ve böylelikle Türklük değerimizi de koruduğumuzu" ifade etmektedir. Yalçın, burada, Mehmet Emin Yurdakul'un, "Ben bir Türküm dinim cinsim uludur." sözünü de çağrıştırarak, Türk'ün İslam ile, İslam'ın Türk ile bütünleştiğini ifade etmiştir (Kafesoğlu, 2008: 7-10).

Bu anlamda Türklerin İslam Kültürü ile özdeşleştiği vurgulanmak suretiyle, Türk İslam Sentezi düşüncesinin kaynağı tarihi köklerde aranmış olmaktadır.

İbrahim Kafesoğlu'nun öğrencisi Mehmet Saray; bir makalesinde hocasının Türk İslam Sentezisi olduğunu teyit ederek, Kafesoğlu'nun bir fikir adamı olarak Türk İslam Sentezi'nin gerçek manasıyla ortaya çıkmasında en büyük katkıyı yapan insan olduğunu vurgulamıştır. Sentezin terkinde (birleşim) ve Türk insanın yetişmesindeki temel unsurların cami yanında, medrese, aile ve kışla olduğu savunulmuştur (Saray, Tercüman-18.08.1987'den naklen Özcan, Türk Yurdu, Sayı: 281, Ocak 2011: 217).

Türk İslam Sentezi düşüncesi, 1970'li yıllardan itibaren Türkçü camia içerisinde farklı yorumlara sebep olmuştur. Örneğin Seyit Ahmet Arvasi Türk İslam ülküsüne şöyle bir açıklama getirmiştir: "Türk İslam ülküsü, esiri hürriyetine kavuşturmayı ibadet bilen, "Külfetsiz nimet olmaz, nimetler külfete göredir" diyen Allah ve Resulü'ne itaat eden Ulu'l Emr'e itaati vacip kabul eden ecdadın çizgisinde hürriyet adalet hak hukuk yolundadır (Arvasi, 1994: 323). Bu düşünceleriyle beraber, Arvasi'nin İslamcı anlayışı ön plana çıkardığı görülmektedir.

Tartışmalar, Sentez fikri içerisinde, "İslami eğilimin mi, yoksa Türkçü eğilimin mi ön plana çıkarılması noktasında düğümlenmiştir. 1980 sonrası süreçte, "Ülkücü camia" içerisinde, İslam'ın ağırlığını öne alan siyasi oluşumlar karşısında, çoğunlukla,

siyasi hareketin dışındaki Türkçüler, bu duruma tepki göstermişlerdir. Altan Deliorman, “*Yeni Orkun*” dergisindeki makalelerinde (*Yeni Orkun*, Haziran 1988), sentez görüşünde İslami eğilimin ağırlığını savunanlara karşı, Türkçü hareket içerisinde Nihal Atsız’ın ihmal edildiği eleştirisi ile karşılık vermiştir.

9.3. Altan Deliorman’ın Aydınlar Ocağı ve Türk İslam Sentezine Bakışı

Altan Deliorman, Türk İslam Sentezi’nin Aydınlar Ocağı’nın ürünü olduğu ve “12 Eylülcü”lerin de siyaseten ve fikren bu görüşü desteklediği yönündeki görüşlere karşı çıkarak, Türk-İslam Sentezi fikrinin çok önceden belirdiği kanısındadır.

Din olgusunun siyaset ve yönetimlerin çıkarlarına uygun olarak kullanıldığı bilinen bir gerçektir. Bu anlamda Altan Deliorman’ın Türkiye’de din ve siyaset ilişkileri çerçevesindeki tespitlerine göre, 1965’lerde milliyetçiliği esas alan Alpaslan Türkeş’in, CKMP’si, dört-beş yıl sonra buna din olgusunu katmıştır. Adana Kongresi’nde “Bozkurt”un yanı sıra, “üç hilal” sembollerinin de kullanılmış olmasını buna kanıt olarak göstermektedir. O yıllarda “Altay Dağı kadar Türk, Hıra Dağı kadar Müslümanız” sloganı yaygınlık kazanmış, Necip Fazıl ile ilişkiler kurulmuştur. Altan Deliorman’a göre din olgusu 1977 seçimlerinde de kullanılmıştır. 12 Eylül’de ise en çok zarar gören siyasi hareket, Türkeş’in MHP’sidir. Altan Deliorman, başlangıçta Atatürkçülüğü işleyen “12 Eylülcü”lerin sonradan tarikatlarla bağlantıya geçmelerini, referandum öncesi oy alma kaygısı olarak yorumlamaktadır. Altan Deliorman, Aydınlar Ocağı’nın 1977-1982 döneminde Yönetim Kurulu üyesi ve Genel Sekreteridir (Deliorman, 2009e: 130). Türk İslam Sentezi tartışmalarının 1982 sonu 1983 başında, kendisinin de önerisi ile Boğaziçi Yayınları ofisinde yapıldığını, “12 Eylülcü”lerin ocağı kapatmamakla beraber, açık faaliyetine de izin vermediklerini ifade etmektedir. Burada ilginç olan nokta, İbrahim Kafesoğlu’nun *Türk Milli Kültürü* kitabını yazması

ve bir süre sonra (Ağustos 1984'te) vefat etmesi üzerine eserin Aydınlar Ocağı yayını olarak “*Türk İslam Sentezi*” adıyla çıkmasıdır. Altan Deliorman, Kafesoğlu'nun yazmış olduğu esere, “*Türk İslam Sentezi*” ismini vermiş olduğuna ihtimal vermemektedir (http://aydinlarocagi.org/tag/altan-deliorman/#.Um5IZ_mGpOE) /15/07/2013).

Oysa Süleyman Yalçın, bu kitabın takdim bölümünde, Kafesoğlu'nun “*Türk İslam Sentezi*” adıyla çıkan bu kitabının ismini daha önceden kendisinin tayin ettiğini, bunu yaparken de tarihi, içtimai, ilmi bir hakikati tescil ettiğini ifade etmektedir (Kafesoğlu, 2008: 10).

Kanaatimizce Altan Deliorman, Aydınlar Ocağı içerisinde farklı yorumlarla karışık hale gelen “Sentez” fikrinin Kafesoğlu tarafından oluşturulmuş şekline sahip çıkarak, fikriyatın Aydınlar Ocağı felsefesi ile özdeşleştirilmesine karşı çıkmıştır.

Altan Deliorman'ın ifade ettiği Türk-İslam ülküsü inancı, hocası Kafesoğlu'nun tezlerinde ifadesini bulan anlayıştır. Bu anlayışa göre, “İslam, Türklüğe mal olmuştur. Türklerin İslam sayesinde hayatları daha da canlanmıştır. Türklük ile İslamlık adeta bütünleşmiştir. Altan Deliorman, “Türk-İslam inancı sadece gönüllerden fişkırmış bir heyecan değil, ilmin ve tarihin sağlam dayanaklarından hız alan bir düşünce sistemidir.” demek suretiyle yukardaki görüşü teyit etmiş olmaktadır. (Deliorman, Gurbette Bayrak, Sayı: 2, Mayıs 1985: 4-5).

Altan Deliorman, sentez fikrinde İslam'ın ağırlığı ve önceliğini savunan Türklüğü bu potada eritmek isteyen anlayışa da karşı çıkmıştır. Bu konuyla ilgili olarak bir makalesinde aynen şöyle yazmıştır:

“Kültür tektir, oda İslamdır, diyen zihniyet, İslamiyet'e girmeden önce Türklerin de Arapların da kendilerine özgü kültürleri bulunduğunu hesaba katmıyor mu? Benzer şekilde Mısır Arapları ile fellahlarının, Müslümanlığa, eski Yunan sitelerinin, etkisini hâlâ sürdüren

Roma'nın Hristiyanlığa girmeden önce ayrı ayrı kültürleri yok muydu? Üstelik bu kültürler birbirlerine hiç de benzemiyordu. Biz Türkler, mensup olduğumuz medeniyet çevresini tarihte iki defa değiştirmiş ender milletlerdeniz. 10. yy'dan başlayarak, İslam medeniyeti çevresine girmiş, bu medeniyete ayrı bir ruh ve anlam kazandırmışız. Sonra, hemen hemen üç yüz yıl süren bir çabalamanın ardından, Batı medeniyetine geçmişiz. Ama kültür değerlerimizi hemen hemen aynen muhafaza ederek. Elbette ki, her iki medeniyet de kültürümüz üzerinde etkili olmuş ve değerlerimizin bir kısmını değişikliğe uğratmıştır. Buna rağmen "Türk Kültürü" dendiği zaman (daha eskisini bir kenara koysak bile), 2.500 yıllık bir kültür geçmişi anlaşılmaktadır. Bunu dikkate almayarak yanlış kültür tariflerine sapsak zihinlerin şartlandığına, kafaların karışık olduğuna delildir." (Deliorman, Orkun 118. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı:175, <http://www.orkun.com.tr/25.08.2013>).

Kafesoğlu'nun ve Altan Deliorman'ın bu dönemde yazdıkları Lise ders kitapları, Türk- İslam Sentezi anlayışıyla yazıldığı gerekçesi ile bir kısım çevrelerin tepkisine neden olmuştur.

İbrahim Kafesoğlu, "Milliyetçi Cephe" hükümetleri zamanında, Altan Deliorman'la birlikte MEB için etkin olarak tarih ders kitapları yazmışlardır. O kitaplar hakkında Türk Dil Kurumu özel bir komisyon kurmuş ve eleştirel nitelikte bir yazı yayımlanmıştır (Timuroğlu, 1991: 67).

9.4. Aydınlar Ocağı'nın Etkinlikleri

Aydınlar Ocağı, Malazgirt Zaferi'nin 900. yıl dönümü kutlanması vesilesi ile Van'a heyet gönderme kararı almış, bu heyetin içinde Altan Deliorman da bulunmuştur. Kafesoğlu'nun da orada bir konuşma yapması planlanmıştır. İbrahim Kafesoğlu ve Altan Deliorman aynı yaşta olan oğullarını da yanlarına alarak önce Abant'a gelmişler, yol boyunca tarihi yerleri gezerek, Kırşehir üzerinden Elazığ'a ulaştıklarında, rahat ve geniş bir otelde kalmışlardır. Van'a ulaşan birçok âlimin yanında Oktay Aslanapa da orada bulunmaktadır. Heyet, Van gölü çevresini gezdikten sonra Malazgirt'e geçmiştir (Deliorman, 2009c: 66-70). Heyet üyeleri Malazgirt Savaşı'nın geçtiği tarihi yerleri

gezerek ve görerek geçmişi yad etmişlerdir. Altan Deliorman'ın bu etkinlikte, hocası Kafesoğlu'nun ilmi yeteneklerini daha iyi anlama imkânı da bulduğu söylenebilir.

Derneğin bir diğer etkinliği çerçevesinde, Burdur depreminden (12 Mayıs 1971) sonra Aydınlar Ocağı'nın Burdur'a bir abide yapılması konusunda görevlendirdiği heyette Altan Deliorman da bulunmaktadır. Heyet üyeleri, uçakla önce Antalya'ya oradan da otomobille Burdur'a geçmişlerdir. Altan Deliorman, buradaki çalışmaları, Aydınlar Ocağı yöneticisi olarak yerinde gözlemlemiştir (Deliorman 2009c :78).

Aydınlar Ocağı kültürel faaliyetlere katkıda bulunmak maksadıyla, kendi yayınevi aracılığıyla birçok eser yayımlamıştır. Bunlardan birisi de 1972'de "*Türk Aydınlar Ocağı'na göre "Milli Basın Meselesi"*" adını taşıyan eserdir. Bu eser, Aydınlar Ocağı'nın görüşü ile basın ilişkilerini anlatması açısından önemlidir. Eser, basın tarihine ilişkin bilgiler sunmaktadır. Burada basın tarihi konusunda verilen bilgilere göre, 1950'de DP'nin iktidara gelişiyle basında bir soysuzlaşma görülmüştür. Yaşanan kâğıt sıkıntısı ile beraber 1954 sonrasında basınla DP'nin arası bozulmuştur. Başbakan Menderes'in "Doymayan devler" dediği, "Babıali Ağaları" hızla iktidar aleyhine dönmüşlerdir (Türk Aydınlar Ocağı, 1972: 26). Nasıl ki 1946'larda basın, CHP'ye yüklenmişse, 1957'den itibaren de DP'ye yüklenmiştir. Eserde Türk basını için: "Türk milletinin şuur ve inançlarını göstermediğinden dolayı henüz, milli basın sayılamazdı." denilmektedir. Eser, Türkiye ile Sovyetler Birliği ilişkileri konusunda şu tespitleri yapmıştır: "Komünist ihtilal gerçekleştiğinde, Komünistlerin ilk yaptıkları şey güney komşuları Türkiye'yi çembere almak olmuştur. Türkiye'nin şansı, Rusya'da derli toplu bir iktidarın olmayışı idi. Türkiye, dış politikasında, Rusya'ya yanaşmış, heyetler göndermiş barış ve iyi komşuluk ilişkileri sürdürmüştür. Atatürk'ün, Komünizm'in amansız bir düşmanı olması, Türkiye'nin bir başka şansıdır. Eserde, komünizm

tehlikesinin Atatürk'ün yaşadığı dönemle beraber, ölümünden sonra da devam ettiği, İkinci Dünya Savaşı sırasında Rusya'yı gücendirmeme politikalarıyla tehlikenin iyice kendini hissettirdiği, o dönemde Türk milliyetçiliğinin büyük bir tehlike gibi görüldüğü ifade edilmektedir. Eserde, o yıllarda dıştan gelen paralarla beslenen, *Ses, Gün, Yurt ve Dünya, Ant, Yeni Adımlar, Yürüyüş, Yeni Dünya* gibi “kızıl” (komünistliği belirten itham.) dergi ve gazetelerin ortaya çıktığı, bunların Türk milliyetçilerini iktidara jurnallemeyle, dikkatleri başka yönlere çekerek, rahat çalışma imkânı buldukları ifade edilmektedir. 1946'da Sebahattin Ali, İstanbul'da Aziz Nesin'le beraber, “*Markopaşa*”, “*Malum Paşa*”, “*Hasan Paşa*”, “*Öküz Paşa*” gibi dergileri yayımlamışlardır (Türk Aydınlar Ocağı, 1972: 27-28).

Aydınlar Ocağı'nın Nazım Hikmet'e Bakışı

Milli Basın Meselesi adlı eserde DP iktidarından sonra Sol basının, “Babam Stalindir” diyen Nazım Hikmet'i hapisten kurtarma çabasına giriştiğini, o sırada kurulmuş olan “*İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Dergisi*”, üniversite harçlarının ağırlığını bahane ederek, “Nazım'ın affi” kampanyasını doğurduğunu ifade etmektedir. Esere göre Ahmet Emin Yalman'ın *Vatan* gazetesi Nazım'ın affi için bir kampanya yürütmüştür⁷³. Milliyetçi memleketçi geçinen *Son Posta* ve *Cumhuriyet* gazeteleri bu

⁷³ Nazım'ın avukatlığını da üstlenen *Vatan* gazetesi avukatı Mehmet A. Sebük, Yalman'a Bursa'da hapis yatan Nazım ile görüşebilmesi için Cumhuriyet Savcısı İzzet Akçal'dan izin alabilmesi konusunda savcıya ulaştırması için bir mektup verdiğini ifade etmektedir. Sebük'e göre, Yalman, Bursa'ya gidip mektubu savcıya ulaştırmış, dönüşünde de Nazım'ın haksızlığa uğramasından etkilenip, “*Fikret ve Nazım Hikmet*” konulu bir yazı yazmıştır. Yalman, gazetenin kapatılmaması için yazıyı inceleyip, yayımlanmasında bir sakınca görmemesine rağmen, Yazı İşleri Müdürlüğü yazıyı yayımlamamıştır. Yalman, yazıdaki sert ifadeleri kaldırarak yazının 19 Ağustos 1949'da yayımlanmasını sağlamıştır. Sebük'e göre Yalman bu yazıda, “Nazım'ın cezaevinde bulunmasının komünistlerin işine yarayacağını” savunmuştur. Sonrasında, Komünizmle Mücadele Derneği harekete geçmiş, Nazım'a karşı olan basın gelişmeler karşısında “yayım ateşine” başlamıştır. Sebük, Yargıtay Başsavcı Yardımcılığı yapmış, 1954'te İzmir milletvekili olmuştur. Eserinde Kriminoloji bilimini, Türkiye'ye kendisinin getirmiş olduğunu ifade etmektedir (Sebük, 1990: 34-35).

kampanyayı desteklemişlerdir. Esere göre, bu hadiseler, “Dünya Barışseverler Teşkilatı”nın Türkiye’deki propagandasının bir başarısıdır. Bu kampanyaya destek verenlerin bazılarının değil komünist olacaklarına, komünizme sempati duyacaklarına bile inanmak güçtür. Destekçilerden bazıları, Mazhar Osman, Ahmet Emin Yalman, Sacit Gökberk, Bedri Koraman vb. gibi kişilerdir. Nazım, kurtulduktan 3 ay sonra, İstanbul’dan Moskova’ya kaçmıştır. Moskova’da da hep Türkiye aleyhine çalışmıştır (Türk Aydınlar Ocağı, 1972: 29).

Altan Deliorman’ın Nazım Hikmet’i Değerlendirmesi

Altan Deliorman bir makalesinde, 2000’li yılların başında Nazım Hikmet’in “Milli Kahraman” haline getirilmesi kampanyaları karşısında tepkilerini dile getirmiştir. O yıllarda Kültür Bakanlığı “*Bağışla Bizi Nazım*” adlı tiyatro oyununu sahneye koymuştur. Altan Deliorman’a göre bu etkinlikle devletin parası ile geçinen sanatçılar Nazım’ı aklamaya çalışmaktadırlar. Türk Milleti’nin Nazım’dan dileyeceği bir özür yoktur. Milli varlığımıza sayısız kötülükleri dokunmuş Nazım’ın adına konuşanların milletten özür dilemesi gerekir. Altan Deliorman, Nazım Hikmet’in 7 Aralık 1961’de Sovyet yönetimine yaranmak, Sovyet vatandaşlığına geçmek için dönemin Komünist Parti Genel Sekreteri Nikita Kruşçev’e dil döktüğü mektubunu makalesine almıştır. Bu mektup aynen şöyle yazılmıştır:

Saygıdeğer Nikita Sergeyeviç,

On dokuz yaşımdan beri, yalnızca kalbim ve kafamla değil, geçmişimle de Sovyetler Birliği’ne bağlıyım. Bolşevik Partisi’ne ilk olarak 1923 yılında üye oldum. 1925 yılı başında TKP üyesi oldum. Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi’ni bitirdim. Parti işleri için Türkiye’ye gittim. 1925 yılı sonunda Ankara’da yeraltı faaliyetleri gösterdiğim için gıyaben 15 yıl hapis cezasına çarptırıldım. Sonra yine Moskova’ya döndüm. 1928 yılında parti işleriyle

uğraştım. O zamanlardan 1950 yılına dek toplam 56 yıl hapis cezasına çaptırılmama rağmen toplam 17 yıl ceza evinde kaldım. Başta Sovyet halkı olmak üzere ilerici insanların mücadeleleri sonucu cezaevinden çıkarıldım. Ben sayılı komünist şairlerdenim çok mutluyum. Çünkü Büyük Ekim Devrimi'nin 5. yıl dönümünü Moskova'da kutladım. Buna şiir yazdım. Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 22. Kongresi'ni kutladım. Buna da şiir yazdım. Artık 10 yıldır Moskova'da yaşıyorum. Ailemde yanımda bütün Sovyet halkı gibi buradaki yaşama alıştım. Saygıdeğer Nikita, Segeyeviç yardım edin. Ben Sovyet vatandaşı olmak istiyorum. En iyi dileklerle Nazım Hikmet, 7 Aralık 1961.

Altan Deliorman bu mektupla, Nazım'ın Komünizm'e nasıl hizmet ettiğinin anlaşıldığını, kendilerini hem "Atatürkçü" hem de "entel solcu" sayanların Nazım'ın Atatürk'e bakışını görmeleri için, Mustafa Suphi'nin Karadeniz'de boğulmasını ele alan "28 Kanuni Sani" şiirini okumaları gerektiğini ifade etmiştir. Altan Deliorman'a göre, Nazım'ı aklama operasyonu Türk milletine en büyük hakarettir (Deliorman, Orkun, Sayı: 25, Mart-2000: 10).

9.5. Milli Kültür Raporu

Timuroğlu'na göre 1983'te Devlet Planlama Teşkilatı'nda (DPT) hazırlanan bu raporun, Ana Komisyon Başkanı Sulhi Dönmezer, yardımcısı Bahattin Ögel'dir. Planlamacıları ise Leyla Elbruz, Erol Güngör, Ayhan Songar, Yavuz Bülent Bakiler, Zeynep Kokmaz, Mehmet Kaplan, Süleyman Hayri Bolay, Şükrü Elçin'dir. Raporun Turgut Özal tarafından hazırlatıldığı öne sürülmektedir (Timuroğlu, 1991: 91).

Hakan Yavuz'a göre, raporun dikkat çekici yanı, Aydınlar Ocağı camiasından ilim adamlarının oluşturduğu komisyonlar tarafından devlet eliyle hazırlatılmasıdır. 12 Eylül sonrası devlet kurmayları gençliği yeni bir anlayışla yetiştirmenin hesaplarını yapmıştır. Kimi yazarlara göre depolitize edilmiş, Türk-İslam kültürüne yeni bir biçim

vermek üzere Aydınlar Ocağı'nın yardımıyla hazırlanan bu raporla Türk-İslam Sentezi, disiplinli ve bütünlüklü bir toplum, "cami-aile-askeriye" temellerine dayalı olarak teşkil edecektir. Yavuz, 1980 darbecilerinin ilk kez millet ve milletin bileşenlerini saygıya değer bulduklarını, İslami eğilimli iç ve dış politikalar izlediklerini de dile getirmektedir (Yavuz, 2005: 105-106).

Bu manada Azmi Süslü "*Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı Özel İhtisas Komisyonu Raporu*"nda (DPT, Millî Kültür, Ankara 1983) devrin Başbakanı Turgut Özal'ın kültür politikasının esaslarını şöyle sıraladığını aktarmaktadır:

Ülkemizin çok yakın geçmişte karşılaştığı buhranın temelinde sosyal ve kültürel değerler itibariyle yaratılan çok ciddi bir istikrarsız ve tutarsız değerler yapısının gençlerimizin zihnine nakşedilebilmiş olması yatar. Ancak bu yollardır ki ülkeyi bölme gayretleri gelişebilmiş, kendi devletine ve insanına saldıran gruplar ortaya çıkabilmiştir. Ve yine bu yolla çalışma ve üretme gayretlerine set çekilebilmiş, ekonomik ve sosyal istikrar beraberce bozulmuştur. Eşsiz ve zengin tarihimizin bize intikal ettirdiği en kıymetli mirası teşkil eden millî kültürümüz, sözlü kültürden, yazılı kültüre geçiş merhalesinde bu yönü ile tespit edilmek durumundadır. Kültürel faaliyet alanları içindeki her branşta, öncelikle tespit konusuna ağırlık verilecek, envanter çalışmaları dağınık, sahihsiz ve kaybolmaya yüz tutmuş olan bütün kültür unsurlarının sistematik bir şekilde derlenmesini sağlayacaktır. Millî kültürümüzün muhafazası, gözetilmesi gereken ikinci ilke olmaktadır. Bir yandan millî kültür unsurları ve faaliyet alanlarının sahil, itibara şayan ve inanılır vasfının korunmasına dikkat edilirken, öte yandan yabancı kültürlerin millî kültürümüzü olumsuz yönde etkilemesini önleyici tedbirler alınacaktır. Millî kültürümüzün yaygınlaştırılması için yürütülecek faaliyetler ve alınacak tedbirler büyük bir önem taşımaktadır. Haberleşme ve yayın vasıtaları, kulağa ve göze hitap eden bütün vasıtalar bu maksatla seferber edilecek, millî varlığımıza ulaştırılacaktır. Dünya milletleri arasında müstesna bir değeri olan millî kültürümüzün yurt içinde ve yurt dışında tanıtılması üzerine önemle eğilinmesi gereken bir husustur. Tanıtma faaliyetlerin gerektirdiği bünyeye, modern araç ve gereçler ile yetişkin insan gücüne sahip bulunması sağlanacak, yurtiçinde ve dışımda tanıtıcı faaliyetler tertiplenecek, konferanslar, kongreler, sempozyumlar vs. ile sürdürülecektir (<http://atam.gov.tr/cumhuriyet-doneminin-turk-kulturune-bakisi-ve-kultur-politikalari/> 15.07.2013).

Bu dönemde rapora en kapsamlı eleştiri Ali Nejat Ölçen'den gelmiştir. Ali Nejat Ölçen, raporu Türk İslam Sentezi'nin devleti kuşatma stratejisi olarak yorumlamakta, anayasaya ve laikliğe aykırı bulmaktadır (Ölçen, 1994: 222). Raporda belirtilen “Milli tarih görüşümüzde, ilmi tarih metodu esas alınmalı, meselelerin tahlili milli görüşle yapılmalıdır.” şeklindeki ifadeye, “tarihsel gerçekler milli görüş bahane edilerek değiştirilemez.” eleştirisini getirmektedir. Ölçen raporda geçen “Birinci Cihan Harbi'nin sonunda yıkılarak artık kesinlikle ortadan kalktığı sanılan Osmanlı Devleti, dinin bütünleştirici ve dağılmayı önleyici rolü sayesinde, İstiklal Savaşı'nı kazanmış, bu durum Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşuna imkân vermiştir” şeklindeki ifadesine de karşı çıkmaktadır (Ölçen, 1994: 224-225). Raporda, din bahsinde yeralan, “Din, insanla insan, insanla Allah arasındaki münasebetleri düzenleyen ayarlayan ilahi kaynaklı bir müessesedir” şeklindeki tanımı ise diğer dinleri kapsamadığı için aykırı bulmaktadır. (Ölçen, 1994: 228). Ölçen, gerek raporda ve gerekse MEB'in 1970'li yıllarda yazdırdığı kitaplarda ahlakın niteliklerinden bahsedilmemesini eleştirmektedir. Ahlakın bir telkin aracı gibi görünmesine karşı çıkmıştır (Ölçen, 1994: 234-235). Ölçen, Batı'nın ileri düzeyi karşısında Tanzimat Dönemi Türk aydınınının bütün suçu dine yüklediğini iddia etmektedir. Cumhuriyet döneminde laikliğin dine yaşam hakkı tanımama şeklinde anlatılmasının da tesiriyle toplumun ayrışmaya başladığını, diğer yandan bu durumu fırsat bilen yıkıcı ve bölücü çevrelerin bundan yararlandığını ifade etmektedir (Ölçen, 1994: 237).

Kanımızca 1980'li yıllarda büyük tartışmalara yol açan “Milli Kültür Raporu”nu hazırlayanlar, bir takım yıkıcı ve bölücü çevrelerce politize edilerek kültüründen, milli benliğinden uzaklaştırılmış Türk gençliğini, içinde bulunduğu ahlak buhranından kurtararak Türk gençliğinin özüne dönmesini amaçlamışlardır. Şüphesiz rapor, Türk-

İslam Sentezi anlayışı ile kaleme alındığı için, marksist ve sol çevrelerin tepkisini çekmesi normal bir durumdur. Türkçülük anlayışı açısından bakıldığında, raporda sık sık “milli kültür” vurgusu yapılmış olması olumlu bir durum olmakla beraber devlet eliyle sistemleştirilmeye çalışan Türk-İslam Sentezi düşüncesidir.

10. Orkun Vakfı

Orkun Vakfı'nın kurulmuş olduğunun haberi, *Orkun* dergisinin 34. sayısında verilmiştir. *Orkun*'un haberine göre milli ülküye hizmet edecek olan Orkun Vakfı'nın kuruluş çalışmalarının, 1998'den itibaren devam ettiği belirtilmiş nihayetinde Fatih Dördüncü Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 19 Ekim 2000 tarihli kararı ile kuruluşu resmen tescil edilmiştir. Derginin yorumuna göre Türkçüler, Orkun Vakfı etrafında sistemli bir çalışma imkânına kavuşmuşlardır. Türkçülüğün yeni baştan sistemleştirilip geliştirilmesi Orkun Vakfı'nın öncelikleri arasında olacaktır. Zaten vakıf Türk millî ülküsünün bütün Türklerce benimsenmesi ve geleceği aydınlatması için kurulmuştur. *Orkun*'un haberine göre Orkun Vakfı, Türkçülük üzerine ilmî çalışmalar yapılmasını sağlamak amacıyla, Türkçülük Araştırma Merkezi (TAM) kurmayı planlamaktadır. Bu merkez, Türkçülük Kütüphanesi, Türkçülük Müzesi, okuma ve konferans salonları olacaktır. Toplantılar, seminerler düzenlenmesi ilim heyetlerinin varacakları sonuçların kitap ve broşürler hâlinde yayımlanması sağlanacaktır. Yurt içinde veya dışında şube ve temsilcilikler açması planlanan Orkun Vakfı'nın Mütevelli Heyeti içerisinde, Refet Körüklü, Sami Yavrucuk, Erk Yurtsever, Yakan Cumalıoğlu, Ergun Gençeren, Ömer Lütfi Şekerli, Şuayıp Bozfakioğlu ve Altan Deliorman gibi şahsiyetler bulunmaktadır. Mütevelli Heyeti, ilk toplantısında, Refet Körüklü'yü Başkanlığa, Altan Deliorman'ı ise Başkan yardımcılığına seçmiştir. Orkun Vakfı Yönetim Kurulu'nda ise Başkan Altan Deliorman, Başkan yardımcısı Ergun Gençeren, Genel Sekreter Erk Yurtsever, Muhasip

Şuayıp Bozfakioğlu, Üye Refet Körüklü bulunmaktadır. Yedek üyeler ise, Yakan Cumalıoğlu, Sami Yavrucuk, Ömer Lütfi Şekerli'dir. *Orkun*'un haberine göre Orkun Vakfı'nın gayesi, "Türk milletini meydana getiren ve Türk milliyetçiliğinin dayanağı olan maddî ve manevî kültür unsurlarını araştırmak, incelemek, geliştirmek, tanıtmak, yaygınlaştırmak ve yaşatmak olduğu" şeklinde ifade edilmiştir. Vakfın faaliyet alanları sıralanmıştır. Buna göre yurt içinde ve dışında, ilgili kamu kurum ve kuruluşların yükseköğretim kurumlarının özel kurum ve kişilerle iş birliği yapılarak çalışmalara davet edilmeleri sağlanacak, bu türden kurum ve kuruluşlara üye olunabilecektir. Her seviyede eğitim ve öğretim kurumları, müesseseler, laboratuvarlar, kütüphaneler, geçici veya daimî araştırma grupları, kurslar, sağlık tesisleri, spor tesisleri ve sosyal tesisler kurulup, işletilebilecektir. İlmî araştırmalar da yürütülecektir. Millî ve milletlerarası kongre, panel, seminer, sempozyum, brifing, sohbet, sergi, yarışmalar düzenlenecektir. Burslar ve ödüller verilecektir. Sosyal ve kültürel amaçlı yurt içi ve yurt dışı geziler düzenlenecektir. Vakfın gayesinin tahakkuku için her türlü bağış kabul edilebilecektir (Orkun, Sayı: 34, Aralık 2000: 4-5).

Orkun Vakfı'nın Etkinlikleri: Altın Bozkurt Ödülleri

Orkun dergisinin bir haberine göre, Orkun Vakfı'nın vermiş olduğu Altın Bozkurt ödüllerinin birincisi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'a, ikincisi şehit ailelerini temsilen Terörle Mücadele Mağdurları Derneği'ne verilmiştir. Orkun Vakfı'nın etkinlikleri çerçevesinde, Altın Bozkurt ödülünün üçüncüsü, Azerbaycan eski Cumhurbaşkanı Ebulfeyz Elçibey'in hâtırasına sunulmuştur. Derginin haberine göre bu ödül verme etkinliği, Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi Salonu'nda 7 Nisan 2001'de Devlet Bakanı A. Halûk Çay'ın Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz'ün, emekli komutanların, yazarların, şairlerin ve çoğunluğu

gençlerden oluşan kalabalık bir dinleyici kitlesinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Etkinlikte Orkun Vakfı'nın kuruluş amaçlarına, çalışmalarına ve *Orkun* dergisine vurgu yapılmıştır. Etkinlikte Elçibey'in hayatı ve mücadelesi de yer bulmuştur. Sami Yavrucuk konuşmasında, Elçibey'in Türkçülük cephesi üzerinde durarak, Türk milliyetçiliği ülküsünün Rauf Denktaş ve Elçibey gibi iki Cumhurbaşkanı çıkardığını belirtmesi dikkat çekici olmuştur. Yakan Cumalıoğlu konuşmasında Türk kimliğine duyarlı bir Türk milliyetçiliği anlayışının geçerli olmasından yana olduğunu ifade etmiştir. Devlet Bakanı A. Halûk Çay, "Altın Bozkurt Ödülleri"nin güzel bir gelenek hâline geldiğini, bu geleneğin yaşatılması gerektiğini belirtmiştir. Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz ise sadece siyaset adamlarına değil, Türk dünyasının ünlü fikir, ilim, sanat ve mücadele adamlarına da ödüller verilmesiyle Altın Bozkurt'un anlamının daha da genişleyeceğini ifade etmiştir. Devlet Bakanı A. Haluk Çay, "Altın Bozkurt Ödülü"nü, Orkun Vakfı'nın davetlisi olarak Azerbaycan'dan gelmiş olan, Elçibey'in ağabeyi Almurat Aliyev'e takdim ederken, beratını da Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz sunmuştur (Orkun, Sayı: 39, Nisan 2001: 4-6).

Türkçülük Günü Etkinlikleri:

Orkun Vakfı'nın düzenlediği Türkçülük günü etkinlikleri, Türkçülük gününün anlamının katılımcılara ve kamuoyuna ulaştırılması açısından önemli olmuştur. *Orkun* dergisinin haberine göre 2001 yılında, Orkun Vakfı'nın Askerî Müze konferans salonunda düzenlediği "Türkçülük Günü" etkinliğinde katılımcılara Türkçülüğün tarihi sunulmuştur. Etkinlik kapsamında düzenlenen açık oturuma Orkun Vakfı Mütevelli Heyeti üyesi Yakan Cumalıoğlu, Prof. Dr. Necmeddin Sefercioğlu, Devlet Bakanı Prof. Dr. A. Halûk Çay, *Orkun* dergisi sahibi, tarihçi ve yazar Altan Deliorman konuşmacı olarak katılmışlardır. Necmettin Sefercioğlu, 3 Mayıs 1944'te tutuklanıp yargılanan ve

işkence gören Türkçülerin güdümlü mahkemelerde on yıla kadar hapis cezasına çarptırıldıklarını, fakat Askerî Danıştay’da bütün suçlamalardan tam olarak beraat ettiklerini, yargılamaların Türkçülere yeni ufuklar açarak Türkçü nesillerin yetişmesinde etkili olduğunu ifade etmiştir.⁷⁴ Sefercioğlu, daha sonra işkencecilere yargılanma yolunun açıldığını, Kenan Öner-Hasan Âli Yücel dâvasında, Yücel’in komünistleri himaye ettiğinin tescil edildiğini, DP’nin 1950 öncesi seçim kampanyasında Türkçülere yapılan işkenceleri propaganda malzemesi olarak kullandığını beyan etmiştir. Devlet Bakanı A. Haluk Çay, bağımsızlığına kavuşmuş Türk illeri ile Türkiye arasındaki siyasî ve kültürel ilişkilerde lehçe farklılıklarının giderilmesi, ortak alfabenin kabulü vb. gibi kültür hamlelerinin zorunluluğuna işaret etmiştir. Altan Deliorman Türkçülüğün, “Büyük Türk Birliği”nin ve “Türk Devleti”ni kurulabilmesi için tarihî bir fırsat yakaladığını, bunun mutlaka değerlendirilmesi gerektiğini, gelecekteki “Büyük Türk Devleti”nin ortak tarihî mirasa, kültür birikimine, millî çıkarlar hedefine dayanması gerektiğini belirtmiştir. Altan Deliorman’a göre bu amaca ulaşılması için temeli millî ülküye yani Türkçülüğe dayanan millî siyaset takip edilmelidir. Ona göre gelecekteki “Büyük Türk Devleti”nin temelinde ahlâk ve vicdan ilkeleri bulunacaktır. Böylelikle soygunlara, vurgunlara, millî varlığın sömürülmesine, “küreselleşme” adı altında millî kimliğin kaybolmasına, millî onurla oynanmasına imkân verilmeyecektir. Orkun Vakfı’nın Türkçülük günü sanat gösterileri şiir etkinlikleri ve Mehteran gösterileriyle

⁷⁴ Atsız’a göre 1944’te bir dram oynanmıştır. “İrkçılar -Turancılar davası” ürpertici, acıklı hatta gülünç sonuçlar doğurmuştur. Bu dramın müellifi İnönü, rejisörü Halk Partisidir (Atsız, 1997: 67). Atsız’a göre, İnönü’nün suçu, Türkçülüğü romantizm sayarak yıkmaya çalışmaktır. Atsız, “Türkçülük o zamana kadar İnönü’ye düşman değildi. Hatta İnönü, aile babasıdır diye tutuluyordu. Ancak bunu anlamadı. Türkçüler takım takım hapse girdiler ama Türkçülük yıkılmadı. Yıkılan kendisi oldu” demektedir (Atsız, 1997: 308). Galip Erdem’e göre İnönü, 19 Mayıs 1944’deki konuşmasında Türk milliyetçilerini “İrkçılık”, “Turancılık” ve hükümeti devirmekle suçlamıştır. Böylelikle devlet ağzı ile Türkçüler resmen suçlanmış oluyordu. 1944’ten sonra Türkiye’de iktidarların milliyetçileri yanlış anlamalarında bu nutkun payı vardır (Erdem, 1974: 25).

devam etmiştir. *Orkun* dergisinin haberine göre, Türkçülük günü Türkiye'nin diğer illerinde de coşkuyla kutlanmıştır. Bu bağlamda *Orkun* dergisi Erzurum İl Temsilciliği'nin düzenlediği "Türkçülük Günü" anlamlı bir şekilde kutlanmıştır. Bu kutlamalar kapsamında Erzurum Yenişehir Belediye Meclisi'nin kararı ile bir caddeye Hüseyin Nihâl Atsız, bir parka da "3 Mayıs 1944" adlarının verilmesi kesinleşmiştir. *Orkun* Erzurum İl Temsilciliği'nin daveti üzerine Erzurum'a gelen R. Oğuz Türkkkan ve Altan Deliorman, 5 Mayıs Cumartesi günü, "H. N. Atsız Caddesi" ile "3 Mayıs Parkı"nın açılış kurdelesini birlikte kesmişlerdir. Türkkkan ve Deliorman, açılıştan sonra, kaldıkları otelde kendilerini ziyaret eden Erzurumlu Türkçülerle sohbet etmişler, topluca yenilen akşam yemeğinden sonra Kanal 25'in konuğu olarak Ali Kurt'un yönettiği açık oturuma katılmışlardır. R. Oğuz Türkkkan konuşmasında 3 Mayıs 1944 Olayları'nın sebep ve sonuçlarını açıklamıştır. Altan Deliorman, Türkçülüğün bugünkü yurt ve dünya meseleleri karşısındaki tavrını belirttiği konuşmasında; *Orkun* Vakfı'nın amacını, programını ve gelecekte plânlanan hizmetlerini açıklamıştır. 6 Mayıs 2001 Pazar günü, Atatürk Üniversitesi Oditoryumu'nda "Küreselleşen Dünyada Türkiye'nin Yeri ve Önemi" konulu açık oturum yapılmıştır. *Orkun* Erzurum İl Temsilcisi Ufuk Köşedar, açık oturumun açılış konuşmasında, "Atsız gibi şahsiyetlerin ancak günümüzde anlaşılabilirdiğini, gelecekte onun görüşlerinin daha iyi takdir edilip millî siyaset hâline geleceğini belirtmiştir. R. Oğuz Türkkkan, "3 Mayıs"ın Türkçülük tarihinde önemli bir aşama olduğunu, Türkçülük dâvasının siyasî alanda da önemli sonuçlar verdiğini ifade etmiştir. Altan Deliorman ise, Türkçülüğün gelecekte nasıl bir devlet yapısı tasarladığını dile getirmiştir. Türkçü görüşün hâkim olacağı "Büyük Türk Devleti"nde soygunlara, ahlâksızlığa, sorumsuzluğa yer verilmeyeceğini belirten Altan Deliorman, yetişen genç Türkçü kadroların bunu mutlaka başaracağını ileri sürmüştür.

Türkkan ve Deliorman, toplantıdan sonra kitaplarını imzalamışlar ve üniversite öğrencileriyle çok sayıda fotoğraf çektirmişlerdir. Türkkan ve Deliorman, İstanbul'a dönüşlerinde Türkçü öğretim üyeleri ile gençler tarafından Erzurum Havaalanı'ndan uğurlanmışlardır. *Orkun* dergisinin aktarımlarına göre, Türk Ocağı Samsun Şubesi ise Türkçülük Günü'nü bir açık oturumla kutlamıştır. Türk Ocağı Samsun Şubesi Başkanı Kenan Erzurumlu, *Orkun* Vakfı Mütevelli Heyeti ve *Orkun* Yazı Kurulu üyesi Sami Yavrucuk, *Orkun* Bilim Kurulu üyeleri Mustafa Kafalı ile İsmail Hakkı Gökhan konuşmacı olarak katılmışlardır. Muş Ülkü Ocakları da "Türkçülük Günü" etkinliği düzenlemiştir. Türkçülük Günü, MHP Genel Merkezi tarafından "Türk Milliyetçileri Günü" adı ile kutlanmıştır. Dedeman Oteli'nde düzenlenen toplantıda bir konuşma yapan MHP Genel Başkan Vekili Şevket Bülent Yahnici, "Millî kültürü ve millî kimliği muhafaza ederek küreselleşmenin mümkün olabileceğini" ileri sürmüştür. Yahnici, "Türk milliyetçiliğinin bugünkü hedefinin, Erol Güngör'ün deyimiyle "Türk modernleşmesi olduğunu" ifade etmiştir. Yahnici konuşmasında; "vatan sevmelere karşı vatanseverlik, bölücü ve nemelazımcılara karşı milliyetçilik, bayrak ve İstiklâl Marşı sevgisi, Türk dilini bozanlara karşı da temiz toplum, yükselen değerler olacaktır." demiştir. Kayseri Kültür ve Turizm Derneği'nin düzenlediği "3 Mayıs Türkçüler Bayramı" etkinliğinde, dernek başkanı Alim Gerçel, 3 Mayıs'ın Türk milliyetçilerinin komünizme dur dedikleri, idealist ve vatansever bir grubun o devrin dikta rejimine karşı başlattığı kutsal gayretli bir davanın adı olduğunu vurgulamıştır. Sözlerini, "Her şey Türk için, Türk'e göre, Türk tarafından" sloganı ile bitirmiştir. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından Süleymaniye Kültür Merkezi'nde tertiplenen 3 Mayıs Türkçülük Günü'nde Vakıf Başkanı Prof. Dr. Turan Yazgan, Atatürk'ün "Benim bedenimin babası Ali Rıza Efendi ise, ruhumun, fikirlerimin ve ideallerimin babası Ziya

Gökalp'tır.” dediğini hatırlatarak, Ziya Gökalp'in Türkçülük anlayışındaki yerine dikkat çekmiştir. Devlet Bakanı Prof. Dr. A. Halûk Çay ise, dünyada en büyük soykırımı, 1944-1945'li yıllarda, üstelik dünyanın gözü önünde Sovyet diktatörü Stalin'in yaptığını söylemiştir. Kırimlı Türkleri ve diğer Türk boylarını uzak diyarlara süren Stalin'in bu soykırımına paralel olarak, aynı dönemde Türkiye'de Türkçülere uygulanmış olan soykırımın da unutulmaması gerektiğini belirtmiştir. Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoğlu ise, Bozkurt'un Türklüğün sembolü olduğunu, Atatürk'ün bir dönem pullara, paralara “Bozkurt” sembolü koydurduğunu anlatmıştır (Orkun dergisi, Sayı : 40, Haziran 2001: 4-7).

Orkun Vakfı'nın Kır Gezisi

Orkun Vakfı kültürel ve sosyal amaçlara hizmet etmek üzere 1 Haziran 2003 günü “Türkçüler Kır Gezisi” etkinliği düzenlemiştir. Sarıyer'deki Baharsuyu mevkesine yapılan bu gezide Türkçü gençler birbirleri ile tanışmışlardır. Gezi şöleninde yapılan açık oturumda Orkun Vakfı Mütevelli heyeti üyeleri Sami Yavrucuk ve Erk Yurtsever söz alarak, Türkçülük tarihinden hâtıralarını anlatmışlar ve günün meseleleri üzerinde konuşmuşlardır. Kendilerine söz verilen *Orkun* gençleri, Türkçülük yolundaki çalışma ve mücadelelerini sonuna kadar azimle sürdüreceklerini ve hiçbir güçlükten yılmayacaklarını belirtmişlerdir. Orkun Vakfı Başkanı Altan Deliorman, elli yıl önce kır gezisi şeklinde yapılan “Türkçülük Günü” kutlamalarını ve sonraki yıllarda nasıl devam ettiğini anlattıktan sonra, “Türkçülüğün çetin bir ülkü yolu olduğunu; sabırla, metanetle, istikrarlı olarak çalışmak gerektiğini” ifade etmiştir. Etkinliğin sonrasında Altan Deliorman kitaplarını imzalamıştır (Orkun Vakfı Kır Gezisi 65. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı:175, <http://www.orkun.com.tr/> 22.07.2013).

11. İLESAM (Türkiye İlim Ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği)

Kuruluşunda, Altan Deliorman'ın emeği olan İLESAM'ın tüzüğünün birinci maddesinde, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 2936 sayılı Kanunla değişik 42. maddesi ve Fikir ve Sanat Eseri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük hükümlerine göre, “Merkezi Ankara’da olmak üzere Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği adı altında bir meslek birliği kurulmuştur” denilmektedir. Bu Meslek Birliği, “Fikir ve Sanat Eseri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzüğünün 7. maddesi uyarınca “İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri” alanında faaliyet göstereceği belirtilmiştir. Meslek Birliği'nin amacı, eser sahiplerinin ortak çıkarlarını korumak, 5846 sayılı kanun ile tanınmış hakların idaresini ve takibini, alınacak ücretlerin tahsilini ve hak sahiplerine dağıtımını sağlamaktır” diye ifade edilmiştir. 8. maddede, Birlik, üyelerine ait fikir ve sanat eserlerinin kullanılmasını izlemek ve izinsiz kullananlar için gerekli girişimlerde bulunmakla yükümlüdür. Birlik, amacına ulaşmak için, mevzuatın verdiği imkânlar içinde şu faaliyetlerde bulunabilecektir: Üyelerin her türlü kurum ve kuruluşlarda hakları yönetilecek, izlenecek, korunacak, gerektiğinde idari yollara ve yargı yoluna başvurulacaktır. Üyelerin eserlerinin, icralarının, tespitlerinin ve yayımlarının kullanımından kaynaklanan ücretlerin ve tazminatların tahsili sağlanacaktır. Yurt içinde ve yurt dışında kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri ile idari ve mesleki ilişkiler kurulacaktır. Mesleki yayımlar yapabilecek, üyelerine ve üyeleri dışındaki kişilere faaliyet alanına ilişkin kurslar açabilecektir. Üyelerine sosyal tesisler ve lokal açabilecek, bunları işletebilecektir. Üyeleri için yardım sandığı kurabilecek, diğer sosyal hizmetleri gerçekleştirebilecektir. Üyelerinin eserlerinin her biçimdeki nüshalarının

ticari amaçlarla kullanılmasının kontrolünü ve takibini yapacak, izinsiz kullanımları önlemek için gerekli tedbirleri alacaktır. Üyelerin eserlerinin kullanımlarına ilişkin sözleşmelerin yapılmasına, uygulanmasına ve anlaşmazlıkların giderilmesine yönelik çalışmalarda bulunabilecek diğer ilgili alan ve meslek birlikleri ile işbirliği yapabilecektir. Türk kültürünü tanıtıcı ulusal ve uluslararası bilimsel paneller, kurultaylar düzenleyebilecektir. Türkiye’de üretilen ilim ve edebiyat eserlerinin yurt içinde ve dışında teşvikini, tanıtımını yapabilecektir. İlesam’ın tüzüğüne göre, birliğin organları içerisinde “Teknik-Bilim Kurulu” adıyla bir kurul vardı. Altan Deliorman bu kurulun ilk üyelerindendir. Bu kurulun yanında, Radyo-Televizyon ve Yayın Kurulu, Bilişim Kurulları da bulunmaktadır (<http://www.ilesam.org.tr/sayfa2.asp?id=1715> 10.07.2013).

SONUÇ

Altan Deliorman Türkçülüğün gelecek ideallerini ortaya koymuş bir fikir insanıdır. Bu bağlamda düşünüldüğünde bir kültür milliyetçisi olan Altan Deliorman'da “millet kavramı” kültürün üzerinde yükselerek anlamını bulmaktadır. Çünkü onun anlayışında milletler ancak kültürleriyle var olmuşlardır.

Bütün hayatı boyunca sadece çalıştığı görevlerde, kişiliği ve kişiliğinin ayrılmaz bir parçası olan ilmi karakteri ve azimkâr beyni ile Göktürk Kağanı Bilge Kağan'ın “...Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturdum. Kardeşim Kül Tigin ile sözleştik. Aç milleti tok, giyimlessiz milleti giyimli yaptık” sözleriyle özetlenebilecek bir çalışkanlık gösteren Altan Deliorman'ı anlayabilmek için onu geniş bir perspektifle algılamak gerekmektedir. Altan Deliorman'ı anlamak demek: Onun şahsiyetini, şahsiyetinde etkili olan kimseleri, onun yetiştiği sosyal ve kültürel çevreyi, ilmi anlayışının temellerini, entelektüel çevresini, fikri hayatına yön vermesinde çok önemli bir yere sahip olduğunu düşündüğümüz Hüseyin Nihal Atsız'ı, tarihçiliğinin gelişimine etki eden İbrahim Kafesoğlu'nu, bilmek demektir. Türkiye'de Türkçü fikriyata ilmi haysiyet kazandıran Altan Deliorman'ın gerek edebi eserlerinde gerek tarihi araştırmalarında ve gerekse makalelerinde olmak üzere bütün çalışmalarında Türkçülüğün merkeze alındığı ve milli şuurun, vicdanın ve ruhun yüceltmeye çalışıldığı görülmektedir. Yani Türk kültürü üzerinde bir ortak akıl oluşturma gayretinde olmuştur diyebiliriz. 1970'li yıllarda hocası İbrahim Kafesoğlu ile ve daha sonra da 1990'lı yıllarda yazdığı okul ders kitaplarında ortaya koyduğu şuur, bu ortak akıl projesinin somut göstergesidir.

Altan Deliorman, makalelerinde ve tetkik eserlerinde, milli kültürün ancak öze dönmekle ayakta kalabileceğini, yabancı kültür unsurları ile donanmamızın millete bir

yarar sağlamayacağını savunmakla, milli kültürün zayıflatılmasını önlemek istemiştir. Çalışmamızda, Altan Deliorman'ın Almanya'da çalışan Türk işçilerinin, Türklüklerini unutmamaları ve yabancı kültür hayatına uyum sağlamalarına katkı sunmak amacıyla bir dergi çıkardığından bahsettik. Altan Deliorman, bizzat Almanya'ya giderek oradaki Türklerin yaşamını, aile dramlarını, yabancılarla yapılan evliliklerde yaşadıkları sorunları ve kesin dönüş durumlarında yaşanan sıkıntıları yerinde görerek, izlenimlerini ve tespitlerini makalelerine taşımıştır. Bu bağlamda, Altan Deliorman'daki millet sevgisi ülke sınırlarını aşmış ve yurtdışı konferanslarında gösterilen büyük ilgi o günün gazetelerinin manşetlerine de yansımıştır. Bu hassasiyet günümüz Türk dış politikası ve dış Türkler için de örnek alınması gereken bir husustur.

Altan Deliorman'ın önemli tespitlerinden biri de milletleri ayakta tutan unsurun ahlak oluşudur. Bu tespitiyle Türkçülüğün en önemli temsilcilerinden sayılan Hüseyin Nihal Atsız'la aynı paralelde düşünmektedir. Altan Deliorman milletlerin yok olmasına sebep olan ahlaki çöküntüleri engellemek için de sosyologlara büyük görevler düştüğünü belirtmektedir.

“Türk demokrasisi” diyebileceğimiz bir demokrasi modelinin oluşturulamamış olması da Altan Deliorman'ın ciddi tespitlerindedir. Ona göre bunun sebebi milli kültür politikasının olmayışındandır. Altan Deliorman'a göre Türkiye Cumhuriyeti tarihinde yaşanan 1960 Askeri Darbesi, 1971 Askeri Muhtırası ve 1980 Askeri Darbesinin özünde de bu gerçek yatmaktadır. Altan Deliorman'a göre, Türk milletinin bir yabancı modeli örnek almayacak kadar köklü bir medeniyete sahip olduğu gerçeği ciddi bir değere sahiptir.

Altan Deliorman, Türkçülük hareketlerinde meydana gelen değişimlere ve sapmalara rağmen, Atsız ülküsünün devam ettirilmesi noktasında hiçbir taviz vermeden

yoluna devam eden ender Türkçülerdendir. Zira 1980 sonrası süreçte Türkçü eğilimin, İslami eğilimlerin ağırlığı altında ezilmesine Altan Deliorman ve Yeni Orkun Yazı Kurulu karşı çıkmıştır. Buna dayanarak diyebiliriz ki Atsız'ın Türkçü çizgisi Altan Deliorman'ın şahsında ve Orkun camiası tarafından sürdürülmüştür. Bu yönüyle Türkçü kuşağın gönüllerini fethederek, Türkçülüğün tarihinde en önemli mevkilerde yer almayı hak etmiş olması sebepsiz değildir.

Altan Deliorman'a göre İslam, Türk milli kültürü ile yoğrulmuştur. Zaten, İbrahim Kafesoğlu tarafından savunulan “Türk İslam Ülküsü”nde İslam kültürü, Türkler ve Türk kültürü sayesinde ayakta kalmış ve yayılmıştır. Altan Deliorman aynı zamanda laik bir din anlayışına sahiptir. Altan Deliorman, Türk toplumunun saf ve berrak bir dini tercihe sahip olduğunu açıkça ifade etmiştir.

Altan Deliorman, Türkçülük görüşlerini günün koşullarına bağlı olarak yorumlamış, hiçbir zaman döneminin gerisinde kalmamış nadir bir kişiliktir. Bu kişiliğin oluşmasında oğlu Bozkurt Deliorman'a göre; aklının, zekâsının ve muhakeme gücünün her insana nasip olmayacak düzeyde mükemmel yaratılmış olmasının payı büyüktür. Gördüğü hataları, şahsiyetlerin siyasi görüşüne bakarak değil de milli vicdan yönünden gözlemleyerek değerlendirmiştir. Yaşadığı dönemde insanların çektikleri acıları, yaşadıkları katliamları kendi dünyasında içselleştirerek yansıtmayı, onun büyüklü kaleminin en belirgin özelliği olmuştur diyebiliriz.

Altan Deliorman'a göre Türkçülük, Türk tarihinin ilk devirlerinden beri var olmuştur. Ona göre Türkçülük 19. yy'dan itibaren kültürel ve ilmi Türkçülüğe, 20.yy.'ın ilk çeyreğinden itibaren de siyasi ve geniş kapsamlı Türkçülüğe dönüşmüştür. Bütün Türkçülükte “Türk birliği”ni sağlamak amaçlanmış, bu gaye “Turancılık” olarak

adlandırılmıştır. Türkçülük Türk birliğinin gerçekleştirilmesi amacını taşır. Eninde sonunda Turan fikrinin gerçekleşeceği tarihsel süreç örnek gösterilerek savunulmuştur.

Türkçülüğün tarihini, modernleşme çabaları içerisinde ele alıp Türkçü kuşağın aydınlarını, zamanın koşullarını dikkate alarak incelemek, onun başardığı bir hizmet olmuştur. Altan Deliorman İslam öncesi Türk Kültür Tarihini, Osmanlı Çağı ile birleştirip Cumhuriyet'e kadar getirmiştir. Ömrü kifayet etse idi Cumhuriyet devri Türkçülüğüne dair bir eser meydana getireceğini de çalışmalarından anlamaktayız. Altan Deliorman bu yönüyle Türk tarihini bir bütün olarak ele almakta ve Türk Tarihi'nin çok ciddi bir meselesine de ışık tutmaktadır.

Altan Deliorman, milliyetçi teşekküllere öncülük etmeyi bir vicdan borcu olarak görmüştür. Türk Milliyetçiler Derneği'ndeki, Fetih Yıllarını Aydınlatma Derneği'ndeki, Aydınlar Ocağı'ndaki ve Orkun Vakfı'ndaki çabaları onun teşkilatçı yönünü ortaya koymakla birlikte aynı zamanda milli vicdanın pratiğe geçmesi anlamında önemlidir. Bütün dernekler, vakıflar Türkçülüğün ayakta durması ve Türk ülküsünün hedefi olan Türk birliğine ulaşılması yönünde faaliyet göstermiştir. Bu teşekküller komünist fikriyata karşı da mücadele etmiştir. Kanaatimizce bu dönemlerde Türkçü teşkilatlar, anarşiyi önlemede asıl tehlikenin komünizm olduğu bilinci ile hareket etmişlerdir. Komünizm sınıf mücadelesinin gereği olarak hedeflerini gerçekleştirmek için, karşısına engel olarak gördüğü, millet gerçeğini ön plana çıkaran milliyetçiliği dolayısıyla Türkçülüğü hedef almıştır. Bu yönüyle milliyetçilik bu yıllarda komünist faaliyetlerle mücadele etmek durumunda kalmıştır. Altan Deliorman bu süreçte Türk milliyetçiliğinin önemli isimlerinden olan ve Selim Yıldız'ın "Güneyli Yiğit İlhan Egemen Darendelioğlu ve Siyasi Mücadelesi" adlı kitabında (s. 264) "*Komünizmle mücadelede milli aktör*" dediği İlhan Darendelioğlu'nun suikast sonucu hayatını

kaybetmesinden de büyük üzüntü duymuştur. Komünizmle mücadele ve Rusya, Doğu Türkistan ve Balkanlar'daki komünist faaliyetler Altan Deliorman ve babası Mahmut Necmettin Deliorman'ın kitap ve makalelerine de konu olmuştur.

Türkçülüğün partiler üstü savunuculuğunu yapan Altan Deliorman, Türkiye'de meselelerin çözümünde milliyetçiliği tek çözüm olarak kabul eden bir isimdir. Bu sebeple "*Altan Deliorman'ın Hayatı ve Eserleri*" adlı çalışmamızın Türk tarihine ve bu güne fayda getirmesini ümit ediyoruz.

KAYNAKÇA

RESMÎ YAYINLAR:

Aydınlar Ocağı Derneği Ana Nizamnamesi, 1979.

Aydınlar Ocağı Derneği Ana Tüzüğü, Özal Matbaası, İstanbul 1989.

Türk Kültür Derneği Tüzüğü, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara 1960.

SÜRELİ YAYINLAR :

Dergiler

Bozkurt Dergisi

Esin, E. (Mayıs 1972). “Böri” S.1 s. 8-12.

Boğaziçi Dergisi

Deliorman, A. (Kasım 1982). “Devlet Ve Himmet”, *Boğaziçi*, S. 5, s. 25

Deliorman, A. (Ekim 1982). “Politika Sanat Kültür” *Boğaziçi*, S.4 s. 13.

Deliorman, A. (Kasım 1982). “Duvarlar Köşesi, Karacaoğlan Ve Yunus Emre”
Boğaziçi, S. 5, s. 20

Deliorman, A. (Ocak 1983). “Sovyetler Orta Asya Türklerinin Milli Uyanışına Engel
Olamıyor”, *Boğaziçi*, S. 7, ss. 7-11.

Deliorman, A (Eylül 1982). “Hoş Gelişler Ola”, *Boğaziçi*, S.3, s. 26.

Boğaziçi, (Ocak 1983), S.7, s. 11.

Deliorman, A. (Temmuz 1982). *Boğaziçi*, S: 1, s.2.

Gurbette Bayrak Dergisi

Gurbette Bayrak, (Nisan 1985). “Adımızı Siz Koydunuz”, Sayı:1. s. 3.

Deliorman, A. (Mayıs 1985). “Milletimizin Tek Çıkış Yolu” *Gurbette Bayrak*, S. 2, ss. 4-5.

Deliorman, A. (Nisan 1985). “Yolumuz Yönümüz”, *Gurbette Bayrak*, S.1, s. 4.

Deliorman, A. (Ekim 1985). “Gurbet Dramının Düşündürdükleri” *Gurbette Bayrak*, S. 6, s. 7.

Deliorman, A. (Kasım 1985). “Avrupa Karşısında Bizim Halimiz” *Gurbette Bayrak*, S. 7, s. 10.

Deliorman, A. (Eylül 1985). “Dönüş Niçin Zor” *Gurbette Bayrak*, S. 5, s. 7.

Deliorman, A. (Temmuz, Ağustos 1985). “Gurbet Hastalığı”, *Gurbette Bayrak*, S.4, s. 7.

Deliorman, A. (Haziran-1985). “Hepimiz Birer Elçiyiz” *Gurbette Bayrak*, S.3, s. 4.

Milli Işık Dergisi

Deliorman, A. (Nisan 1968). “Türklük Ne Demektir?”, *Milli Işık*, S. 1, ss. 22-24.

Deliorman, A. (Haziran 1968). “Sahte Milliyetçi Kim?”, *Milli Işık*, S. 14, ss. 13-14.

Deliorman, A. (Haziran 1970). “Peyami Safa”, *Milli Işık*, S. 38, ss. 11-12.

Deliorman, A. (Ağustos 1970). “Milliyetçiliğimize Yapılan İftiralar”, *Milli Işık*, *Milli Işık*, S. 40, ss. 21-22.

Deliorman, A. (Mart 1970). “Yeni Kanunlar Çıkarmak Lazım” (Röportaj), S. 35, ss. 11-14.

Deliorman, A. (Nisan 1970). “Sembol Kadın Masalı” *Milli Işık*, S. 36, ss.8-15.

Deliorman, A. (Mayıs 1970). “Milli Güvenlik Kurulu Ve Bildiri” *Milli Işık*, S. 37, ss. 8-10.

Deliorman, A. (Ağustos 1968). “Hukuka Aykırı Bir Hukuk Doçenti” *Milli Işık*, S. 16, ss. 5-7.

Deliorman, A. (Eylül 1968). “Büyük Türk” *Milli Işık*, S. 17, ss. 14-15.

Deliorman, A. (Eylül 1968). “Milli Şuur Örneği” *Milli Işık*, S. 17, ss. 8-10.

Banoğlu, N. A. (Ekim 1970). “Türkiye’ye Teslim Olmak İstiyoruz” *Milli Işık*, S. 42, ss. 11-12.

Berkok, T. (Ağustos 1968). “Aşırı Solla Fiili Mücadele Nasıl Olmalıdır?” *Milli Işık*, S. 16, ss. 8-9.

Milli Işık, (Aralık 1970). S. 44, ss. 4-5.

Milli Işık, (Haziran 1967). “Komünizmle Mücadele Derneği Kurultayı”, S. 2, ss. 4-8.

Milli Işık, (Kasım 1968). S.19, ss. 3-4.

Milli Işık, (Ağustos 1968). “İstanbul ve Konya Olayları”, S.16, ss. 14-15.

Deliorman, N. (Ağustos 1970). “Komünistler Bulgar Parti Liderlerini Nasıl İmha Etiler” *Milli Işık*, S.40, ss. 17-18.

Milli Yol Dergisi

Milli Yol, (2 Şubat 1962). “27 Mayıs Ve Sonrası” S. 2, s.3.

Deliorman, A. (7 Eylül 1962). *Milli Yol*, S. 32, ss. 5-6.

Atsız, H.N. (21 Eylül 1962). “Türkçüler Derneği,” *Milli Yol*, S.34, s. 8

Orkun Dergisi,

Deliorman, A. (Şubat 2001). “Türkçülüğün Temel İlkeleri: Millet ve Milliyet”, *Orkun*, S. 36, ss. 14-17.

Deliorman, A. (Temmuz 2001). “Türkçülüğün Geleceğe Bakışı”, *Orkun*, S. 41, ss. 7-9.

Deliorman, A. (Mart 2001). “Türkçülüğün Temel İlkeleri: Vatan Neresi?”, *Orkun*, S. 37, ss. 11-13.

Deliorman, A. (Kasım 2001). “Türkçülüğün Temel İlkeleri:Türk Demokrasisi- 1-”, *Orkun*, S. 45, ss. 10-12.

Deliorman, A. (Ekim 2000). “Pantürkizm’deki Yanlışlar”, *Orkun*, S. 32, ss. 11-13.

Deliorman, A. (Kasım 2000). “Pantürkizm’deki Yanlışlar-2”, *Orkun*, S. 33, ss.15-19.

Deliorman, A. (Aralık 2001). “Türkçülüğün Temel İlkeleri: Türk Demokrasisi-2”, *Orkun*, S. 46, ss. 7-9.

Deliorman, A. (Nisan 2001). “Türkçülüğün Temel İlkeleri: Devlet Anlayışımız”, *Orkun*, S. 39, s. 13.

Deliorman, A. (Temmuz 2000). “Bu Düzen Devam Etmeli Mi” *Orkun*, S. 29 s. 4.

Deliorman, A. (Mart 2000). “Sovyet Vatandaşı Olmak İstiyorum” *Orkun*, S. 25, s. 10

Sefercioğlu, N. (Şubat 2001). “Hikmet Tanyu” *Orkun*, S. 36, , ss. 23-24.

Sefercioğlu, N. (Eylül 2001). “1944-1945 Türkçülük Davası ve Etkileri”, S. 43, s.18.

Öcal, C. (Mart 2000). Orhan Şaik Gökay” *Orkun*, S. 25, s. 41.

Murat, R. (Haziran 2001). “Bulgaristan’dan Gelenlerle İlgili Çözüm Önerileri” *Orkun*, S. 40, s. 35

Türkkan, R. O. (Mayıs 2001). “44 Olaylarının Davaları Ve Felsefesi Neydi?” *Orkun*, S.39, s. 20.

Orkun, (Aralık 2000). “Siyasi Türkçülüğün Gelişmesi” S. 34, ss. 42-43.

Orkun, (Haziran 2001). “Türkçülük Gününde Büyük Coşku” S. 40, ss. 4-7

Orkun, (Nisan 2001). “Altın Bozkurt Elçibey’in Hatırasına Sunuldu” S. 39, s. 4-6

Töre Dergisi

Cebeci, A. (Ekim, Kasım 1973). “Deliorman Folklorunda Mektuplar”, *Töre*, S. 29-30, ss. 40-41).

Türk Dünyası Dergisi

Gözler, H. F. (Şubat 1955). “Türklerde Bozkurd” *Türk Dünyası*, S. 1, ss. 26-29.

Türk Dünyası (Şubat 1955). “Başlangıç”, S. 1, s. 2.

Deliorman, A. (Şubat 1955). “Matemli Şafaklar” *Türk Dünyası*, S. 1, s. 7.

Deliorman, A. Dalkır, Ö. Güvenç, Ö. F. (Mart 1955). “En Büyük Davamız” *Türk Dünyası*, S. 2, ss. 32-33.

Ünal, T. (Mart 1955). “Marx’ın İflas Eden Nazariyeleri” *Türk Dünyası*, S. 2, ss. 12-13.

Deliorman, A. (Mart 1955). “Doğmamış Oğluma Öğütler” *Türk Dünyası*, S. 2 s. 11.

Türk Edebiyatı Dergisi

Deliorman, A. (Temmuz 1988). “Evlad-ı Fatihandan Biri (II)”, *Türk Edebiyatı*, S. 177, ss. 22-24.

Türk Kültürü Dergisi

Deliorman, A. (Aralık 1974). “Mahmut Necmettin Deliorman (1897-1973)” *Türk Kültürü*, S.134, ss. 140-142.

Deliorman, A. (Mayıs 1967). “Bugünkü Manası ile Bozkurt” *Türk Kültürü*, S. 55, ss. 470-475.

Deliorman, A. (Ocak 1969). “İlim Ateşeleri” *Türk Kültürü*, S. 75, ss. 211-213.

Deliorman, A. (1985). Kafesoğlu’ndaki İlmi Titizliğe Dair Birkaç Hatıra Ve Müşahede İbrahim Kafesoğlu Armağanı” *Türk Kültürü*, Sayı: 1-2, s. 30.

Deliorman, A. (Haziran 1965). “Makedonya’da Türk Nüfusu Meselesi 1”, *Türk Kültürü*, S. 33, ss. 589-593.

Deliorman, A. (Ocak 1966). “Makedonya’da Türk Nüfusu Meselesi 2”, *Türk Kültürü*, S. 39, ss. 246-253.

Deliorman, A. (Eylül 1964). “İlk Türk gazetesi”, *Türk Kültürü*, S. 23, s. 6-11.

Deliorman, A. (Mayıs 1966). “Türk Basın Tarihi”, *Türk Kültürü*, S. 23, ss. 616-619.

Orhun, C. (Temmuz 1964). Balkan Türkleri’nin Durumu” *Türk Kültürü*, S. 21, s. 49.

Türk Sanatı Dergisi

Deliorman, A. (Aralık 1954). Körlere Mektup” *Türk Sanatı dergisi*, S.30, ss. 20-21.

Türk Yurdu Dergisi

Deliorman, A. (Eylül 2011). Türk’ün Büyük Ülküsü: Türkçülük” *Türk Yurdu*, S. 289, ss. 149-163.

Sefercioğlu, N. (Eylül 2011). “Türk Milliyetçiler Derneği” *Türk Yurdu*, S. 289, ss. 134.

Özcan, Ö. (Temmuz 2011). “Bulgaristan’da Türkçe Basın” *Türk Yurdu*, Cilt: 31, S. 287, ss. 286-288.

Özcan, Ö. (Ocak 2011). *Türk Yurdu*, S. 281, ss. 212-217.

Gömeç, S. (Temmuz 2011). “Türklük ve Turan” *Türk Yurdu*, Sayı: 287, ss. 57-59.

Sefercioğlu, N. (Eylül 2011). Türk Milliyetçiler Derneği Ana Nizamnamesi” *Türk Yurdu*, S. 289, s. 134.

Serdar Sağlam, (Ocak 2011). “Mümtaz Turhan”(1908-1969) *Türk Yurdu*, Cilt: 31, Sayı: 281, s. 194

Gazeteler

Milliyet, (01 Nisan 1975). “Koalisyon Protokolü Açıklandı, Yeni Bakanlar Kurulu Belli Oldu.” s. 1.

Milliyet, (01 Ocak 1978). “1977 İle Birlikte MC de Bitti”, s. 1.

Türkiye, (26 Ağustos 2012). Yavuz Bülent Bakiler, “Vefat Eden Bir Başkomutanımız; Altan Deliorman”.

Radikal, (13 08 2006). Hasan Celal Güzel, “Türkiye Mozaik Değildir”.

Ocak, (12 Şubat 1958). “Komünizm Bir Tehlikedir”, S. 45. S. 15.

Ocak, (12 Şubat 1958). Altan Deliorman, “Geceyarısı Düşünceleri” S. 45. s. 5.

Ocak, (12 Şubat 1958). Altan Deliorman, “Çocuk dergileri III, Zararlı dergiler” S. 45, s.7.

ARAŞTIRMA-İNCELEME ESERLERİ

Afetinan, A. (1998). Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazıları, 3. Baskı, Ankara: TTK.

Akçura, Y. (1998a). Üç Tarz-ı Siyaset, 4.Baskı, Ankara: TTK.

Akçura, Y. (1998b). Türkçülüğün Tarihi, İstanbul: Kaynak.

Akın, R. (2002). Osmanlı İmparatorluğunun Dağılma Devri Ve Türkçülük Hareketi, İstanbul: Der.

Akşin, S. (2000). Türkiye Tarihi, Çağdaş Türkiye c:4, İstanbul: Cem.

Aras, T. R. (2010). Atatürk'ün Dış Politikası, İstanbul: Kaynak.

Atase. (1985). Türk Yunan İlişkileri Ve Megalo İdea, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Atsız, Nihal Hüseyin, (1997). Çanakkale'ye Yürüyüş-Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferi, İstanbul: İrfan.

Atsız, H. N. , (1992). Türk Ülküsü, İstanbul: Baysan.

Aydemir, Ş. S. (2000a). İkinci Adam, Cilt 1, İstanbul: Remzi.

Aydemir, Ş. S. (2000b). İkinci Adam, Cilt 3, 6. Basım, İstanbul: Remzi.

Aydemir, Ş. S. (2000c). Menderes'in Dramı, 7. Basım, İstanbul: Remzi.

Aydemir, Ş. S. (1999). Tek Adam, Cilt: 1, 18. Basım, İstanbul: Remzi.

Aydemir, Ş. S. (1972). Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa (1914-1922), Cilt: 3, İstanbul: Remzi.

Arvasi, S. A. (1994). Türk İslam Ülküsü, C: 2, 7. Baskı, İstanbul: Burak.

- Banoğlu, N. A. (1981). Yayımlanmamış Belgelerle Atatürk, Siyasi ve Özel Hayatı, İlkeleri, 2. Baskı, İstanbul: Gözen.
- Başgil, A. F. (1982). Din ve Laiklik, 5.Baskı, İstanbul: Yağmur.
- Başgil, A.F. (2011). 27 Mayıs İhtilali Ve Sebepleri, İstanbul: Yağmur.
- Bilgiç, S. (2002). Hatıralar, 2.Baskı, Ankara: Boğaziçi.
- Boyunağa, Y. (1977). Türk-İslam Sentezi, İstanbul: Yağmur.
- Candan, İ. (2007). Seni Anlasaydık Bu Hale Gelmezdik, Ankara: Akasya.
- Carr, E. H. (1987).Tarih Nedir?, İstanbul: İletişim.
- Çolak, M. (2006). Osmanlı-Alman İlişkileri Çerçevesinde Harbiye Nazırı Enver Paşa ve Türkçü Politikaları-1913-1918, Isparta: Fakülte.
- Darendelioğlu, İ. (1968). Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri, İstanbul: Toker.
- Darendelioğlu, İ.E. (1979). Devrimci Nedir? Devrimci Kimdir? İstanbul: Toprak Dergisi.
- Deliorman, A. (2013). Atsız Hayatı Görüşleri Eserleri, Ankara: Berikan.
- Deliorman, A. (1973a). Türklere Karşı Ermeni Komitecileri, İstanbul: Boğaziçi.
- Deliorman, A. (1973b). Yugoslavya’da Müslüman Türk’e Büyük Darbe, İstanbul: Boğaziçi.
- Deliorman, A. (2009e). Türk Yurdunun Bilgeleri, İstanbul: Timaş.
- Deliorman, A. (2000). Tanıdığım Atsız, İstanbul: Orkun.
- Deliorman, A. (2004). Işıklı Hayatlar, İstanbul: Kubbealti.
- Deliorman, A. (2009a). Kırık Kanatlı Jöntürk, İstanbul: Bayrak.

- Deliorman, A. (2009b). Mustafa Kemal Balkanlarda, İstanbul: Bayrak.
- Deliorman, A. (2009c). Sessiz Bir Ses, İstanbul: Bayrak.
- Deliorman, A. (2009d). Türk Kültüründe Bozkurt, İstanbul: Bayrak.
- Deliorman, Deliorman, A. (2010a). Osmalılardan Önce Türkler, İstanbul: Bayrak.
- Deliorman, A. (2010b). Tarih Boyunca Türkçülük, İstanbul: Bayrak.
- Deliorman, A. (2002). Üstadlar Konuşuyor, "Tarihimizin Efsane Şahsiyetleri," İstanbul: TEV.
- Deliorman, A. (1991). Türklük Mücahadi İsa Yusuf, İstanbul: Bayrak.
- Deliorman, A. (2003). Bilginler Konuşuyor, İstanbul: TEV.
- Deliorman, A. (1999). Atatürk'ün Hayatındaki Kadınlar, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm.
- Dosdoğru, M. H. (1993). 6/7 Eylül Olayları, Birinci Basım, İstanbul:Bağlam.
- Duman, S. (2008). Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi, Ankara: Berikan.
- Duman, S. (2011). Türlerde Devlet Başkanlığı Başkanlık Tartışmaları ve Cumhurbaşkanlarımız, Ankara: Berikan.
- Durgun, S. (2013). Türk Siyasal Hayatı, (Ed. Ahmet Demirel, Süleyman Sözen), Eskişehir: Açık Öğretim.
- Erdem, G. (1974). Suçlamalar 1, Ankara: Töre devlet.
- Eren, M. (2012). Kanlı Pazar, İstanbul: Kalkedon.
- Ergin, M. (1988). Türkiye'nin Bugünkü Meseleleri, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Faik, B. (2001). Matbuat Basım Derkeen... Medya, c. 2, İstanbul, Doğan Kitapçılık Aş.

- Galip, S. (1977). Türkiye'de Dönmeler ve Dönmelik, İstanbul: Kıracı.
- Güngör, E. (1999). Dünden Bugünden Tarih Kültür ve Milliyetçilik, İstanbul: Ötüken.
- Gönlübol, M. Sar, C. (1997). Atatürk ve Türkiye'nin Dış Politikası 1919-1938, Ankara: TTK.
- Gürcan, Ö. (2005). Ben Bir İhtilalciyim, İstanbul: Süvari.
- Güven, D. (2005). Cumhuriyet Dönemi Azınlık Politikaları Ve Stratejileri Bağlamında 6-7 Eylül Olayları, Çev. Bahar Şahin, İstanbul: Tarih Vakfı.
- Gökalp, Z. (1955). Türkçülüğün Esasları, 2. Basılış, İstanbul:Varlık.
- Gökalp, Z. (1992). Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak, 2. Baskı, İstanbul: Toker.
- Gökalp, Z. (1976). Türk Töresi, Birinci Basılış, Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Kafesoğlu, İ. (1970). Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri, İstanbul: MEB.
- Kafesoğlu, İ. (2008). Türk İslam Sentezi, İstanbul: Ötüken.
- Karabacak, A. B. (2011). Üç Hilal'in Hikayesi, İstanbul: Bilge-Oğuz.
- Karadeniz, H. (1979). Olaylı Yıllar ve Gençlik, İstanbul: May.
- Karal, E. Z. (1960). 27 Mayıs İnkılabı'nın Sebepleri Ve Oluşu, İstanbul: MEB Basımevi.
- Karpat, K. (2011). Türk Siyasi Tarihi, İstanbul: Timaş.
- Landau, J. M. (2001). Panislam Politikaları-İdeoloji Ve Örgütlenme: Anka.
- Lewis, B. (1984). Modern Türkiye'nin Doğuşu, (Çev.Metin Kıratlı) Ankara: TTK.
- Meriç, C. (2007). Bu Ülke, 28. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Meydan, S. (2006). Atatürk ve Kayıp Kıta Mu, İstanbul: Truva.

Omur, S. (1965). Büyük Mareşal Fevzi Çakmak'ın Askeri Dehası, Siyasi Hayatı, 2. Baskı, İstanbul: Sinan Matbaası ve Neşriyat evi.

Orkun, H. N. (1977). Türkçülüğün Tarihi, Ankara: Kömen.

Ölçen, A. N. (1994). İslam'da Karanlığın Başlangıcı ve Türk İslam Sentezi, Ankara: Ekin.

Özakıncı, C. (2011). Türkiye'nin Siyasi İntiharı, Yeni-Osmanlı Tuzağı, İstanbul: Otopsi.

Özdoğan, G. G. (2006). Turan'dan Bozkurt'a, İstanbul: İletişim.

Sebuk, M. A. (1990). Nazım'ın Özgürlük Savaşı, İstanbul: Cem.

Sefercioğlu, N. (2012). Türk Milliyetçiler Derneği ve Kapatılışı Davası, İstanbul: Bilge Oğuz.

Sezgin, Ö. (1984). Türk Kurtuluş Savaşı ve Siyasal Rejim Sorunu, 1.Baskı, Ankara: Birey ve Toplum.

Şen, E. (2010). Bir Yiğit Vardı (Başbakan Adnan Menderes'in Hayatı), İstanbul: Yitik Hazine Yayınları.

Tansel, S. (1960). 27 Mayıs İnkılabını Hazırlayan Sebepler, İstanbul : MEB Basımevi.

Tarih Vakfı, (2005). 6-7 Eylül Olayları, Fotoğraflar Belgeler, Fahri Çoker Arşivi, İstanbul: Tarih Vakfı.

Timuroğlu, V. (1991). Türk İslam Sentezi, Ankara: Başak.

Togan, Z. V. (1981). Tarihte Usul, İstanbul: Enderun.

Togan, Z. V. (1981). Umumi Türk Tarihine Giriş, İstanbul: Enderun.

Tokatlı, O. (2000). Kaybolan Yıllar 1961-1973, İstanbul: Doğan.

Turan, O. (1969). Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkuresi Tarihi 2 (Türk Dünya Nizamının Milli İslam Ve İnsani Esasları), İstanbul: Turan Neşriyat.

Türk Aydınları Ocağı'nın Görüşü, (1972), "Milli Basın Meselesi", İstanbul: Türk Aydınları Ocağı Yayını: 3.

Türkeş, A. (2000). 27 Mayıs Ve Gerçekler, Birinci Basım, Ankara: Berikan.

Türkeş, A. (2011). Turancılık 27 Mayıs Ve Milliyetçilik, İstanbul: Hareket.

Türkeş, A. (2013). Dava, Hazırlayan: İlhan Bahar, İstanbul: Kamer.

Türkkân, R. O. (2007). Biz Kimiz? (Türklüğün Kimlik Şifresi) Yenilenmiş 2. Baskı, İstanbul: Pozitif.

Uçar, F. (2008). Türkçülüğün Manifestosu, Üç Tarz-ı Siyaset, İstanbul: Fark.

Yalçın, E. S. (2010). Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin Kaynakları, Ankara: Berikan.

Yalçıntaş, N. (2010). Avrupa Birliği mi Türk Birliği mi, İstanbul: 21 Asır.

Yardım, M. N. (2004). Yazar Olacak Çocuklar, İstanbul: Selis.

Yavuz, H. (2005). Modernleşen Müslümanlar, Nurcular, Nakşiler, Milli Görüş ve Ak Parti, İstanbul: Kitap.

Yerasimos, S. (1989). Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye (Dünya Savaşından 1971'e 3. Kitap), 5. Baskı, İstanbul: Belge.

Yetkin, M. (1992). Ateş Hattında Aktif Politika, Birinci Baskı, İstanbul: Alan.

Yıldız, S. (2013). Güneyli Yiğit: İlhan Egemen Darendelioğlu ve Siyasi Mücadelesi, Ankara: Berikan.

TEZLER

Balaban, A. (2006). İskit, Hun Ve Göktürklerde Sosyal Ve Ekonomik Hayat, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eski Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Özgür, U. (2007). Bulgaristan Türkleri'nin 1950-1951 Yıllarında Türkiye' ye Göçleri, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.

Tezcan, A. (2007). Ahmet Emin Yalman: Dönemi Ve Gazeteciliği 1918-1938), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Ankara: Doktora Tezi.

Yalçın, O. (2008). Türk Hava Harp Sanayi Tarihi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Ankara: Doktora Tezi.

ANSİKLOPEDİLER

Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, (1985). "Musahhih" Türdav Aş.

Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, (1988). "En büyük Tehlike", c. 6, Ekler, İstanbul: İletişim.

TDVİA, (1989). "Ali Kemal", c. 2, İstanbul: Diyanet Vakfı.

TDVİA, (1994). "Deliorman", c. 9, İstanbul: Diyanet Vakfı.

TDVİA, (1991). "Hüseyin Nihal Atsız" c. 4, İstanbul: Diyanet Vakfı.

TDVİA, (1994). "Destan" c. 9, İstanbul: Diyanet Vakfı.

TDVİA, (1996). "İsmail Gaspıralı", c. 13, İstanbul: Diyanet Vakfı.

TDVİA, (1996). “Genç Kalemler”, c. 14, İstanbul: Diyanet Vakfı.

TDVİA, (1993). “İsmail Hami Danişment”, c. 8, İstanbul: Diyanet Vakfı.

TDVİA, (1993). “Bulgaristan”, c. 5, İstanbul: Diyanet Vakfı.

TDVİA, (1994). “Din”, c. 9, İstanbul: Diyanet Vakfı.

TDVİA, (1992). “Nihat Sami Banarlı” c. 5, İstanbul: Diyanet Vakfı.

TDVİA, (1996). “Ziya Gökalp”, c. 14, İstanbul: Diyanet Vakfı.

TDVİA, (1999). “İrk”, c. 19, İstanbul: Diyanet Vakfı.

İNTERNET ADRESLERİ

<http://altandeliorman.com/icerik.aspx/15/12/2013>.

<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx/23.08.2013>.

ZIYAEDDİN+BABAKURBAN-biyografi.docx 18.11.2013.

http://aydinlarocagi.org/tag/altan-deliorman/#.Um5IZ_mGpOE/15/07/2013.

Deliorman, 6-7 Eylül Olayları 92. Sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi 175. sayı,

<http://www.orkun.com.tr/21/08/2013>.

Deliorman, Atatürk ve Atatürkçülük 62. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı:175,

<http://www.orkun.com.tr/25.05.2013>.

Deliorman, Düünden Gelen Sesler Türk'ün Öz Rejimi 148. sayı, Orkun Türkçü İnternet

Dergi Sayı:175, <http://www.orkun.com.tr/13.05.2013>.

Deliorman, Şahsiyet ve Ülkü 147. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı: 175,

<http://www.orkun.com.tr/26.05.2013>.

Deliorman, Düünden Gelen Sesler: Otorite ve Demokrasi 149. sayı, Orkun Türkçü

İnternet Dergi Sayı:175, <http://www.orkun.com.tr/20.05.2013>.

Deliorman, Demokrasi Her Derde Deva mı? 115. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı:175, <http://www.orkun.com.tr/28.05.2013>.

Deliorman, Toplum Cinneti ve Tarih Şuuru 159. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı:175, <http://www.orkun.com.tr/13.05.2013>.

Deliorman, Gerçek Bölücüler Kim? Sayı:87, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı: 175, <http://www.orkun.com.tr/27.08.2013>.

Bozkurt Deliorman, Babam Altan Deliorman, Orkun Türkçü İnternet Dergi, Sayı:175 <http://www.orkun.com.tr/10.06.2013>.

Deliorman, Milliyetçilerin Alınları Aktır 157. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı: 175, <http://www.orkun.com.tr/28.08.2013>.

Deliorman, Orkun 118. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı:175, <http://www.orkun.com.tr/25.08.2013>.

<http://www.ilesam.org.tr/sayfa2.asp?id=1715/10.07.2013>

Orkun Vakfı Kır Gezisi 65. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı:175, <http://www.orkun.com.tr/22.07.2013>.

Turgut Güler, Mütebahhir ve Velud 151.Sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi sayı 175. <http://www.orkun.com.tr/23.08.2013>.

Oğuz Çetinoğlu, Tarihçi-Yazar Altan Deliorman ve Eserleri, <http://www.kocaeliaydinlarocagi.org.tr/07.10.2012>.

http://openlibrary.org/authors/OL5366593A/Mahmut_Necmettin_Deliorman/
05.05.2013.

Yahya Bali, Kalem Ehli Altan Deliorman, Orkun Türkçü İnternet Dergi, Sayı:175, <http://www.orkun.com.tr/23.08.2013>.

<http://www.yeniyurt-haber.net/index.php/yazarlar/166-altan-deliorman-n-n-ard-nan-guelerden/> 01.12.2013.

<http://www.anafikir.gen.tr/yazarlar/49-mehmet-ali-yilmaz/679-ilk-katledilen-devrimci-vedat-demircioglu-mehmet-ali-yilmaz.html/> 07/12/2013.

Altan Deliorman, Dünden Sesler: Atatürk'ün Ülküsü, 162.Sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı 175, Orkun Dergisi, Sayı:162, <http://www.orkun.com.tr/20.04.2013>.

<http://atam.gov.tr/cumhuriyet-doneminin-turk-kulturune-bakisi-ve-kultur-politikalari/> 15.07.2013.

<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx/> 23.08.2013.

<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#10/>13.09.2013.

<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#1/>13.09.2013.

<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#11/>13.09.2013.

http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#15_/15.08.2013.

<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#14/> 15.08.2013.

<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#18/> 22.08.2013.

<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#24/>22.08.2013.

<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#25/>22.08.2013.

İsaKocakaplan,AltanDeliormanII,<http://www.haberkademi.net/2012/haberyazdir.aspx?hbrid=11673>), 16.05.2013.

<http://altandeliorman.com/Galeri.aspx#29/>23.08.2013.

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4GMdE5bd6VMJ:www.eskader.net/haberler/altandeliormanisonsuzlugaugurlarken.html+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=2> 2.08.2013.

www.bidoluhaber.tv/gazeteci/altan/deliorman/topraga/verildi/15.05.2013.

myo.karatekin.edu.tr/mkt2012/ekler/Meslek-Yuksekokullari-Nedir.ppt/01/11/2013.

<http://www.cizgidiyari.com/forum/b-c-c-d/148-ceylan-dergisi.html>/ 17.05.2013.

<http://www.edebiyatkultur.com/yabanci-yazarlar-sairler/76-yabanciyazarlar-sairler/321-dr-alexis-carrel.html>/ 24.11.2013.

<http://www.toplumsalbilinc.org/forum/index.php?action=dlattach;topic=14456.0;attach=1543>/15.12.2013.

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/21297053.asp>/ 25.01.2014.

EKLER

AKBANK IN 1955 İKRAMIYE PLÂNI
Yarım Milyon Lira

E
V

P
A
R
A

İ
R
A
T
L
I
A
P
A
R
T
I
M
A
N

Yılda 6 Çekiliş

28 Şubat	31 Ağustos
30 Nisan	28 Ekim
30 Haziran	31 Aralık

Her 150 liraya bir istikrak hakkı

Posta ücreti bakiyaya nispeten yerden mevduatı kabul edilir.

Türk Dünyası

BÖLÜNMEZ BİR DÜNYADIR.

Erdemirli E. İKİSİ * Kemal DAVUT * Mustafa
GÜNGÖR * İzzetli İSMAİL * Ali ÖZAN *
Meral GENCERLİ * Ayhan İNAL * Talat Ç
GİL * Hacer İsmet GANİVER * Tunc ROMA
* Nalazhanlı İsmet GANİLİ * Sabri Tuba İSMAİL
SARIKAYA * Suat ZAFER * Demirel BİLİCİ
ÖZEL * Ali Rıza BULUT * Mustafa KOK
KAYA * Osman Kemal SÖYERİOĞLU * A. J.
KAYGANCAR * Hüseyin Faruk ÇEVRE * Sabri
G. YILDIZ * Nurettin TILGAL * Hüseyin KAYA
ULUĞAÇ * Osman DALAY * Nispet

2310153613

AYDINLAR OCAĞI
Derneği
Ana Nizamnamesi

(KURULTAY: 11 MAYIS 1970)

2866-79

Türk Sanatı

Edebiyat - Sanat - Fikir

BU SAYIDA

Fikret ŞARHOĞLU
 Z. Fahri FİNDİKOĞLU
 Filizet Bahis BERKE
 İ. Hakkı BALTACIOĞLU
 A. Nihat BARCAN
 SULTAN VELET
 Nâzî Sami TEKİN
 Abdülâzîz Mîrotâz KISAKÜBEK
 Nâzî İKİZLEROĞLU
 Sâhib Zeki AKTAY
 Basri GÖCÜ
 Mehmed Süntec ÇELİKMAN
 Hamit Sâhib ASVALI
 Yavuz Büten BAKILAR
 Abdülkâdir KARAHAN
 İbrahim GÖKTÜRK
 Orhan Turan TÜRKHAN
 Semih BALCIOĞLU
 Sevil ERGÜDEN
 İsmail Mâhîce
 Seyim ERGÜDEN
 Fehri Hâşim TÖKİN
 Caner YÜCEL
 Süre UZEL
 Nâzî ÖLÇAC
 Nihat DILAY
 Turgut AKINLI
 Altan DELİORMAN
 Semî TANDUÇAN
 Mehmet F. ÇAVUŞOĞLU
 Müriyyet SERİNKAYA
 Necati SEFİTÇİOĞLU
 Yılmaz TEKER
 Al. Kamâl SUNDUR
 Cevat Bahir ÜSTÜNER

Meylânâ ve Semâ

CİLD : 2
 YIL : 2

ARALIK
 1954

SAYI : 30
 FİYATI : 25 Kuruş

MİLLÎ YOL

Osman Sabri Adal'a açık mektup

I. YIL — 9. SAYI

FIYATI 50 KURUŞ

23 MART 1962 CUMA

Millî Işık

aylık fikir ve kültür dergisi

35. SAYI
MART 1970
FIYATI: 250 KURUŞ

**ODTÜ
BU HALE
NASIL GELDİ**

KOMANDEKLARA RUS SUBAYLARI DERS VERİYOR

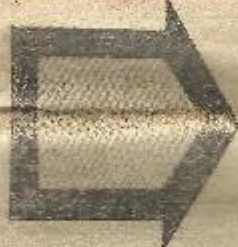
40 TIP lıyesi Ürdün'deki El Feth kampında
eğitim
görüyor

ANAYASA PROFESÖRÜ
SELÇUK ÖZCELİK
DİYOR Kİ:
AYDINLAR, DEVLETİ VE
MILLİ BİRLİĞİ
DÜŞÜNEREK ASGARI
MÜŞTEREKLERDE
BİRLEŞMEYE
ÇALIŞMALIDIR"

PATRİKHANE N E D E N S U S U Y U R ?

OCAK

HAFTALIK MİLLİYETÇİ - SİYASİ GAZETE

YAKIN MÜHÜR
YAKIN MÜHÜR
UPUKLARA DOĞRU
BROŞURUNUN BİR
KISIM

Ayasofya tekmir bir merkez haline gelinceye kadar, Ayasofya diwarında araziye satılmaya başlandı bu maksatla Anadolu'nun en az bir milyonluk bir toprakta, bu parayı ve kâğıt bulun sığınan ruhlarınca kâğıdın milyolarına lira Eristaki DOKA tedbirler zâhırdan kâğıt ve rubalar kâğıt fârlı Papaz İsmail ve İsmail kâğıt, ana: diğer Akademi

**Türk Gazetecilerine ve Türk Umumi
efkârına karşı bu susuşun gizli mânalari
nelerdir? Bu sükût ne zaman sona
erecektir ?**

Türk Milliyetinin büyük sa-
bir ve müstemlakından ce-
saret alsarak yitirildikleri Tür
kiye aleyhinde ve bizzat Tür-
kiyenin sınırları içinde
indiyetle bulunan Patrikhane
millet emniyetini ve hayattır.
İsmail için ortak tehlikeli bir
hal almıştır.

Şimdiye kadar kapatılan
Ellendü Enosis cemiyet gibi
teşakküllele, neşriyat organ-
larıdır, Patrikhaneye yalın-
lı müddet salınmaları Türkiye
aleyhindeki çalışmalarıdır az.

ki en belâgatli nübatın çok
daha fazla seyretti ilker et
mektedir.

Patrik emriyatının belki
de birerolü bir atınsıdır
vardır. Bu söz "Sükût İker-
dan gelir" der. Biz Patriğin
bu sükûtun da kendisine at-
lotunan bütün hareketleri ve
işhâmları kabûl ettiği mâna
son almıştır.

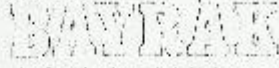
Patriğin sükûtunda asıl dik-
kat olunacak bir husus da bu
susuşun bilhassa Türk umumî
efkârına karşı çalışmalarıdır.

YAKIN MÜHÜR
YAKIN MÜHÜR
UPUKLARA DOĞRU
BROŞURUNUN BİR
KISIM

İçte Patrikhane tekmir. Bizimle gelen çok büyük-
dan İrisidir. Fakat diğer kâğıtlardan bir, arka kâğıt ve
otuz seneden fazla kâğıt kâğıtları ve bir kâğıtları. Pa-
trikhane memurları bu kâğıt ve kâğıt ve kâğıt kâğıtları
rak görüyorlar. Söylendikçe gün arka kâğıt, arka kâğıt
sukûdun için İsmail emniyet Patrik Akademiye çalışmaları
ahadığı ve İstanbul yıla Bizim kâğıtları-İsmail ve İsmail
üstüne sultan çalışmaları.

Görüntü

Yazın en kaliteli kitabıdır

Sizle bir yazın haberi oldular
AİŞE DİN KORTAN

Yazın en kaliteli kitabıdır
ÖZEL FİBEN KİTAP
KURUMU - KEMALPAZARI
CUMHURİYET CAYI
MİLLÎYETLER KÜLTÜR
CUMHURİYETİ KİTAP
KÜLTÜR YAKI
KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

KLİPİN - Bursa İstasyon, 5-33
EĞİTİM Kurumları
TÜRKİYE
Tel: 022 237 41

SALISİYATLARI

Abonelik	4 TL
Düzenleme	15 TL
Reklam	50 TL
Kağıt	10 TL
Yazdırma	15 TL
Arşivleme	15 TL
Düzenleme	15 TL
Yazdırma	10 TL
Nakliyat	15 TL
İnanç	12 TL

ABONE

Abonelik	60 TL
Düzenleme	15 TL
Reklam	50 TL
Kağıt	10 TL
Yazdırma	15 TL
Arşivleme	15 TL
Düzenleme	15 TL
Yazdırma	10 TL
Nakliyat	15 TL
İnanç	12 TL

BANKA

Açık olan tüm günleri saat 10-14 arası
bu günün için yazın en kaliteli kitabıdır
ÖZEL FİBEN KİTAP
KURUMU - KEMALPAZARI
CUMHURİYET CAYI
MİLLÎYETLER KÜLTÜR
CUMHURİYETİ KİTAP
KÜLTÜR YAKI
KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

Ünvan: Genel Müdürlük
Adres: Çarşı Sokak
Bosna Saray Otel

Bir bayrak altına

Adımızı siz koydunuz

633.561

Elinizdeki dergi, sadece yazın haberi olarak değil, aynı zamanda göz önünde tutulmuş haber olarak da değerlendirilmeye başlandı. Bu yazın zamanlarının, böyle bir dergiyi düşünme, duyulmuşuna göstermesi, bu yolda çok büyük bir adım oldu.

Ürün değerlendirildi. Burada en büyük bir mülkümüze sahip olduk. Üç yıldan fazla, Avrupa'nın her ülkesinde yayın yapan kuruluşlarımızın katılımıyla bu yazın zamanlarının yapılması çok.

Her hafta ve her ayda düzenli olarak yayınlanmaktadır. Her hafta ve her ayda düzenli olarak yayınlanmaktadır. Her hafta ve her ayda düzenli olarak yayınlanmaktadır. Her hafta ve her ayda düzenli olarak yayınlanmaktadır.

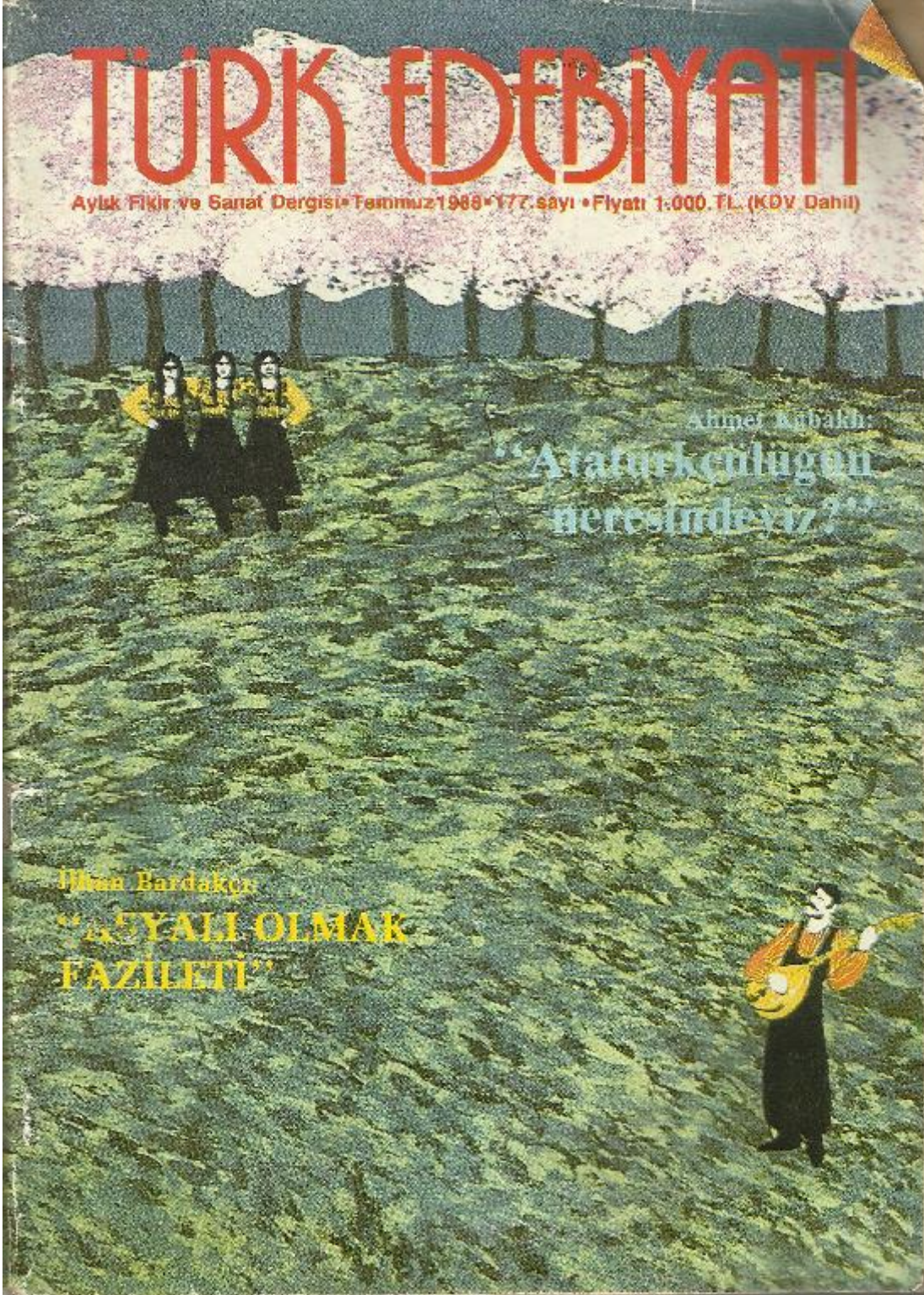
Önce adımı: Başarı. Onun için koyuluyoruz. Yazın için çok büyük adım atıldı. BAYRAK, büyük çoğunlukla onun için atıldı. Avrupa'nın ve onun için çok büyük adım atıldı. BAYRAK, büyük çoğunlukla onun için atıldı. Avrupa'nın ve onun için çok büyük adım atıldı.

BAYRAK'ın kaliteli bir dergi olmasın, diğer yayınlarımızın çoğunda olduğu gibi. Kâğıtından başlayarak, fotoğraflardan tutunup kâğıt size istediğiniz gibi bir dergi yapmak için. Daha da önemlisi, Avrupa'da yayınlanan mükemmel kalitede yazın zamanlarının yayınlanmasını. Dergi yayınlarımızın hangi konularla yer alacağı da yine siz belirleyebilirsiniz. İstediğiniz konularla ilgili olarak. Anket sonuçları tekrar değerlendirildi, dökmeleri ve yayını yapıldı.

Tümce gazetesinin ve özellikle dergilerin Avrupa'daki dağıtım zorlukları bilinmektedir. BAYRAK, öncelikli bayilerde yayınlanacaktır. Bu günün için, abonelik bizim için en önemli konudur. Her okuyucuya parasız kitap hizmetleri ve BAYRAK Kitap Kulübü ile çalışılmaları ile de olacaktır. Bu yazın zamanlarımızın kalıp edeceği, önümüzdeki sayımızda görülecektir.

Uzun zamanlar BAYRAK, hepimizdir. Onun için yazın ve yayıncılık de yine her zaman için bir yazın zamanıdır. Biz, sadece teknik ve idari hizmetleri kendimizce BAYRAK'ın, sahibi olan okuyucularımızın elinde güçlenip yayılacaktır. BAYRAK'ın insancıludur.

İÇİNDEKİLER		BİREKİMİZ	
		Açık Dergi	
Meclisler	3	YIL : 1	SAYI : 1
Rafik BAYDUR		Temmuz - 1992	
Milli Kültür Politikamız	4	SAHİBİ :	
Akan DELİORMAN		Bogaziçi Yayınları A.Ş.	
Yeriden Değerlendirme	5	Adına :	
Dr. Metin ERİŞ		Dr. Metin ERİŞ	
Ağaçlar Ayakta Ölür	7	Yazı İşleri Müdürü :	
Bülent SAMANCI		Hilmi KURTULUŞ	
Dr. Özerim Terzioğlu	8	İdare Merkezi :	
Kitaplar Arasında	12	Prof. Kâzım İsmail Gürkan cad.	
Seydi Bağcı		Ortaçlar Hanı 12/25 Cağaloğlu-İstanbul	
M. Hafisî KUKUL	13	Tele : 22 27 23	
Ölüm Gel	14	Yazışma Adresi :	
Neşim GÜRBÜZ		P.K. 1397 - Sirkacı /İST.	
Merdivenlik'te Sen'at	15	Yayımların yazılma hakkı dergimize	
Emir Uğur DERMAN		aittir.	
Yaşayan Hastaneler	18	Dergide çıkan yazıların fikri sorumluluğu	
Gürbüz AZAK		yaazarına aittir.	
Büyük Dargınlık	23	Çocukların yazılar neşredilsin veya edil-	
İbrahim MİNNETOĞLU		mesin talep edilmez.	
Miyasi Sağlıkçı Olanlar	24	Dizgi - Terli - Baskı :	
Gençiz ALPAY		ÜNAL MAİ DAASI - Cağaloğlu	
Çocuklar	25	İstanbul - 1992	
Hilmi KURTULUŞ			
Yükünün Önünden Geçiş	26		
A. Şinasi HİSAR			
Vayse! Öbür Dünyada	30		
M. Yıldırım GENÇOSMANOĞLU			

Türk Kültür Derneği
Tüzüğü

ANKARA
EŞRAFİYE CEMALİYE KARSAZI
1968

TÜRK KÜLTÜRÜ

Yayıncı: KUTUBOKU

Yazarlar: F. N. Z. ALP, M. H. İZMİR, M. H. İZMİR, M. H. İZMİR

Yayın Yılı: 1974

Yayın Yeri: İstanbul

Yayın Sayısı: 1000

Yayın Fiyatı: 1000

Yayın Kuruluşu: ...

İÇİNDEKİLER

Yazarlar: F. N. Z. ALP, M. H. İZMİR, M. H. İZMİR, M. H. İZMİR

Yayın Yılı: 1974

Yayın Yeri: İstanbul

Yayın Sayısı: 1000

Yayın Fiyatı: 1000

Yayın Kuruluşu: ...

TÜRK KÜLTÜRÜ

SAYI 75

YIL VII

OCAK 1974

**TEKNOLOJİK GELİŞİMİN 1968'DEN ÖNCE
BOSTANIN GENEL GELİŞİMLERİ VE KADİR ERGİLİN
KONFERANS SÖZGÜLERİ HAKKINDA DİRİŞTİRME**

Konferans Başkanı: ...

Metin başlığı: ...

Özet: ...

1. Giriş: ...

2. Bostan'ın Genel Gelişimleri: ...

3. Kadir Ergil'in Konferans Sözüleri: ...

4. Sonuç: ...

1983

Boğaziçi Yayınları'nın öncülüğünde kurulan dağıtım şirketi EKAŞ'ın açılış merasiminde Prof. Muharrem Miraboğlu ve Prof. Salih Tuğ ile birlikte

Mayıs 1984'teki Millî Kültür Semineri'nde kültür üzerine konuşmasını yaparken. Yanındaki Prof. Dr. Süleyman Yalçın

1984

1984 3 Mayıs'da Çamlıca'da tanışmış Türkçülerle. Solda oturan beş kişi vefat etmiştir.

1975

"Türklere Karşı Ermeni Komiteleri" kitabının daha sonra yapılan baskıları

Yoğun çalışmalar arasındaki kısa dinlenme anlarında masa tenisi seansı

Dönemin milliyetçi fikir gazetesi **Orta Doğu**'daki köşe yazıları iki yıl kadar devam etti.

1978

Doğu ve Batı Berlin'i ayıran Utanç Duvarı'nın üstünde "Gel, gör, ağla" yazılı. Duvarı aşmak isterken vurulup ölenler hemen oracıkta toprağa verilmiş. Altan Deliorman bu mezarların başında.

Yollar biter, dertler bitmez. Dert dinlemek için yol tüketen
Altan Deliorman Hollanda'daki bir sapakta

ÖZGEÇMİŞ

Elazığ ili Ağın ilçesi Beyelması köyü nüfusuna kayıtlı olan Oktay Ünal, 20 Ocak 1968’de Bünyan’da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Tokat Erbaa’da tamamladı. 1989’da AÜDTCF Tarih Bölümü’nden mezun oldu. 1991 yılı içerisinde girdiği Öğretmenlik Yeterlilik Sınavı’ını kazanarak, Konya iline Tarih öğretmeni olarak atandı. 1992-1995 arasında Kars Alpaslan Lisesi’nde tarih öğretmeni olarak çalıştı. Tokat ilindeki çeşitli ortaokul ve ilköğretim okullarında görev yaptı. Şu anda Tokat’ın Erbaa ilçesinde Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak görevini sürdürmektedir.